

Maria Aaen

Aalborg Universitet
Environmental Management
Master of Science

Mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen

Institut for Samfundsudvikling og Planlægning
Environmental Management
Fibigerstræde 11-13
9220 Aalborg Øst
www.plan.aau.dk

Titel: Kommuneplanlægning 2007: mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen

Synopsis:

Tema:
Specialeprojekt
- Master's Thesis

Projektperiode:
01.02.2007 – 12.06.2007

Projektgruppe:
EM102007 - 6

Forfatter:
Maria Aaen

Vejleder:
Per Christensen

Opslagstal: 5
Bilagstal: 14
Sideantal: 149 eksl. bilag

Afsluttet den 12. juni 2007

Baggrunden for nærværende rapport har været strukturreformen af den offentlige sektor. Gennem rapporten ønskes det at studere kommuneplanlægning 2007 og hvordan den kan bidrage til at skabe mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen.

Rapporten indleder med en analyse af begrebet bæredygtighed ud fra behovsteori og oplevelsesøkonomi. Herigennem defineres balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen som en bæredygtig udvikling set i sammenhæng med oplevelsesøkonomien. Definitionerne benyttes både til at opstille en analyseramme, og følgende hypotese: *"Balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen kan sikres ved at indtænke oplevelsesøkonomiske strategier i kommuneplanen."* Hypotesen bekræftes på teoretisk niveau gennem analyser af strukturreformen og oplevelsespotentialer i de 19 emner i kommuneplankataloget.

Bekræftelsen af hypotesen leder til opstillingen af følgende problemformulering: *"Hvordan kan oplevelsesøkonomiske strategier indtænkes i kommuneplanens naturplanlægning?"*, som bliver besvaret gennem et case studie af Mariagerfjord Kommune. En landskabsanalyse af Mariagerfjord Kommune udføres og to udpegede områder udvælges til videre analyser. Gennem analyserammen analyseres oplevelsespotentialer i de to udpegede områder og det konkluderes, at ét område er i oplevelsesøkonomien, mens det andet område ikke er. Analyserammen er dermed svaret på problemformuleringen, hvor analyserammen er en metode, som kan benyttes til at indtænke oplevelsesøkonomiske strategier i naturplanlægning af kommuneplanen.

Rapporten afsluttes med en række anbefalinger til Mariagerfjord Kommune. Endvidere er rapportens vigtigste resultater sammenfattet i den vedlagte pjece bagerst i rapporten.

Forord

Denne specialrapport: "*Kommuneplanlægning 2007: mere nature i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen*" er udarbejdet af specialestuderende i Environmental Management Maria Aaen, 10. semester, Aalborg Universitet, 2007. Rapporten henvender sig til alle der har en interesse i kommuneplanlægning, oplevelsesøkonomi og naturoplevelser.

I rapporten er alle litteraturhenvisninger udført i henhold til *Chicago reference method*. Der refereres til kilden ved forfatterens efternavn samt årstal og eventuel sidetal. Er det to forfattere angives begge ved efternavn, er der tre forfattere angives hovedforfatter efterfulgt af *et al.* (latin: *med flere*). Udgivelser uden årstal angives i.d. (i.d.: *ingen dato*). Udgivelser uden forfatter angives med udgiver, årstal og eventuelt sidetal. Hvis en forfatter eller udgiver har udgivet flere tekster i det samme år, angives dette med et fortløbende bogstav efter årstallet. Figurer er nummereret efter kapitel og med et fortløbende nummer, fx henviser figur 2.1 til den første figur i kapitel 2. Til rapporten følger flere bilag, disse er angivet med bogstaver, bilag A-G.

Maria Aaen
Master Thesis in Environmental Management
10. semester Aalborg Universitet
Foråret 2007

Synopsis.....	1
Forord.....	3
English Summary	6
1 Indledning.....	9
1.1 Fokusområde	11
2 Bæredygtig udvikling	13
2.1 Samfundsudvikling og behov.....	13
2.1.1 Behovsteori	14
2.1.2 Samfundsudviklingen og den kreative klasse.....	16
2.1.3 Oplevelsesøkonomi.....	19
2.2 Bæredygtig udvikling og oplevelsesøkonomi	21
2.3 Natur og oplevelseselementer	23
2.3.1 Generelle oplevelseselementer.....	23
2.3.2 Oplevelseselementer for naturen	24
2.4 Tabelanalyse	29
3 Hypotese og problemformulering	31
3.1 Hypotese	32
3.2 Problemformulering	32
3.3 Struktur.....	33
3.4 Metodiske grundlag	35
3.4.1 Afgrænsninger og teorier.....	35
3.4.2 Metodekritik og refleksion.....	36
3.4.3 Data og kildekritik	38
4 Det nye plansystem.....	41
4.1 Det gamle plansystem.....	42
4.1.1 Rammestyning	42
4.2 Det nye plansystem.....	44
4.3 Diskussion af det nye plansystem	47
5 Den ny kommuneplan.....	49
5.1 Opbygning og indhold	49
6 Kommuneplankataloget.....	53
6.1 Kommuneplankataloget og økonomier.....	54
6.1.1 Byzone og sommerhusområder	56
6.1.2 Forskellige byformål	58
6.1.3 Detailhandelsstruktur.....	58
6.1.4 Trafikanlæg	59
6.1.5 Tekniske anlæg.....	60
6.1.6 Virksomheder med særlige beliggenhedskrav	60
6.1.7 VVM-pligtige anlæg.....	61
6.1.8 Støjbelastede arealer	61
6.1.9 Fritidsformål	62
6.1.10 Jordbrug	63
6.1.11 Skovrejsning.....	63
6.1.12 Lavbundsarealer.....	64
6.1.13 Naturbeskyttelse.....	65
6.1.14 Kulturhistorie	68
6.1.15 Landskabelige bevaringsinteresser	68
6.1.16 Geologi.....	69
6.1.17 Vandløb, søer og kystvande.....	69
6.1.18 Kystnærhedszonen	70
6.1.19 Landsplandirektiver	71
6.1.20 Vurdering.....	71
6.2 Kommuneplankataloget og tabelanalyse.....	73
6.2.1 Metodiske valg	73

6.2.2 Tabelanalyse af kommuneplankatalogets 9 emner	75
6.2.3 Balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen	80
6.2.4 De seks emotionelle markeder	81
7 Bekræftelse af hypotese	85
8 Case studie	87
8.1. Mariagerfjord Kommune	87
8.2 Interview med Bjarke Jensen	88
9 Landskabsanalyse	89
9.1 Regionplan 2005 for Nordjyllands Amt	89
9.1.1 Hovedstruktur	90
9.1.2 Skovrejsning og kystlandskab	90
9.1.3 Landskabelige, kulturhistoriske og geologiske bevaringsinteresser samt lavbund	91
9.1.4 Natura 2000, beskyttet natur og økologiske forbindelser	92
9.1.5 Friluftsliv	94
9.2 Regionplan 2005 for Viborg Amt	95
9.2.1 Arealanvendelse	95
9.3 Regionplan 2005 for Århus Amt	95
9.3.1 Natur	96
9.3.2 Landskabelige bevaringsinteresser, kulturhistorie og fritidsanlæg	96
9.3.3 Skovrejsning	97
9.3.4 Naturkvalitetsplan	97
9.4 Resultat af landskabsanalyse	98
9.4.1. Område 1: Lille Vildmose og strandlandskab	100
9.4.2 Område 2: Rold Skov og bakkelandskab	100
9.4.3 Område 3: Villestrup Å og inderfjorden	101
9.4.4 Område 4: Simested Ådal	101
9.4.5 Område 5: Kastbjerg Ådal og Glenstrup Sø	101
9.4.6 Område 6: Mariager og inderfjorden	102
10 Tabelanalyse af naturværdier i Mariagerfjord Kommune	103
10.1 Område 1: Lille Vildmose og strandlandskabet	104
10.2 Tabelanalyse af område 1	108
10.2.1 Balance mellem benyttelse og beskyttelse i område 1	112
10.2.2 De seks emotionelle markeder og område 1	113
10.3 Område 3: Villestrup Å og inderfjorden	115
10.4 Tabelanalyse af område 3	121
10.4.1 Balance mellem benyttelse og beskyttelse i område 3	125
10.4.2 De seks emotionelle markeder og område 3	126
10.4 Besvarelse af problemformulering	128
11 anbefalinger	129
11.1 De teoretiske analyser	129
11.2 Landskabsanalysen	130
11.3 Tabelanalysen	130
11.4 Aktivitetsplan for Mariagerfjord Kommune med baggrund i dialog og tabelanalysen	135
12 Konklusion	137
12.1 Diskussion af resultaternes validitet	138
13 Bliver vi så rigere?	141
Litteraturliste	145
Bilag A	
Bilag B	
Bilag C	
Bilag D	
Bilag E	
Bilag F	
Bilag G	

English Summary

This chapter contains an English summary of the Master Thesis: *Municipality Planning 2007: More Nature in the Landscape and Better Nature Experiences for the Public*.

The initiating objective for this thesis has been to create more nature in the Danish landscape and secure better nature experiences for the public. To accomplish this objective, it was decided to analyse nature experiences in the experience economy in regards to municipality planning in Denmark. As a result of the structural reform of the public sector, the municipalities have been given the task of physical planning in the open country and this thesis wishes to analyse, discuss and evaluate whether or not the municipalities have the competence to carry out this work sustainable.

To accomplish this, the social developments in the western world and the theory of the experience economy are analysed, these analyses are used to create a theoretical framework, which will be used throughout the report. Following these analyses, a hypothesis is stipulated: *The balance between the use of nature and the protection of nature can be secured through the municipality planning if nature experiences are incorporated*. The hypothesis is confirmed on a theoretical level through analyses of the structural reform and the new municipality planning. The municipality plan is analysed thoroughly and 9 topics are evaluated as being relevant for the experience of nature. These 9 topics are used at delimitations throughout the rest of the report. The theoretical framework created in the beginning of the thesis, is used to analyse the 9 topics according to their direct experience quality and their significance in regards to the biodiversity. From the theoretical analyses, it can be concluded that the 9 topics from the municipality plan, through the incorporation of nature experiences, can be used to secure the balance between the use of nature and the protection of nature, thus is the hypothesis confirmed.

Having confirmed the hypothesis lead to the stipulation of a research question: *How can nature experiences be incorporated into the nature planning of the municipality plan?* This question is answered through a case study of Mariagerfjord Municipality. A landscape analysis is used to identify 6 main nature areas in Mariagerfjord Municipality, of these; area 1 and 3 is selected for further analysis. Area 1 and 3 is analysed through the theoretical framework, and from this analysis it can be concluded, that the two areas include nature experiences which support both the direct experience quality and the biodiversity. This leads to the conclusion that the theoretical framework

can be used as an analytical tool to create a dialogue concerning how to incorporate nature experiences into the nature planning of the municipality plan.

Based on the theoretical analysis and the case study, the following recommendations for Mariagerfjord Municipality are stipulated:

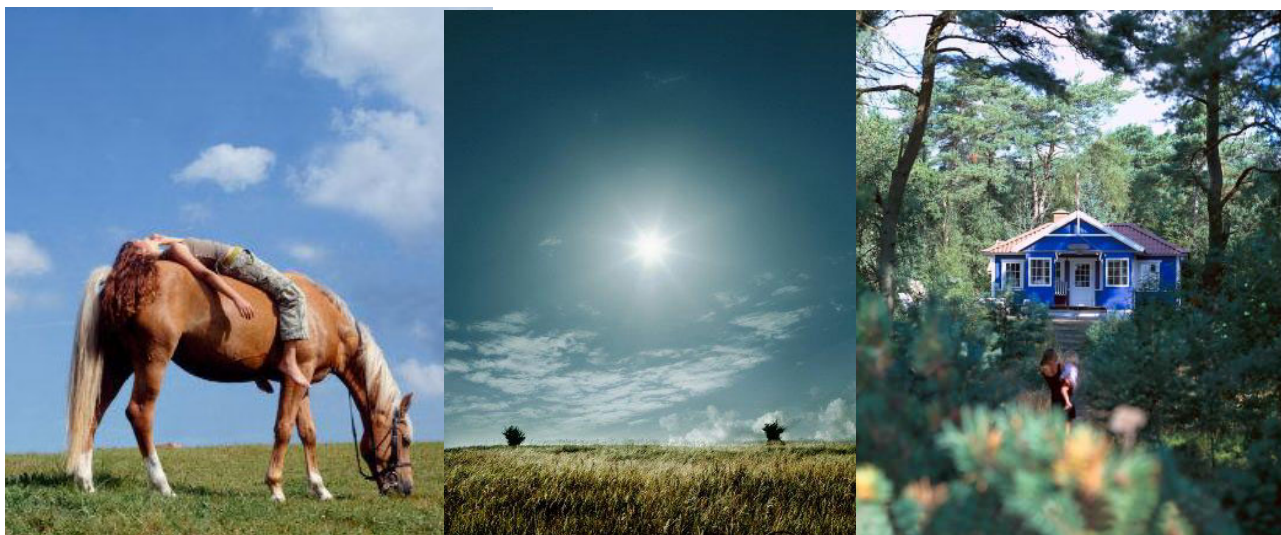
- Mariagerfjord Municipality should incorporate nature experiences into the 9 topics from the municipality plan.
- Mariagerfjord Municipality should develop a master plan for the nature planning of large nature areas in the municipality, where the objectives for both the protection of nature and the use of nature are defined. The nature areas should be interconnected, both ecological and recreational.
- Areas for nature experiences can be used as buffer zones between intensive agricultural production areas and nature protection areas.
- Mariagerfjord Municipality should improve the connection between nature and cultural history when creating nature experiences.
- Mariagerfjord Municipality should develop a nature atlas.
- Mariagerfjord Municipality should consider and discuss the potentials to create economic growth within the six emotional markets.

The thesis is concluded through a conclusion and a philosophical discussion of the concept of experience economy.

1 Indledning

Dette kapitel er indledningen til projektet "Kommuneplanlægning 2007: mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen". Formålet med projektet vil blive tydeliggjort og der afgrænses til emnet oplevelsesøkonomi, desuden diskuteres kulturens rolle i forhold til danske naturoplevelser.

Solbadning ved Vesterhavet, kanotur på Gudenåen, ridning i Dyrehaven, sommerhus på Bornholm eller blot duften af sommermodent korn er alle forskellige naturoplevelser, der kan fås i det danske landskab. Naturen, landskabet og kulturen gør det til en oplevelse - blot at eksistere - på dette sted - lige nu og her. Se figur 1.1.

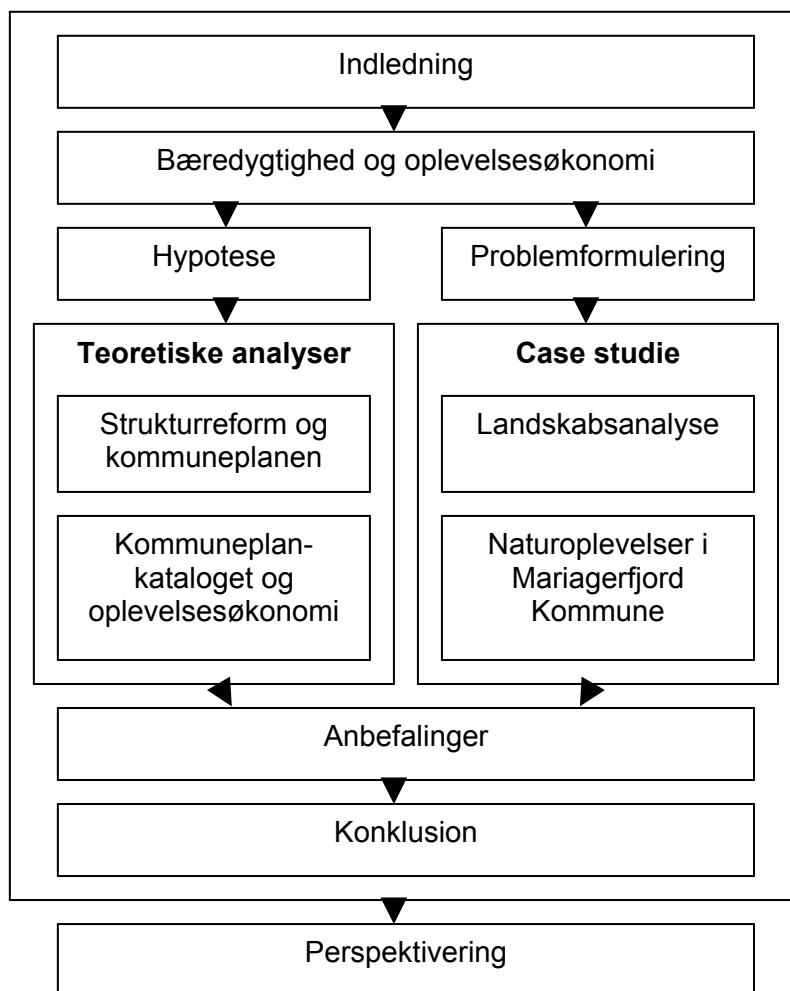

Figur 1.1 viser billeder af naturoplevelser i Danmark (Gettyimages 2007)

I århundreder har mennesker været drevet af oplevelser, det er en naturlig del af vores nysgerrighed at søge nye oplevelser og erfaringer. Fra de tidlige mennesker, som indvandrede til alle dele af kloden, til senere tiders opdagelsesrejsende, som generobrede fjerne kontinenter, og til nutidens forskere, som kigger mod fjerne planeter og galakser. Det er i den menneskelige natur at søge oplevelser, og studier og analyser viser, at oplevelser er den femte store økonomi, som kan identificeres i samfundsudviklingen. Ud af den traditionelle industriøkonomi træder begrebet oplevelser i økonomisk kontekst frem. Det argumenteres, at holdninger, følelser og værdier er usynlige kræfter på det økonomiske marked og at oplevelser kan benyttes til at skabe en økonomisk merværditilvækst, dette kaldes oplevelsesøkonomi (Pine og Gilmore 1999; Lund et al. 2005; Aaen 2006).

Formålet med dette projekt er mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen. Naturoplevelserne i Danmark er uden sammenligning, landskabet kan være smukt, beroligende, ærefrygtindgydende eller ligefrem kærligt. De oplevelser, som det danske landskab har at tilbyde turister, besøgende og lokale, skal vises frem, men samtidig er det også nødvendigt at beskytte disse oplevelser. For de fleste naturoplevelser gælder det, at for mange besøgende kan ødelægge det specielle ved oplevelsen, da mange naturoplevelser bunder i følelsen af, "at være ét med naturen". Oplevelsen af naturens stilhed er væsentlig, som en modsætning til hverdagens hektiske larm i byerne. Ens for de fleste oplevelser er, at det største udbytte af disse oftest opnås der hvor autenciteten af oplevelsen er størst. En autentisk oplevelse er en oplevelse, der forholder sig ærlig og tro mod sin historie. Naturoplevelser er overvejende autentiske oplevelser, idet naturen ikke kan forstille sig og gæsten får derfor altid den ærlige og troskyldige oplevelse. At sikre autentiske naturoplevelser er en del af oplevelsesøkonomien, hvor autenticiteten er en del af den balancegang, der ligger mellem det at opleve naturen, samtidig med at beskytte denne mod et overdrevent brug.

Et vigtigt element når man taler om naturoplevelser i Danmark, er kulturelementet. Danmark er historisk set et landsbrugsland. Der findes ingen områder i Danmark, som ikke på et tidspunkt er blevet påvirket af mennesker. Vi har opdyrket og græsset hederne, vi har drænet vådområderne og bekæmpet sandflugten, vi har fældet alle skovene og plantet dem igen, vi har dyrket den fede muldjord og vi har gravet mosernes tørv. I Danmark har vi ingen regnskov eller ørken, vi har ingen bjerge eller sletter, vi har ingen floder eller vulkaner, i stedet har vi historie. For vores naturoplevelser betyder dette, at naturen i Danmark er kulturpåvirket, kulturen af allestedsnærværende. Derfor betyder kulturen også meget for vores naturoplevelser. Når vi oplever naturen, er det relevant for værdien af vores oplevelse, at vi ved, hvorfor den ser ud som den gør. Kulturhistorien bør ikke adskilles 100 % fra naturoplevelserne. Da Danmark er så kulturpåvirket, findes der også mange interessante fortællinger, skildringer og sagn tilknyttet vores natur, en kulturhistorie som bør formidles sammen med naturoplevelserne. Dette projekt afgrænser sig til emnerne natur og naturoplevelser indenfor oplevelsesøkonomien. Men pga. ovenstående tager afgrænsningen til naturoplevelser ikke skarpt afstand fra kulturen, da kulturen vurderes at være et vigtigt element i naturoplevelserne.

Figur 1.2 viser en strukturtegnning for projektet

1.1 Fokusområde

Beskyttelsen af naturen har i Danmark været underlagt staten og amterne i mange år, men i forbindelse med strukturreformen 2007 er det store arbejde med at sikre og beskytte Danmarks natur, landskab og miljø i stor grad blevet lagt ud til kommunerne (Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2004). For at sikre naturen og dermed sikre naturoplevelser er balancen mellem naturens benyttelse og beskyttelse af største vigtighed. Dette projekt vil gribe fat i kommunernes nye rolle som planlægger for Danmarks natur med henblik på at sikre at denne planlægning bliver bæredygtig, hvorigennem der kan skabes mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen.

Figur 1.2 viser en strukturtegnning for projektet. Indledningsvis diskuteres begrebet bæredygtighed og teorien bag oplevelsesøkonomien. Dette leder frem til en hypotese, som opstilles for de

teoretiske analyser, og en problemformulering, som opstilles for et case studie af Mariagerfjord Kommune. De teoretiske analyser og case studiet afsluttes med en række anbefalinger til Mariagerfjord Kommune, hvorefter projektet konkluderes og en perspektivering afslutter projektet.

2 Bæredygtig udvikling

Dette kapitel introducerer læseren til emnet bæredygtig udvikling set i forhold til begrebet oplevelsesøkonomi. Rapportens bæredygtighedssyn, i forhold til hovedemnerne natur og naturoplevelser, opstilles sammen med kriterier for bæredygtighedssynet, dette benyttes til at opstille en analyseramme til brug i senere teoretiske analyser og et case studie.

Kapitlet definerer en bæredygtig udvikling af landskabet, set i forhold til begrebet oplevelsesøkonomi som en metode til at skabe økonomisk vækst, beskytte miljø og natur, samt skabe rekreative oplevelser for borgere og turister. Teorien bag denne definition er baseret på projektet *"De danske landdistrikter – kilde til oplevelse"*, som undertegnede udarbejdede på 9. semester for studiet Environmental Management ved Aalborg Universitet. Dette projekt konkluderer, at oplevelser kan medvirke til at skabe en bæredygtig udvikling af landdistrikterne (Aaen 2006).

En bæredygtig planlægning er en planlægning der medtager alle aspekter, som påvirkes af planlægningen. Dvs. at der foretages en afvejning af de positive og negative effekter af en planlægning, og den bedst mulige løsning træffes ud fra de analyserede valg. Af Brundtland-kommissionen defineres en bæredygtig udvikling som: *"en bæredygtig udvikling er en udvikling som opfylder de nuværende behov, uden at bringe fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov i fare"* (Brundtland-kommissionen 1987, 51). Denne udvikling beskrives mest simpelt gennem de tre bæredygtighedselementer: miljø, samfund og økonomi, hvor Brundtland-kommissionen fastlægger disse tre elementer som de elementer enhver udvikling skal tage hensyn til for at sikre en bæredygtig udvikling. Oversættes denne definition til fysisk planlægning, så skal en planlægning opfylde de nuværende behov uden at bringe fremtidige generationers behov i fare, under hensyntagen til de tre bæredygtighedselementer.

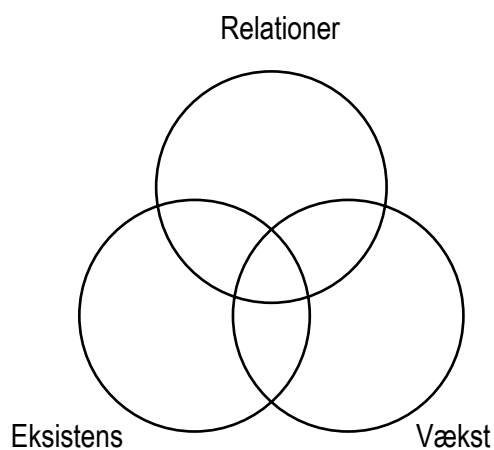
2.1 Samfundsudvikling og behov

For at sikre, at en fysisk planlægning opfylder de nuværende behov er det nødvendigt at fastlægge disse behov. Adskillige teorier diskuterer menneskets og samfundets behov, men grundlæggende for disse er, at de tager udgangspunkt i den historiske udvikling og herigennem forsøger at forudsige fremtiden. Sådanne teorier er selvsagt skrøbelige, idet fremtiden ikke kan forudsiges, dog kan tendenser baseret på fortiden og nutiden sige noget om i hvilken retning udviklingen

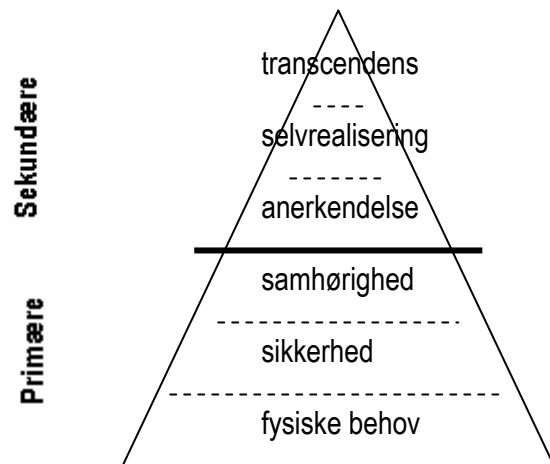
bevæger sig. Denne analyse vil udelukkende basere sig på de nuværende behov i Danmark og andre lande som er ligestillede i udviklingsstadiet.

2.1.1 Behovsteori

Psykologen Clayton Alderfer opstiller tre behov: eksistens, relationer og personlig vækst som de behov et menneske vil søge at opfylde, se figur 2.1. Alderfer argumenterer, at et menneske ofte vil søge opfyldelse af mere end ét behov af gangen, fx søger vi fritidsinteresser for både at opnå behov for relationer og personlig vækst. Gælder det motion kan man argumentere, at behov for eksistens opfyldes gennem nedbringelse af livsstilssygdomme som stress og fedme. Behovsteori kan også diskuteres ud fra Maslows behovshierarki, se figur 2.2. Maslow definerer seks behov, hvor hvert to svarer til ét af Alderfers behov, som henholdsvis de primære behov nederst i pyramiden og de sekundære behov øverst i pyramiden.

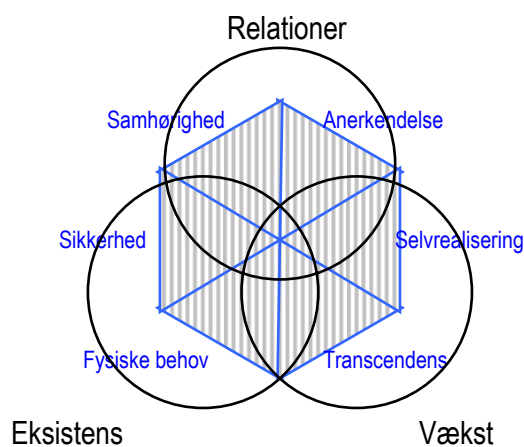
Figur 2.1 viser Alderfers tre kategorier af behovsopfyldelse (Creative Man 2004, 76-78)

Figur 2.2 viser Maslows behovshierarki (Creative Man 2004, 76-78)

Maslow argumenterer, at mennesker først vil søge opfyldelse af de sekundære behov når de primære behov er opfyldt. Alderfer argumenterer dog imod idéen om hierarkiet med argumentet, at det er individuelt hvilket behov et menneske vil søge opfyldt først. Oftest fastlægges et individs værdisæt i barndommen, hvor de ting der "var for lidt af" også i voksenlivet vil blive prioriteret højere end de ting der var tilfredsstillende. Fx vil et menneske som oplevede omsorgssvigt i barndommen søge at opfylde behov for relationer. Gennem historien findes mange fortællinger om mennesker, som vælger at tilfredsstille de sekundære behov på bekostning af de primære behov, fx religiøse pilgrimme som søger transcendens gennem faste, meditation og lignende, således at de primære behov trues. Oftest søges også anerkendelse og selvrealisering gennem arbejde selvom det for nogle karrieremennesker truer deres samhørighed med familien. Alle mennesker er

individuelle og derfor søger vi forskellige behov, hvorved Alderfers behovsmodel, som ikke er et hierarki, virker som en logisk forklaring af de behov som i dag styrer det vestlige samfund. Når dette er sagt, bør det pointeres at menneskeracen er skabt til at overleve og at Maslow har ret i at de fysiske behov, i form af mad, vand og varme, er basale for at man overhovedet kan overveje at opfylde de ovenstående behov. Dette ses tydeligt i ulandene, hvor de fysiske behov er under pres og der derfor ikke levnes meget energi til sikring af de sekundære behov. Samtidig spiller netop de sekundære behov, som anerkendelse og transcendens, en vigtig rolle for mange indfødte, på trods af at de ikke har de luksusting, som vi i vesten ikke kan forestille os at leve uden. Figur 2.3 viser sammenhængen mellem Maslows hierarki Alderfers model (Creative Man 2004, 74-85).

Figur 2.3 illustrerer sammenhængen mellem Alderfer og Maslows modeller (Creative Man 2004, 76-78)

De tre bæredygtighedselementer, som blev omtalt i starten af dette kapitel: miljø, samfund og økonomi, kan forholdes til den menneskelige behovsopfyldelse gennem argumentet, at hvis ikke disse tre elementer er i balance med hinanden kan ingen af menneskets behov opfyldes. Forstået således, at uden rent vand, luft og jord kan menneskets eksistensbehov ikke opfyldes, uden demokrati, kontakt til andre mennesker og personlig udfoldelse kan behov for relationer og personlig vækst ikke opfyldes, uden økonomisk sikkerhed kan ingen af de tre behov opfyldes¹ (Aaen 2006, 29-31). I dag er eksistensbehovet opfyldt, men det selv samme samfund, som har opfyldt eksistensbehovet truer det nu, gennem forurening, manglende fysisk aktivitet og deraf stress og fedmerelaterede sygdomme, afsondring og manglende medmenneskelig kontakt pga. digitale kommunikationsformer. Som en respons på truslen mod eksistensbehovet og grundet ønsket om at opfylde behov for relationer og personlig vækst dukker nye samfundstyper op.

¹ Økonomi er i realiteten kun en metode til at sikre de tre behov, men uden økonomi kan den vestlige verden, som den ser ud i dag, ikke fungere.

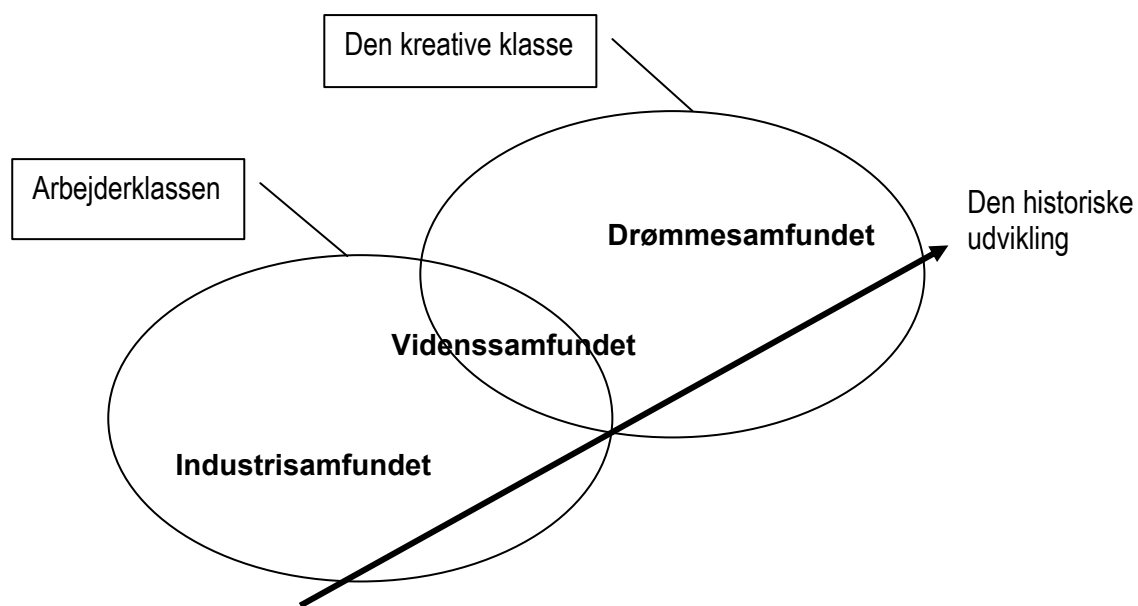
2.1.2 Samfundsudviklingen og den kreative klasse

Forskere har defineret fem samfundstyper gennem historien. De tidligste jæger-samler samfund, hvor mennesket levede som nomader der tilpassede sig naturens præmisser, til bondestenalderen, hvor vi begyndte at tæmme naturen og tilpasse verden efter vores egne behov, frem til den industrielle revolution og industrisamfundet, som er grundlaget for den vestlige verdens velstand. Industrisamfundet har ført til udviklingen af de nutidige samfund, videnssamfundet og drømmesamfundet (Jensen 1999, 26-35; Kommunikationsforum 2005). De samfundstyper som påvirker udviklingen i dag er industrisamfundet, videnssamfundet og drømmesamfundet. Disse samfund kan ses i relation til den historiske udvikling, hvor de hver især er en videreudvikling af det foregående samfund. Dette ses tydeligt i de ensartede træk mellem industrisamfundet og videnssamfundet, hvor det overordnede fokus har været at automatisere den menneskelige arbejdskraft. Industrisamfundet har fokuseret på automatiseringen af hårdt fysisk arbejde og videnssamfundet har fokuseret på automatiseringen af hjerne- og sansearbejdet (Jensen 1999, 26-35). I dag er industrisamfundets betydning i Danmark i tilbagegang, outsourcing og teknologisk udvikling betyder, at der ikke længere er så meget hårdt fysisk arbejde at automatisere. Videnssamfundet, som havde sin guld-periode gennem den sidste halvdel af 1900'tallet, hvor udviklingen af computere og teknologi virkelig tog fart, fortsætter stadig, men samtidig er fokus begyndt at flytte sig fra automatisering til fokus på andre behov. Det hierarkiske og stringente industrisamfund med fokus på materielle behov har udslettet sig selv gennem sikringen af eksistensbehovet. I dag lider ingen i Danmark sulte- eller kuldedøden, alle har adgang til rent vand, mad og varme og sikkerheden sikres gennem vores politi og retssystem (Creative Man 2004, 74-78). Som en respons på automatiseringen og opfyldelsen af eksistensbehovet har drømmesamfundet udviklet sig. I dette samfund søges opfyldelsen af andre behov bl.a. behov for fysisk udfoldelse og brugen af hjernen og sanserne.

Drømmesamfundet er det nye samfund, fokus ligger ikke i automatisering af arbejdskraft, men i stedet i de emotionelle værdier og den kreative udfoldelse. Dette begrundes i at automatiseringen gennem industri- og videnssamfundet har automatiseret menneskets naturlige skabertrang, det som ligger bag Alderfers behov for personlig vækst, jf. afsnit 2.1.1. Menneskets naturlige skabertrang, som kendes så langt tilbage som de første menneskers hulemalerier, hænger sammen med hvad forsker Richard Florida betegner "*den kreative klasse*". Den kreative klasse består af videnskabsfolk, ingeniører, arkitekter, designere, forfattere, kunstnere, musikere osv., disse mennesker er blevet den dominerende klasse i vores samfund gennem deres produktion af kreativitet (Florida 2001, 381, 390-391).

Florida argumenterer, at hvis et samfund skal skabe økonomisk vækst skal de tre T'er være til stede: teknologi, talent og tolerance. Dette er i modsætning til traditionelle modeller der taler om virksomheder, job og teknologi som en nødvendighed for vækst. Talent er humankapitalen, hvilket udnyttes i det danske samfund, gennem forskning, uddannelse og efteruddannelse. Tolerance handler om landets eller regionens evne til at tiltrække og mobilisere talenter. Jo mere tolerance overfor forskelle som race, etnicitet, køn, udseende og seksuel præference, jo mere tiltrækningskraft. Samtidig er tolerancen begrænset til højtuddannede kreative mennesker. Mennesker i den kreative klasse er mennesker hvis funktion det er at "*skabe meningsfulde nye former*" og i Danmark overgår antallet af medarbejdere i den kreative klasse antallet af arbejdere fra den traditionelle arbejderklasse (Florida 2001, 381, 390-391).

Både industrisamfundet, videnssamfundet og drømmesamfundet eksisterer samtidig, og det kan derfor være svært at skelne mellem de tre samfund, bl.a. fordi grænserne mellem dem er glidende.

Figur 2.4 illustrerer sammenhængen mellem de tre samfund og den kreative klasse

Figur 2.4 illustrerer sammenhængen mellem de tre samfundstyper og den kreative klasse i forhold til den historiske udvikling. Det ses tydeligt, at videnssamfundet er bindeleddet mellem industrisamfundet og drømmesamfundet. Forstået således at drømmesamfundet er afhængigt af industrisamfundet til at opfylde eksistensbehovet, men så længe dette behov er opfyldt sker der ikke yderligere vækst i industrisamfundet. Videnssamfundet er også afhængigt af industrisamfundet, og samtidig er drømmesamfundet bygget på videnssamfundet, forstået således at de mennesker som arbejder og forbruger i videnssamfundet er de samme mennesker, som arbejder og forbruger i drømmesamfundet, nemlig den kreative klasse. Den kreative klasse er

således grundlaget for både det moderne videnssamfund og drømmesamfund, hvorfor de begge er i vækst.

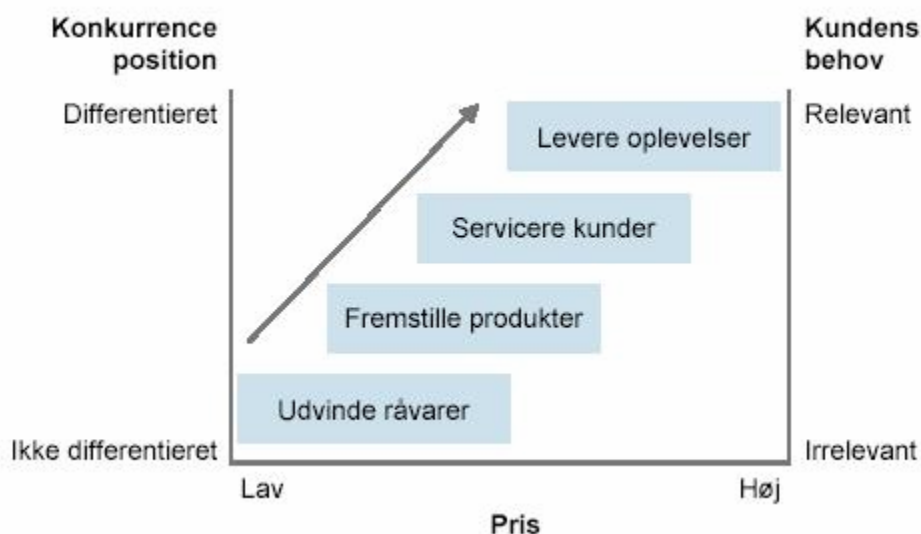
I drømmesamfundet ligger fokus på de emotionelle værdier, fx de signaler et produkt sender, hvorigennem behov for relationer og behov for personlig vækst kan opfyldes. Fremtidsforskere har identificeret seks emotionelle markeder, som er kendetegnende for drømmesamfundet (Jensen 1999, 47-98; Aaen 2006, 22-25):

1. **Markedet for kærlighed, venskab og samhørighed** inkluderer produkter som skaber relationer mellem mennesker som fx udvikling af byrum, boligindretning, caféliv, fritidsorganisationer og velgørenhed.
2. **Markedet for omsorg** inkluderer i virkeligheden to markeder, det at yde omsorg fx velgørenhed, natur- og miljøorganisationer og økologiske produkter, samt det at modtage omsorg fx wellness turisme, privathospitaler, healing osv.
3. **Markedet for tryghed og uforanderlighed** udspringer af den hektiske tid vi lever i, hvor det skønnes at op til 20-30 % af den voksne danske befolkning lider af stressrelaterede sygdomme. Branding og imagedannelse på grundlag af historiske eller kulturelle elementer er en stor del af dette marked.
4. **Markedet for identitet** er i dag en del af næsten alle andre markeder. "Hvad signalerer dette produkt om mig?" Produkter indenfor brancherne detailhandel, fødevarer, bolig, mode, biler osv. kan alle signalere forskellige identiteter, fx samtalekøkkenet der er blevet et symbol, på det at være en familie som tilbringer tid sammen.
5. **Markedet for holdninger** ligger tæt op ad identitetsmarkedet, hvor de fleste mennesker i dag bruger varer til at signalere deres holdninger til omverdenen. Økologi benyttes til at signalere miljøbevidsthed, men også emner som energiforsyning, menneskerettigheder, dyrevelfærd, genspøjsning og rygning bliver diskuteret i det offentlige rum og gennem forbrugeres bevidste valg med indkøbsvognen.
6. **Markedet for eventyr** går på kryds og tværs af traditionelle brancher. Eventyr kan kobles til alle typer produkter, fx salg af mountainbikes i Danmark selv om her ikke findes bjerge. Eventyr efterspørges, man søger oplevelser og følelsesindtryk som flytter grænserne for opfattelsen af hvem man er.

Fælles for de seks markeder er at de ikke kun sælger fysiske produkter, men også oplevelser, holdninger, følelser og værdier (Creative Man 2004, 74-85).

2.1.3 Oplevelsesøkonomi

I drømmesamfundet ligger nye vækstmuligheder og én af disse er indenfor området oplevelser og oplevelsesøkonomi. I oplevelsesøkonomien benyttes oplevelser til at skabe økonomisk vækst, se figur 2.5. I oplevelsesøkonomien kan de seks emotionelle markeder benyttes til at udbyde produkter, hvor der kan tilknyttes historier og fortællinger, men markedet for historier er ikke uendeligt og særligt de tomme historier, som virksomheder opfinder i forsøget på at sælge varer, er i nedgang. Der er ikke længere status i bare at forbruge, bare at være rig, det handler i stigende grad om hvad vi oplever, hvad vi kan og hvordan vi lever. Der er fx stigende vækst i frivilligt arbejde, som ligger på markedet for omsorg, og hver 4. europæer arbejder i dag med frivilligt arbejde, et arbejde som ligger udenfor det økonomiske marked, og som i Danmark har værdien af 10 % af BNP. (Creative Man 2004, 74-85). Figur 2.5 illustrerer hvorledes økonomisk vækst kan opnås gennem udbuddet af oplevelser. Ofte benyttes eksemplet kaffe; rå colombianske kaffebønner koster 5 øre per kop kaffe, ristet og pakket stiger prisen til 2 kr. per kop, serveres

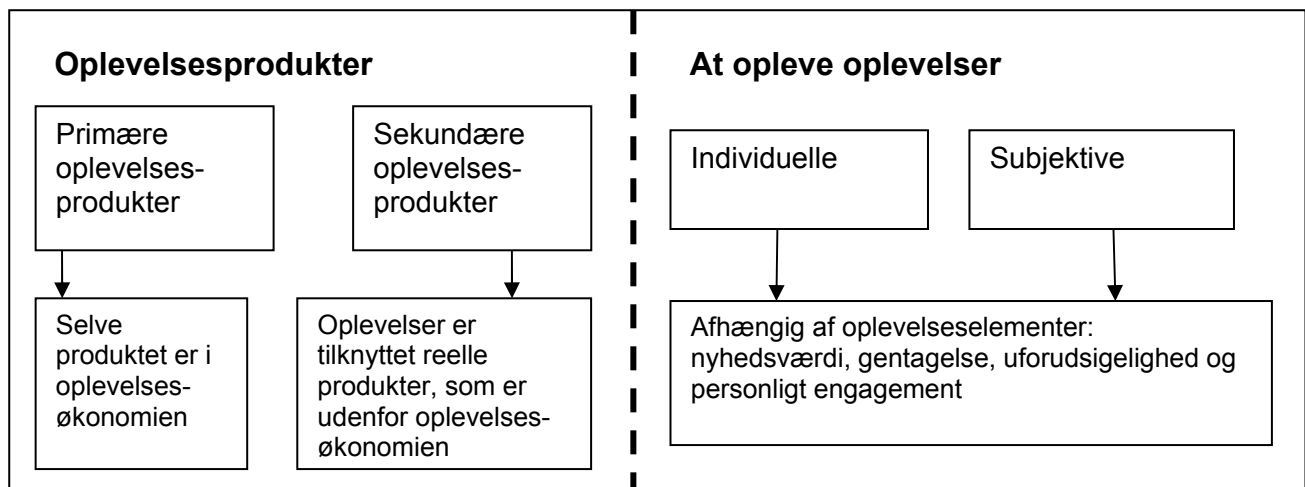
Figur 2.5 viser den økonomiske merværdiskabelse gennem oplevelser, baseret på (Pine og Gilmore 1999, 22)

kaffen på en café koster den 20 kr. per kop. Ligger caféen på Markus Pladsen i Venedig, hvor solskin, gondoler, Markus Kirken og kanalerne skaber en helhedsoplevelser, så speciel og særlig at den kun findes i Venedig, så koster kaffen 50 kr. per kop. Kaffen er stadig kaffe, men oplevelsen af at nyde en kop kaffe på Markus Pladsen i Venedig har givet kaffen en merværdi som turister med glæde betaler for (Kultur- og Erhvervspolitisk Redegørelse 2000, 22). Kaffen i Venedig opfylder kundens behov for at opleve byen, og dermed stiger kaffens konkurrenceposition, fordi ingen anden kaffe i verden kan tilbyde lige netop den oplevelse, at drikke kaffe i Venedig (Aaen 2006, 33-34).

Figur 2.6 viser en begrebsramme for begrebet oplevelser, figuren er baseret på en begrebsramme defineret i projektet *"De danske landdistrikter – kilde til oplevelse"* (Aaen 2006). Af figuren ses det at oplevelser kan defineres som et produkt eller som det at opleve oplevelser. Oplevelsesprodukter falder indenfor to grupper:

1. De primære oplevelsesprodukter, som er skabt med det ene formål at give oplevelser fx teater, kunst og film
2. De sekundære oplevelsesprodukter, hvor oplevelser er et biprodukt som knyttes til et reelt produkt, fx en iscenesat følelse af vildmark i en butik som sælger vildmarksudstyr.

De primære oplevelsesprodukter har til hovedformål at levere en oplevelse, dette kan fx være at se kongeørnen i Lille Vildmose fra et fugletårn eller det kan være en tur i Københavns Tivoli. De sekundære oplevelsesprodukter, er oplevelser, hvor et oplevelsesprodukt knyttes til et produkt som ligger udenfor oplevelsesøkonomien. Fx at opleve kronhjorte på en skovtur, formålet med

Figur 2.6 illustrerer en begrebsramme for begrebet oplevelser

skovturen er måske motion eller samvær med familien og oplevelsen, at se kronhjorte, er derfor en sekundær oplevelser som knyttes til selve produktet, dvs. skovturen.

Det at opleve oplevelser er yderst subjektivt og individuelt, og værdien af en oplevelse vil afhænge af forskellige oplevelseselementer. Disse oplevelseselementer kan ikke defineres endeligt, men oplevelsesøkonomisk teori identificerer fire elementer, som vil have betydning for de fleste oplevelser, disse er: nyhedsværdi, gentagelse, uforudsigelighed og personligt engagement. Nyhedsværdi har som regel en høj oplevelsesværdi, modsat kan gentagelse medvirke til at gøre,

selv spændende oplevelser, kedelige. Uforudsigelighed er lig med spænding og dermed øjes oplevelsesværdien. Personligt engagement kan gøre de fleste oplevelser interessante (Lund et al. 2005, 21).

Efter at have diskuteret og analyseret behovstendenser og begrebet oplevelsesøkonomi, gives en definition på en bæredygtig udvikling set i sammenhæng med oplevelsesøkonomi.

2.2 Bæredygtig udvikling og oplevelsesøkonomi

På grundlag af analyserne af samfundsudvikling og behov kan det konkluderes at opfyldelsen af de tre behov: eksistens, relationer og personlig vækst er essentiel for et bæredygtigt samfund. Eksistensbehovet er afhængigt af økonomisk vækst, sikkerhed og tolerance i samfundet, sikring af de fysiske behov og et rent miljø. Dette behov er delvist opfyldt gennem industrisamfundet, ingen i Danmark lider i dag døden pga. sult eller kulde, men samtidig trues eksistensbehovet af forurening, livsstilssygdomme og terrorisme. Behov for relationer handler om kontakt til andre mennesker, hvor opfyldelsen af dette behov bl.a. sker gennem digitale kommunikationsformer. Mennesker mødes over nettet, der chattes, sms's og sendes flere hundrede tusinde e-mails på tværs af landegrænser samt sproglige og kulturelle grænser, men samtidig er den fysiske kontakt mellem mennesker blevet sværere. Vi har travlt og stresser gennem vores dagligdag, åbenhed og direkte konfrontationer skjules bag e-mails og sms'er. Begreber som anerkendelse og samhørighed er vigtige for mennesker af den kreative klasse og behovet for personlig vækst er vokset gennem industrisamfundet, hvor automatiseringen af arbejdskraft har taget vores naturlige skabertrang fra os og i stedet overladt det til maskiner. Dette ses bl.a. i væksten af kunstneriske erhverv, fx amatørkunstnere indenfor kunst, musik, og skuespil, talent tv-programmer, madlavning, genbrug og genanvendelse af tøj, møbler osv. Mange af disse erhverv findes indenfor de seks emotionelle markeder, jf. afsnit 2.1.2, hvor fx eventyrmarkedet er opstået ud fra det ene behov at opnå en form for personlig vækst ved at afprøve egne grænser. Markedet for holdninger og identitet er ligeledes medvirkende til at skabe en personlig identitet og vækst gennem selvrealisering. Figur 2.7 illustrerer sammenhængen mellem de tre behov og de seks emotionelle markeder. Overordnet kan de tre første markeder sammenholdes med Maslows primære behov og de tre sidste markeder kan sammenholdes med de sekundære behov. Markederne er dog ikke noget hierarki, men i stedet seks markeder i drømmesamfundet, hvor der er vækstmuligheder.

Marked	Behov
1 Marked for kærlighed, venskab og samhørighed	Behov for eksistens, relationer og personlig vækst, fx et bryllup
2 Marked for omsorg	Behov for eksistens, relationer og personlig vækst, fx velgørenhed
3 Marked for tryghed	Behov for eksistens og relationer, fx retssikkerhed
4 Marked for identitet	Behov for relationer og personlig vækst, fx mode
5 Marked for holdninger	Behov for relationer, fx økologi
6 Marked for eventyr	Behov for personlig vækst, fx bungeejumping

Figur 2.7 viser sammenhængen mellem de tre behov og de seks emotionelle markeder, frit efter (Aaen 2006, 30)

Vækst indenfor de seks emotionelle markeder kan medvirke til en bæredygtig udvikling, hvis der tages hensyn til alle tre behov. Fx bør markedet for eventyr ikke kun fokusere på opfyldelsen af personlig vækst, men også tage hensyn til eksistensbehovet. I turismesammenhæng er det meget vigtigt, at turismen ikke er selvdestruktiv. Eventyret og oplevelsen ved at bestige Himalaya bliver ødelagt, hvis der er for mange andre turister, hvis stierne er fyldt med affald eller naturen er ødelagt. Opførelsen af femstjernede luksushoteller og anden komfort kan ødelægge en oprindelig oplevelse. Derfor er det essentielt for alle de seks markeder, at der ikke kun fokuseres snævert på opfyldelsen af det eller de behov som markedet refererer direkte til, men at alle tre behov medtages i overvejelserne.

Oplevelsesøkonomien er en metode til at søge vækst indenfor de emotionelle markeder. Ved at gøre sig overvejelser omkring hvilke oplevelser det er man skaber, primære eller sekundære, og hvordan det er at opleve disse oplevelser, kan der skabes vækst, jf. afsnit 2.1.3. Som eksempel kan naturen benyttes til at skabe vækst. Markedet for kærlighed, venskab og samhørighed kan udnytte naturen til at skabe oplevelser indenfor fx bryllupsbranchen, vandre i naturen med venner og familie, langsomme ferietyper, som cykel, hestevogns- eller bondegårdsferier. Naturen kan skabe vækst på markedet for omsorg gennem omsorg for naturen. Fx har Danmarks Naturfredningsforenings årlige affaldsindsamling i år indsamlet 184 ton affald og 174.000 øl- og sodavandsdåser fra den danske natur, over 12.000 mennesker deltog på landsplan (Danmarks Naturfredningsforening 2007, 24). Markedet for tryghed og uforanderlighed understøttes gennem naturens beståen, hvordan alting vokser langsomt og tusind år gamle spor i landskabet endnu kan ses. Naturen har også stor betydning på markedet for identitet, et image som friluftsmenneske sælger produkter fra tøj og friluftsudstyr til rejser og boliger. På markedet for holdninger spiller

naturen en stor rolle, hvor økologi, dyrevelfærd og miljøetik er blevet vigtige markedsbaserede holdninger for virksomheder, organisationer og politiske partier. Markedet for eventyr har en nær tilknytning til naturen, idet mange eventyr foregår i naturen. Oftest handler det om menneskets kamp for overlevelse, hvor alt lige fra tv-serien "Robinson" til overlevelse i den sydamerikanske jungle falder under dette marked. Eksemplet med naturen viser hvordan naturoplevelser kan skabes indenfor de seks emotionelle markeder.

Dette projekt vælger at beskæftige sig med benyttelse og beskyttelse af naturen til at skabe oplevelser, hvormed der kan skabes vækst på de seks emotionelle markeder, som kan medvirke til at sikre en bæredygtig udvikling, jf. figur 2.7. Således defineres balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen som en bæredygtig udvikling set i sammenhæng med oplevelsesøkonomien, dvs. en bæredygtig oplevelsesøkonomi.

2.3 Natur og oplevelseselementer

På basis af ovenstående definition og afgrænsning af en bæredygtig udvikling, set i sammenhæng med naturoplevelser i oplevelsesøkonomien, opstilles en analyseramme for hvordan en naturoplevelse kan vurderes ud fra dens potentiale til at skabe oplevelser. Denne analyseramme er baseret på en analyseramme undertegnede har udarbejdet i projektet *De danske landdistrikter – kilde til oplevelser*, hvor emnet kulturarv blev analyseret. Jeg ønsker nu at fortsætte fra dette projekt, men med emnet natur som grundlaget for oplevelser. Det tidligere projekt opstillede fem oplevelseselementer, som er relevante for værdien af en kulturoplevelse: nyhedsværdi og uforudsigelighed, personligt engagement, tradition og historie (Aaen 2006, 51). Disse oplevelseselementer blev opstillet med henblik på at analysere emnet kulturarv og ikke naturen, derfor vil jeg genoverveje de enkelte elementer og diskutere om nye bør tilføjes.

2.3.1 Generelle oplevelseselementer

Elementerne nyhedsværdi og uforudsigelighed har stor betydning for enhver oplevelse. Første gang noget storslået opleves vil sanseindtrykket være så meget stærkere. En regnvåd sommer var en bekendt fra Australien for første gang på besøg i Danmark, hun kunne næsten ikke komme sig over hvor grønt og frodigt vores land er. Noget som vi danskere opfatter som en selvfølgelighed. Og dog, hvert eneste forår ser jeg frem til at de første skud begynder at spire, således at det brune vinterlandskab kan blive grønt og frodigt. En af styrkerne ved naturen er uforanderligheden og roen, men samtidig kan selve naturoplevelsen godt være uforudsigelig. Naturens voldsomme

kræfter er en af årsagerne til dens tiltrækningskraft og mange naturoplevelser skifter ansigt gennem årtierne. Samtidig bærer landskabet stadig præg af de enorme forandringer det har gennemgået over flere tusind år, således er nyhedsværdien og uforudsigeligheden i naturen blot af en anden tidsskala end menneskets.

Elementet personligt engagement er også vigtigt for alle typer oplevelser. Selvfølgelig kan man få en oplevelse uden at være personligt engageret, men oplevelsen vil opfattes så meget mere vigtig, hvis det personlige engagement er højt. Fx kan en italiensk opera være en oplevelse, men oplevelsen er bedre, hvis man kender historien bag og ved hvad de synger om. Dette gælder også for naturen, kendskab til et område og de naturelementer som findes her kan gøre en gåtur i skoven virkelig spændende. Dette bekræftes bl.a. af de mange mennesker som benytter sig af mulighederne rundt omkring i Danmark til at komme på ture med naturvejledere. Bl.a. deltog ca. 880.000 personer i naturvejledningsaktiviteter i 2004 og de danske skove havde ca. 75 mio. besøgende i 2003 (Skov- og Naturstyrelsen 2006, 19-20).

Elementerne tradition og historie blev opstillet i direkte tilknytning til emnet kulturarv, men de har også tilknytning til naturen. En naturoplevelse kan have høj værdi, hvis man kan fornemme historiens spor, som istidens morænebakker eller tidligere tiders traditionelle dyrkningsmetoder som på den jyske hede. Elementet historie kan øge værdien af en naturoplevelse, fx kan historien om Røverne fra Rold gøre en skovtur i Rold Skov mere interessant. Tradition henviser til menneskelig indgriben i naturen, og selvom mange gode naturoplevelser kan fås, hvor der har været en minimal menneskelig indgriben, fx en naturligt slynget å frem for en udrettet menneskeskabt å, så kan nogle former for menneskelig indgriben forbedre naturoplevelsen, fx afgræsning af den lysåbne kulturnatur. Tradition kan altså bidrage til at øge værdien af en naturoplevelse, så længe de traditionelle indgreb i naturen sker til forbedring, og ikke forværring, af naturen. Derfor opstilles elementet tradition under emnet kulturnatur under oplevelseselementer for naturen, se afsnit 2.3.2.

Oplevelseselementerne nyhedsværdi og uforudsigelighed, personligt engagement og historie defineres som de elementer der er vigtige for benyttelsen af naturen til at skabe oplevelser.

2.3.2 Oplevelseselementer for naturen

Naturen har, naturligvis, stor betydning for værdien af en naturoplevelse. Elementer som stilhed, varieret landskab, forskellige naturtyper, dyre- og planteliv, løvskov, årstidernes vekslen, lyden af

vinden i træer og buske, duften af blomster, at føle vejret og at være ét med naturen, efterspørges af befolkningen (Østergaard 2000, 116-117). I indledningen blev målet med dette projekt fastlagt som mere natur og bedre naturoplevelser. Ønsket om mere natur og bedre naturoplevelse har en nær sammenhæng med Naturbeskyttelseslovens formål (Naturbeskyttelsesloven 2002, § 1 stk. 2):

"§ 1: Stk. 2. Loven tilsigter særligt

- 1) at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier,*
- 2) at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser, og*
- 3) at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet"*

Mere natur henviser således til *"at beskytte, forbedre, genoprette og tilvejebringe naturområder, der er af betydning for vilde dyr og planter og deres levesteder"* eller simpelthen at sikre den biologiske mangfoldighed. Bedre naturoplevelser henviser ud fra loven til at *"udvikle de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier"* og *"at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen og at forbedre mulighederne for friluftslivet"*. Dette kan forholdes til at man gennem naturoplevelser skal sikre historie, skønhed og æstetik i landskabet, men også sikre de mindre synlige elementer som de naturvidenskabelige værdier og sikre formidlingen af alle de ovenstående. Samtidig skal tilgængeligheden og adgangsmulighederne for befolkningen sikres. At loven henviser til at mulighederne for friluftslivet skal forbedres og at befolkningen skal kunne færdes og opholde sig i naturen, betyder at naturen ikke kun skal betragtes, men også bruges i friluftshenseende. Dvs. at befolkningen også skal have mulighed for aktiviteter som kan virke forstyrrende, fx kanosejlads der forstyrrer lystfiskeren, eller jægeren som forstyrrer ornitologen, eller vandskiløberen som forstyrrer badegæsten (Østergaard 2000, 119). Da loven tilsigter at opfylde både målet for mere natur og bedre naturoplevelser, må en balancegang mellem beskyttelsen og benyttelsen sikres. Denne balancegang skal være synlig i analyserammen, da oplevelsesøkonomi baseret på naturoplevelser skal være bæredygtig.

Wilhjelmudvalgets 12 begrundelser for naturens ringe tilstand (Wilhjelmudvalget 2001, 15-33):

1. Naturen har for lidt plads
2. Vandet er forsvundet fra landskabet
3. Næringsstofferne forurener
4. Lysåbne naturtyper gror til
5. Intensivt landbrug, skovbrug og fiskeri
6. Mangel på kontinuitet
7. Naturområderne er for små
8. Fragmentering af landskabet
9. Miljøskadelige stoffer er overalt i naturen
10. Arter påvirkes
11. Invasive arter spredes
12. Klimaforandringer påvirker naturen

Figur 2.8 viser de 12 begrundelser for naturens ringe tilstand (Wilhjelmudvalget 2001, 15-33)

Benyttelsen af naturen til at skabe naturoplevelser er synlig gennem oplevelseselementerne nyhedsværdi og uforudsigelighed, personligt engagement og historie. Beskyttelsen af den natur som er grundlaget for naturoplevelserne skal derfor basere sig på den anden del af Naturbeskyttelseslovens formål, nemlig *"at beskytte, forbedre, genoprette og tilvejebringe naturområder, der er af betydning for vilde dyr og planter og deres levesteder"*, dvs. sikre den biologiske mangfoldighed. I 2001 præsenterede en rapport udarbejdet af arbejdsgruppen Wilhjelmudvalget, 12 begrundelser for den danske naturs ringe tilstand, se figur 2.8 (Wilhjelmudvalget

2001, 15-33). På basis af Wilhjelmudvalgets begrundelser opstiller jeg tre overordnede oplevelseselementer, som har betydning for naturens biologiske tilstand og dermed beskyttelsen af naturen, og som gennem en sikring eller forbedring af tilstanden kan medvirke til at skabe bedre naturoplevelser.

Størrelse og sammenhæng af naturområder er af væsentlig betydning for både den biologiske mangfoldighed og for naturoplevelsen. Wilhjelmudvalget opstiller fire punkter som har betydning for naturens størrelse og sammenhæng (Wilhjelmudvalget 2001, 15-33):

- Naturen har ikke nok plads
- Naturområderne er for små
- Fragmentering af landskabet
- Mangel på kontinuitet

Naturen arbejder langsomt, hvorfor et område med høj kontinuitet ofte vil være i bedre biologisk stand. Samtidig har størrelse, plads og sammenhæng stor betydning for den biologiske mangfoldighed, fx er en population mere modstandsdygtig overfor sygdomme, hvis den er af en hvis størrelse, og sammenhæng med andre naturområder betyder, at en population kan sprede

sig, hvorved bl.a. den genetiske pulje kan forbedres. Størrelse og sammenhæng har også betydning for naturoplevelsen udover den primære oplevelsesværdi, der ligger i en høj biologisk mangfoldighed. Mange af de elementer som befolkningen efterspørger, jf. afsnit 2.3.2, fx følelsen af at være ét med naturen, at opleve et varieret landskab, forskellige naturtyper og et spændende dyre- og planteliv opnås bedst i større sammenhængende områder.

Oprindelig natur kan identificeres som endnu et oplevelseselement for naturen. Oprindelig natur henviser til natur som er uberørt af mennesker, dvs. natur som påvirkes i minimalt omfang af menneskelige aktiviteter. Denne type natur er sjælden i Danmark, og nogen vil argumentere at den slet ikke findes herhjemme, hvis overhovedet nogen steder i verden². Wilhjelmudvalget opstiller fire punkter for hvordan menneskelige aktiviteter påvirker den danske natur (Wilhjelmudvalget 2001, 15-33):

- Vandet er forsvundet fra landskabet
- Næringsstofferne forurener
- Intensivt landbrug, skovbrug og fiskeri, se figur 2.9.
- Miljøforurenende stoffer er overalt i naturen

Figur 2.9 viser intensivt landbrug i Danmark (Miljøstyrelsen 2004)

Oftest vil oprindelig natur være at finde som kerneområder dybt inde i større fredede naturområder. Til brug i analyserammen vil oplevelseselementet oprindelig natur blive vurderet i forhold til områder udpeget som Natura 2000-områder. Natura 2000-områder er den mest værdifulde natur i Danmark og områderne er udpeget således, at de kan danne et netværk mellem naturtyper, og hvor der er potentiale for at udvide og forbedre naturområderne. Desuden er Natura 2000-områder beskyttet mod de elementer som de fire punkter fra Wilhjelmudvalget nævne. Generelt gælder for

² Da bl.a. miljøforurenede stoffer findes overalt, fra Antarktis til Borneo, kan det argumenteres at intet sted på jorden indeholder oprindelig natur, da alle steder på jorden er påvirket af menneskelige aktiviteter.

Natura 2000-områder at de er det ypperste af dansk natur, at de indeholder områder som er fredet og beskyttet gennem Naturbeskyttelseslovens § 3 og Miljømålsloven, at områderne skal sikre sammenhænge og helhedsforvaltning og at de kan indeholde alle naturtyper fx naturnære skove, ådale, lysåbne naturtyper, kulturspor og –landskaber, åbne havområder osv. (Nordjyllands Amt 2005a, 19-25).

Det sidste oplevelseselement, som har betydning for den biologiske mangfoldighed, er elementet kulturnatur. Kulturnatur er den natur vi har mest af i Danmark, det inkluderer små biotoper, som læhegn, gravhøje og grøfter, heder, overdrev og enge, strandsumpe, moser, vandløb og søer, disse er beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Kulturnaturen er blevet dannet gennem århundreders landbrug med traditionelle dyrkningsmetoder såsom græsning og høstet, i dag er disse områder habitater for størstedelen af de sjældne danske arter, fx orkideen gøgeurt. Af Wilhjelmudvalgets punkter har flere af disse, betydning for kulturnaturen, bl.a. dræning, næringsstoffer, intensivt landbrug, miljøforurenende stoffer osv. Endvidere har to punkter særligt betydning for kulturnaturen (Wilhjelmudvalget 2001, 15-33):

- Tilgroning af lysåbne naturtyper
- Invasive arter spredes

Kulturnaturen er i dag afhængig af naturpleje, hvor det største problem er tilgroning. Landbruget er blevet så intensivt at det ikke længere kan betale sig at lade dyrene afgræsse overdrev, strandenge og heder. Dette betyder at de lysåbne naturtyper springer i skov og dermed forsvinder levegrundlaget for de arter som er tilknyttet disse områder. Gennem nyere tid er problemet med invasive arter, såsom mink og bjørneklo, opstået. Disse arter kan udkonkurrere de danske hjemmehørende arter og dermed ødelægge levegrundlaget for de hjemmehørende arter. I dag er det kommunernes opgave at udføre naturpleje på de offentligt ejede arealer som er udpeget som § 3-områder i Naturbeskyttelsesloven, mens der ikke er plejepligt på de privatejede arealer (Nordjyllands Amt 2005a, 20). Opdelingen mellem kulturnatur og oprindelig natur skal ikke forstås som en skarp grænse, da naturtyperne ofte i praksis vil være blandet, og Wilhjelmudvalgets punkter har da også betydning for flere af de danske naturtyper. Dog vil nogle kulturnatur typer kun kunne eksistere på bekostning af oprindelig natur, fx hede.

De sidste to punkter fra Wilhjelmudvalget er at arterne påvirkes og klimaforandringer. Det første punkt kan forhåbentligt imødekommes gennem beskyttelse og sikring af de andre punkter. Punktet klimaforandringer kræver en indsats på globalt niveau, og bør inkluderes i overvejelser omkring

alle de andre emner. Hvis klimaforandringerne ikke standses i tide, så er al anden form for naturbeskyttelse alligevel irrelevant, da verden vil forandre sig uden at det kan forhindres.

2.4 Tabelanalyse

Ud fra dette opstilles en analyseramme, kaldet tabelanalyse, for emnet naturoplevelser, se figur 2.10. Et "X" vil blive benyttet til at markere hvor en naturværdi menes at kunne opfylde et af oplevelseselementerne. Disse er defineret ud fra deres direkte oplevelseskvalitet, hvilket referer til benyttelsen af naturen, og deres betydning for den biologiske mangfoldighed, hvilket referer til beskyttelsen af naturen. Et "X" vil endvidere blive benyttet til at markere hvorvidt en naturværdi er en primær eller sekundær oplevelse. Tallene 1-6 vil blive benyttet til at markere, hvor det menes at en naturværdi falder ind under et eller flere af de seks emotionelle markeder.

Naturoplevelser						
Oplevelseselementer	Naturværdi		Værdi	Værdi	Værdi	Værdi
	Direkte oplevelseskvalitet (benyttelse)	Nyhedsværdi og uforudsigelighed				
		Personligt engagement				
		Historie				
	Biologisk mangfoldighed (beskyttelse)	Naturområdets størrelse og sammenhæng				
		Oprindelig natur				
		Kulturnatur				
	Primær naturoplevelse					
	Sekundær naturoplevelse					
	Placering i de seks emotionelle markeder					

Figur 2.10 viser tabelanalysen, baseret på (Aaen 2006, 51-52)

Udover de seks oplevelseselementer, vil det blive vurderet om en oplevelse er en primær eller sekundær oplevelse. En primær naturoplevelse er en naturoplevelse hvis formål det er at tilbyde oplevelser. En sekundær oplevelse, er en oplevelse hvis hovedformål ligger udenfor oplevelsesøkonomien, jf. figur 2.6. Dette betyder dog ikke at sekundære oplevelser er mindre gode end primære. En primær oplevelse kan fx være at se vilde kronhjorte i skoven, mens en sekundær oplevelse kan være et orienteringsløb i skoven. Begge oplevelser foregår i naturen, men den skabte oplevelse indeholder det menneskelige aspekt at orienteringsløberen gerne vil finde alle posterne og vinde løbet. Tabelanalyserne ses i henholdsvis kapitel 6, hvor de oplevelsesøkonomiske emner af kommuneplankataloget bliver analyseret og i kapitel 10, hvor udvalgte naturværdier i Mariagerfjord Kommune bliver analyseret.

3 Hypotese og problemformulering

Dette kapitel opstiller en hypotese baseret på analyserne fra kapitel 2, hypotesen testes på teoretisk niveau og en problemformulering, hvor det forudsættes at hypotesen kan bekræftes, opstilles for et case studie. Projektets struktur opridses og det metodiske grundlag analyseres.

Målet med dette projekt blev fastlagt i indledningen som mere natur og bedre naturoplevelser. Gennem kapitel 2 blev det fastlagt at dette mål kan sikres gennem udbud af naturoplevelser i oplevelsesøkonomien, hvor en bæredygtig oplevelsesøkonomi blev defineret som balancen mellem beskyttelse og benyttelse af naturen.

Sikring af balancen mellem beskyttelse og benyttelse af naturen er grundlaget for udnyttelse af alle jordens ressourcer. Generelt kan man sige at vi mennesker ikke har været særlig gode til at finde denne balance, hvilket nutidens mange miljøproblemer er et klart vidne om. Vi har kortsigtet udnyttet jordens ressourcer, i stedet for at sikre en langsigtet udvikling. Brundtlandrapporten fra 1987, som introducerede bæredygtighedsbegrebet til international politik, skabte basis for en ny type udnyttelse af ressourcerne, en bæredygtig langsigtet udvikling, som sikrer vores egen og naturens overlevelse på langt sigt.

Vi kræver meget af naturen. Den skal sikre atmosfæren, luften og klimaet, den skal dække vores primære behov ved at sikre føderessourcer, rent vand, energi til varme og produktion, den skal dække vores behov for arealer til byer, infrastruktur og produktionsanlæg. Samtidig skal naturen dække vores rekreative behov, naturen må ikke være beskidt eller fyldt med affald, naturen skal være ren, smuk og fredfyldt, således at vi kan benytte den til at genoplade vores mentale batterier. Naturen skal være naturlig og uden menneskelig påvirkning, samtidig med at vi bruger løs af den. Vores forventninger og krav til naturen stemmer ikke overens med den måde vi udnytter den på. Vi forventer at naturen er smuk, at arterne er mangfoldige, at luften og vandet er rent, samtidig med at mængden af affald er steget med 20 % siden 1994, at Danmarks udledning af ammoniak, kvælstof og svovldioxid er den største af de fem nordiske lande, Sverige, Finland, Norge og Island, og at antallet af store intensive landbrug er steget³ (Miljøstyrelsen 2005, 1.5; Danmarks Statistik 2007a). Balancen mellem beskyttelse og benyttelse findes et sted mellem alle de krav som naturen skal opfylde og de behov naturen har for at kunne eksistere. På basis af kapitel 2 er argumentet at bæredygtige naturoplevelser kan sikre denne balance.

³ Antallet i landbrugsbedrifter er faldet fra ca. 100.000 til under 50.000, mens det samlede dyrkede areal er forblevet næsten konstant (Danmarks Statistik 2007b).

3.1 Hypotese

Dette projekt ønsker at udforske potentialet for at inddrage naturoplevelser i beskyttelsen og benyttelsen af naturen i Danmark. Oprindeligt er naturen blevet benyttet til produktionsformål, som jordbrug, skovbrug, infrastruktur og byformål, men der findes et uudnyttet potentiale for at benytte naturen til oplevelser. Dette projekt argumenterer at benyttelsen af naturen til oplevelser kan fungere bæredygtigt sammen med beskyttelsen af naturen. At inddrage oplevelser i naturbeskyttelsen og naturbenyttelsen kan ske på mange niveauer og platforme. Dette projekt vælger at tage udgangspunkt i den kommunale planlægning, da kommunerne fra 1. januar 2007 har overtaget ansvaret for planlægningen for naturen. Megen kritik, men også positive forventninger, har fulgt strukturreformen, hvor amterne er blevet nedlagt og kommunerne har overtaget størstedelen af de amtslige opgaver. Dette projekt tager fat i den tidssvarende udvikling som sker i den kommunale forvaltning og i samfundet generelt. På dette grundlag ønskes det gennem projektet at undersøge hvordan naturoplevelser kan medvirke til at sikre en bæredygtig udvikling i den kommunale naturplanlægning. Ud fra dette opstilles følgende hypotese:

Balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen kan sikres ved at indtænke oplevelsesøkonomiske strategier i kommuneplanen.

Der foretages en teoretisk analyse af kommuneplanlægningen, som den ser ud efter strukturreformen, hvor fokus er på den nye type kommuneplan som alle kommuner skal udarbejde fra 2009. Da denne plan endnu ikke eksisterer, vil analyserne blive baseret på følgende rapporter: Landsplanredegørelsen 2006, *"Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen – 2009"* og *Vejledning til kommuneplanlægning – UDKAST* samt diverse regionplaner 2005, som efter 1. januar 2007 er trådt i kraft som landsplandirektiver. Kommuneplankatalogets emner vil blive analyseret i forhold til tre samfundsrelevante økonomier. Dette leder til en afgrænsning til de kommuneplankatalog emner, som vurderes at være relevante for oplevelsesøkonomien. De udvalgte emner analyseres derefter i forhold til tabelanalysen som blev opstillet i kapitel 2. Analyserne tester således hypotesen på teoretisk niveau og ud fra dette grundlag vil hypotesen enten blive bekræftet eller afkræftet.

3.2 Problemformulering

Under den forudsætning at hypotesen kan bekræftes, opstilles følgende problemformulering som vil søges besvaret gennem et case studie af Mariagerfjord Kommune:

Hvordan kan oplevelsesøkonomiske strategier indtænkes i kommuneplanens naturplanlægning?

Idéen er at tabelanalysen kan benyttes som et dialogværktøj, som kommunen kan bruge til at indtænke oplevelsesøkonomiske strategier i kommuneplanlægningen. Tabelanalysen skal kunne identificere naturværdiers oplevelsespotentiale og naturværdiers balance mellem benyttelse og beskyttelse af naturen. I case studierne benyttes emnet naturoplevelser som emne i oplevelsesøkonomien. Case studiet vil blive besvaret gennem en kortlægning af naturværdier i Mariagerfjord Kommune, hvorudfra forskellige landskabstyper vil blive udpeget. Udpegningen vil føre til en afgrænsning af udvalgte områder i kommunen, hvor specifikke naturværdier vil blive kortlagt og analyseret i forhold til deres oplevelsespotentiale. Til kortlægningen og udpegningen benyttes Regionplan 2005 fra de tre tidligere amter: Nordjyllands, Viborg og Århus Amt, samt kortdata og interview med Bjarke Jensen fra Mariagerfjord Kommune, se bilag A. Tabelanalysen vil blive benyttet til analysen af naturværdiernes oplevelsespotentiale, som udføres på grundlag af interview, litteraturstudier, kortdata og Regionplan 2005. Resultatet af case analyserne er en række anbefalinger til Mariagerfjord Kommune som er opstillet på grundlag af resultaterne af tabelanalysen

Herved stilles teori overfor empiri. Kommunerne kan dermed benytte tabelanalysen som et dialogværktøj i deres fremtidige arbejde med at sikre balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen. Gennem kommuneplanen kan tabelanalysen således medvirke til at sikre målet om mere natur og bedre naturoplevelser for befolkningen.

3.3 Struktur

Kapitel 1 indleder til projektet og der foretages emneafgrænsninger til emnerne oplevelsesøkonomi, natur og naturoplevelser. Endvidere bliver kultur defineret som et vigtigt element af danske naturoplevelser og kapitlet indeholder en strukturtegnning for projektet.

Kapitel 2 definerer en bæredygtig udvikling ud fra behovsteori og samfundsudvikling, hvor de tre behov: eksistens, relationer og personlig vækst bliver defineret som værende væsentlige for den menneskelige behovsopfyldelse og dermed essentielle for en bæredygtig udvikling. Der bliver endvidere argumenteret at eksistensbehovet er blevet opfyldt gennem industrisamfundet. Begrebet oplevelsesøkonomi bliver defineret som den 5. store økonomi, hvor udbuddet af oplevelser kan skabe en økonomisk merværditilvækst, samtidig med at de to uopfyldte behov, relationer og

personlig vækst, kan opfyldes. På grundlag af analyserne bliver der opstillet et dialogværktøj, dette kaldes tabelanalysen. Tabelanalysen vil blive benyttet til at identificere og vurdere oplevelsespotentialet i specifikke naturværdier, hvorfor der kan opstilles anbefalinger ud fra resultaterne af tabelanalysen.

Kapitel 3 opstiller en hypotese for de teoretiske analyser og en problemformulering for et case studie. Denne metode bliver valgt, da analyserne i kapitel 2 er en videreudvikling af et projekt jeg udførte på 9 semester, jf. kapitel 2, og ud fra min viden kan jeg opstille en hypotese omkring resultatet af de teoretiske analyser. Under forudsætning af at hypotesen kan bekræftes, ønsker jeg at teste dialogværktøjet i praksis, hvorfor Mariagerfjord Kommune blev udvalgt som case studie.

Kapitel 4 og 5 analyserer strukturreformen og hvilke ændringer denne vil betyde for det danske plansystem, forventninger og bekymringer ved strukturreformens betydning for fysisk planlægning i den offentlige sektor diskuteres og der introduceres til den nye kommuneplan gennem formål og forventninger samt det lovmæssige grundlag. Dette leder op til analysen af kommuneplankataloget.

Kapitel 6 og 7 indeholder en analyse af kommuneplankataloget, Planlovens § 11a. Kommuneplankataloget indeholder alle de emner, 19 i alt, som den nye kommuneplan skal planlægge for. Der foretages en analyse af hvert enkelt emne, hvor disse beskrives, diskuteres og vurderes i forhold til tre samfundsrelevante økonomier. Resultatet af analysen vises i et skema. På grundlag af analysen udvælges 9 kommuneplankatalog emner som har relevans for oplevelsesøkonomien, og disse analyseres derefter i forhold til tabelanalysen. Ud fra de teoretiske analyser bekræftes hypotesen i kapitel 7.

Kapitel 8 introducerer læseren til Mariagerfjord Kommune. Der henvises endvidere til bilag A som indeholder et referat af et interview foretaget med Bjarke Jensen fra Mariagerfjord Kommune.

Kapitel 9 indeholder en landskabsanalyse af Mariagerfjord Kommune. Landskabsanalysen udføres hovedsageligt på grundlag af kortdata fra Regionplaner 2005 fra de tre tidligere amter: Nordjyllands, Viborg og Århus Amt. Resultatet af landskabsanalysen vises på et kort, hvor seks naturområder er udpeget.

Kapitel 10 benytter de i landskabsanalysen udpegede naturområder, til at foretage en tabelanalyse af kortlagte naturværdier i naturområde 1 og 3 af Mariagerfjord Kommune. Fokus i kortlægningen

af naturværdierne, er de værdier som har et naturindhold som er tilgængeligt, samt de værdier som har kulturhistorie i form af fortællinger, historier og sagn tilknyttet, da det blev fastlagt at kulturindholdet er vigtigt for danske naturoplevelser, jf. kapitel 1. Resultaterne af tabelanalysen illustreres i radardiagrammer og på grundlag af case analyserne kan problemformuleringen besvares.

Kapitel 11, 12 og 13 indeholder henholdsvis en række anbefalinger til Mariagerfjord Kommune, disse er også indeholdt i den pjece som er at finde bagerst i rapporten. Konklusionen af rapporten, hvor hypotesen bekræftes og problemformuleringen besvares, samt resultaternes validitet diskuteres. Afslutningsvis perspektiveres over oplevelsesøkonomien og dens potentiale for at sikre en rigere fremtid under titlen *"Bliver vi så rigere?..."*.

3.4 Metodiske grundlag

i forbindelse med et projekt udføres der mange metodiske overvejelser, i dette afsnit vil afgrænsninger og teorier benyttet gennem rapporten blive diskuteret, efterfulgt af en metodekritik og refleksion over de anvendte metoder. Sidst diskuteres data og anvendte dataindsamlingsmetoder. Ved udarbejdelsen af rapporten har jeg haft behov for viden omkring oplevelsesøkonomi, behovsteori og samfundsudvikling, en viden som jeg har fra mit foregående 9. semester, jeg havde behov for viden om strukturreformen og kommuneplanlægning, samt viden om landskabet i Mariagerfjord Kommune og de specifikke naturværdier som findes i de udpegede naturområder 1 og 3.

3.4.1. Afgrænsninger og teorier

I indledningen blev der foretaget afgrænsninger til emnerne bæredygtig oplevelsesøkonomi, natur og naturoplevelser. Afgrænsningen til emnet naturoplevelser i oplevelsesøkonomien medførte en diskussion af det kulturhistoriske element, hvor der blev argumenteret, at fordi det danske landskab er så kulturpåvirket som det er, har kulturen en stor betydning for kvaliteten af vores naturoplevelser, hvorfor man ikke kan afgrænse sig væk fra det kulturhistoriske element i forbindelse med naturoplevelser i oplevelsesøkonomien.

I den teoretiske analyse af strukturreformen blev der foretaget en afgrænsning til fysisk planlægning og emnerne i kommuneplankataloget. Analysen af kommuneplankataloget medførte en afgrænsning til de 9 kommuneplankatalog emner som blev vurderet at have betydning for

naturoplevelser i oplevelsesøkonomien. På grundlag af landskabsanalysen, afgrænsede case analysen af naturværdierne i Mariagerfjord Kommune sig til to udvalgte naturområder.

Analyserne i rapporten er baseret på disponeringsteori, dvs. eksisterende teorier som benyttes til at skabe overblik over et emne, og teori som hjælp til at formulere, præcisere og definere begreber (Andersen 1998, 124). Der benyttes behovsteori til at definere begrebet bæredygtighed ud fra den menneskelige behovsopfyldelse, og oplevelsesøkonomisk teori benyttes til at definere oplevelser i en økonomisk kontekst og til at fastlægge forskellen mellem de sekundære og primære oplevelser. Begge teorier benyttes til at opstille analyserammen. Planlægningsteori benyttes til at analysere plansystemet og kommuneplankataloget. En problemformulering blev opstillet for case studiet, hvor problemformuleringen er den logiske plan der benyttes til at bevæge sig fra problemstilling til konklusioner (Yin 2003, 20). Landskabsanalysen benyttes til at skabe overblik over naturværdierne i Mariagerfjord Kommune og tabelanalysen blev benyttet til at analysere naturværdier i de udvalgte naturområder.

3.4.2 Metodekritik og refleksion

Denne rapport er bygget videre på den viden jeg indhentede og de analyser jeg udførte i forbindelse med mit 9. semester projekt: *De danske landdistrikter – kilde til oplevelse*. At tage udgangspunkt i konklusionerne fra mit tidligere projekt, betød at jeg måtte diskutere og analysere komplekse emner yderligere, for derved at kunne få de væsentligste elementer frem, uden at gentage mig selv. Disse analyser er placeret i kapitel 2, hvor jeg introducerer læseren til samfundsudvikling, behovsteori og oplevelsesøkonomi, hvilket er nødvendigt for at kunne ombygge tabelanalysen til dette projekt, hvor emnet er natur og naturoplevelser. Fordelen ved at bygge videre på mit 9. semester projekt er, at det har givet mig mulighed for at arbejde videre med det samme emne og dermed få en endnu større forståelse for begrebet oplevelsesøkonomi og de muligheder, som ligger i økonomien.

De teoretiske analyser gennemført i dette projekt er udført på grundlag af litteraturstudier, da ingen af de planer der analyseres eksisterer i praksis endnu. Det har været vanskeligt at diskutere strukturreformen, da denne kun lige er blevet indført og konsekvenserne af den derfor ikke kendes endnu. Analysen af kommuneplankataloget, hvis formål er at kunne udpege de emner i kommuneplanen, som vil kunne have betydning for naturoplevelser i oplevelsesøkonomien, er ligeledes udført på grundlag af litteraturstudier, da ingen nye kommuneplaner reelt eksisterer endnu. Dette betød, at jeg kun kunne tage udgangspunkt i de tre krav som staten opstiller gennem

Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen – 2009, jf. kapitel 6, dvs. krav i lovgivningen, krav i Regionplan 2005 og generelle planlægningsprincipper, til at analysere kommuneplankatalog emnerne med. Samtidig har det betydet, at jeg kan anbefale Mariagerfjord Kommune at inddrage emnet naturoplevelser i alle de 9 kommuneplankatalog emner når de skal i gang med deres første kommuneplan i 2009, jf. afsnit 11.1. Således bliver resultatet af analysen også en anbefaling og ikke udelukkende en vurdering eller evaluering.

Landskabsanalysen af Mariagerfjord Kommune er baseret på de tidligere amters kortdata og ikke på kortdata udarbejdet af Mariagerfjord Kommune, da Mariagerfjord Kommune endnu ikke har udarbejdet de nødvendige data. For analysen kan dette betyde at nogle af oplysningerne vi forandre sig når Mariagerfjord Kommune begynder at foretage sine egne arealudpegninger. Dog gælder det for flere af emnerne at Mariagerfjord Kommune skal bibeholde amternes udpegninger, da Regionplan 2005 er blevet et landsplandirektiv, hvorfor Mariagerfjord Kommune ikke kan foretage ændringer i disse områder.

På grundlag af landskabsanalysen af Mariagerfjord Kommune blev der foretaget en afgræsning til naturområde 1 og 3, i disse områder blev specifikke naturværdier kortlagt. Naturværdierne blev kortlagt på grundlag af deres overordnede naturindhold, tilgængeligheden og de kulturhistoriske fortællinger, sagn og lignende som naturværdierne har tilknyttet. Dog er kortlægningen subjektiv, idet den i sidste ende er baseret på hvilke naturværdier jeg har vurderet som værende en naturoplevelse. Endelig er de kortlagte naturværdier ikke en udtømmende liste over de naturværdier, der findes i område 1 og 3 af Mariagerfjord Kommune. Der kan findes andre værdier, som ikke er medtaget i analysen og analysen kan således kun konkludere ud fra de værdier, der er medtaget.

Tabelanalysen er blevet udført for de 9 kommuneplankatalog emner i kapitel 6 og igen for de kortlagte naturværdier i område 1 og 3 af Mariagerfjord Kommune. Tabelanalysen blev udarbejdet i kapitel 2 på grundlag af mit 9. semester projekt og Wilhjelmudvalgets rapport fra 2001, jf. afsnit 2.3 og 2.4. Som grundlag for vurderingerne foretaget i tabelanalysen blev der i afsnit 6.2.1 opstillet metodiske valg, disse blev benyttet i begge tabelanalyser. Tabelanalysens formål har været at analysere på det yderst subjektive begreb naturoplevelser. Subjektiviteten i analysen betyder at analysens resultater ikke kan betragtes som endegyldige sandheder, men i stedet kan betragtes som subjektive holdninger. Endvidere kan man være tilbøjelig til at sætte krydser overalt - så har man da ikke glemt noget - men i så tilfælde bliver resultaterne utydelige. Netop derfor er begrundelserne og forudsætningerne for tabelanalysen så vigtige. For tabelanalysen gælder, at

processen i udførelsen er det vigtigste, og udførelsen af tabelanalysen skal være en iterativ proces, hvor man går tilbage til udgangspunktet og ændrer på ens forudsætninger, når ny viden opnås. Det er også en anelse problematisk, at tabelanalysen er et dialogværktøj, hvor jeg har valgt at benytte metoden alene. Jeg har vurderet, at mit faglige udgangspunkt for at benytte metoden er godt, hvorfor min subjektivitet ikke udelukkende har været baseret på egne holdninger, men også på den viden jeg har opnået omkring oplevelsesøkonomi, markeder i vækst, natur og naturoplevelser samt samfundets krav og behov. For at opnå en fuld udnyttelse af potentialet i tabelanalysen bør den benyttes i en arbejdsgruppe, et team eller sammen med en fokusgruppe. Grundet tidspresset har det i nærværende rapport ikke været muligt at samarbejde yderligere med Mariagerfjord Kommune omkring vurderingerne i tabelanalysen, eller med andre lokalkendte organisationer som fx den lokale LEADER+ gruppe eller Danmarks Naturfredningsforenings Mariagerfjord lokalkomite. Men en af anbefalingerne til Mariagerfjord Kommune er, at de skal benytte tabelanalysen i en tværfaglig arbejdsgruppe, således at det ikke kun er én kommuneplanlægger som træffer de subjektive valg, jf. afsnit 11.4.

Ingen af de planer og programmer som nærværende rapport omhandler, er udarbejdet endnu, derfor har jeg været tvunget til at benytte rapporter og udkast, som beskriver hvordan man forventer at planerne og programmer kommer til at se ud. Dette betyder nødvendigvis at resultaterne af analyserne ikke er et endegyldigt billede på hvordan fremtiden for dansk kommuneplanlægning vil komme til at se, men i stedet giver analyserne et billede på hvordan fremtiden kan se ud, hvis kommuneplanlægningen udføres som beskrevet i henholdsvis kapitel 6 og 10.

3.4.3 Data og kildekritik

Data benyttet gennem dette projekt inkluderer viden fra tidligere udarbejdede projekter, litteraturstudier og interview med Bjarke Jensen fra Mariagerfjord Kommune, jf. bilag A. Grundlæggende blev interviewet benyttet til at få en forståelse for organisationen Mariagerfjord Kommune, særligt med fokus på kommunens interne strukturer, arbejdsprocesser og generelle holdning til naturplanlægning. Viden fra tidligere projekter blev diskuteret under afsnit 3.4.2.

Størstedelen af de kilder der er blevet benyttet til litteraturstudierne er fra statslige eller andre offentlige organisationer. Overordnet blev *Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen – 2009*, *Vejledning til kommuneplanlægning – UDKAST* og *Landsplanredegørelsen 2006* benyttet til analysen af kommuneplankataloget. Det vurderes at

disse kilder er pålidelige og at de på nuværende tidspunkt, er det materiale som kommer tættest på indholdet i en egentlig kommuneplan. Til Landskabsanalysen benyttede jeg data fra Nordjyllands, Viborgs og Århus Amts Regionplan 2005. Det vurderes at data fra disse kilder giver et pålideligt billede af landskabet i Mariagerfjord Kommune. Endvidere har jeg benyttet kortdata fra Danmarks Arealinformation, som er en fælles offentlig database der samler de tidligere amtslige og nationale datasæt. Det vurderes at være en pålidelig kilde. Til kortlægningen af naturværdier i Mariagerfjord Kommune benyttede jeg forskellige kilder, bl.a. Mariagerfjord Guiden, Naturturist Nordjylland, Naturguide Himmerland og bind i bogserien: *Danmarks smukkeste fjord – en tur rundt om Mariager fjord*. Det er gennem litteraturstudierne tilstræbt at benytte kilder som vurderes at være pålidelige og det er generelt tilstræbt at benytte flere kilder, således at analyserne vurderes mere sikre.

4 Det nye plansystem

Dette kapitel indeholder en analyse af det nye plansystem og en sammenligning mellem dette system og det gamle plansystem, endvidere vil statens og regionernes nye roller blive diskuteret.

Juni 2004 igangsatte den danske regering en strukturreform af den offentlige sektor. Årsagen var den øgede opgaveoverførsel siden sidste kommunalreform i 1970 og borgernes stigende forventninger til kvalitet og effektivitet af de kommunale ydelser. Dette medførte et behov for større kommuner til at varetage de stadig større opgaver (Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2004, 9). Formålet med strukturreformen er at etablere et solidt grundlag for en fortsat udvikling af det danske velfærdssamfund, hvor den offentlige sektor formår at varetage samfundets sårbare, samt at investere i mennesker og fremtid. De større kommuner kan løse flere velfærdsproblemer lokalt, hvormed det ønskes at styrke nærdemokratiet (Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2004, 5). Strukturreformen trådte i kraft den 1. januar 2007.

Strukturreformen har medført at amterne er blevet nedlagt, og at størstedelen af amternes opgaver er blevet overført til henholdsvis staten og kommunerne. Fremover skal kommunerne varetage opgaver indenfor en del af sundhedsvæsenet, sociale tilbud, specialundervisning, kollektiv trafik, de tidligere amtsveje, natur- og miljøopgaver, fysisk planlægning og lokale kulturtilbud (Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2004, 7-8). I forbindelse med at kommunerne er blevet større, er der blevet oprettet fem nye regioner: Nordjylland, Midtjylland, Sønderjylland og Fyn, Sjælland og de Sydlige Øer samt Hovedstadsområdet. De fem nye regioner får ansvaret for sundhedsvæsenet, herunder sygehusene og hele sygesikringsområdet inklusiv de praktiserende læger. De nye regioner skal udarbejde strategiske regionale udviklingsplaner, som skal indeholde en samlet vision for regionens udvikling af områderne natur og miljø, erhverv, turisme, beskæftigelse, uddannelse og kultur samt udvikling af udkantsområder og landdistrikter. Dette betyder fx at Århus og Vestjylland skal arbejde sammen om en udviklingsstrategi for hele Region Midtjylland. Regionerne får endvidere ansvaret for institutioner, for udsatte grupper og de kollektive trafikselskaber (Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2004, 8). Staten overtager opgaverne for al voksenuddannelse, gymnasium osv. De amtslige videnscentre og deslige samles af staten under én videns- og specialrådgivningsorganisation, det overordnede vejnet samles af staten, ligesom alle skatte- og inddrivelsesopgaver. Undtaget er borgerbetjening, der fortsat varetages af kommunerne. Sidst overtager staten EU's strukturfondsmidler og visse af amternes kultur-, natur- og miljøopgaver (Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2004, 9).

Det er tydeligt ud fra ovenstående, at strukturreformen fremover vil have stor betydning for den offentlige sektor i Danmark. I dette projekt ønskes det at se nærmere på emnerne natur og miljø samt fysisk planlægning, hvorfor der afgrænses til disse emner.

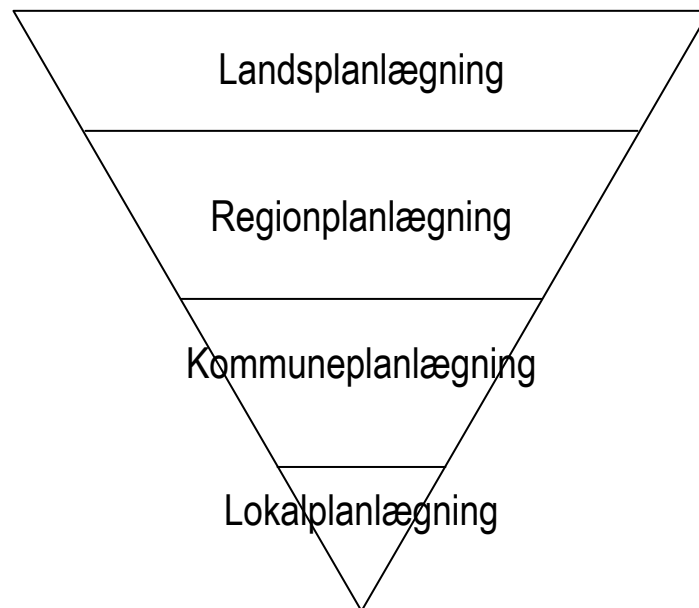
4.1 Det gamle plansystem

Den fysiske planlægning i Danmark har været mere eller mindre lovbestemt siden 1500-tallet. Ældre bebyggelser har været opbygget omkring kirker og eventuelle fæstninger, men en egentlig planlægning opstod først omkring 1500-tallet, hvor lovbestemmelser af hensyn til brandsikkerhed og hygiejne blev indført. Den første planlagte danske by var fæstningsbyen Fredericia, som Kong Frederik III lod opføre på barmark i 1665. Fæstningsstrukturen er stadig tydelig i den gamle bydel (Møller 2002, 75). I 1805 blev Skovloven indført, hvormed den skarpt optrukne grænse, der i dag ses mellem ager og skovbrug, blev etableret og i 1917 blev Lov om naturfredning vedtaget (Møller 2002, 95, 101). I 1969 blev By- og Landzoneloven indført, hvormed den tydelige grænse, som i dag ses mellem byerne og det åbne land, blev etableret. Lov om lands- og regionplanlægning af 1973 og Lov om kommune- og lokalplanlægning af 1975 var et resultat af kommunalreformen i 1970, som betød, at hele landet blev indbefattet af regler for byplanlægning (Møller 2002, 101). Der findes dog ingen lokalplanlægning for det åbne land, men dette dækkes ind gennem de forskellige sektorlove, bl.a. Miljømålsloven, Byggeloven, Jordforureningsloven, Landbrugsloven, Lov om offentlige veje, Lov om private fællesveje, Miljøbeskyttelsesloven, Naturbeskyttelsesloven, Råstofloven, Skovloven, Vandforsyningsloven og Vandløbsloven (Boeck 2002).

4.1.1 Rammestyring

I 1992 blev Lov om planlægning vedtaget, den blev revideret i 2004 og igen i 2005 som en udmøntning af strukturreformen (Lov om ændring af lov om planlægning 2005). Formålet med loven fastlægges i formålsparagraffen: *"Loven skal sikre, at den sammenfattende planlægning forener de samfundsmæssige interesser i arealanvendelsen og medvirker til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet"* (Lov om planlægning 2004, § 1). Lov om planlægning opdeler Danmark i byzone, landzone og sommerhusområder, hvor formålet med denne inddeling er at sikre, at byudvikling sker hvor det er mest hensigtsmæssigt i forhold til bl.a. trafikbetjening og bevaring af det åbne land. Planlægningen af disse tre områder har været betinget af de fem niveauer i rammestyringen: landsplanlægning, regionplanlægning,

kommuneplanlægning, lokalplanlægning og landzone, se figur 4.1 (Møller 2002, 173; Landsplanafdelingen 2007).

Figur 4.1 viser rammestyringsprincippet i det danske plansystem før strukturreformen 2007 (Møller 2002, 173)

Gennem landsplanlægningen kan miljøministeren påvirke den decentrale planlægning og dermed sikre, at regeringens mål og visioner for planlægningen bliver formidlet videre til amter og kommuner. Efter hvert nyvalg, dvs. min. hvert fjerde år, udarbejder miljøministeriet en landsplanredegørelse som indeholder regeringens mål og visioner, men som ikke er nogen egentlig plan. Denne kan opfølges af cirkulærer, vejledninger og landsplandirektiver. Således danner landsplanlægningen den overordnede ramme for region- og kommuneplanlægningen, se figur 4.1 (Landsplanafdelingen 2007, Lov om planlægning 2004, § 2, 3, 29).

Regionplanlægningen udføres af de ti amter, Bornholms Regionsråd og Hovedstadens Udviklingsråd. Hvert fjerde år udarbejdes en regionplan for de næste 12 år, der fastlægger de overordnede mål og rammer for amtets byudvikling, infrastruktur, beskyttede arealer, miljø- og naturressourcer, fritidsanlæg og turisme samt større anlæg og virksomheder. Heri ligger endvidere en redegørelse for amtets arealanvendelse. Regionplanen skal godkendes af Miljøministeriet (Landsplanafdelingen 2007, Lov om planlægning 2004, § 6).

Kommuneplanlægningen er bindeleddet mellem regionplanen og lokalplanen. Denne udarbejdes af kommunalbestyrelsen for en 12-årig periode og den skal revideres min. hvert fjerde år gennem

en kommuneplanstrategi. Kommuneplanen indeholder en hovedstruktur for planlægning af byzone, og sommerhusområder, hvor emner som placeringen af bolig-, erhvervs- og serviceområder i forhold til hinanden, trafikbetjening, serviceforsyning og rekreative områder fastlægges. Kommuneplanen må ikke stride imod regionplanen (Landsplanafdelingen 2007, Lov om planlægning 2004, § 11).

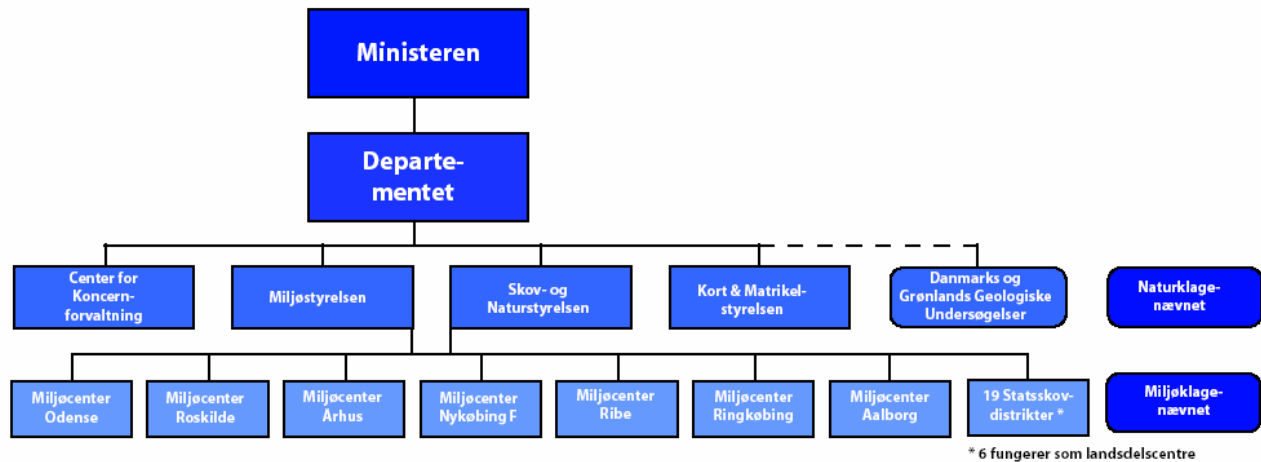
Lokalplanen er den egentlige fysiske planlægning, dette er den detaljerede plan, der fastlægger hvordan et bestemt område skal anvendes fx placering af bebyggelse, veje, rekreative arealer eller regulering af temaer som facader, skiltning osv. En lokalplan udarbejdes for byzone og sommerhusområder, men der udarbejdes ikke lokalplaner for landzone. Der skal altid foreligge en lokalplan for større bebyggelser, nedrivning og lignende, og denne må ikke være i modstrid med region- eller kommuneplan. Der udarbejdes ca. 1200 lokalplaner årligt (Landsplanafdelingen 2007, Lov om planlægning 2004, § 11, 13, 15). Alle planer fra regionplan til lokalplan skal i offentlig høring, inden de godkendes.

Landzonebestemmelserne er anderledes end de fire ovenstående, idet der ikke som sådan foreligger planlægning af landzonearealer. Målet med landzonen er at undgå spredt og uplanlagt bebyggelse i det åbne land og dermed opnå en klar grænse mellem by og det åbne land. I landzonen kan der opføres landbrugsbygninger, mens nye fritliggende boliger, byerhverv og institutioner skal have landzonetilladelse af kommunen. Landzonearealer kan udlægges til byzone eller sommerhusområder i overensstemmelse med region- og kommuneplanen, ligeledes kan arealer tilbageføres fra byzone eller sommerhusområder til landzone. Størstedelen af planlægningen i det åbne land varetages af sektorlovene, jf. afsnit 4.1. (Landsplanafdelingen 2007)

4.2 Det nye plansystem

Strukturreform har medført en ændring af Lov om planlægning, hvilket har medført en ændring af det danske plansystem. Det nye gældende plansystem vil i det efterfølgende blive beskrevet.

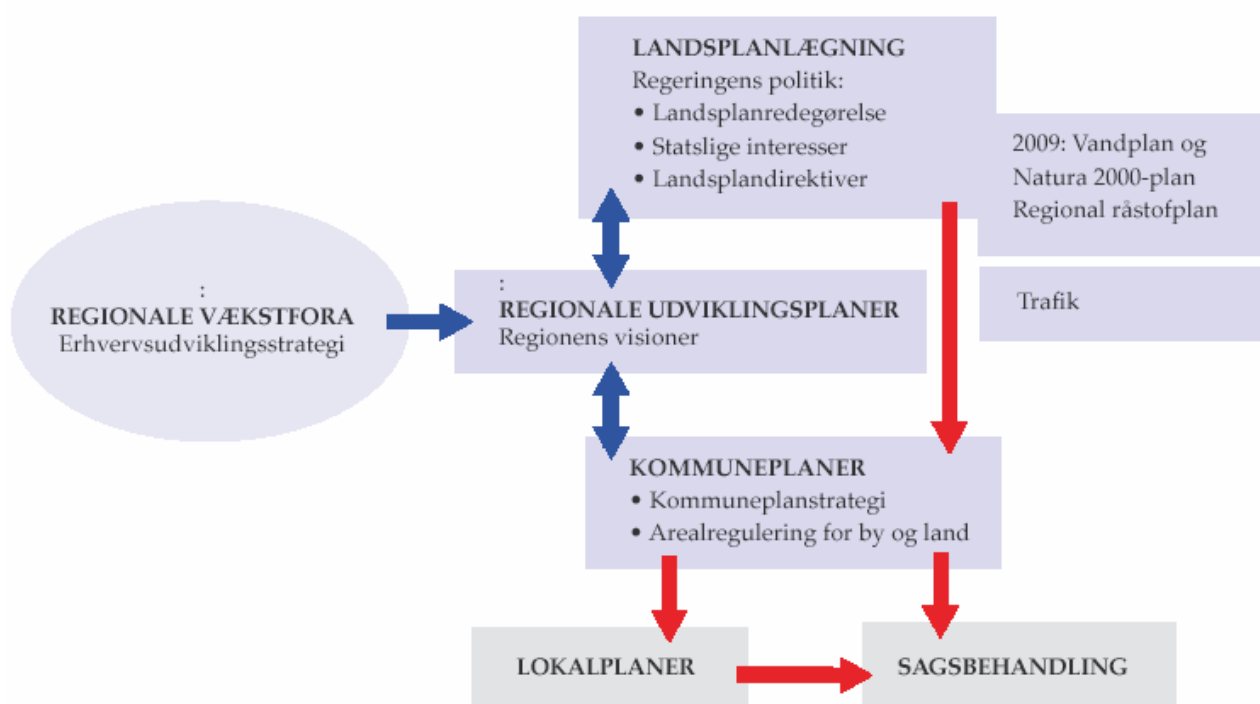
Miljøministeriet, og herunder Skov og Naturstyrelsen og Landsplanafdelingen, er fortsat det overordnede organ som styrer den decentrale planlægning gennem landsplanlægningen som tidligere. Miljøministeriet har endvidere oprettet syv decentrale miljøcentre i forskellige danske

Figur 4.2 viser Miljøministeriets struktur efter 2007 (Miljøministeriet 2007a)

byer, se figur 4.2. Disse miljøcentre har bl.a. fået opgaver efter Miljømålsloven herunder vand- og Natura 2000-planer, vand og naturovervågning og opgaver efter Naturbeskyttelsesloven. De tre miljøcentre: Roskilde, Odense og Århus har endvidere fået ansvaret for tilsyn med kommune- og lokalplaner. Således overtager de nye statslige miljøcentre flere af amternes opgaver indenfor natur og miljø samt planlægning (Miljøministeriet 2007b). Den største forandring i det offentlige plansystem, er nedlæggelsen af amterne. Amternes opgaver er blevet fordelt ud på de statslige miljøcentre og styrelser, enkelte opgaver er gået til de nye regioner og størstedelen af opgaverne er gået til de nye storkommuner. Staten har erstattet amterne som den ansvarlige myndighed på planområdet, og regionplanlægning er ikke længere en del af plansystemet, jf. figur 4.1.

Det nye plansystem 2007 ses af figur 4.3. Landsplanlægningen ligger fortsat øverst i hierarkiet og opgaver vedrørende vandplan og Natura 2000-plan udarbejdes af de statslige miljøcentre. Regionerne har fået til opgave at udarbejde regionale udviklingsplaner som er et strategisk værktøj der skal udtrykke regionsrådets vision for den samlede udvikling af regionen på tværs af kommunegrænser og sektorinteresser (Miljøministeriet 2006a, 8). Det forventes, at den regionale udviklingsplan udvikles på baggrund af indspil fra de berørte kommuner og at den samtidig kan indgå som grundlag for kommuneplanen. Således ønskes det, at den regionale udviklingsplan og kommuneplanen udarbejdes i tæt samarbejde og dialog med hinanden (Miljøministeriet 2006b, 7).

Figur 4.3 viser plansystemet 2007(Miljøministeriet 2006a, 8)

De regionale udviklingsplaner baseres endvidere på planer og strategier fra det regionale vækstforum og de regionale beskæftigelsesråd. Den største forskel mellem dem og de gamle regionplaner er, at de regionale udviklingsplaner ikke vil indeholde specifikke arealudpegninger, men udelukkende er strategiske planer (Miljøministeriet 2006a, 8). Regionsrådet kan fremsætte indsigelse mod forslag til kommuneplaner, som er i strid med den regionale udviklingsplans overordnede hensyn til regionens samlede udvikling, fx kan Regionsrådet fremsætte indsigelse mod en kommunes specifikke udpegning af et areal til vindmøller, men Regionsrådet kan ikke gøre indsigelse mod en kommunes generelle ønske om at udpege arealer til vindmøller (Miljøministeriet 2006b, 54). Regionsrådet kan udelukkende fremsætte indsigelse mod forslag til kommuneplan, men i det øjeblik kommuneplanen vedtages, er den alene det administrative

grundlag for den fysiske planlægning. Dvs. at borgere, virksomheder, organisationer og lignende ikke kan påberåbe, at en konkret sag strider imod den regionale udviklingsplan, når kommuneplanen først er vedtaget. De regionale udviklingsplaner er således udelukkende af betydning under processen forud for vedtagelsen af kommuneplanen, hvor det forventes at de regionale udviklingsplaner vil hjælpe kommunerne med at se deres udviklingsplaner i en større kontekst end kun indenfor egne kommunegrænser (Miljøministeriet 2006b, 63-64).

De fremtidige kommuneplaner vil indeholde flere opgaver og kompetencer end tidligere, hvor kommunerne bl.a. har overtaget amternes opgaver indenfor natur- og miljøområdet. Kommuneplanerne skal i fremtiden planlægge for både udviklingen i byerne og i det åbne land, hvor kommuneplanerne skal samle alle de overordnede visioner for både de statslige sektorinteresser og de regionale udviklingsplaner. Kommunerne får endvidere opgaverne vedrørende arealanvendelse og lokalplaner, dvs. selve arealudpegningen som ellers tidligere lå hos amterne. På baggrund af en samlet vurdering af udviklingen i kommunerne skal kommuneplanerne indeholde retningslinier for de emner, der listes af Planlovens § 11a, det såkaldte "kommuneplankatalog". Dette vil blive diskuteret i detaljer i kapitel 6.

Generelt må kommuneplanerne ikke stride imod landsplandirektiver, retningslinier i Regionplan 2005, regler om detailhandel, vandplaner og Natura 2000-planer, regler efter Miljømålsloven, Natura 2000-skovplaner og for hovedstadsområdet gælder, at kommuneplaner ikke må stride imod regler fastsat af Miljøministeren. Hvis kommuneplaner ikke overholder ovenstående kan staten gøre indsigelse, hvorved en kommunalbestyrelse ikke kan endeligt vedtage et kommuneplanforslag før Miljøministeren ophæver indsigelsen (Miljøministeriet 2006b, 8-9).

4.3 Diskussion af det nye plansystem

Det nye plansystem 2007 lægger hovedansvaret for den fysiske planlægning ud til kommunerne, hvor det forventes at de nye storkommuner har kompetencen til at sikre en bæredygtig planlægning. Jeg vil kort diskutere forventninger og bekymringer ved strukturreformens udfald.

I forbindelse med strukturreformen har mange udtrykt enten bekymring eller glæde over de forandringer som sker. Nogle frygter, at de nye kommuner ikke vil formå at tænke stort nok, og at de ikke vil have den faglige kompetence som fandtes i amterne. Kommunernes faglighed indenfor natur- og miljøområdet er meget mindre end hos amterne, og det frygtes, at naturen ikke vil blive tilgodeset pga. den manglende faglighed (Jensen 2007). Det frygtes også, at naturen vil lide under

kortsigtede her-og-nu løsninger, hvor lokalpolitiske stemmer vægtes højere end naturens behov (Danmarks Naturfredningsforening 2004). Men andre håber dog, at det i stedet vil betyde, at kommunerne vil blive bedre til at varetage lokale hensyn og at kommunernes lokalkendskab, vil betyde at det lokalpolitiske ansvar for at beskytte naturen øges (Jensen 2007)

Tidligere har staten ikke haft en rolle som planlægger, men har i stedet haft rollen som overordnet strategiudvikler. Der frygtes, at staten fjerner det lokale ansvar og nærdemokrati, som lå i amterne, og centraliserer planlægningen (Jensen 2007). Man kan dog også argumentere, at man udelukkende har fjernet et mellemlid, da kommunerne, som udfører den egentlige fysiske planlægning, sidder endnu tættere på borgerne, og dermed har man decentraliseret planlægningen.

Nogle frygter, at strukturen i de nye kommuner vil blive delt op mellem de tidligere amts ansatte, således at de tager sig af planlægning for det åbne land, og de tidligere kommunalt ansatte, således at de tager sig af planlægning for byerne, uden egentligt sammenhæng imellem dem (Witt 2005, 162). Det samme frygtes i forbindelse med sammenlægningen af kommunerne, nemlig at man ikke vil opnå det interne samarbejde som er nødvendigt for at strukturreformen skal have den ønskede virkning. En bekymring som Mariagerfjord Kommune er et eksempel på. Man har ønsket at bevare en lokal tilknytning til borgerne i de gamle kommuner, og samtidig har man ønsket at benytte den bygningsmasse som de fire gamle kommuner har, hvorfor man har placeret den tekniske forvaltning i fire forskellige byer. Således ligger kommuneplanlægning i Hobro, natur- og miljøafdelingen i Arden, landdistriktsudvikling i Mariager og sundhed og rekreation i Hadsund (Jensen 2007). Modsat håbes det, at de nye strukturer vil øge det interne samarbejde mellem forvaltninger og mellem de forskellige myndigheder. Man håber at strukturreformen vil betyde en fornyelse og en udvikling af den fysiske planlægning, hvor der bliver plads til nye muligheder og innovative løsninger på gamle problemer.

5 Den ny kommuneplan

Dette kapitel indeholder en analyse af den nye type kommuneplan som det planlægningsværkstøj kommunerne i fremtiden skal benytte i deres planlægning af både byerne og det åbne land.

Fysisk planlægning har en lang tradition i Danmark og den har medvirket til at skabe de typiske landskabskaraktertræk som vi ser i dag: den skarpe opdeling mellem skov og mark, mellem åbent land og by og byfunktioner imellem. Kompetencen til at planlægge for det danske land er blevet givet til kommunerne, som gennem deres kommuneplan skal udpege naturområder, som fx ådale, bakkelandskaber og skove og de skal udarbejde retningslinier for at sikre de uforstyrrede landskaber og værdifulde landskabselementer. Kommunerne skal foretage afvejningen mellem beskyttelse og benyttelse både for de håndgribelige og uhåndgribelige kvaliteter, som fx de kulturhistoriske spor i landskabet eller landskaber uden støj: *"det er kvaliteter som har afgørende betydning for befolkningens velfærd og daglige trivsel, og som ikke må gå tabt"* (Miljøministeriet 2006b, 36). Kommunerne skal tænke helhedsorienteret i planlægningen af det åbne land og byerne, hvor mange elementer kan supplere hinanden. Fx kan bynære skovrejsningsarealer bidrage til at beskytte grundvandet, sikre større biodiversitet og bidrage til bedre rekreative muligheder for byboere. Landbrugets markveje og stier kan give befolkningen bedre adgang til det åbne land og gennem naturvenlig udformning kan de benyttes som spredningskorridorer mellem naturområder. Kommunerne kan fokusere på at genbruge bebyggede arealer til andre byformål frem for at inddrage nye landzonearealer, mange ældre erhvervs- og havneområder kan udpeges til byomdannelsesområder, hvor kommunerne har mulighed for at skabe attraktive og spændende nye bolig- og kontortyper i anderledes omgivelser.

5.1 Opbygning og indhold

Kommuneplanen skal indeholde tre vitale dele: en hovedstruktur, retningslinier for arealanvendelsen og rammer for lokalplanlægningen. Herudover skal planen indeholde beskrivende kort og en redegørelse om planens forudsætninger (Miljøministeriet 2006b, 11). Kommuneplanen skal omfatte en periode på min. 12 år og den skal gennem en planstrategi revideres min. hvert fjerde år, inden udgangen af første halvdel af den kommunale valgperiode. Planstrategien skal indeholde oplysninger om den planlægning, der er sket siden sidste revision af kommuneplanen, den skal indeholde vurdering og strategi for udviklingen af kommunen og en beslutning om, at kommuneplanen enten skal revideres i sin helhed eller at der skal foretages enten en emnerevision, fx for emnet trafikplanlægning, eller en geografisk områderevision, fx for et

naturområde. Det er ikke tilladt at genvedtage hele kommuneplanen ved blot at forlænge gyldighedsperioden (Miljøministeriet 2006b, 10).

Hovedstrukturen skal omfatte hele kommunens geografiske område samt byzone, sommerhusområder og landzonearealer. Hovedstrukturen illustrerer kommunens interesseafvejning og giver et overblik over planens indhold. Hovedstrukturen opdeler kommunen i bydele, bysamfund og landområder, den fastlægger by- og centerstrukturen samt trafikbetjeningen og den beskriver hovedretningslinierne og planmålene for kommunens udvikling i byerne og det åbne land (Miljøministeriet 2006b, 12). Hovedstrukturen kan endvidere give en samlet vision for kommunens fremtidige udvikling og den fremtidige arealanvendelse, hvor et godt oversigtskort kan benyttes til at illustrere sammenhænge i arealinteresser, fx kan kortet vise eksisterende og fremtidig placering af veje, tekniske anlæg, friluftsfaciliteter, vandplaner og natura 2000-planer osv. (Miljøministeriet 2006b, 12-13).

Ifølge Planlovens § 11a skal kommuneplanen indeholde retningslinier for de 19 emner der omtales i kommuneplankataloget, jf. kapitel 6. Generelt gælder, at kommuneplanen skal indeholde retningslinier for alle de 19 emner i kommuneplankataloget, disse retningslinier udgør bl.a. grundlaget for kommunens planlægning indenfor natur og miljø. Kommuneplanen skal indeholde kort som knytter sig til kommunens hovedstruktur, retningslinier og rammer for lokalplan, kortene er bindende for kommunalbestyrelsen (Miljøministeriet 2006b, 13).

Planlovens § 11b "Rammer for lokalplanlægning":

1. Fordelingen af bebyggelsen efter art og anvendelsesformål
2. Bebyggelsesforhold, herunder rammer for bevaring af bebyggelser eller bymiljøer
3. Byfornyelsen i eksisterende bysamfund
4. Byomdannelsesområder
5. Forsyningen med offentlig og privat service
6. Områder til butikformål
7. Institutioner og tekniske anlæg, herunder varmforsyningsforhold
8. Områder til fritidsformål
9. Trafikbetjeningen
10. Overførsel af arealer til byzone eller sommerhusområder
11. Rækkefølgen for bebyggelse og ændret anvendelse af nye arealer til byformål
12. Andre formål fx udpegning af arealer til fremtidigt landbrugsbyggeri

Figur 5.1 viser emnerne i planlovens § 11b, rammer for lokalplanlægning (Lov om ændring af lov om planlægning 2005, §11b)

Kommuneplanen skal ifølge Planlovens § 11b indeholde rammer for lokalplanlægningen, dvs. at kommuneplanen skal opstille rammer for alle arealer som det antages at der bliver brug for over en 12-årig periode. Der kan ikke lokalplanlægges for emner eller områder, der ikke er opstillet kommuneplanrammer for. Rammedelens emner listes i figur 5.1. (Miljøministeriet 2006b, 27). Gennem rammerne for lokalplanlægning kan kommunen effektivt planlægge kommunens bystruktur, infrastruktur, serviceområder, fritidsformål og lignende. Gennem lokalplaner kan bevaringsværdige kulturmiljøer og bygninger sikres. Der opstilles ikke egentlige lokalplanrammer for det åbne land og der udarbejdes ikke lokalplaner for emner som lavbundsarealer og naturbeskyttelse. I stedet planlægges for disse emner gennem andre værktøjer som vandmiljøplan II/III samt vand- og Natura 2000-planer (Miljøministeriet 2006a, 79-95).

Det sidste element, som kommuneplanen skal indeholde, er en redegørelse for planens forudsætninger, jf. Planlovens §§ 11e og 11f. Redegørelsen skal omfatte de emner der er listet i figur 5.2. Igennem redegørelsen skal kommuneplanen bl.a. indeholde oplysninger om de bestemmelser i vand- og Natura 2000-planen samt Natura 2000-skovplanen, som er relevante i forhold til planlægningen af arealanvendelsen indenfor kommunens grænse. Samtidig skal kommunen efter Miljømålsloven også redegøre for, hvordan vandplanens indsatsprogram vil blive realiseret i kommunen. Kommuneplanen skal endvidere redegøre for, hvordan Natura 2000-planen kan realiseres, hvor kommunen skal redegøre for prioriteringen af den forventede

Planlovens §§ 11e og 11f "Redegørelsen for planens forudsætninger":

1. Den forudsatte rækkefølge for planens gennemførelse
2. Hvordan kommuneplanen forholder sig til den regionale udviklingsplan
3. Beskyttede områder efter anden lovgivning og eventuelle arealreservationer efter sektorlove eller projekterings- og anlægslove
4. De i vandplanen og Natura 2000-planen og de i Natura 2000-skovplanen fastsatte bestemmelser, der er relevante for planlægningen af arealanvendelsen inden for kommuneplanens geografiske område
5. Handleplaner for kommunens realisering af vandplanen og Natura 2000-planen
6. De i råstofplanen fastsatte bestemmelser, der er relevante for planlægningen af arealanvendelsen inden for kommunens geografiske område
7. Den fremtidige udvikling i kystnærhedszonen og de tilgrænsende vandområder
8. Kommuneplanens sammenhæng med kommuneplanlægningen i nabokommunerne
9. Kommuneplanens sammenhæng med den statslige trafikplan og trafikselskabernes trafikplan for offentlig service.
10. (§ 11f stk. 2) På et kortbilag til redegørelsen skal de eksisterende og planlagte forhold i kystnærhedszonen vises, herunder hvilke områder der friholdes for bebyggelse.
11. (§ 11f stk. 3) Redegørelse for VVM-pligtige anlæg
12. (§ 11f stk. 4) Særlige krav til redegørelsen for forsyning med butikker

Figur 5.2 viser emner i planlovens §§ 11e og 11f, Redegørelsen (Lov om ændring af lov om planlægning 2005, §§11e, 11f)

forvaltningsindsats, angive mål og forventet effekt af de enkelte aktiviteter samt redegøre for forventede metoder og forvaltningstiltag, som kommunen vil tage i anvendelse for at forbedre naturtilstanden eller fastholde en gunstig bevaringsstatus (Miljøministeriet 2006b, 33; Miljømålsloven 2006, §§ 31a og 46a). I redegørelsen skal der klarlægges for kommuneplanens sammenhæng med planlægningen i nabokommunerne, bl.a. for at sikre en koordinering af de mange arealinteresser i det åbne land, som går på tværs af kommunegrænser (Miljøministeriet 2006b, 34).

Den nye kommuneplan vil i fremtiden blive det vigtigste værktøj for den fysiske planlægning i Danmark. Fremover skal kommunerne indmelde deres kommuneplan til "*PlansystemDK*", som er et nyt digitalt system, hvor alle vedtagne planer offentliggøres, således får borgere, virksomheder og andre myndigheder let og tilgængelig adgang til alle planforslag og vedtagne planer (Miljøministeriet 2006a, 15). Teoretisk skal en ny kommuneplan først implementeres 1. januar 2009, men inden udgangen af 2007 skal en ny planstrategi vedtages. Pga. kommunesammenlægningerne vil det i langt størstedelen af landets nye storkommuner blive nødvendigt med en fuld revision af kommuneplanen. Dette begrundes i, at de tidligere kommuner ikke har udført en kommuneplan for hele den nye storkommunes geografiske areal eller for alle de nye emner, som kommuneplanen skal indeholde. I mindste fald vil det blive nødvendigt med en ny hovedstruktur, når de geografiske grænser ændres, og der må vedtages nye retningslinier for de nye emner og lokalplanrammerne skal følge op på de nye geografiske arealer (Witt 2005, 162). I praksis vil det betyde, at størstedelen af landets kommuner skal udarbejde en helt ny kommuneplan i 2007, denne skal indeholde nye emner og dække et langt større areal end tidligere. Samtidig skal medarbejdere fra flere forskellige kommuner og fra de tidligere amter formå at arbejde sammen. Det må forventes at være en hektisk tid i de nye storkommuner.

6 Kommuneplankataloget

I dette kapitel analyseres Planlovens § 11a "Kommuneplankataloget". De 19 emner i kommuneplankataloget analyseres i forhold til samfundsaktuelle økonomier, og der foretages en afgræsning til de emner, som hører under oplevelsesøkonomien. De udvalgte emner analyseres derefter i forhold til tabelanalysen opstillet i kapitel 2. Dette gøres for at kunne be- eller afkræfte hypotesen.

Som omtalt i kapitel 4 og 5 har kommunerne fået nye muligheder og nye opgaver i forbindelse med strukturreformen.

Kommuneplankataloget er baseret på Planlovens § 11a, som indeholder 19 emner som fremtidens kommuneplaner skal planlægge for, se figur 6.1. (Miljøministeriet 2006a, 9-10). Fra statens side er der udgivet rapporten "Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen – 2009" og sammen med "Vejledning om kommuneplanlægning – UDKAST", disse rapporter vil danne grundlaget for beskrivelse og analyse af kommuneplankataloget.

Grundlæggende opstiller Staten tre typer af krav til kommuneplanen (Miljøministeriet 2006a, 28):

1. De krav som stilles direkte i lovgivningen, henholdsvis Planloven og sektorlovene samt de statslige handlingsplaner og

Planloven § 11a

"Kommuneplankataloget":

01. Byzoner og sommerhusområder
02. Forskellige byformål
03. Detailhandelsstruktur
04. Trafikanlæg
05. Tekniske anlæg
06. Virksomheder med særlige beliggenhedskrav
07. VVM-pligtige anlæg
08. Støjbelastede arealer
09. Fritidsformål
10. Jordbrug
11. Skovrejsning
12. Lavbundsområder
13. Naturbeskyttelse
14. Kulturhistorie
15. Landskab
16. Geologi
17. Vandløb, søer og kystvande
18. Kystnærhedszonen
19. Landsplandirektiver

Figur 6.1 viser emnerne i kommuneplankataloget (Lov om ændring af lov om planlægning 2005, § 11a)

programmer som fx Vandmiljøplan II/III.

2. De krav som afspejles i de gamle regionplaner, særligt i forbindelse med arealreservationer til fx natur og miljøforhold, hvor det har overordnet interesse at kommunerne bibeholder disse arealreservationer.
3. De krav som afspejles af generelle planlægningsprincipper, fx ønsket om at en skarp grænse mellem byen og det åbne land bibeholdes.

Staten opfordrer til, at kommuner som er i tvivl om det kommunale råderum eller om hvorvidt en planlægning er i strid med overordnede interesser, retter henvendelse til de lokale miljøcentre eller sektormyndigheder for at skabe dialog omkring løsninger, som tager hensyn til både lokale og statslige interesser. Staten pointerer, at målet med kommuneplanlægningen er at undgå statslige indsigelser og i stedet opnå mere dialog og samarbejde (Miljøministeriet 2006a, 28).

6.1 Kommuneplankataloget og økonomier

De 19 emner i kommuneplankataloget indeholder alle de områder som kommunens fysiske planlægning skal tage hensyn til og Staten pointerer, at kommunen i sin fysiske planlægning skal tage hensyn til følgende punkter (Miljøministeriet 2006a, 6):

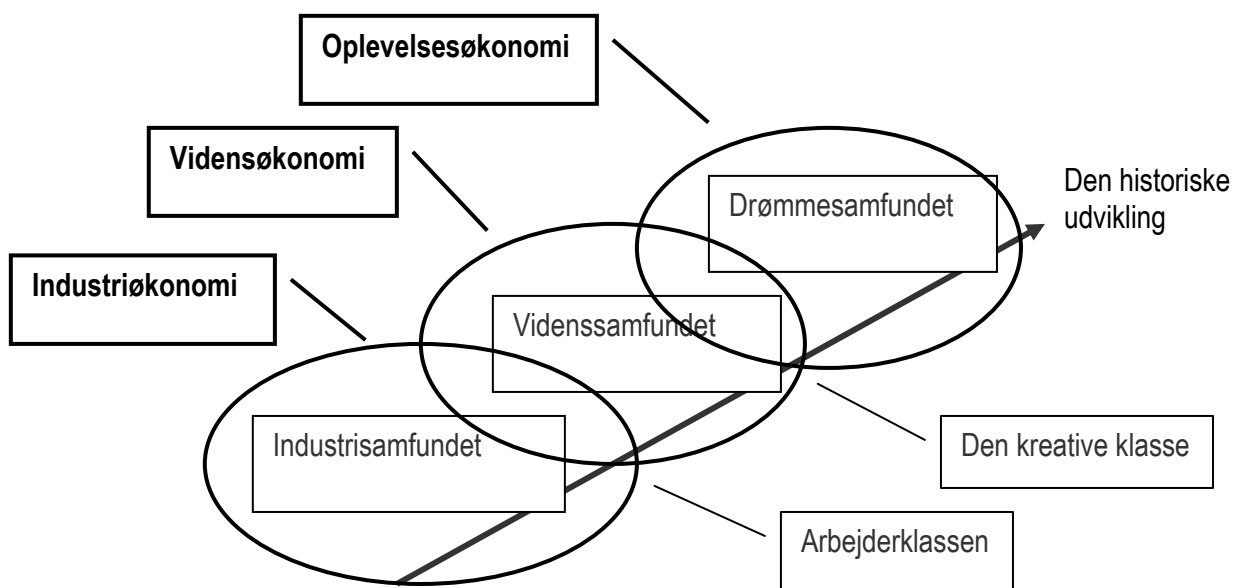
1. Der skal være forskel på land og by
2. Udviklingen skal komme hele Danmark til gode
3. Planlægningen skal basere sig på respekt for byernes identitet, naturen, miljøet og landskabet
4. Fysisk planlægning og investeringer i infrastruktur skal spille tæt sammen
5. Den fysiske planlægning skal være helhedsorienteret

Ud fra disse punkter ses det, at kommunen skal stræbe efter at opnå en bæredygtig udvikling i sin planlægning, og Connie Hedegaard fastlægger også det overordnede ønske med den fysiske planlægning, som: *"Det er mit håb, at den fremtidige kommuneplanlægning vil gavne borgerne på både kort og lang sigt med en bæredygtig udvikling af byerne og landdistrikterne. Med kvalitet i fremtidens byer og landskaber og med beskyttelse af natur og miljø i harmoni med den erhvervsmæssige og økonomiske udvikling"* (Miljøministeriet 2006a, 6).

På basis af kapitel 2 definerer dette projekt balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen som en bæredygtig udvikling set i sammenhæng med oplevelsesøkonomien. På grundlag af dette

vil kommuneplankatalogets 19 emner blive analyseret i forhold til de tre økonomier: industriøkonomi, vidensøkonomi og oplevelsesøkonomi. Disse tre økonomier relaterer til de samfundstyper som kapitel 2 definerer, som de samfund der påvirker nutidens udvikling, nemlig: industrisamfundet, videnssamfundet og drømmesamfundet. Således kan der afgrænses til de af de 19 kommuneplankatalog emner, der falder under oplevelsesøkonomien.

Basis til figur 6.2 blev benyttet i figur 2.4. Figuren viser de tre samfundstyper i forhold til den historiske udvikling. Her er der tilføjet de tre økonomier som relaterer til samfundstyperne. Industriøkonomien, som ligger i industrisamfundet, er produktion af fysiske elementer såsom at udvinde råvarer eller at fremstille produkter som fødevarer, energi eller trafik anlæg. Industriøkonomien er den del af vort samfund, der tilfredsstiller eksistensbehovet og dermed også en økonomi som er opfyldt, forstået således at eksistensbehovet er blevet opfyldt: der er altid mad på hylderne i supermarkedet, der er varme i radiatoren og der er vand i hanen. Vidensøkonomien betyder produktion af viden, hvor den personlige vækst er det vigtigste element, dele af videnssamfundet findes endnu i sammenhæng med industrisamfundet, som fx offshore vindmølleproduktion, mens andre produkter, såsom mobiltelefoner og servicering af kunder gennem ikke fysiske varer som Google og internet-dating, ligger nærmere oplevelsesøkonomien. I oplevelsesøkonomien ligger fokus på kundens behov for relationer og personlig vækst, gennem udbud af forskellige oplevelser som fx wellness, naturoplevelser eller kulturtilbud. Dette projekt pointerer at oplevelsesøkonomien skal være bæredygtig, hvorfor eksistensbehovet også bliver en del af oplevelsesøkonomien, jf. kapitel 2. Kort fortalt kan industriøkonomien kaldes produktion af varer, mens vidensøkonomien er produktion af viden og oplevelsesøkonomien er produktion af oplevelser.

Figur 6.2 illustrerer sammenhængen mellem de tre samfund og de tre økonomier

De tre økonomier eksisterer alle samtidig i vores samfund. Derfor kan det være svært at skelne mellem hvornår et emne har betydning for hvilken økonomi. Sandsynligvis har alle emnerne betydning for alle tre økonomier samtidig. Derfor foretages vurderingen mellem de tre økonomier, ved at se på den direkte effekt af et emne. Vurderingen tager altså udgangspunkt i hvilken økonomi, der direkte vil drage fordel af den kommunale udvikling som kommuneplankataloget vil resultere i, som det er beskrevet gennem *"Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen – 2009"*: Således vurderes ud fra:

- Industriøkonomi: Et emne vurderes at ligge i industriøkonomien, hvis den kommunale udvikling for emnet vil resultere i vækst i erhverv i industrisamfundet.
- Vidensøkonomi: Et emne vurderes at ligge i vidensøkonomien, hvis den kommunale udvikling for emnet vil resultere i vækst i erhvervene indenfor videnssamfundet.
- Oplevelsesøkonomi: Et emne vurderes at ligge i oplevelsesøkonomien, hvis den kommunale udvikling for emnet vil resultere i vækst på et af de seks emotionelle markeder.

Overgangen mellem vidensøkonomi og oplevelsesøkonomi er glidende, i det den kreative klasse som arbejder i vidensøkonomien er de samme mennesker, som benytter tilbudene i oplevelsesøkonomien i deres fritid. Særligt med hensyn til rekreative tilbud gælder, at medarbejderne i vidensøkonomien ofte har stillesiddende arbejde og derfor har et stort behov for fysisk udfoldelse i deres fritid, en udvikling som forventes at øges (Østergaard 2000, 116-119). Vidensøkonomien og oplevelsesøkonomien adskilles ved at der vurderes ud fra erhverv, således vurderes et emne at høre under oplevelsesøkonomien, hvis det kan skabe direkte vækst for erhvervene i oplevelsesøkonomien. Modsat tages der ikke hensyn til om vækst indenfor oplevelsesøkonomien vil betyde, at flere ansatte fra vidensøkonomien får bedre fritidsmuligheder. Fritidsmuligheder som kan medvirke til at øge livskvalitet og sundhed hos medarbejderne i vidensøkonomien og derigennem øge vidensøkonomien. Analysens konklusioner vil blive illustreret i et skema, se figur 6.5.

6.1.1 Byzone og sommerhusområder

Kommunerne har fået kompetencen til arealudpegning, hvormed de kan ændre på tidligere afgrænsning af byer og inddrage nye arealer til byzone og sommerhusområder. Der gælder for sommerhusområder, at disse ikke kan udlægges i kystnærhedszonen, med undtagelse af de 8000

nye sommerhusgrunde, der ved et landsplandirektiv blev givet tilladelse til i 2005 (Miljøministeriet 2006a, 29).

Gennem kommuneplanlægningen skal kommunerne sikre stærkere byregioner, som kan medvirke til at styrke Danmarks globale konkurrencesituation. Planlægningen for byzone og sommerhusområder skal være helhedsorienteret med en afvejning af øvrige interesser, hensigtsmæssig udnyttelse af investeringer i infrastruktur og en tydelig forskel på land- og byområder. Kommunernes nye råderum gør det muligt at planlægge for det åbne land, hvor landskabet kan planlægges ind mod byerne og dermed medvirke til at sikre rammerne for byvæksten samtidig med at muligheder for bynære rekreative arealer øges. (Miljøministeriet 2006a, 29, 34). Generelt skal byudvikling koordineres med den regionale udvikling og i forhold til den regionale udviklingsplan, endvidere skal der tages hensyn til andre interesser som fx støjende aktiviteter, kollektiv trafik, kystnærhedszone osv. (Miljøministeriet 2006a, 30-31)

For sommerhusområder gælder et forbud mod udlæggelse af nye sommerhusområder indenfor kystnærhedszonen, med et krav om at eksisterende sommerhusområder i kystnærhedszonen skal fastholdes til ferieformål (Miljøministeriet 2006b, 14). Desuden skal uudnyttede arealreservationer i kystnærhedszonen revurderes og eventuelt ophæves, og kommunerne skal overveje muligheder for forbedring af eksisterende sommerhusområder, bl.a. ved fællesanlæg, grønne stier, naturgenopretning, cykelruter og rekreative tilbud (Miljøministeriet 2006a, 31-34).

Det vurderes, at emnet byzone og sommerhusområder har betydning for vidensøkonomien gennem udbuddet af arbejdspladser, idet de fleste af vidensøkonomiens erhverv ligger i byerne. En undersøgelse udarbejdet af Kulturarvsstyrelsen i 2005 viste at 72,2 % af videnserhvervene mente, at kulturarv skabte et positivt miljø omkring deres virksomhed, og 50 % af videnserhvervene mente at kulturarven var med til at fastholde og tiltrække arbejdskraft. Modsat mente kun 25 % af produktionserhvervene at kulturarv havde betydning for at fastholde og tiltrække arbejdskraft (Kulturarvsstyrelsen 2005, 25). Således har byerne et stort potentiale for at tiltrække videnserhverv. Samtidig indeholder byerne også kultur og kunst, smukke bymiljøer og cafémiljøer, der alle kan fungere som rekreationstilbud i oplevelsesøkonomien. Sommerhusområder hører under oplevelsesøkonomien, i det de tiltrækker turister og turister tiltrækker oplevelsesvirksomheder.

6.1.2 Forskellige byformål

Kommunerne har tidligere haft ansvaret for planlægningen inden for byzonen, mens amterne har haft ansvaret for større anlæg. Kommunerne overtager nu det fulde planlægningsmæssige ansvar. De statslige mål for de forskellige byformål kan opdeles i fire emner: kreative bymiljøer, byomdannelse, kollektiv trafik og rekreation. Af hensyn til byernes konkurrenceevne er det vigtigt, at der fokuseres på at skabe kreative bymiljøer, hvilket bl.a. kan ske gennem byomdannelse af gamle erhvervs- og havnearealer til spændende blandede byfunktioner. Samtidig reduceres behovet for at inddrage nye arealer til byvækst. Det er et krav, at den kollektive trafik øges og generelt skal kommunerne medtage hensyn til kollektive trafikmønstre i forbindelse med al by- og erhvervsudvikling (Miljøministeriet 2006c, 5, 43, 49). Sidst er det et statsligt mål, at de bynære rekreative muligheder øges (Miljøministeriet 2006a, 37-41).

Emnet forskellige byformål vurderes at høre under videns- og oplevelsesøkonomien. Byerne er på vej ud af industriøkonomien, fx omdannes gamle havnekvarterer til spændende kreative bymiljøer med blandede byfunktioner. De blandede byfunktioner tiltrækker videnserhverv og kan samtidig skabe oplevelser for borgere og turister.

6.1.3 Detailhandelsstruktur

Overordnet har kommunen kompetencen for planlægningen af detailhandlen i kommunen, mens Miljøministeriet har overtaget amternes ansvar for større butikker, dvs. hvor butiksstørrelsen overskrider 3000 m² for dagligvarebutikker og 1500 m² for udvalgsbutikker. Hvert andet år udgiver Miljøministeriet en *"Redegørelse for detailhandelsstruktur"*. Det er et statsligt ønske, at detailhandlen decentraliseres mest muligt, hvor kommunens planlægning skal fremme et varieret butiksudbud i de mindre til mellemstore byer og i de enkelte bydele i de større byer. Samtidig skal arealer til butiksformål placeres, hvor der er god kollektiv trafik og adgang for alle typer trafikanter, herunder særligt cyklister og gående (Miljøministeriet 2006a, 43-44).

Den kommunale del af detailhandelsstrukturen vil blive placeret i byerne, hvor disse butikker kan medvirke til at skabe liv og vækst i små bydele og mindre byer. Det vurderes, at detailhandelsstrukturen hører under videns- og oplevelsesøkonomien, da detailhandel kan tiltrække videnserhverv gennem liv og spændende små butikker, og at disse kan medvirke til at skabe byoplevelser i oplevelsesøkonomien.

6.1.4 Trafikanlæg

Med strukturreformen er 7.600 km af de i alt 9.700 km amtsveje overgået til kommunerne. Fremover får kommunerne ansvaret for at sikre en velfungerende infrastruktur med god fremkommelighed. Staten ønsker, at den kollektive trafik styrkes og at cykel og gangtrafik sikres god fremkommelighed og trafiksikkerhed, og det forventes, at kommunerne kan medvirke til at reducere væksten i trafikarbejdet. Kommunerne skal i trafikplanlægningen tage hensyn til naturen, herunder økologiske spredningskorridorer, og undgå barrierevirkning for dyr, planter og mennesker. Det vil blive nødvendigt, at kommunerne arbejder tværkommunalt og tværsektoralt for at sikre en sammenhængende overordnet transportstruktur. Planloven kræver, at kommunerne følger overordnet planlægning, bl.a. skal amternes arealreservationer for overordnede infrastrukturelle anlæg fastholdes, og grundig dokumentation for trafikmæssige konsekvenser af nye byzoner eller sommerhusområder skal inkluderes i kommuneplanen, både som tekst og kort (Miljøministeriet 2006a, 45-49).

Det vurderes, at trafikanlæg hører under industriøkonomien, da industrivirksomheder er afhængige af et velfungerende transportnet. Modsat dette er vidensøkonomien afhængig af et digitalt transportnet, mens oplevelsesøkonomien ikke er afhængig af transportnettet i samme grad, fx kan små, snoede og mindre farbare veje være med til at skabe en oplevelse, og nogen oplevelser kan kun nås til fods, vands eller måske fra fly, fx at dykke, bestige bjerge eller springe i faldskærm. I oplevelsesøkonomien kan manglen på et velfungerende transportnet medvirke til at skabe en exceptionel oplevelse. Samtidig kan det argumenteres, at for at sikre både videns- og oplevelsesøkonomien må et transportnet være til stede, ellers kan ansatte, turister og borgere ikke nå frem. Væksten i pendling er også hovedsagligt begrundet i, at en voksende del af befolkningen, som er ansat i videns- og oplevelsesøkonomien vælger at bo udenfor de større byer (Miljøministeriet 2006c, 37-39). Jeg fastholder dog, at de to økonomier ikke er afhængige af transportnettet i samme grad som industriøkonomien, fx er antallet af hjemmearbejdspladser indenfor vidensøkonomien vokset støt og udkantsområderne oplever vækst indenfor områder som kunst, kunsthåndværk og lokale specialiteter.

Figur 6.3 viser en vindmølle (Billeder af Danmark 2007)

6.1.5 Tekniske anlæg

Tekniske anlæg inkluderer vindmøller, højspændingsanlæg, affaldsbehandlingsanlæg, naturgasanlæg og andre tekniske anlæg, som fx telemaster, se figur 6.3. For vindmøller gælder, at alle kommuneplaner skal indeholde retningslinier for opstilling af vindmøller og der tilrådes, at kommunerne i kommuneplanrevision 2009 udpeger områder for vindmøller af højden 100-150 m (Planlægningsudvalg for vindmøller 2006, 33-34). Regeringen har indgået en aftale om udskiftning af landbaserede vindmøller og forventer frem mod år 2009 at udskifte 175 MW gamle eller uheldigt placerede møller på 450 kW eller derunder og i stedet opstille nye møller med en samlet kapacitet på 350 MW (Miljøministeriet 2006a, 51-52). For højspændingsanlæg, affaldsbehandlingsanlæg og naturgasanlæg gælder at de eksisterende arealreservationer fra regionplanerne bibeholdes i kommuneplanen. For alle de tekniske anlæg gælder at de skal tage hensyn til natur, miljø og landskabelige forhold i placering og drift, fx må der ikke udpeges vindmølleområder indenfor en randzone af 500-800 m fra internationale fuglebeskyttelsesområder og deponeringsanlæg må ikke placeres i områder med grundvandsinteresser (Miljøministeriet 2006a, 51-56).

Disse anlæg er selve det grundlag samfundet er bygget på, uden energi ville det moderne samfund ikke være opstået, uden de tekniske anlæg ville den digitale og elektroniske vidensøkonomi ikke kunne eksistere. Affaldsanlæggene er en nødvendighed for at vores samfund kan fortsætte, men selvom de tekniske anlæg er en nødvendighed for samfundet, er selve de tekniske anlæg en del af industriøkonomien. Det er erhvervene i industriøkonomien, som har etableret anlæggene og som vedligeholder dem, mens kun outputtet udnyttes af alle tre økonomier. Samtidig kan det argumenteres, at de tekniske anlæg er med til at forringe nogle muligheder indenfor oplevelsesøkonomien. De tekniske anlæg skæmmer naturen og landskabet og forurener miljøet i stor grad. Dette mindsker mulighederne for oplevelser og rekreation i oplevelsesøkonomien. Dog kan en anderledes udnyttelse af udtjente tekniske anlæg gøre dem til gavn i oplevelsesøkonomien, fx er man netop nu i gang med at ombygge det gamle Nordkraft på Aalborg Havn til et stort "Kraftcenter for Kultur- og Fritid" (Nordkraft 2007).

6.1.6 Virksomheder med særlige beliggenhedskrav

Virksomheder med særlige beliggenhedskrav er fx forurenende industrivirksomheder, rensningsanlæg, affaldsbehandlingsanlæg og transporttunge virksomheder. Motorbaner og skydebaner hører ligeledes under forurenende og støjtunge virksomheder. Statens mål er, at kommunerne arbejder tværfagligt sammen om udlæg af arealer til disse virksomheder, idet det er usandsynligt, at alle kommuner har behov for at udpege nye arealer til alle disse virksomhedstyper.

Samtidig kan arealer til virksomheder med særlige beliggenhedskrav udpeget i regionplanerne kun udgå af kommuneplanen, hvis behovet revurderes. Kun virksomheder, som gennem renere teknologi og lignende har begrænset emissioner til et rimeligt niveau, bør placeres i byområder med andre blandede byfunktioner (Miljøministeriet 2006a, 57-58).

Virksomheder med særlige beliggenhedskrav hører under industriøkonomien. Det forventes, at der i fremtiden vil blive færre af disse virksomheder pga. udviklingen indenfor renere teknologi, grønne alternativer og outsourcing.

6.1.7 VVM-pligtige anlæg

Kommunerne overtager arbejdet med VVM-pligtige anlæg fra amterne, med undtagelse af infrastrukturprojekter af national betydning og de største og mest komplicerede industrianlæg som falder under staten. VVM for husdyrbrug falder under den nye Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug, som er trådt i kraft 1. januar 2007 og skal derfor ikke beskrives igennem kommuneplanen. Kommuneplanretningslinierne for VVM-pligtige anlæg er projektspecifikke og udarbejdes derfor som regel gennem et tillæg til kommuneplanen (Miljøministeriet 2006a, 59-60).

Det vurderes at disse anlæg hører under industriøkonomien.

6.1.8 Støjbelastede arealer

Gennem den fysiske planlægning skal kommunerne forebygge, at der opstår konflikter mellem støjende og støjfølsomme aktiviteter og anvendelser. Trafikstøj skal mindskes til et niveau, som er tåleligt og der skal sikres "stille områder" i det åbne land samt grønne områder i byerne med relativ stilhed, disse områder skal kortlægges. Der skal udlægges arealer til støjende virksomheder og fritidsaktiviteter og der skal sikres muligheder for udvidelse af større infrastruktur anlæg, ligesom forsvarets behov for støjende aktiviteter skal sikres. Kommuneplanerne skal fastholde regionplanernes arealudpegninger for støjkonsekvensområder (Miljøministeriet 2006a, 61-63).

De støjbelastede arealer vurderes direkte at høre under industriøkonomien, men indirekte har de betydning for både videns- og oplevelsesøkonomi. Kommunen skal gennem kommuneplanen kortlægge "stilleområder" i byerne og det åbne land og det kan være en stor naturoplevelse at

oplevelse naturens stilhed⁴. Støjende fritidsaktiviteter er også en del af oplevelsesøkonomien, men vurderes at have mindre betydning i kommuneplanen, da der ikke findes lovkrav om disse områder, modsat stilleområder og industrielle støjbelastede områder.

6.1.9 Fritidsformål

Kommunernes kompetence på området for fritidsformål er ny. Kommunerne kan revurdere amternes udpegninger for at skabe større sammenhæng mellem byzone og landzone. Gennem friluftsmuligheder skal sundhed og livskvalitet som basis for vores velfærd forbedres, rekreation skal benyttes som incitament til at skabe bosætning og erhvervsudvikling og derigennem styrke turismen. Hvor *"Udfordringen vil blive at finde den rigtige balance, så turismens udviklingspotentiale udnyttes uden at ødelægge de natur-, landskabs- og kulturværdier, som udgør kernen i turismen"* (Miljøministeriet 2006a, 65). Hvilket netop er det væsentlige i balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen fra en oplevelsesøkonomisk vinkel.

Staten opstiller mål for at integrere friluftslivet i den samlede fysiske planlægning, således at sundhed og livskvalitet kan forbedres bl.a. ved at øge formidling om natur-, miljø- og kulturmiljø og dets sammenhæng med sundhed og livskvalitet. Tilgængeligheden til skove, søer, vandløb og kyster skal forbedre turismen og oplevelsesøkonomien, under hensyn til natur- og landskabsinteresser, samt erhvervsøkonomiske interesser hos ressourceudnyttelseserhvervene. Staten pointerer, at balancen mellem benyttelse og beskyttelse skal opretholdes eksempelvis i forbindelse med nye fritidsanlæg som golfbaner. Det foreslås, at kommunerne udarbejder henholdsvis en friluftsstrategi, som skal forbedre adgangsforholdene til det åbne land og udbygger stinettet med vandre-, cykel- og ridentier og en turismestrategi for målet med turismeudviklingen i kommunen. Loven påbyder kommunerne at udpege arealer til fritidsformål som feriehoteller, feriecentre, kolonihaver, campingpladser, lystbådehavne, idrætsanlæg og golfbaner, men der findes ingen lovkrav for adgang og tilgængelighed til landskabet (Miljøministeriet 2006a, 65-68).

Det vurderes, at fritidsformål hører under oplevelsesøkonomien, idet det er denne økonomi som får merværdiskabelsen af udbuddet af oplevelser. Indirekte høster industri- og vidensøkonomien også fordele gennem øget sundhed og livskvalitet hos medarbejderne. Særligt vidensøkonomien høster fordele, da store dele af denne arbejdsmasse har sundhedsproblemer grundet indendørs stillesiddende arbejde, fx fedme, stress, mangel på D-vitamin osv.

⁴ Stilleområderne er en slags "modsatområder" under emnet støjbelastede arealer, da de netop er det modsatte af hvad emnet ellers dækker over. Derfor vurderes emnet støjbelastede arealer ikke at høre under oplevelsesøkonomien, selvom stilleområderne kunne.

6.1.10 Jordbrug

Overtagelsen af kompetencen til at fastlægge retningslinier for jordbruget og afgrænse særligt værdifulde landbrugsområder tilfalder kommunerne. Landbruget påvirker landdistrikternes udvikling med hensyn til beskæftigelse, bosætning og økonomisk vækst, de påvirker natur og miljø i negativ udstrækning og den teknologiske udvikling betyder, at erhvervet går i retning af større mere intensive bedrifter af industriel karakter. De særlig værdifulde landbrugsområder er fx områder med stor husdyrtæthed, særlige produktioner, mange investeringstunge ejendomme, mange nyetablerede landmænd eller mange økologiske produktioner. Staten fastlægger, at det er vigtigt at bevare og sikre et fortsat bæredygtigt jordbrug, der defineres som et jordbrug med størst mulig investeringssikkerhed og fortsat udvikling af jordbrugserhvervene, samtidig med at dette ikke sker på bekostning af natur- og miljøbeskyttelsesinteresserne. Til at sikre dette skal kommunerne efter 1. januar 2007 indenfor hver valgperiode udarbejde jordbrugsanalyser. Disse analyser skal fastlægge jordbrugenes betydning lokalt, regionalt, erhvervs- og samfundsøkonomisk og miljømæssigt (Miljøministeriet 2006a, 69-73). Der er netop blevet vedtaget en ny Lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug, som ifølge kritikere sætter kommuneplanlægning ud af spil og som er meget mindre restriktiv med hensyn til miljøproblemer end den gamle lovgivning (Danmarks Naturfredningsforening 2006; Økologiske Råd 2006; Jensen 2007).

Jordbruget er i dag den største forbruger af det danske landskab, hvor den intensive produktion er en del af industriøkonomien. Denne type produktion har store konsekvenser for det danske landskab og er årsagen til størstedelen af de miljøproblemer der opleves i den danske natur, fx eutrofiering, overgødskning, forurenede grundvand, fragmentering af landskabet, tab af arter, tab af habitater, lugtgener osv. Specialproduktioner såsom økologi og anden ekstensiv drift kan være en del af både videns- og oplevelsesøkonomien, bl.a. er mange af de ekstensive bedrifter hobby- og deltidslandbrug drevet af medarbejdere i vidensøkonomien og de ekstensive bedrifter kan tilbyde oplevelser i oplevelsesøkonomien, som fx bondegårdsferie. Det vurderes dog, at jordbrug ligger under industriøkonomien, da hensynet til jordbruget i kommuneplanen næsten udelukkende er rettet mod de intensive bedrifter, mens hensynet til de ekstensive bedrifter er begrænset til en enkelt kommentar, om at disse jordbrug kan have betydning for lokalsamfund, for naturbevaring og for bevaring af bynære rekreative områder (Miljøministeriet 2006a, 71).

6.1.11 Skovrejsning

De danske skove har stor betydning for den biologiske mangfoldighed, for grundvandet, for udledningen af drivhusgasser og for rekreation. Det er statens ønske, at de danske skovarealer

øges til 20-25 % af landarealet over en skovgeneration på 80-100 år. I dag er 11 % af det danske land dækket af skov. Kommunerne skal udpege områder, hvor skovrejsning er ønsket, positivområder, og hvor det er uønsket, negativområder. Positivområder skal koordineres i forhold til de statslige vindmølleudpegninger og i forhold til grundvandsinteresser. Staten ønsker, at kommunerne tager hensyn til rekreative interesser, særligt med bynære skovrejsningsområder og koordinering med andre stisystemer og fritidsanlæg i kommunen. Skovrejsning med løvtræer kan endvidere benyttes som spredningskorridorer for dyr og planter, særligt i tilknytning til ældre eksisterende skove. Negativområder udlagt af amterne skal som udgangspunkt fastholdes, men kan revurderes, hvis baggrunden for udpegningen ændrer sig, fx at reservationer til vindmøller, vejanlæg og lignende opgives. Negativområder er områder der er udlagt til fuglebeskyttelsesområder for vand- og vadefugle, områder med natur-, landskabs- eller kulturhistoriske træk som skal bibeholdes, beskyttelsesområder omkring kirker, områder i nærhed til flyvepladser, forsvarrets øvelsesområder eller arealer udlagt til råstofområder, dog kan ældre råstofgrave udlægges til positivområder. Med den nye Skovlov fra 2004 er det blevet muligt at friholde fredskovspligtige arealer for bevoksning, således kan natur-, landskabs- og kulturhistoriske træk også bibeholdes i et skovrejsningsområde og der gives mulighed for naturgenopretning af fx lysåbne enge eller vådområder i et skovrejsningsområde (Miljøministeriet 2006a, 75-78).

Skovrejsningsområder vurderes at være en del af oplevelsesøkonomien pga. det store fritidsaspekt, hvor skoven byder på mange forskellige og alsidige oplevelser, fx stille oplevelser som at gå en tur eller aktion oplevelser som mountainbiking eller paintball. Samtidig udnyttes skoven stadig af industrisamfundet til produktion af træ, dog vinder ekstensiv skovdrift frem i de offentlige skove, hvor den nye Skovlov fra 2004 pointerer, at offentligt ejede skove særligt skal lægge vægt på bæredygtig skovdrift: *"Bæredygtig drift indebærer, at det ved driften af det enkelte fredskovspligtige areal og ved lovens administration ud fra en helhedsbetragtning tilstræbes at ... 3) bevare og øge skovenes biologiske mangfoldighed og 4) sikre, at hensynet til landskab, naturhistorie, kulturhistorie, miljøbeskyttelse og friluftsliv kan tilgodeses"* (Lov om Skove 2004, § 2 henviser til: § 1, stk. 3, nr. 3 og 4). Videnssamfundet tager indirekte del i skovene ved at udnytte de rekreative muligheder, som er med til at forbedre livskvalitet og sundhed og som også har en positiv betydning for bosætningsmønstre (Miljøministeriet 2006a, 76).

6.1.12 Lavbundsarealer

Lavbundsarealer henviser til de naturtyper som ligger lavt i landskabet, fx ferske enge, moser, sumpskove, rørskove og lavvandede søer. Kommunerne har fået kompetencen fra amterne til at

fastsætte retningslinier for lavbundsarealer og udpege lavbundsarealer, som kan naturgenoprettes til vådområder, jf. ovenstående naturtyper. Kommunerne skal dog tage udgangspunkt i amternes udpegning af lavbundsarealer til naturgenopretning og retningslinierne fra Regionplan 2005 skal opretholdes indtil statens mål fra Vandmiljøplan III, om at genoprette 4000 ha vådområder, er nået. For lavbundsarealer, som ikke er udpeget til naturgenopretning gælder, at der ikke må gives tilladelse til byggeri og anlæg som i fremtiden kan forhindre, at det naturlige vandstands niveau kan genskabes. Af virkemidler der påvirker kommuneplanlægningen for lavbundsarealer, er statens handlingsplan for biologisk mangfoldighed, Vandmiljøplan III, cirkulære og vejledning om regionplanlægning og landzoneadministration af lavbundsarealer, der er potentielt egnede som vådområder. Cirkulærets og vejledningens indhold overføres til at være gældende for kommuneplanlægningen (Miljøministeriet 2006a, 79-81). Fra 2009 vil bindende mål for vandkvaliteten blive fastsat af den statslige vandplan, hvis overordnede mål er at alt vand: grundvand, vandløb, søer og den kystnære del af havet, skal have en "god tilstand" i år 2015. Kommunerne skal i 2010 udarbejde kommunale handlingsplaner for hvordan den statslige vandplan kan sikres og de kommunale handlingsplaner skal implementeres gennem indsatsprogrammer i 2012 og miljømålene for vand skal være opfyldt i 2015. Oplægget til den statslige vandplan er endnu i høring (Miljøministeriet 2006d).

Det vurderes, at de lavbundsarealer som kommunerne udlægger til naturgenopretning som vådområder kan byde på store naturoplevelser og kan medvirke til en direkte vækst i oplevelsesøkonomien. Indirekte betyder et renere vandmiljø, både grundvand, overfladevand og kystvand et sundere miljø for hele befolkningen, og kan dermed medvirke til at øge livskvaliteten og sundheden hos medarbejdere i både industriøkonomien og vidensøkonomien.

6.1.13 Naturbeskyttelse

"Velfungerende økosystemer og økologiske processer er en vigtig forudsætning for vores levevilkår. Økosystemerne leverer ilt, drikkevand, omsætning af næringsstoffer, frugtbar jord, føde, byggematerialer, brændsel, medicin mm. Arternes mangfoldighed er desuden en forudsætning for den videre udvikling af livsformer, og naturområderne er en vigtig forudsætning for befolkningens friluftsliv, rekreative oplevelser og sundhed." (Miljøministeriet 2006a, 83). Således fastlægges grundlaget for naturbeskyttelse i kommuneplanen.

Kommunerne har overtaget naturbeskyttelsen fra amterne, hvorved kommunerne bliver de hovedansvarlige for naturbeskyttelse og naturpleje i Danmark, hvor de skal sikre en afvejning

mellem naturens beskyttelse og benyttelse. Statens mål for naturbeskyttelsen lægger vægt på balancen mellem beskyttelse og benyttelse, at den biologiske mangfoldighed sikres, at naturen får mere plads og større sammenhæng, at naturbeskyttelsen integreres med andre aktiviteter som fx udlæg af stilleområder, at økologiske forbindelseslinier etableres, og at kommuneplanen generelt bliver et væsentligt grundlag for de kommende års naturplanlægning. Kommuneplanen skal indeholde retningslinier for følgende naturbeskyttelsesinteresser: Natura 2000-områder, § 3-områder, klitfredede områder, naturfredede områder og potentielle naturområder, hvor det er muligt at genskabe værdifulde levesteder for planter og dyr, og hvor man kan reetablere større sammenhængende naturområder. Disse områder skal udgøre et naturnetværk på tværs af kommunegrænser og indtegnes på kort. Kommunerne skal i forbindelse med den statslige Natura 2000-plan, der forventes godkendt i 2009, udarbejde kommunale handlingsplaner fra 2010 for at sikre, at Danmark lever op til de internationale forpligtelser for EF-fuglebeskyttelses- og habitatdirektivet (Miljøministeriet 2006a, 83-87).

Derudover tilrådes det, at kommunerne bruger naturkvalitetsplanlægning som et virkemiddel til at forvalte og prioritere naturarealer på baggrund af deres naturkvalitet. Metoden benyttes til at indsamle viden om dyr og planter som lever i et område og de vigtigste økologiske faktorer i området. Således kan naturplanlægningen foregå på et præcist vidensgrundlag for et område og dets forbindelse til regionens øvrige naturområder. I forbindelse med naturplanlægningen skal kommunerne indeholde retningslinier for varetagelse og etablering af økologiske forbindelseslinier og for potentielle naturområder og potentielle økologiske forbindelseslinier (Lov om ændring af lov om planlægning 2005, § 11a, stk. 1, nr. 13). Kommunerne skal fortsætte amternes arbejde med naturnetværk, dvs. områder med naturbeskyttelsesinteresser og økologiske forbindelser, og der opfordres til at kommunerne styrker sammenhængene mellem Natura 2000-områder gennem naturnetværket. Et naturnetværk kan med fordel tage udgangspunkt i en artsgruppe eller en art. Eksempelvis (Miljøministeriet 2006a, 85):

- Vandløbssystemer: vandløb, søer, fjorde og zoner ved bredden.
- Våde naturtyper: enge, moser, sumpe og sumpskove.
- Tørre naturtyper: heder og overdrev.
- Bevoksede naturtyper: skovbryn, løvskove og skræntskove.
- Kyster: klitter, klitheder, strandenge og kystskrænter, se figur 6.4.

- Landskabsstrøg med høj tæthed af levesteder for bestemte arter, som fx padder, sommerfugle og sjældne planter.
- Rasteområder for trækfugle.

Endvidere skal kommunerne i fremtiden udføre naturpleje på § 3-områder, Natura 2000-områder og fortidsminder, som kommunerne ejer. Kommunerne har også adgang til at pleje fredede områder i overensstemmelse med fredningens formål, og det tilrådes, at kommunerne følger prioriteringen angivet i *Handlingsplan for fredning 2005*. Kommunerne opfordres endvidere til at videreføre amternes arbejde med kortlægning af barriereeffekter af vej- og jernbaneanlæg samt bebyggelser og intensive jordbrugsarealer, i begyndelsen af 2007 udgiver DMU et kortlægningsprojekt over antal trafikdræbte dyr på landsplan til hjælp med dette arbejde (Miljøministeriet 2006a, 83-87).

Figur 6.4 viser Møns Klint i Danmark (KFUM-Spejderne 2007)

Det vurderes, at naturbeskyttelse er en del af oplevelsesøkonomien. Gennem sikring af den biologiske mangfoldighed, økologiske forbindelser og sikring af landskabskaraktertræk kan naturen byde på store naturoplevelser for befolkningen og turister. Udbygning af oplevelsesaktiviteter i forbindelse med naturbeskyttelse som fx nationalparker kan tilbyde endnu større naturoplevelser. Naturbeskyttelse har betydning for alle de tre samfund gennem øgning af befolkningens sundhed og livskvalitet, men også gennem sikring af rent drikkevand, ren luft og mindre forurening. Elementer som rent vand eller ren luft indregnes ikke i de traditionelle økonomier, men betegnes i stedet som en samfundsøkonomisk post som ikke værdisættes, således placeres naturbeskyttelseselementer udenfor det økonomiske system. Derfor vurderes naturbeskyttelse kun at være under oplevelsesøkonomien, for selvom naturbeskyttelse er essentiel for alle samfundene, er det kun i oplevelsesøkonomien, at naturbeskyttelsen tillægges en reel økonomisk værdi, fx prisen på et sommerhus i et naturskønt område.

6.1.14 Kulturhistorie

Kulturarv er sporene efter menneskets virke fra den ældste tid frem til i dag, den omfatter fortidsminder, bygninger, kirker og deres omgivelser samt kulturmiljøer, der er geografisk afgrænsede områder, som ved deres fremtræden afspejler væsentlige træk af den samfundsmæssige udvikling. Kulturarven kan fungere som en ressource for både bosætning, erhvervsudvikling og turisme. Kommunerne skal fremover udpege og afgrænse kulturmiljøer i byerne og i det åbne land, og staten forventer, at kulturhistoriske enkeltelementer og helheder sikres gennem kortlægning og beskrivelse i kommuneplanen. De kortlagte og udpegede kulturhistoriske bevaringsinteresser fra Regionplan 2005 skal videreføres i kommuneplanen. Kommuneplanen skal endvidere indeholde rammer for lokalplanlægning af udpegede kulturmiljøer, fredede bygninger og fortidsminder og en redegørelse for byernes bebyggede struktur og den arkæologiske kulturarv. Alle ovenstående skal angives på kortbilag i kommuneplanen. Kommunen skal inddrage og samarbejde med Kulturministeriet samt statslige eller statsanerkendte kulturhistoriske museer. Endvidere kan kommunen nedsætte et lokalt kulturmiljøråd til at understøtte arbejdet med sikring af de kulturhistoriske værdier. Som det var gældende for naturbeskyttelsen er det også vigtigt for kulturarven, at der findes en balance mellem beskyttelse og benyttelse (Miljøministeriet 2006a, 89-92).

Det vurderes, at kulturarven har betydning for vidensøkonomien og for oplevelsesøkonomien. Kulturarven kan tilbyde mange spændende oplevelser for befolkningen, eksempelvis kan nævnes herregårde, vikingelejre, Rundetårn, Den Gamle By osv., men også mindre hverdagsoplevelser som at færdes i en ældre bydel eller at gå i kirke kan være en kulturhistorisk oplevelse. Analyser har også vist, at kulturarv har betydning for bosætning og for erhverv, fx søger kreative nyskabende erhverv mod kreative bydele som ældre industri kvarterer, der er blevet omdannet til spændende kontormiljøer med industrihistorien intakt (Kulturarvsstyrelsen 2005).

6.1.15 Landskabelige bevaringsinteresser

De landskabelige bevaringsinteresser er *"de karakteristiske og oplevelsesrige landskaber af høj kvalitet. Det er landskaber, som både repræsenterer et samspil mellem natur- og kulturgrundlag og en æstetisk landskabsoplevelse."* (Miljøministeriet 2006a, 94). Dette kan fx være ådale, bakkelandskaber eller kystområder. Kommuneplanen skal indeholde retningslinier for sikring af de landskabelige bevaringsinteresser. Det anbefales, at kommuner som ønsker at ændre i regionplanernes kortlægning og udpegning af landskabelige bevaringsinteresser, udfører en landskabskarakteranalyse efter *"Vejledning om landskabsinteresserne i kommuneplanlægningen"*

(Miljøministeriet 2006a, 94). Kommuneplanen skal indeholde retningslinier, rammer og redegørelse for at bevare og forbedre de karakteristiske og oplevelsesrige landskaber, herigennem skal det sikres, at det åbne land friholdes for andet end samfundsmæssigt nødvendigt byggeri og anlæg, således at oplevelsen af forskellen mellem by og land sikres. Endvidere skal anlæg i det åbne land tilpasses landskabet ved placering, bygningshøjde, belysning og materiale (Miljøministeriet 2006a, 93-95).

De landskabelige bevaringsinteresser har stor betydning for oplevelsen af naturen, fx større uforstyrrede landskaber eller særligt smukke områder. Indirekte har disse områder også betydning for industri- og vidensøkonomien gennem friluftsskaktiviteter, idet særligt smukke eller interessante landskaber tiltrækker flere besøgende, som dermed øger livskvaliteten og sundheden hos de mennesker, som besøger områderne.

6.1.16 Geologi

Landskaber med geologiske formationer og særlig geologisk værdi skal fremover afvejes og afgrænses ved planlægningen af det åbne land. Kommuneplanen skal indeholde retningslinier for sikring af geologiske bevaringsværdier fra at sløres eller ødelægges ved gravning, bebyggelse, tekniske anlæg, skovbeplantning eller kystsikring. De udpegninger som findes i Regionplan 2005 skal bibeholdes og kommunerne skal tage stilling til om der skal udpeges yderligere lokale geologiske bevaringsværdier. Skov- og Naturstyrelsen sammen med Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse vil udarbejde et landsdækkende kort over de regionale geologiske interesser som supplement til de nationale geologiske interesser (Miljøministeriet 2006a, 97-98).

Som de landskabelige bevaringsinteresser har de geologiske bevaringsinteresser også stor betydning for oplevelsen af naturen og indirekte kan disse områder have betydning for industri- og vidensøkonomien gennem friluftsskaktiviteter.

6.1.17 Vandløb, søer og kystvande

Emnet vandløb, søer og kystvande indeholder to delelementer. Kommunerne overtager kompetencen til at fastsætte retningslinier for anvendelsen af vandløb, søer og kystvande, hvilket inkluderer rekreativ anvendelse såsom badning, sejlads og lystfiskeri. I overgangsperioden 2006-2009 skal kommunerne også fastholde Regionplan 2005 retningslinier for vandkvaliteten af søer, vandløb og kystvande. Efter 2009 vil sikring af vandkvaliteten ske gennem de statslige vandplaner.

Det vil inden næste kommuneplanperiode blive fastlagt, hvordan kommuneplanernes retningslinier for anvendelsen af vandløb, søer og kystvande skal fungere sammen med de statslige vandplaner (Miljøministeriet 2006a, 99-100).

Det vurderes, at anvendelse af vandløb, søer og kystvande kan tilbyde oplevelser i oplevelsesøkonomien og at sikring af vandkvaliteten indirekte er en del af både oplevelsesøkonomien, vidensøkonomien og industriøkonomien, da rent vand indirekte er vigtigt for alle økonomierne. Eftersom kommunerne kun kortvarigt overtager Regionplan 2005 retningslinier for vandkvaliteten, vil der blive afgrænset bort fra dette element, som i fremtiden vil høre under de statslige vandplaner.

6.1.18 Kystnærhedszonen

Kommuneplanen skal fremover fastlægge retningslinier for den 3 km brede kystnærhedszone. Det ønskes, at kommunerne gennem planlægningen både beskytter kystlandskaberne og sikrer en hensigtsmæssig udvikling af kommunen. Danmark har et internationalt ansvar for at beskytte kysterne, da de i europæisk sammenhæng er enestående i deres udformning og uberørthed, men samtidig skal der være plads til beboelse, friluftsliv, turisme, transport, landbrug mm. Derfor skal kommunerne søge at finde en balance mellem beskyttelse og benyttelse i kystnærhedszonen. Kommuneplanens retningslinier for kystnærhedszonen skal sikre, at nye byzonearealer kun inddrages såfremt der er en særlig planlægningsmæssig og funktionel begrundelse for kystnær lokalisering. Nye byzonearealer skal fastholdes til helårsbeboelse, og der kan kun udlægges nye sommerhusområder som del af et landsplandirektiv, de eksisterende sommerhusområder skal fastholdes til fritidsformål. Turismepolitiske overvejelser skal danne grundlag for udbygning af ferie- og fritidsanlæg i kystnærhedszonen og offentlighedens adgang til kysterne skal sikres og fremmes. Derudover skal værdifulde kystlandskaber, som er udpeget i Regionplan 2005, optages i kommuneplanen. Områder udpeget som strandbeskyttelses- og klitfredningslinier skal ifølge Naturbeskyttelsesloven forstås som en forbudszone, som skal friholdes for bebyggelse, anlæg, ny beplantning, camping mm. (Miljøministeriet 2006a, 101-103).

På grundlag af ovenstående vurderes kystnærhedszonen overordnet at være relevant for oplevelsesøkonomien, idet zonen generelt handler om sikring af kysternes uberørthed, hvilket kan medvirke til store naturoplevelser. Kystnærhedszone, som er bebygget med millionvillaer er umiddelbart en del af vidensøkonomien, men da sådanne bebyggelser er sket ud fra en

dispensation og ikke som en del af kravene for kystnærhedszonen, vurderes vidensøkonomien ikke at være en del af kystnærhedszonen.

6.1.19 Landsplandirektiver

Planlovens § 3 fastsætter: *"at miljøministeren til varetagelse af landsplanmæssige interesser kan fastsætte regler for anvendelse af lovens beføjelser og for indholdet af planlægningen efter loven. Disse regler kan tillægges retsvirkning i kommuneplaner."* (Miljøministeriet 2006a, 105). Kommuneplanen skal indeholde retningslinier for realisering af landsplandirektiver, den må ikke stride imod regler og beslutninger i et landsplandirektiv og skal være i overensstemmelse med de eksisterende landsplandirektiver (Miljøministeriet 2006a, 105).

Det vurderes, at landsplandirektiver er vigtige for alle de tre økonomier, idet staten kan udarbejde landsplandirektiver for alle de andre 18 emner i kommuneplankataloget.

6.1.20 Vurdering

Figur 6.5 viser vurderingen af de 19 emner i kommuneplankataloget. Emnerne 1-3, 9 og 11-19 vurderes at have direkte betydning for oplevelsesøkonomien. På grundlag af analyserne afgrænses der til de emner af kommuneplankataloget, som gennem analysen er blevet vurderet at høre under oplevelsesøkonomien, endvidere afgrænses til de emner som gennem analysen blev vurderet at have betydning for naturoplevelser, disse emner er nr. 9 og 11-18. De teoretiske analyser er blevet benyttet til at definere natur og naturoplevelser i oplevelsesøkonomien i forhold til kommuneplanlægningen. Definitionerne vil blive benyttet gennem de videre analyser. Emnerne nr. 9 og 11-18 ses, markeret med fed, i figur 6.5.

	Industri- økonomi	Videns- økonomi	Oplevelses- økonomi	Argument
01. Byzoner og sommerhusområder		X	X	Kontormiljøer, rekreation, kulturarv, smukke bymiljøer, shopping, kultur og kunst mm.
02. Forskellige byformål		X	X	Kreative bymiljøer, byomdannelse, kollektiv trafik og rekreation.
03. Detailhandelsstruktur		X	X	Samme som de to ovenstående.
04. Trafikanlæg	X			Industri er afhængig af et velfungerende transportnet.
05. Tekniske anlæg	X			Disse anlæg er det grundlag som industriøkonomien er baseret på.
06. Virksomheder med særlige beliggenhedskrav	X			Disse virksomheder er i industriøkonomien.
07. VVM-pligtige anlæg	X			Disse virksomheder er i industriøkonomien.
08. Støjbelastede arealer	X			Direkte industriøkonomi gennem industrier og trafik, men indirekte videns- og oplevelsesøkonomi gennem "stilleområder".
09. Fritidsformål			X	Direkte oplevelsesøkonomi, men har indirekte betydning for medarbejdernes sundhed og livskvalitet i de andre to økonomier.
10. Jordbrug	X			Jordbrug bliver i stigende grad industrialiseret.
11. Skovrejsning	X		X	Der er god tilgængelighed i skovene, hvor man kan få mange naturoplevelser.
12. Lavbundsområder			X	Vådområder har stor betydning for biodiversiteten og kan dermed byde på store naturoplevelser.
13. Naturbeskyttelse			X	Naturen er grundlaget for naturoplevelser og er derfor vigtig at beskytte.
14. Kulturhistorie		X	X	Kulturarven har betydning for bosætning, videnserhverv og turisme. Desuden er al dansk natur kulturpåvirket.
15. Landskab			X	Særlig værdifulde landskaber er af stor betydning for oplevelser.
16. Geologi			X	Særlig værdifulde geologiske landskaber er af stor betydning for oplevelser.
17. Vandløb, søer og kystvande			X	Rekreativ anvendelse af vandløb, søer og kystvande kan tilbyde store oplevelser.
18. Kystnærhedszonen			X	Kysterne byder på store oplevelser, både uberørte og bebyggede.
19. Landsplandirektiver	X	X	X	Den statslige udvikling sker under hensyn til alle øvrige 18 emner i kommuneplankataloget.

Figur 6.5 viser de 19 emner i kommuneplankataloget vurderet i forhold til de tre økonomier: industriøkonomi, vidensøkonomi og oplevelsesøkonomi. De udvalgte emner nr. 9 og 11-18 er markeret med fed.

6.2 Kommuneplankataloget og tabelanalyse

Analysen af de 19 kommuneplankatalog emner førte til en afgrænsning til emnerne 9, 11-18. Disse 9 emner vil efterfølgende blive analyseret i forhold til den opstillede analyseramme, tabelanalysen, fra kapitel 2. Analysen vil blive benyttet til at diskutere oplevelsespotentialer i de 9 kommuneplankatalog emner.

Tabelanalysen er en yderst subjektiv metode og resultaterne er begrundet i de metodiske valg, som er beskrevet nedenfor. Tabelanalysen kan benyttes til at analysere mange forskellige emner, men det er vigtigt at grundlaget for analysen, dvs. de metodiske valg, diskuteres og defineres før tabelanalysen udføres og løbende gennem udførelsen af analysen, hvorfor selve processen der gennemføres under udførelsen af tabelanalysen er lige så vigtig som resultatet. Endvidere skal metoden være iterativ, dvs. man bør udføre analysen over flere omgange og gå tilbage og eventuelt rette på de metodiske valg, hvis ny viden fremkommer under analyseforløbet. Samtidig skal de metodiske valg tydeliggøres og stilles til rådighed for læsere af analysen således, at læserne kan se hvilke begrundelser der ligger til grund for resultaterne. Tabelanalysen er et værktøj som skal benyttes med omtanke og resultaterne af analysen skal ikke betragtes som endegyldige sandheder, men i stedet som subjektive holdninger. Tabelanalysen er et vigtigt dialogværktøj, hvor man kan benytte de metodiske valg og vurderingerne til at diskutere, overveje og definere retningen af en fremtidig udvikling. Resultaterne af tabelanalysen kan benyttes til at diskutere mangler og potentialer for oplevelser, men de er ikke endegyldige sandheder for hvordan udviklingen skal fortsætte. I stedet kan resultaterne vise hvor der er potentialer for indsats og hvor der er mangel på oplevelselementer, som et pejlingværktøj for udbud af oplevelser.

6.2.1 Metodiske valg

Metodiske valg til tabelanalyse af de 9 kommuneplankatalog emner.

- Nyhedsværdi og uforudsigelighed: Markeres, hvis emnet er foranderlig og kan give forskellige oplevelser, men kun hvis emnet kan bibeholde nyhedsværdien og uforudsigeligheden over tid, dvs. ved gentagne besøg. Fx kystnærhedszonen, da kysterne konstant forandrer sig som følge af havet og himlens kræfter eller fritidsformål, da nye typer af muligheder for friluftslivet hele tiden tilbydes.
- Personligt engagement: Markeres, hvis emnet har elementer af indlevelse eller formidling, fx kulturhistorien.

- Historie: Markeres, hvis en tilgængelig historie er tilknyttet emnet, fx de landskabelige bevaringsinteresser som skal sikre *"de karakteristiske og oplevelsesrige landskaber"*, hvor det karakteristiske netop refererer til en historie.
- Naturområdets størrelse og sammenhæng: Markeres, hvis emnet medvirker til at sikre naturområder af en vis størrelse og nært sammenhængende. Fx naturbeskyttelse som skal medvirke til at sikre økologiske forbindelseslinier og den biologiske mangfoldighed.
- Oprindelig natur: Markeres, hvis emnet medvirker til at sikre naturområder af oprindelig natur, dette henviser ofte til natur som ikke er afhængig af naturpleje. Den oprindelige natur er blevet identificeret som Natura 2000-områder, disse inkluderer EF-fuglebeskyttelsesdirektivet, habitatdirektivet og Ramsarområder⁵. Fx udpegede lavbundsarealer som skal medvirke til at sikre og genoprette vådområder.
- Kulturnatur: Markeres, hvis emnet medvirker til at sikre naturområder med kulturnatur som er afhængig af naturpleje, disse områder er identificeret som Naturbeskyttelseslovens § 3-områder. Fx vandløb, søer og kystvande som indeholder flere forskellige typer af § 3-områder.
- Primær oplevelse: Markeres, hvis emnet medvirker til at sikre oplevelser, hvor det primære formål er at give oplevelser, fx fritidsformål såsom en golfbane.
- Sekundær oplevelse: Markeres, hvis emnet medvirker til at sikre skabte oplevelser, hvis formål kan ligge uden for oplevelsesøkonomien, hvor oplevelser er et biprodukt som knyttes til et reelt produkt. Fx lavbundsområder som genoprettes af hensyn til vandkvaliteten og fuglelivet.
- Placering i de seks emotionelle markeder:
 1. Markedet for kærlighed, venskab og samhørighed: Markeres med et 1-tal, hvis det vurderes at emnet kan medvirke til at skabe relationer mellem mennesker. Såsom skovrejsning der sikrer muligheder for at gå tur med familien.
 2. Markedet for omsorg: Markeres med et 2-tal, hvis det vurderes at emnet kan medvirke til at yde/give omsorg, fx naturbeskyttelse der er omsorg for naturen.
 3. Markedet for tryghed og uforanderlighed: Markeres med et 3-tal, hvis det vurderes at emnet er noget vi kender, noget stressnedsættende og uforanderligt, fx kulturhistorien.
 4. Markedet for identitet: Markeres med et 4-tal, hvis det vurderes at emnet er identitetsskabende, dermed gives svaret på spørgsmålet "Hvem er jeg?". Fx

⁵ Ramsarkonventionen er en international konvention fra 1971 og ikke direktiver som EF-fugle- og habitatdirektiverne, formålet er at beskytte vådområder af international betydning hovedsageligt af hensyn til vandfugle. Egentligt er Ramsarområderne ikke en del af Natura 2000-områderne, men i Danmark ligger alle de udpegede Ramsarområder i EF-fuglebeskyttelsesområder, og forpligtelserne til at beskytte Ramsarområderne betragtes derfor som værende opfyldt af Natura 2000-områderne (Miljøministeriet 2005, 9).

kystnærhedszonen, hvor Danmark har en identitet som et land med uberørte kyster og gode badestrande.

5. Markedet for holdninger: Markeres med et 5-tal, hvis det vurderes at emnet kan give svaret på spørgsmålet "Hvad mener jeg?". Fx sikring af vandkvaliteten, da det er en politisk holdning at ville sikre grundvandet.
6. Markedet for eventyr: Markeres med et 6-tal, hvis det vurderes at emnet kan tilbyde et eventyr, fx geologi som kan benyttes til at skabe eventyr om istidens voldsomme kræfter og menneskets plads i naturens skabelse.

6.2.2 Tabelanalyse af kommuneplankatalogets 9 emner

Figur 6.6 og 6.7 indeholder tabelanalysen. Begrundelser for de enkelte vurderinger vil blive diskuteret under hver figur.

Naturoplevelser							
Oplevelseselementer	Naturværdi		Fritidsformål	Skovrejsning	Lavbundsarealer	Naturbeskyttelse	Kulturhistorie
	Direkte oplevelseskvalitet (benyttelse)	Nyhedsværdi og uforudsigelighed	X	X		X	
		Personligt engagement	X	X		X	X
		Historie	X			X	X
	Biologisk mangfoldighed (beskyttelse)	Naturområdets størrelse og sammenhæng	X	X	X	X	
		Oprindelig natur		X	X	X	
		Kulturnatur		X	X	X	X
	Primær naturoplevelse		X	X		X	
	Sekundær naturoplevelse			X	X	X	X
	Placering i de seks emotionelle markeder		1, 2, 3, 4, 6	1, 2, 3, 5, 6	2, 5	1, 2, 3, 4, 5, 6	1, 2, 3, 4, 6

Figur 6.6 viser tabelanalysen for emnerne fritidsformål, skovrejsning, lavbundsarealer, naturbeskyttelse og kulturhistorie

Det vurderes at fritidsformål kan fastholde nyhedsværdi og uforudsigelighed ved gentagne besøg, da der konstant udbydes nye og anderledes fritidsaktiviteter. Fritidsformål har også et højt niveau af personligt engagement, da de fleste fritidsaktiviteter kræver personlig indlevelse og aktiv deltagelse. Historien bag fritidsformål kan være til stede, hvis man kombinerer utraditionelle aktiviteter som fx rollespil i skoven med et historisk fortælleelement, endvidere fastlægger Staten i kommuneplankataloget, at turismen skal udvikles sammen med natur-, landskabs- og kulturværdier, hvorved historien medtages, jf. afsnit 6.1.9. Emnet fritidsformål vurderes at kunne

medvirke til at sikre et naturområdes størrelse og sammenhæng, fx kan stinet fungere som økologiske forbindelser og bl.a. af hensyn til rekreation foretrækkes ny natur at blev skabt i sammenhæng med øvrige naturområder. Det vurderes at fritidsformål ikke medvirker til at sikre oprindelig natur eller kulturnatur, da fokusområdet under fritidsformål er sikring af natur som kan benyttes og ikke natur som skal beskyttes. Dog gælder at fritidsformål kan medvirke til at sikre bufferzoner med øvrig natur omkring et kerneområde af kulturnatur eller oprindelig natur⁶.

Skovrejsning vurderes at fastholde nyhedsværdi og uforudsigelighed ved gentagende besøg, da skoven skifter karakter afhængig af årstider, vejr og beplantning. Det personlige engagement kan være til stede ved skovrejsning, hvis der udbydes oplevelser. En gåtur i skoven er en oplevelse, men mountainbiking, orienteringsløb og jagttridning kan øge niveauet af personligt engagement. Også skovture med naturvejledere tiltrækker mange skovgæster, jf. afsnit 2.3.1. Skoven kan indeholde historiske elementer, fx stævningsskov, græsningsskov og sandflugtsbekæmpelse ved Vestkysten, men da emnet i kommuneplankataloget omhandler skovrejsning, dvs. plantning af ny skov som ikke indeholder gamle historiske elementer, vurderes det, at historie ikke er til stede under emnet skovrejsning. Skovrejsning indeholder dog alle de forskellige naturelementer. Skovrejsning i sammenhæng med eksisterende skov eller som økologisk forbindelseslinie mellem eksisterende skov- og naturområder, kan bidrage til både sammenhæng og størrelse af naturområder. Skovrejsning i dag udføres med hjemmehørende træarter. Den nye Skovlov fra 2004 lægger op til, at 30-40 % af et skovrejsningsareal kan bestå af åbne arealer med andre naturtyper, typisk vandhuller, søer, enge og moser, hvorved skovrejsning både kan bestå af oprindelig natur og kulturnatur (Miljøministeriet 2006a, 78).

Lavbundsområder understøtter ingen af de direkte oplevelseskvaliteter, da det ikke er et krav i kommuneplankataloget at kommunerne skal formidle eller skabe gode naturoplevelser i forbindelse med udpegning og naturgenopretning af lavbundsområder. I praksis vil de udpegede lavbundsområder, hvis de naturgenoprettes, dog kunne give gode naturoplevelser. Endvidere kan lavbundsarealer, hvor der udføres naturgenopretning, bidrage til størrelse og sammenhæng af naturområder, da vådområder i tilknytning til vandløb bl.a. er velfungerende spredningskorridorer. Vådområder er endvidere både indeholdt i Natura 2000-områder og § 3-områder, hvormed kriteriet for den oprindelige natur og kulturnaturen kan opfyldes.

⁶ Oprindelig natur er blevet defineret som Natura 2000-områder, dvs. områder som skal beskyttes. Kulturnatur er blevet defineret som § 3-områder, dvs. områder som beskyttes, og som er afhængige af naturpleje. Områder med øvrig natur defineres som naturområder der kan tåle rekreativ benyttelse og som indeholder et højt oplevelsesmæssigt aspekt, men som ikke nødvendigvis har en særlig biologisk tilstand. Fx dele af Mariager fjord, som er i dårlig biologisk tilstand, men som stadig har et højt oplevelsesmæssigt aspekt.

Emnet naturbeskyttelse har fået fuldt hus i vurderingen, hvilket var forventet da oplevelseselementerne er indenfor emnet naturoplevelser. Dette betyder ikke at naturbeskyttelsen i dag opfylder alle oplevelseselementerne. Det betyder blot, at der er potentiale for at disse kan opfyldes gennem de krav, forventninger og ønsker som staten opstiller til emnet naturbeskyttelse i kommuneplankataloget. Dvs. hvis kommuneplanen tager hensyn til alle statens mål, så er der god mulighed for at sikre gode naturoplevelser. Naturbeskyttelse kan bidrage til uforudsigelige og nye oplevelser gennem naturlige og skabte forandringsprocesser, som er afhængige af vejr, årstid, udefrakommende påvirkning, naturgenopretning osv. Det personlige engagement og historien kan sikres gennem pjecer, foldere, ture med naturvejledere, skiltning, udbygning af stisystemer, samarbejde med grønne interesseorganisationer, fritidsforeninger og lignende. Naturen indeholder mange historiske elementer, disse skal blot formidles til befolkningen. Naturbeskyttelse som emne indeholder alle typer af natur, både oprindelig natur, kulturnatur og øvrig natur. Et af de overordnede fokusområder under emnet naturbeskyttelse er også at sikre naturområders størrelse og sammenhæng.

Kulturhistorien er ikke vurderet at indeholde nyhedsværdi og uforudsigelighed, da emnet kulturhistorie består af statiske elementer, som fredede bygninger, bymiljøer, fortidsminder, herregårde osv. Hvis man ønskede at gøre kulturhistorien mere spændende, kunne man inddrage den immaterielle kulturarv, som består af de elementer af vores historie som ikke er håndgribelige, fx fortællinger og myter, dialekter og madkultur, trosretninger og uskrevne samfundsregler. I praksis vil disse elementer ofte blive inddraget, men da det ikke er et krav i kommuneplankataloget medtages det ikke i vurderingen. Kulturhistorien indeholder et stort element af personligt engagement, da kulturhistorien også er vores egen personlige historie, idet det var vores forfædre som byggede herregårde, kirker, fortidsminder osv. Logisk nok indeholder kulturhistorien også et stort historisk aspekt. Kulturhistorien har ikke betydning for et naturområdes størrelse og sammenhæng og den er heller ikke et element i den oprindelige natur, men det er et vigtigt emne i kulturnaturen, da denne er opstået som følge af traditionelle dyrkningsmetoder som stævning, græsning, høslet osv.

Naturoplevelser						
Oplevelseselementer	Naturværdi		Landskab	Geologi	Vandløb, søer og kystvande	Kystnærhedszonen
	Direkte oplevelseskvalitet (benyttelse)	Nyhedsværdi og uforudsigelighed			X	X
		Personligt engagement	X		X	X
		Historie	X		X	X
	Biologisk mangfoldighed (beskyttelse)	Naturområdets størrelse og sammenhæng	X	X	X	X
		Oprindelig natur	X	X	X	X
		Kulturnatur	X		X	X
	Primær naturoplevelse		X		X	X
	Sekundær naturoplevelse			X	X	X
	Placering i de seks emotionelle markeder		2, 3, 6	2, 3, 4, 6	1, 2, 3, 4, 5, 6	1, 2, 3, 4, 5, 6

Figur 6.7. Viser tabelanalysen for emnerne landskab, geologi, vandløb, søer og kystvande og kystnærhedszonen

Det vurderes at de landskabelige bevaringsinteresser overvejende er statiske, hvorfor nyhedsværdi og uforudsigelighed ikke er medtaget. De landskabelige bevaringsinteresser indeholder mange forskellige landskabselementer, generelt skal landskabet bevares af hensyn til *"de karakteristiske og oplevelsesrige landskaber af høj kvalitet. Det er landskaber, som både repræsenterer et samspil mellem natur- og kulturgrundlag og en æstetisk landskabsoplevelse"* (Miljøministeriet 2006a, 94). Dvs. at de landskabelige bevaringsinteresser indeholder et stort oplevelsespotentiale for både det personlige engagement og de historiske elementer. Fx kan en æstetisk landskabsoplevelse berøre en person dybt ind i sjælen, hvorved det personlige engagement er højt. De landskabelige bevaringsinteresser er heller ikke begrænset til én specifik naturtyper, men kan indeholde både oprindelig natur og kulturnatur. Samtidig er et bevaringsværdigt landskab et område af en vis størrelse, fx en enestående udsigt, et område hvor der er total stilhed eller et område hvor man kan dreje 360 grader om sig selv og stadig kun se naturelementer.

De geologiske bevaringsinteresser kan bidrage til et naturområdes størrelse og sammenhæng, da de ikke må sløres eller ødelægges ved gravning, bebyggelse, tekniske anlæg, skovbeplantning eller kystsikring. Områderne er ikke en del af Natura 2000-udpegninger, men der har været praksis for at udpege geologiske områder sammen med Natura 2000-områder i regionplanerne, hvorfor de vurderes at være en del af den oprindelige natur, og dermed udenfor kulturnaturen. Endvidere er det vurderet at geologi ikke indeholder nyhedsværdi og uforudsigelighed, da geologien hovedsageligt består af statiske elementer som ikke forandrer sig. Det er vurderet at geologien ikke indeholder personligt engagement eller historiske elementer, da kommuneplankataloget ikke

inddrager overvejelser omkring indlevelse eller formidling af de geologiske processer eller knytter en historie til beskyttelsen af de geologiske interesser. Der henvises udelukkende til en sikring af de geologiske interesser, mens der ikke gøres overvejelser omkring formidling af den historie som ligger bag geologien. Således bliver værdien i de geologiske interesser forbeholdt fagfolk, og ikke gjort tilgængelig for befolkningen.

Vandløb, søer og kystvande indeholder som naturbeskyttelse og landskab også fuldt hus. Vand kan bidrage til mange naturoplevelser, for både den almindelige badegæst, for lystfiskeren og for sejlads. Disse områder indeholder både nyhedsværdi og uforudsigelighed, fx kan lystfiskeren ikke vide på forhånd om man er heldig at fange en fisk eller ej og familien på kanotur oplever naturen fra en anden vinkel end normalt. Aktiviteter i forbindelse med vand inkluderer som regel også aktiv deltagelse, hvormed det personlige engagement opfyldes. Historieelementet er også stort ved vand oplevelser, bl.a. da vand fra gammel tid var den vigtigste færdselsåre, og de fleste gamle danske byer er placeret i nærheden af vand, hvor havnen fra gammel tid var byens vigtigste område. For mange byer gælder i dag, at havnen har mistet sin betydning som transportrute, og man kan derfor i kommuneplanen overveje mulighed for at omdanne gamle havneområder til bynære rekreative områder, hvor historieelementet kan bidrage til spændende oplevelser. Vand er et af de vigtigste elementer i naturen, uden vand, inden natur. Derfor kan beskyttelse af vandløb, søer og kystvande bidrage til alle naturtyper, hvor vand både er en spredningskorridor, en del af den oprindelige natur og en del af kulturnaturen, fx ferske enge eller strandsumpe.

Kystnærhedszonen omhandler hovedsagligt kysternes uberørthed, og en hensigtsmæssig placering af bebyggelse langs kysterne. De danske kysters uberørthed er enestående og byder på store oplevelsesmuligheder. Nyhedsværdi og uforudsigelighed er altid til stede ved havet. Prøver man fx at sammenligne de danske kyster, vil man opleve hvor stor forskel der er mellem vestkysten, fjordene, østkysterne og de forskellige øer. Havet har også stor betydning for mange danskere, og opfattelsen af Danmark som et kystland har stor betydning for vores identitet som dansker og dermed for det personlige engagement. Historien i Danmark er også i stor stil tilknyttet kysterne, fx sandflugtsbekæmpelse langs Vestkysten, Grenen, de tyske bunkers, Skagens malerne osv. Kystnærhedszonen indeholder også nogen af Danmarks største naturområder, fx klitlandskaberne ved Thy eller Vadehavet, og kysterne indeholder både oprindelig natur, fx ligger de fleste EF-fuglebeskyttelsesområder i kystnærhedszonen, og kulturnatur, som strandenge og klitplantager⁷.

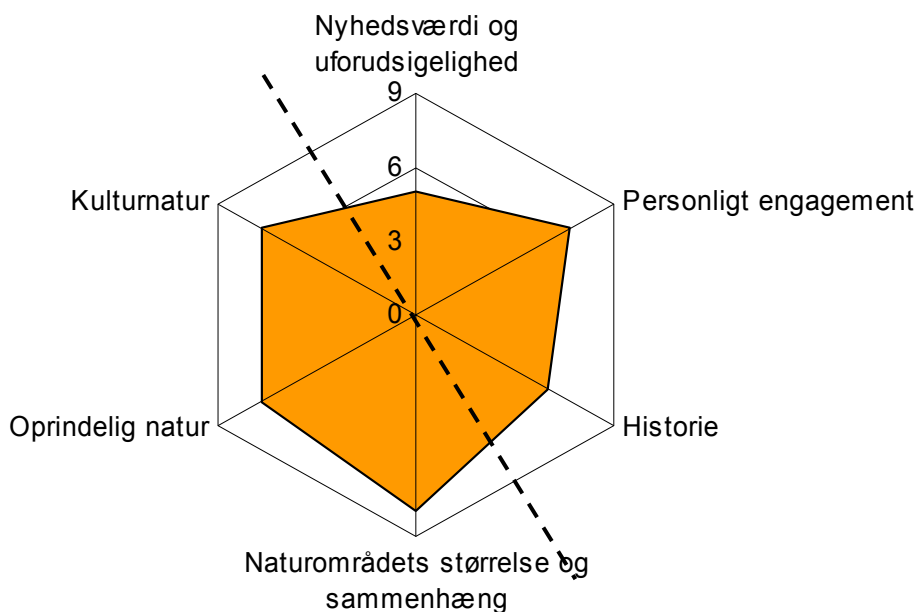
⁷ Egentligt er klitplantager ikke § 3 beskyttet, men de er alligevel kulturnatur, da de med magt er blevet plantet for at kystsikre vestkysten. Alle statsejede skove skal over den næste trægeneration (80-100 år) omlægges til naturnær drift

Det vurderes, at fritidsformål og landskab er de eneste emner som udelukkende kan betragtes som primære oplevelser. Disse er defineret som oplevelser, hvis eneste formål det er at yde oplevelser. For de sekundære oplevelser gælder, at oplevelserne er baseret på et emne, hvis hovedformål ikke er give oplevelser, dette gælder lavbundsarealer, kulturhistorie og geologi, hvor hovedformålet bl.a. er at sikre de geologiske bevaringsinteresser og hvor kommuneplanen ikke skal tage hensyn til anvendelse eller benyttelse af de geologiske interesser. For emnerne skovrejsning, naturbeskyttelse, vandløb, søer og kystvande samt kystnærhedszonen vurderes det, at de inkluderer både primære og sekundære oplevelser, da fx naturbeskyttelsen, ifølge Naturbeskyttelseslovens formålsparagraf, skal sikre den biologiske mangfoldighed, som er en sekundær naturoplevelse, og befolkningens oplevelser af den biologiske mangfoldighed, som er en primær naturoplevelse, jf. afsnit 2.3. Eller for vandløb, søer og kystvande hvor kommuneplanen skal fastsætte retningslinier for anvendelsen af vandløb, søer og kystvande, hvilket er en primær oplevelse, samtidig med at de skal fastholde retningslinierne i Regionplan 2005 for vandkvaliteten, hvilket er en sekundær oplevelse.

6.2.3 Balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen

Figur 6.8 viser tabelanalysen af de 9 kommuneplankatalog emner opstillet i et radardiagram. Den stiplede linie illustrerer sammenhængen mellem naturens beskyttelse til venstre og naturens benyttelse til højre. Det ses at der næsten er ligevægt mellem de to sider af figuren, og at figuren er næsten helt fyldt ud. Elementet nyhedsværdi og uforudsigelighed er mindst understøttet, hvilket hænger sammen med at flere af emner er statiske, hvor man fokuserer på sikringen af en bestemt tilstand, fx kulturhistorien. Dette betyder at oplevelseskvaliteten ved disse emner falder. Overordnet vurderes der at være ligevægt mellem benyttelse og beskyttelse af naturen, hvilket betyder at størstedelen af kommuneplankatalog emnerne har potentiale for at sikre balancen mellem naturens benyttelse og beskyttelse af naturen.

med hjemmehørende træarter, dvs. hovedsageligt løvtræer. Det bliver interessant at følge denne udvikling i klitplantagerne, og se om løvtræerne overhovedet kan vokse i de sandede og vindblæste jorde i fx Vestjylland.

Figur 6.8 viser tabelanalysen af de 9 kommuneplankatalog emner. Den stiplede linie illustrerer balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen

6.2.4 De seks emotionelle markeder

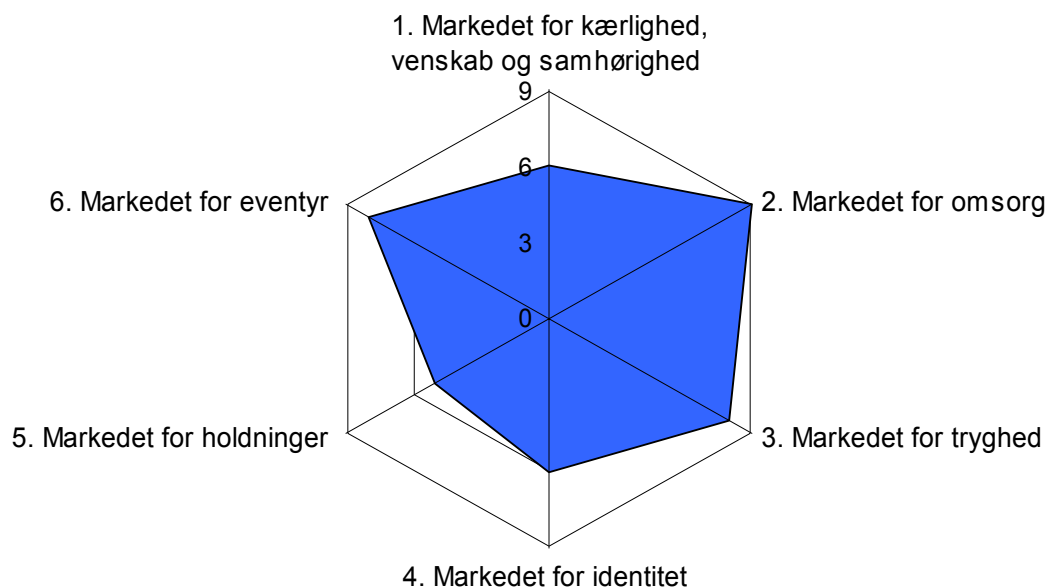
Placeringen i de seks emotionelle markeder vil blive illustreret ved hjælp af et radardiagram, som viser fordelingen mellem markederne og hvilke markeder der ikke udnyttes til det fulde vækstpotentiale, se figur 6.9.

Markedet for kærlighed, venskab og samhørighed udnyttes af emnet fritidsformål, fx en kanotur med familien, af emnet skovrejsning, fx et forelsket pars picnic i skoven og af emnet naturbeskyttelse gennem samhørigheden ved at tage del i frivilligt arbejde i en grøn organisation. Markedet udnyttes af emnet kulturhistorie gennem viden om at vi alle har en fælles historie, af emnet vandløb, søer og kystvande, fx en far som lærer sin søn at fiske, og af emnet kystnærhedszonen, fx en fælles strandtur for bedsteforældre, børn og børnebørn.

Markedet for omsorg udnyttes af alle 9 kommuneplankatalog emner. Dette begrundes ved at alle de udvalgte emner handler om en eller anden form for beskyttelse, hvor markedet for omsorg handler om at give eller modtage omsorg. Fx giver emnet fritidsformål omsorg i form af afstresning fra en travl og hektisk hverdag, emnet kulturhistorie giver omsorg ved viden om, at vi beskytter vores kulturelle arv mm.

De fleste af emnerne kan placeres i markedet for tryghed og uforanderlighed, faktisk alle emner bortset fra lavbundsarealer. Dette hænger sammen med at udpegning af lavbundsarealer i kommuneplanen hovedsageligt er møntet på naturgenopretning, hvorfor det er blevet vurderet at være et emne som står for foranderlighed og ikke uforanderlighed. Det kunne dog også argumenteres, at naturgenopretning af vådområder bidrager til elementet tryghed gennem viden om at naturens hensyn medtages i forvaltningen af naturens ressourcer. Dette illustrerer også subjektiviteten i analysen. For de andre emner gælder, at de kan tilbyde oplevelser på markedet for tryghed og uforanderlighed, gennem oplevelser som fortæller noget om vores rødder, gennem naturens uforanderlighed og gennem benyttelse af naturen til motion og til at finde "sjælefred".

Et emne er vurderet til at høre under markedet for identitet, hvis emnet kan give svaret på spørgsmålet "hvem er jeg?". Det vurderes, at skovrejsning, lavbundsarealer og landskab ikke hører under markedet for identitet. Dette er begrundet ved, at Danmark ikke er kendetegnet ved at være et "skovland", modsat fx vores svenske nabo som er kendetegnet ved de enorme nåletræsskove. Danmark har mere image som åbent land, landsbrugsland, selvom Danmark historisk set har været næsten 100 % dækket af skov, så er landskabet i de fleste menneskers bevidsthed mere kendetegnet ved de naturtyper, der er udpeget som § 3-områder. Denne bevidsthed kommer bl.a. til udtryk i den statiske naturforvaltning, fx bruges hvert år mange kræfter på at sikre hedeområder fra at gro i skov, selvom skoven er en naturlig succession efter at afgræsningen af heder er ophørt. De samme argumenter gælder også for lavbundsarealerne, hvor disse i sin tid blev drænet og

Figur 6.9 Viser placeringen af de 9 kommuneplankatalog emner i de seks emotionelle markeder

inddraget som landbrugsjord. Dog tyder naturgenopretning af lavbundsarealer på at vandet i større grad vil blive bragt tilbage til det danske landskab, og når naturgenopretning af tilstrækkelig mange lavbundsområder er blevet gennemført kan man forestille sig, at Danmark i større grad vil blive opfattet som et landskab med mange søer og åer, som fx Sverige bliver opfattet. Skovrejsning og ønsket om mere naturnær skovdrift kan også medvirke til at Danmark i større grad bliver opfattet som et skovland. Landskabet er ikke blevet vurderet til at høre under markedet for identitet, da Danmark ikke er kendetegnet ved de store landskabelige naturscenarier. Dette er nødvendigvis en subjektiv vurdering, og nogen vil mene at fx Vadehavet er en del af Danmarks landskabelige identitet. Jeg mener dog, at størstedelen af det danske landskab består af intensiv produceret landbrug, som ikke er beskyttet natur under de landskabelige bevaringsinteresser.

Markedet for holdninger er mindst understøttet, hvilke vil sige at der er et potentiale for at inddrage holdninger i naturoplevelser, fx i de forskellige fritidsformål. De fleste mennesker har en holdning til naturbeskyttelse, og det vurderes altså, at emnerne i kommuneplankataloget ikke udnytter dette potentiale tilstrækkeligt.

Markedet for eventyr vurderes til at være understøttet af emnet fritidsformål, skovrejsning, naturbeskyttelse, kulturhistorie, landskab, geologi, vandløb, søer og kystvande samt kystnærhedszonen. Dette begrundes ved at de forskellige emner kan tilbyde eventyr, dog på forskellig skala, i forbindelse med deres primære mål som er fx naturbeskyttelse. Fx kan emnet kulturhistorien byde på eventyr som rollespil, hærvejsruten og herregårdsbesøg, og emnet vandløb, søer og kystvande kan tilbyde aktion oplevelser som vindsurfing, åbent hav kajakroning, dykning eller stille oplevelser, som kanoture eller blot at betragte havet.

Generelt er fordelingen over de seks emotionelle markeder meget ligelig, men det er kun markedet for omsorg som umiddelbart kan udnyttes indenfor alle de 9 kommuneplankatalog emner, hvorfor der findes et yderligere vækstpotentiale indenfor de andre markeder. I kapitel 7 vil hypotesen blive bekræftet på basis af de udførte teoretiske analyser.

7 Bekræftelse af hypotese

Dette kapitel indeholder en bekræftelse af hypotesen opstillet i kapitel 3: "Balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen kan sikres gennem kommuneplanen ved at implementere oplevelsesøkonomiske strategier".

Balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen blev defineret som en bæredygtig udvikling set i sammenhæng med oplevelsesøkonomien, dvs. en bæredygtig oplevelsesøkonomi. Opfyldelsen af de tre behov: eksistens, relationer og personlig vækst blev defineret som grundlæggende for et bæredygtigt samfund. Endvidere blev det defineret, at der er en sammenhæng mellem opfyldelsen af de tre behov og de seks emotionelle markeder i drømmesamfundet. De samme markeder som kan tilbyde oplevelser i oplevelsesøkonomien, jf. kapitel 2.

Analyserne af en bæredygtig udvikling, menneskets behov og sammenhængen med oplevelsesøkonomien førte til opstilling af følgende hypotese: *Balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen kan sikres ved at indtænke oplevelsesøkonomiske strategier i kommuneplanen.* Oplevelsesøkonomien benyttes dermed som emneafgrænsning til at sikre en balance mellem naturens benyttelse og beskyttelse, og den samfundsaktuelle udvikling omkring strukturreformen benyttes som afgrænsning til kommuneplanen, som et værktøj til at implementere strategier til at sikre balancen.

Analyserne af strukturreformen og den nye type kommuneplan førte til en vurdering af de 19 emner i kommuneplankataloget i forhold til de tre økonomier: industri-, videns- og oplevelsesøkonomi. Vurderingen udpegede 13 kommuneplankatalog emner som ligger i oplevelsesøkonomien, heraf blev de 9 emner, som har relevans for natur og naturoplevelser, udvalgt. Disse 9 emner blev efterfølgende analyseret i forhold til den opstillede analyseramme, tabelanalysen.

Tabelanalysen blev udført i forhold til metodiske valg. Disse valg danner grundlaget for tabelanalysen og vil altid være subjektive. De metodiske valg er en yderst vigtig del af tabelanalysen, idet de er med til at definere hvilke kvaliteter der gør en oplevelse værdifuld. De metodiske valg danner dermed grundlaget for analysen af noget så subjektivt som værdien af en oplevelse. Endvidere er tabelanalysen afhængig af de krav, ønsker og forhold som beskrives i kommuneplankataloget. Nogle kommuneplankatalog emner vil muligvis kunne indeholde flere

oplevelseselementer end resultatet af tabelanalysen illustrerer, men hvis kommuneplankataloget ikke direkte understøtter et oplevelseselement er det ikke medtaget, selvom oplevelseselementet muligvis kan inddrages i praksis. Fx kunne man forestille sig, at emnet kulturhistorie understøttede et naturområdes størrelse og sammenhæng i kommuneplanen, hvis kommunen udpegede et bevaringsværdigt kulturmiljø i forbindelse med et større sammenhængende naturområde, som fx et intakt herregårdsmiljø. Men hvis det ikke er et lovgivningskrav, konkret mål eller generelt planlægningsprincip i kommuneplankataloget er det ikke blevet vurderet, at emnet understøtter oplevelseselementet. Således er resultatet af tabelanalysen, hvad kommuneplankatalogets emner som et minimum understøtter, men flere af emnerne vil kunne udnyttes sammen med naturoplevelser i langt større grad. Overordnet viste tabelanalysen at størstedelen af de 9 emner har betydning for en naturoplevelses direkte oplevelseskvalitet (benyttelse) og at størstedelen af emnerne ligeledes kan have betydning for en naturoplevelses biologiske mangfoldighed (beskyttelse), jf. figur 6.5.

På basis af de udførte analyser er det muligt at bekræfte den opstillede hypotese. Analysen af kommuneplankataloget viste, at 13 af emnerne hører under oplevelsesøkonomien, på det grundlag blev der udvalgt 9 emner som vurderes at have betydning for naturoplevelser. Tabelanalysen af de 9 emner viste at der er potentiale for at skabe balance mellem benyttelse og beskyttelse af naturen, jf. figur 6.5. De 9 kommuneplankatalog emner vurderes således at kunne medvirke til at sikre balancen mellem beskyttelse (den biologiske mangfoldighed) og benyttelse (de direkte oplevelseskvaliteter) af naturen gennem kommuneplanen ved at der indtænkes oplevelsesøkonomiske strategier.

8 Case studie

Dette kapitel indeholder en afgrænsning til valg af case studie og en introduktion til Mariagerfjord Kommune.

Formålet med case studiet er at teste tabelanalysen som værktøj til at implementere oplevelsesøkonomiske strategier i kommuneplanen, dvs. besvare den opstillede problemformulering: *Hvordan kan oplevelsesøkonomiske strategier indtænkes i kommuneplanens naturplanlægning?* Case studiet vil blive besvaret gennem en landskabsanalyse af Mariagerfjord Kommune, hvorudfra forskellige naturområder vil blive udpeget. På grundlag af udpegningen vil to områder blive udvalgt og indenfor disse to områder vil specifikke naturværdier blive kortlagt og analyseret gennem tabelanalysen, hvorved deres oplevelses- og naturbeskyttelsespotentiale kan diskuteres. Til landskabsanalysen benyttes Regionplan 2005 fra de tre tidligere amter: Nordjyllands Amt, Viborg Amt og Århus Amt, samt kortdata og interview med Bjarke Jensen fra Mariagerfjord Kommune. Tabelanalysen udføres på grundlag af interview, litteraturstudier, kortdata og Regionplaner 2005.

8.1. Mariagerfjord Kommune

Den nuværende Mariagerfjord Kommune består af dele af 6 tidligere kommuner og tre tidligere amter. Mariagerfjord Kommune indeholder hele arealet fra de tidligere Arden, Hadsund og Hobro Kommune, lidt over halvdelen af den tidligere Mariager Kommune og en lille del af hver af de to tidligere Nørager og Aalestrup Kommune. Nordsiden af fjorden ligger i det tidligere Nordjyllands Amt, sydsiden ligger i det tidligere Århus Amt og en lille del mod vest ligger i det tidligere Viborg Amt, se figur 8.1. Således skal én kommune i fremtiden varetage det naturarbejde som tidligere lå i hele tre amter. Det er en stor opgave for kun én kommune og er samtidig grundlaget for mit valg af Mariagerfjord Kommune som case studie. Overvejelser omkring hvorvidt kommunen har kompetencen til at overkomme den store opgave og om kommunens faglighed til at sikre en bæredygtig naturplanlægning, var en del af mine oprindelige tanker omkring Mariagerfjord Kommune. Jeg så samtidig en mulighed for at udnytte potentialet for at skabe vækst i en landdistriktskommune gennem emnet naturoplevelser. Gennem teorien er det blevet bevidst at beskyttelsen af naturen kan medvirke til at skabe naturoplevelser som kan lede til vækst på de seks emotionelle markeder. For Mariagerfjord Kommune, som skal varetage et stort naturbeskyttelses arbejde, er der et potentiale for at skabe vækst i forbindelse med naturbeskyttelsen gennem benyttelse af naturen til at skabe spændende oplevelser. Endvidere er

Figur 8.1 viser et kort over Mariagerfjord Kommune (Danmarks Arealinformation 2007)

Mariagerfjord Kommune også blevet udvalgt som et af de 11 områder der får del i Miljøminister Connie Hedegaards "miljømilliard". I alt gives der 558 mio. kr. for at forbedre miljøet i udvalgte vandløb og fjorde over de næste 3 år (Jensen 2007; Hoffman 2006). Og for den nye Mariagerfjord Kommune er fjorden identitetsskabende for kommunen, det er fjorden som er fællesnævneren mellem de gamle kommuner og fjorden er dermed den lim som holder Mariagerfjord Kommune sammen. Derfor er beskyttelsen af fjorden yderst vigtig (Jensen 2007). Samtidig er Mariagerfjord Kommune netop påbegyndt et arbejde med at forbedre Mariagerfjord Kommune som turistdestination for helårsturisme. Projektet "*Mariagerfjord Kommune som udviklingspartner og destination for helårsturisme i 2015*" er endnu på tegnebordet, og det er derfor en oplagt mulighed for mig til at bidrage med input til turismeprojektet (Jensen 2007).

8.2 Interview med Bjarke Jensen

I forbindelse med indsamling af data til case studiet udførte jeg et interview med Bjarke Jensen fra Mariagerfjord Kommune, afdelingen for Natur og Grundvand. Bilag A indeholder et resume af interviewet. Interviewet har overordnet været benyttet til at opnå generel information om Mariagerfjord Kommune og mere specifikt omkring hvordan Mariagerfjord Kommune ser ud efter strukturreformen. Det blev benyttet til at indhente viden omkring hvilke lokalpolitiske holdninger og tanker, i forhold til naturen, man gør sig her i opstartsfasen af den nye kommune.

9 Landskabsanalyse

Dette kapitel indeholder en landskabsanalyse af Mariagerfjord Kommune, analysen vil tage udgangspunkt i de oplevelsesøkonomiske emner fra kommuneplankataloget, som blev identificeret gennem den teoretiske tabelanalyse i kapitel 6. Analysen vil resultere i en opdeling af Mariagerfjord Kommune i specifikke naturområder.

Formålet med landskabsanalysen er at identificere områder af kommunen, som indeholder spændende natur- og landskabstyper som kan tilbyde naturoplevelser gennem kommuneplanen. Kommuneplankatalog emnerne blev defineret i kapitel 6 som værende: fritidsformål, skovrejsning, lavbundsarealer, naturbeskyttelse, kulturhistorie, landskabelige bevaringsinteresser, geologi, vandløb, søer og kystvande samt kystnærhedszonen. For emnet vandløb, søer og kystvande afgrænses der til anvendelsen af vandløb, søer og kystvande som hører under kommuneplanen, mens målsætninger for vandløb, søer og kystvande fra 2009 kommer til at ligge under den statslige vandplan. For analysen betyder dette, at der endnu ikke er fastlagt bestemmelser for anvendelse af vandløb, søer og kystvande, og disse fremgår derfor ikke af landskabsanalysen. Grundlaget for landskabsanalysen er Regionplan 2005 for de tre tidligere amter: Nordjyllands Amt, Viborg Amt og Århus Amt. De relevante kortudsnit er vist i bilag B, C og D. Endvidere benyttes Natur- og Landskabspolitik 2005 fra Nordjyllands Amt, Naturkvalitetsplan 2005 fra Århus Amt og andet relevant materiale. Landskabsanalysen vil udelukkende analysere forhold, som vurderes at være relevante for de ovenstående ni kommuneplankatalog emner. Analysen udføres ved at diskutere de data som er tilgængelige i bilag B, C og D, de relevante oplysninger er fremhævet med fed i signaturforklaringen til hvert enkelt kort. Her ud fra vil det være muligt at definere forskellige landskaber i Mariagerfjord Kommune, dette resultatet fremvises på et kort, se figur 9.4. I diskussionerne henvises endvidere til kortbilag E, som er et landkort over Mariagerfjord Kommune samt diverse kortbilag hentet fra Danmarks Arealinformation. Bilagene B-G findes bagerst i rapporten.

9.1 Regionplan 2005 for Nordjyllands Amt

Fra Regionplan 2005 for Nordjyllands Amt er det blevet vurderet, at følgende kortbilag er relevante for de ni emner i kommuneplankataloget, jf. bilag B (Nordjyllands Amt 2006a, *Kortbilag 1, 2, 4, 7, 8*):

- Kort 1: Hovedstruktur

- Kort 2: Skovrejsning og kystlandskab
- Kort 3: Landskabelige, kulturhistoriske og geologiske bevaringsinteresser samt lavbund
- Kort 4: Natura 2000, beskyttet natur og økologiske forbindelser
- Kort 5: Friluftsliv

9.1.1 Hovedstruktur

De regionale naturområder er ifølge regionplan 2005 naturområder med særlig værdifuld natur, som er af regional betydning, bl.a. kerneområder hvorudfra spredning af et alsidigt dyre- og planteliv kan ske. Andre naturområder er områder som skal tilgodese en flersidig arealanvendelse, så længe at dette ikke medfører en nedprioritering af den primære interesse, som er naturbeskyttelse (Nordjyllands Amt 2006a, 166-167, 188-190). Under retningslinier for regionale naturområder gøres opmærksom på, at naturbeskyttelse og friluftsliv er foreneligt, men i regionale naturområder må der ikke bygges større rekreative anlæg, som fx golfbaner. Stinet for både cykling, vandring og ridning er undtaget af disse retningslinier, men der skal foretages konkrete vurderinger ved anlæg af nye stinet, fugletårne osv. (Nordjyllands Amt 2006a, 169). Således opfattes de regionale naturområder som kerneområder med sårbar natur, hvor aktiviteter skal tage yderligere hensyn til naturen, mens andre naturområder opfattes som mere hårdfør natur, hvor mere slidsomme aktiviteter som fx mountainbiking eller paintball kan foregå. Bilag B kort 1 viser de regionale naturområder koncentreret i Rold Skov⁸, langs med Villestrup Å til nordsiden af inderfjorden og koncentreret omkring Lille Vildmose og Tofte skov ud mod Kattegat, jf. bilag E.

9.1.2 Skovrejsning og kystlandskab

Bilag B kort 2 viser områder udpeget til skovrejsning. Det ses, at hele området nord for Hadsund mellem Villestrup Å og hovedvej 507 til Terndrup, er udpeget til skovrejsning, jf. bilag E. Skovrejsning her vil kunne skabe et sammenhængende skovområde fra Rold Skov til Hadsund Nord. Mindre skovarealer langs med Simested Å er udlagt og også bynære arealer ved Hadsund Syd og Hobro, jf. bilag E. Et areal er endvidere udlagt langs med Øster Hurup i sammenhæng med Tofte Skov. I alt er der udpeget 35.690 ha skovrejsningsområder i det tidligere Nordjyllands Amt. Generelt er disse områder udpeget til langsigtet drikkevandsbeskyttelse, som nye rekreative områder og som økologisk forbindelse mellem eksisterende skov og naturområder (Nordjyllands Amt 2006a, 176, 179-180). Dette ses netop i Mariagerfjord Kommune, hvor skovrejsningen mellem

⁸ Rold Skov er opdelt i flere mindre sammenhængende skove, men for at lette forståelsen vil jeg referere til hele skovområdet som Rold Skov.

Rold Skov og Hadsund løber fra det eksisterende skovareal til nordsiden af inderfjorden, som er udpeget som regionalt naturområde, jf. bilag B kort 1 og 2.

Bilag B Kort 2 viser også det regionale kystlandskab, som indeholder: fredede områder, nationale beskyttelsesområder, internationale fuglebeskyttelsesområder, regionale naturområder, øvrige særligt værdifulde landskaber, geologiske interesse- og beskyttelsesområder, kirkebeskyttelseszoner og kulturhistoriske beskyttelsesområder, områder med høj landskabelig værdi, åbne uberørte landskaber, grønne kiler samt større sammenhængende områder med visuel kontakt til kysten. Disse områder skal som hovedregel friholdes fra bebyggelse, råstofindvinding, tekniske anlæg m.v. Det er endvidere en forudsætning, at landskabelige og naturmæssige interesser ikke tilsidesættes (Nordjyllands Amt 2006a, 214-220). På bilag B kort 2 ses at næsten hele nordsiden af fjorden er udpeget som regionalt kystlandskab, bortset fra Hadsund by. Øvrige kystlandskaber ligger hovedsageligt længere inde i landet end de regionale kystlandskaber og er primært almindelige jordbrugs- eller naturområder. For de øvrige kystlandskaber gælder, at disse kan anvendes som det åbne land, forudsat at tilknytningen til kystnærhedszonen er planlægningsmæssigt eller funktionelt begrundet og at visuel påvirkning af kystlandskabet så vidt muligt undgås. De øvrige kystlandskaber ligger i tilknytning til byerne Hobro og Hadsund.

9.1.3 Landskabelige, kulturhistoriske og geologiske bevaringsinteresser samt lavbund

Gennem udpegningen af de særligt værdifulde landskaber og større uforstyrrede landskaber skal et landskabs egenart og variation bevares og eventuelt genoprettes. Landskabet skal afspejle oprindelighed og autencitet og den landskabelige hovedstruktur skal formidles og sikres (Nordjyllands Amt 2005a, 15-18). De større uforstyrrede landskaber er landskaber, som er fri for tekniske anlæg og større bebyggelser og som i nogen grad er sammenfaldende med grønne netværk og økologiske forbindelseslinier. I Mariagerfjord Kommune er et større område omkring og inklusiv Lille Vildmose udpeget som større uforstyrret landskab, dette landskab breder sig helt ned omkring Skelund, jf. bilag B kort 3 og bilag E. Endvidere er flere områder udpeget som særligt værdifulde landskaber bl.a. Rold Skov, Villestrup Å, kystlandskabet langs med fjorden, området mellem Hadsund og Rold Skov som også var udpeget til skovrejsning, Simested Ådal og området syd/vest for Hobro.

Udpegningen af værdifulde kulturmiljøer skal sikre at byggeri, anlægsarbejde og lignende som kan forringe kulturmiljøet forhindres, dette er ikke en reel fredning, men det sikrer at der sker en

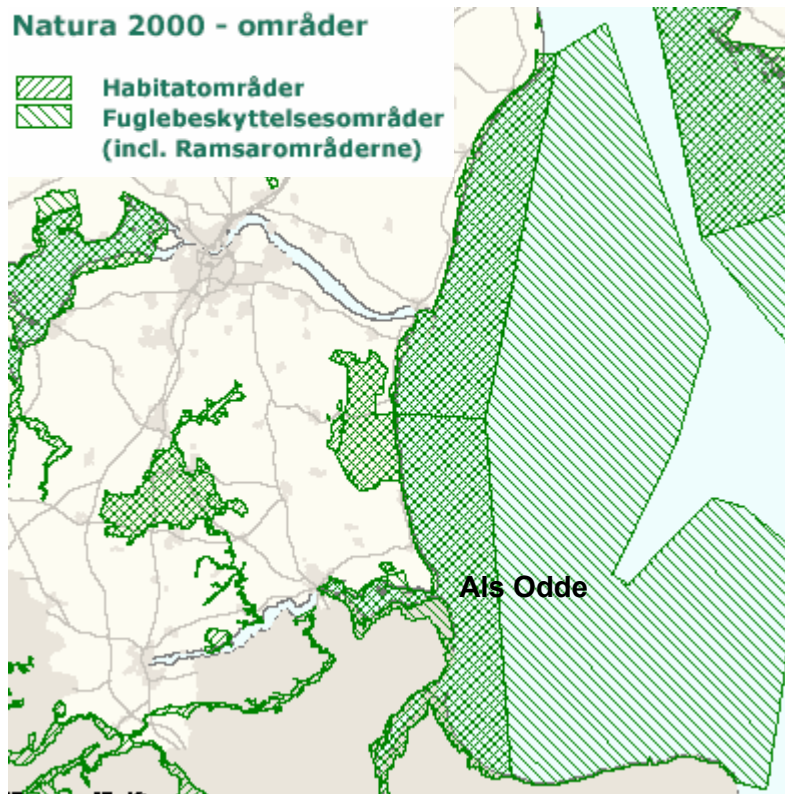
afvejning af de forskellige hensyn, således at kulturbeskyttelseshensynene varetages. For Mariagerfjord Kommune er der udpeget 16 kulturmiljøer, størstedelen langs med selve fjorden, jf. bilag B kort 3 (Nordjyllands Amt 2005a, 200-209).

For de geologiske beskyttelses- og interesseområder gælder at de er udpeget efter tre grundlag: Områder som i særlig grad viser den geologiske udvikling, områder hvor dannelser fra forskellige tidsperioder kan studeres og kystområder hvor de geologiske processer endnu er aktive. Hele inderfjorden af Mariager Fjord og de store ådale, Simested Ådal, Kastbjerg Ådal og Villestrup Ådal, er udpeget som geologisk beskyttelses- og interesseområde, jf. bilag B kort 3 og bilag E (Nordjyllands Amt 2005a, 198).

I de udpegede lavbundsområder kan der gennemføres naturgenopretningsprojekter med henblik på at reducere udledningen af kvælstof til vandmiljøet, det skal sikres at projekterne er forenelige med naturbeskyttelsesinteresser og andre interesser. Initiativet til et projekt kan komme fra private lodsejere, interesseorganisationer eller kommunen/amtet, et naturgenoprettet vådområde må ikke dyrkes eller gødskes, men det kan afgræsses eller benyttes til høslæt. I Mariagerfjord Kommune er der blevet gennemført et naturgenopretningsprojekt af lavbund ved Villestrup Ådal. Udover det er dele af Simested Ådal og et par mindre områder ved Korup Å udpeget som lavbundsområde, jf. bilag B kort 3 (Nordjyllands Amt 2005a, 261-262).

9.1.4 Natura 2000, beskyttet natur og økologiske forbindelser

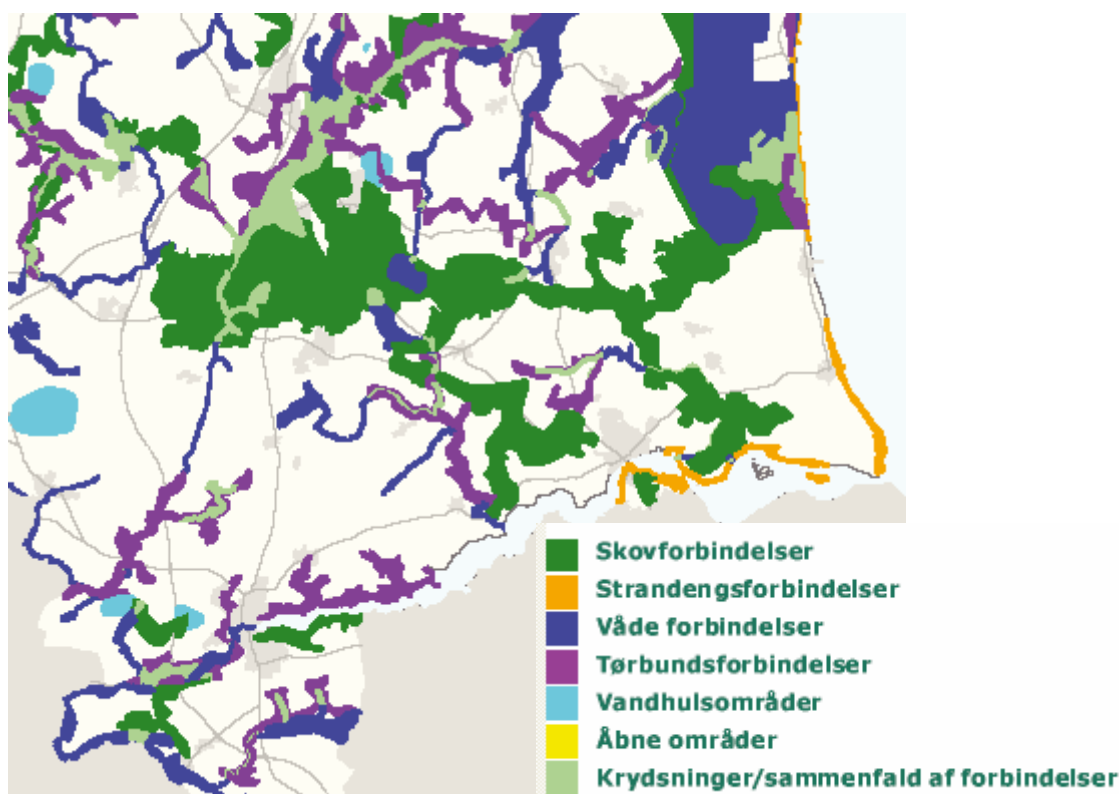
Bilag B kort 4 viser de økologiske forbindelser, Natura 2000-områder, eksisterende skovarealer og den beskyttede natur. Hele området omkring yderfjorden ved Als Odde, i både sydgående og nordgående retning, er udpeget som Natura 2000-område, se figur 9.1. Af figuren ses det, at også Lille Vildmose, Rold Skov, Villestrup Ådal og Kielstrup Sø, samt Kastbjerg Ådal er udpeget som Natura 2000-område, jf. bilag E. Natura 2000-områder er udpeget hvor den værdifulde natur findes, hvor den kan udvides og forbedres, samt hvor spredning mellem områderne er mulig. Villestrup Å og Kastbjerg Å fungerer bl.a. som økologiske forbindelser. Natura 2000-områderne i Nordjyllands Amt er klart bedre end gennemsnittet i Danmark, og mange af de sjældne næringsfattige naturtyper findes her, fx Lille Vildmose højmosen, hvor Kongeørnen, som det eneste sted i Danmark, yngler (Nordjyllands Amt 2005a, 24).

Figur 9.1 viser Natura 2000 områder i den nordlige del af Mariagerfjord Kommune (Nordjyllands Amt 2005a, kortbilag 5)

Den beskyttede natur er Naturbeskyttelseslovens §3-områder, fredede områder samt bygge- og beskyttelseslinier i det åbne land. Bilag F viser § 3-områderne i Mariagerfjord Kommune, § 3-områder er kulturnatur, som ofte er særligt artsrig og som kræver naturpleje for at blive bevaret. Udpegningen af § 3-områderne skal medvirke til at sikre den biologiske mangfoldighed og forbedre befolkningens forståelse for naturen. Generelt er § 3-områderne spredt over hele Mariagerfjord Kommune, jf. bilag F (Danmarks Arealinformation 2007). Igen kan Lille Vildmose, Villestrup Å, Simsted Å og Kastbjerg Ådal nævnes, som værende større sammenhængende § 3-områder. Ellers ligger de fleste § 3-områder som små fragmenterede biotoper uden sammenhæng i landskabet, jf. bilag F. Rold Skov er, med undtagelse af mindre små områder som fx Rebild Bakker, ikke § 3-område, da skovarealer ikke hører under Naturbeskyttelseslovens § 3, men derimod hører under Skovloven. Generelt er skovrejsning også uønsket i § 3-områder, men den nye Skovlov har dog åbnet op for muligheden for at inkludere lysåbne naturtyper i skovrejsningsområder, og det kan derfor forventes, at man i fremtiden vil opleve flere § 3-områder i skovene. Dette hænger også sammen med amtets udpegning af skovrejsningsområder, da der findes adskillelige § 3-områder i området mellem Rold Skov og Hadsund, jf. bilag E og afsnit 9.1.2. De økologiske forbindelser i Mariagerfjord Kommune ses af bilag B kort 4 og figur 9.2, hvor fordelingen mellem de forskellige typer af økologiske forbindelser illustreres. Det ses, at

skovforbindelserne spreder sig fra Rold Skov til henholdsvis øst og vest for Hadsund samt til Lille Vildmose. De våde forbindelser er Simested Å fra Rold Skov til Hobro området, Villestrup Å fra Rold Skov til Fjorden og på bilag D kort 4 ses Kastbjerg Å som endnu en våd forbindelse syd for Fjorden til Glenstrup Sø.

Figur 9.2 Viser de økologiske forbindelser i den nordlige del af Mariagerfjord Kommune (Nordjyllands Amt 2005a, kortbilag 2).

9.1.5 Friluftsliv

Natur og friluftsliv i Nordjylland består hovedsageligt af almindelige friluft aktiviteter som cykel-, ride- og vandrerruter, spejderliv, lystfiskeri, kanosejlads samt skovture. Hele Nordjyllands Amt er udbygget med sammenhængende regionale cykelruter, vandrestier og primitive overnatningsområder. Desuden er et net af ridestier under udarbejdelse i det nordlige Vendsyssel (Nordjyllands Amt 2006a, 32). I Mariagerfjord Kommune findes større regionale cykel og vandrerruter som er sammenhængende med hele amtet, samt to mindre ridestier og en enkelt mountainbike rute i Rold Skov. Endvidere findes flere margueritruter samt planlagte cykel- og vandrerruter. Af tilgængelige faciliteter findes spor i landskabet, som er mindre vandrerruter på privat grund, seværdigheder, fugletårne, adskillelige fritidshavne, vandrehjem, primitive lejrpladser og områder hvor teltslagning er tilladt, campingpladser, hoteller og feriecentre og den 1. juli 2007

åbner Mariager Fjord Golfklub som er den eneste officielle golfklub indenfor Mariagerfjord Kommunes grænser (Mariager Fjord Golfklub 2007). Endvidere mistede Øster Hurup denne sommer sit blå badeflag, pga. for mange colibakterier i vandet (P4 Nordjylland 2007). Af bilag B kort 5 ses fordelingen af faciliteter, disse findes hovedsageligt i forbindelse med fjorden, kysten, Rold Skov og byerne, mens der kun findes enkelte faciliteter i det åbne land.

9.2 Regionplan 2005 for Viborg Amt

Fra Regionplan 2005 for Viborg Amt er det blevet vurderet at følgende kortbilag er relevante for de ni emner i kommuneplankataloget, jf. bilag C (Viborg Amt, 2005, *Kortbilag 2*):

- Kort 1: Arealanvendelse

9.2.1 Arealanvendelse

Mariagerfjord Kommune indeholder en lille bid af det gamle Viborg Amt, se bilag C kort 1. Området inkluderer et mindre skovrejsningsareal i forbindelse med en eksisterende plantageskov. Et område som er udpeget som særligt beskyttelsesområde, hvilket svarer nogenlunde til en blanding af de regionale naturområder og særligt værdifulde landskaber i Nordjyllands Amt. De særlige beskyttelsesområder er områder, hvor naturværdier, kulturhistoriske, landskabelige og geologiske værdier skal gå forud for andre arealinteresser, dette område er også udpeget til muligt vådområde, dvs. lavbund. Der må kun foregå indgreb i disse områder, hvis det er til forbedring af naturkvaliteten (Viborg Amt 2005, 139). På bilag C kort 1 ses også et mindre Natura 2000-område, dette er sammenhængende med Natura 2000-området som begynder ved Kastbjerg Ås udløb, jf. bilag D kort 4, og det er en del af et større Natura 2000-område, som ligger i den nye Viborg Kommune. Mariagerfjord Kommune vil være nødt til at arbejde sammen med Viborg Kommune omkring dette område. Den lille by Hvilsom indeholder desuden et beskyttelsesområde for kirkeomgivelser.

9.3 Regionplan 2005 for Århus Amt

Fra Regionplan 2005 for Århus Amt er det blevet vurderet, at følgende kortbilag er relevante for de fem emner i kommuneplankataloget, jf. bilag D (Århus Amt 2005a, *Kortbilag 3, 4, 6, 7*):

- Kort 1: Natur

- Kort 2: Landskabelige bevaringsinteresser, kulturhistorie og fritidsanlæg
- Kort 3: Skovrejsning
- Kort 4: Naturkvalitetsplan

9.3.1 Natur

Naturområderne der ses af bilag D kort 1 er områder, som er beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3, disse områder kan der ikke ændres i. De mulige naturområder er landbrugsområder som amtet ønsker omlagt til ekstensiv drift (Århus Amt 2005a, 60). Det ses, at størstedelen af § 3-områderne ligger i sammenhæng med Kastbjerg Å, og at de mulige naturområder er udlagt så de skaber sammenhæng mellem ådalen og skovområderne syd for Mariager og Dania området. Prioriteringen af de mulige naturområder ses af bilag D kort 4.

9.3.2 Landskabelige bevaringsinteresser, kulturhistorie og fritidsanlæg

Bilag D kort 2 viser områder med særlige landskabelige interesser. Målene for disse områder er at sikre og beskytte dem samt at sikre befolkningens adgang til områderne. Af bilag D kort 2 ses, at hele området syd for Mariager by er udlagt til landskabeligt interesseområde, sammen med Kastbjerg Ådal. Landskabelige interesseområder er karakteriseret som særprægede eller sjældne landskaber, særligt varierede landskaber eller landskaber som bryder et monotont område. Det er landskaber, hvor der er sammenspil med bevaringsværdige kulturmiljøer og kystlandskaber eller som har visuelt sammenhæng med havet. En stor del af det landskabelige interesseområde er også udlagt som et bevaringsværdigt kulturmiljø, fx Hohøj og Alstrup Krat øst for Mariager, som bl.a. består af Danmarks største gravhøj (Århus Amt 2005a, 68-70). Langs med inderfjorden findes fritidshavne ved Mariager by og Dania, der findes to hoteller, en campingplads og der er planlagt for yderligere 2 campingpladser, jf. bilag D kort 2. Inderfjorden, kastbjerg Ådal og området omkring Alstrup er desuden udpeget som geologisk interesseområde. Store dele af området omkring Mariager Fjord er udpeget som særligt værdifuldt landskab, hvilket også hænger sammen med landskabets kuperede udseende. Det ses af bilag G, at landskabet langs med inderfjorden og områderne syd for henholdsvis Hobro og Mariager er bakkelandskab. Landskabet i Rold Skov ned langs med Simested Å er også bakket og det samme er gældende for dele af Kastbjerg Å. Et mindre område med spredte bakker ligger omkring Villestrup Å og Rostrup, jf. bilag E. Fra Hadsund til Øster Hurup inklusiv Lille Vildmose er området uden højdedrag af særlig betydning.

9.3.3 Skovrejsning

Størstedelen af området mellem fjorden og Kastbjerg Å er udlagt til skovrejsningsområde, hvilket bl.a. er i forbindelse med eksisterende skov, se bilag D kort 3. Skovrejsningsområder har til formål at sikre, at skovrejsningen sker, hvor det er mest nyttigt. Det er dog ikke en arealreservation, hvorfor områder der er udpeget til skovrejsning kan benyttes til fx landbrug, og byudvikling, så længe de ikke er beplantet (Århus Amt 2005a, 53, 56).

9.3.4 Naturkvalitetsplan

Århus Amt har udarbejdet en Naturkvalitetsplan, som omfatter udpegede naturområder og mulige naturområder i det tidligere Århus Amt, disse ses i Mariagerfjord Kommune af bilag D kort 4. De udpegede områder er hovedsagligt beliggende ved Kastbjerg Å og ved Ajstrup. § 3-naturarealer med målsætning A er arealer med særlig typisk natur eller sjældne forekomster af dyr og planter. Disse arealer skal beskyttes og der må kun gøres indgreb som understøtter naturkvaliteten. Næsten hele Kastbjerg Å er § 3-naturareal med målsætning A. For målsætning B gælder, at naturtypen er karakteristisk og med eventuel forekomst af sjældne arter, i denne type natur kan mindre indgreb godkendes i særlige tilfælde efter konkret vurdering. For målsætning C gælder, at disse ikke indeholder karakteristiske arter og ændring i naturtyperne kan eventuelt tillades, dog kan de normalt ikke inddrages i omdrift (Århus Amt 2005b, 8-9). For de mulige naturområder opstilles tre prioriteringer. 1. prioritet er særligt kvalitetsrige naturområder med mulighed for at fungere som spredningskorridorer eller bufferzoner. 2. prioritet er arealer som vil kunne udvikle sig til karakteristisk og værdifuld natur med mulighed for spredning. 3. prioritering er områder der kan udvikle sig til almindelige naturværdier og dermed øge naturarealet (Århus Amt 2005b, 9) I Mariagerfjord Kommune er de mulige naturområder hovedsageligt af 2. og 3. prioritet, men mindre områder ved Kastbjerg Å og Katbjerg er udlagt som 1. prioritetsområde. Kastbjerg Ådal fungerer endvidere som spredningskorridor for større pattedyr såsom grævling, odder og mår. Spærringerne i korridoren er af amtet blevet vurderet som

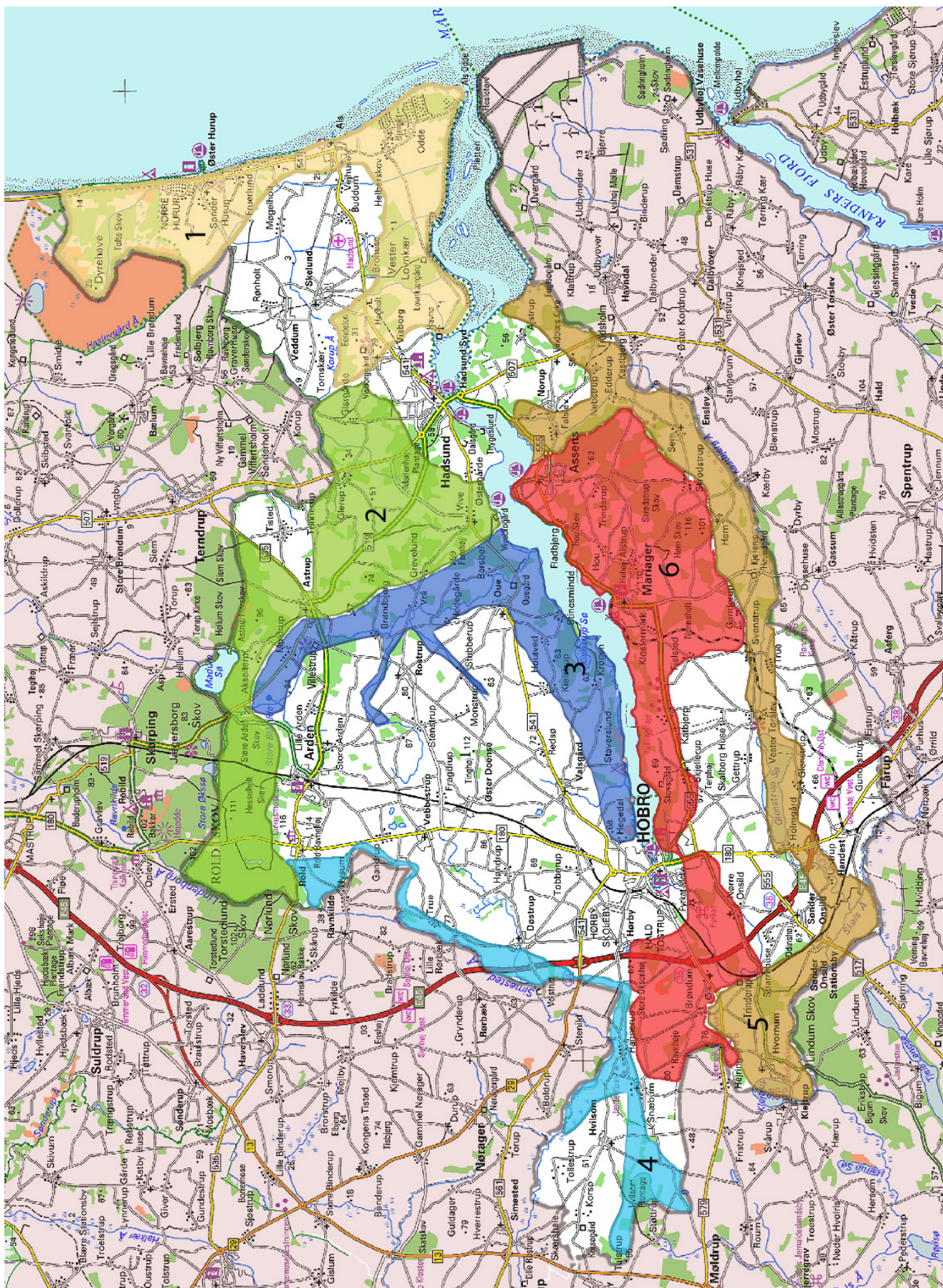
Figur 9.3 viser faunapassage under vej (Århus Amt 2005b, 10)

værende af 2. prioritet, hvor 1. prioritet er de korridorer, hvor der er størst behov for at der skabes

en faunapassage, se figur 9.3 (Århus Amt 2005b, 10). Af bilag D kort 4 ses endvidere, at Kastbjerg Ådal er udpeget som Natura 2000-område, dette område er sammenhængende med det Natura 2000-område, som er udpeget på bilag C kort 1.

9.4 Resultat af landskabsanalyse

Resultatet af landskabsanalysen af Mariagerfjord Kommune ses af figur 9.4, områderne 1 til 6 illustrerer inddelingen af naturområder. Formålet med landskabsanalysen var at udpege nogle natur- og landskabsområder i Mariagerfjord Kommune, som kan tilbyde spændende naturoplevelser. De områder som ikke er udpeget af figur 9.4 er hovedsageligt jordbrugsområder og større byområder, da det blev vurderet at disse ikke har betydning for naturoplevelser. Områderne gennemgås efterfølgende enkeltvis.

Figur 9.4 viser resultatet af landskabsanalysen af Mariagerfjord Kommune

9.4.1. Område 1: Lille Vildmose og strandlandskab

Område 1 indeholder den del af Lille Vildmose som ligger i Mariagerfjord Kommune og et strandlandskab. Det er: Tofte skov, et skovrejsningsområde langs med kysten omkring Øster Hurup, Als Odde, hvor der ligger en plantageskov og et sommerhusområde og Lovnkær Skov langs med Korup Å. Lille Vildmose er udpeget som henholdsvis Natura 2000-område, regionalt naturområde, større uforstyrret landskab, § 3-område og det er foreslået som fredet område. Endvidere er området en af de syv nationalpark pilotprojekter i Danmark, og vil eventuelt blive udvalgt til at være en af Danmarks første nationalparker. Lille Vildmose indeholder enestående naturkvaliteter, bl.a. består området af Nordeuropas største højmose, her findes Danmarks eneste vildtlevende bestand af vildsvin, de eneste ynglende Kongeørne og et område med fritgående uroksker og vildheste. Området er lukket for besøgende, men det indeholder et nybygget besøgscenter, udkigstårne og vandrestier omkring området. Området er endvidere udpeget som geologisk interesse- og beskyttelsesområde. I området findes også en større tørvegravningsvirksomhed, som er i konflikt med naturbeskyttelsesinteresserne⁹. Hele havområdet og yderfjorden mod Hadsund er udpeget som EF-fuglebeskyttelsesområde og Ramsarområde, endvidere er det udpeget som regionalt kystlandskab og dele af kysten samt flere vandløb er udpeget som § 3-områder. Området ved Lovnkær Skov er udpeget som særligt værdifuldt landskab, spredningskorridor og indeholder flere værdifulde kulturmiljøer. Endvidere er den nordvestlige del af område 1 udpeget som en del af det større uforstyrrede landskab omkring Lille Vildmose. Størstedelen af området er fladt strandlandskab som mest består af sandjord, bortset fra Lille Vildmose som er humusjord (Danmarks Arealinformation 2007). Der findes regionale cykel- og vandreruter fra Lille Vildmose langs med hele kysten til Hadsund Nord, Hobro, Mariager og Hadsund Syd.

9.4.2 Område 2: Rold Skov og bakkelandskab

Område 2 indeholder den del af Rold Skov som ligger i Mariagerfjord Kommune og et større skovrejsningsområde ned mod Hadsund, dele af skovrejsningsområdet er også udpeget som særligt værdifuldt landskab og der er et mindre område med geologiske beskyttelsesinteresser. Udpegning af skovrejsning og værdifuldt landskab er delvist i konflikt med hinanden, da skovrejsningen ikke normalt kan udlægges i særligt værdifulde landskaber. Men man skal huske, at områder udpeget til skovrejsning ikke er arealreservationer og at de derfor kan benyttes til fx

⁹ Man kan stille spørgsmål ved effektiviteten af dansk naturbeskyttelseslovgivning, når et område som Lille Vildmose, der er beskyttet af alle de naturbeskyttelsesmuligheder som findes i den danske lovgivning, alligevel ikke kan friholdes for ødelæggende primær produktion.

byudvikling, jordbrug mm., mens særligt værdifulde landskaber skal beskyttes og sikres imod uhensigtsmæssig arealanvendelse. Område 2 er hovedsagligt varieret skov- og bakkelandskab der er udpeget som naturområde med en del udpegede § 3-områder, beskyttede vandløb, fredede fortidsminder og beskyttede sten- og jorddiger, dele af området er endvidere udpeget som regionalt kystlandskab og spredningskorridor (Danmarks Arealinformation 2007).

9.4.3 Område 3: Villestrup Å og inderfjorden

Område 3 indeholder Villestrup Å og nordsiden af inderfjorden fra Villestrup Ås udløb til Hobro. Hele området er udpeget som regionalt naturområde, negativ skovrejsningsområde, særligt værdifuldt landskab med flere værdifulde kulturmiljøer og geologisk interesse- og beskyttelsesområde, desuden er store dele af området udpeget som Natura 2000-område og § 3 beskyttet vandløb. Området er varieret med mange bakke­drag og naturtyperne varierer fra skovlandskab til ådal til kyststrækning, endvidere findes en del fredede fortidsminder og fredede områder. Langs med inderfjorden findes bl.a. en regional cykelrute samt mindre vandreruter ved Bramslev Bakker og Kielstrup Sø.

9.4.4 Område 4: Simested Ådal

Område 4 indeholder Simested Ådal og Hvilsom Plantage. Området løber langs med det meste af den vestlige kommunegrænse. Simested Ådal er udpeget som naturområde, negativ skovrejsningsområde, særligt værdifuldt landskab, lavbund og som spredningskorridor. Området omkring Hvilsom plantage er udpeget som skovrejsningsområde og et lille område nær den sydlige kommunegrænse er del af et større Natura 2000-område, som ligger i Viborg Kommune. Dette Natura 2000-område forenes med Natura 2000-området ved Kastbjerg Ådal, jf. område 5. Der ligger en del mindre bakke­drag langs med Simested Å og enkelte fredede fortidsminder, selve åen er udpeget som § 3-område og lavbund. Hvilsom plantage er udpeget som skovrejsningsområde og som særligt beskyttelsesområde med lavbund, det særlige beskyttelsesområde fungerer som en spredningskorridor mellem Simested Å og Natura 2000-området.

9.4.5 Område 5: Kastbjerg Ådal og Glenstrup Sø

Område 5 indeholder et større Natura 2000-område som starter henholdsvis ved Ajstrup, længst mod øst af område 5, og Kastbjerg Ås udløb i Fjorden. Kastbjerg Å løber fra vest ved Glenstrup Sø, som er § 3-område og ind i Viborg Kommune ved Klejtrup Sø, som også er § 3-område.

Størstedelen af område 5 er udpeget som henholdsvis § 3-område, naturområde, muligt naturområde, særligt værdifuldt landskab med kulturmiljøer og spredningskorridor, desuden er den vestlige del af område 5 udpeget som geologisk beskyttelses- og interesseområde. Kastbjerg Ådal er udpeget som negativt skovrejsningsområde og naturområdet syd for Hadsund er udpeget som bynært skovrejsningsområde. Område 5 varierer hovedsageligt mellem at være bakkelandskab og ådal.

9.4.6 Område 6: Mariager og inderfjorden

Område 6 indeholder et større skov- og bakkelandskab syd for Mariager by mellem fjorden og Kastbjerg Å. Den sydlige del af inderfjorden, som er udpeget som regionalt naturområde og vest for Hobro findes et naturområde som forener område 4 og 5. Bakkelandskabet er eksisterende skov og udlagt som skovrejsningsområde, det er et særligt værdifuldt landskab med en del bevaringsværdige kulturmiljøer tilknyttet. Det særligt værdifulde landskab skaber sammenhæng mellem Fjorden og Kastbjerg Ådal. Området langs med inderfjorden er udpeget som regionalt naturområde, regionalt kystlandskab, særligt værdifuldt landskab med adskillige kulturmiljøer tilknyttet og det fungerer som spredningskorridor til Natura 2000-området i område 5. Det mindre naturområde vest for Hobro er udpeget som naturområde og særligt værdifuldt landskab, det fungerer også som spredningskorridor mellem område 4 og 5. Generelt er området et bakkelandskab med flere fredede fortidsminder. Langs inderfjorden findes en regional cykelrute og en margueritrute.

Overordnet kan siges om Mariagerfjord Kommune, at kommunen indeholder mange kvalitetsrige naturområder, som kan byde på spændende naturoplevelser. Der er en spændende variation mellem naturtyperne, som skifter mellem skov- og bakkelandskabet, strand og kystlandskab, landbrugsjord, ådale og inderfjorden med de smukke skovbeklædte skrænter. Der er en god sammenhæng mellem de udpegede områder og de forskellige naturtyper, og man bør i Mariagerfjord Kommune øge og forbedre synligheden af de eksisterende sammenhænge.

I det efterfølgende kapitel 10 vil jeg foretage en tabelanalyse af oplevelsespotentialer i to af de udpegede områder, hvorved jeg kan diskutere hvilket potentiale her findes for naturoplevelser og indenfor hvilke af de seks emotionelle markeder man bør satse på en fremtidig udvikling, for at skabe bedre naturoplevelser i Mariagerfjord Kommune.

10 Tabelanalyse af naturværdier i Mariagerfjord Kommune

Dette kapitel indeholder en kortlægning af naturværdier i to udpegede naturområder og en tabelanalyse af de kortlagte naturværdier. Tabelanalysen udføres som tabelanalysen i kapitel 6. Resultatet af tabelanalysen er en diskussion af det eksisterende oplevelsespotentiale og mulighederne for videre udvikling af naturoplevelser i Mariagerfjord Kommune.

På basis af kapitel 9 udvælges område 1: Lille Vildmose og strandlandskabet og område 3: Villestrup Å og inderfjorden til den videre case analyse. Valgene er begrundet i de to områders meget forskellige naturtyper. Specifikke naturværdier indenfor de udpegede områder vil blive kortlagt og derefter analyseret i forhold til tabelanalysen. De kortlagte naturværdier vil ikke være en udtømmende liste over de naturværdier som findes i område 1 og 3, og der findes således andre værdier som ikke medtages i analysen. Det er dog forsøgt at medtage de væsentligste naturværdier i analysen. Mange af de kortlagte naturværdier er en blanding af natur- og kulturelementer, dette hænger sammen med at størstedelen af den natur som findes i Danmark i dag, på et tidspunkt er blevet påvirket af mennesker, jf. kapitel 1. De kulturhistoriske værdier, som er medtaget i analysen, er udvalgt på basis af deres naturindhold, hvor der kun er medtaget kulturhistoriske værdier som menes at have en naturoplevelse tilknyttet. Fx er Visborggård Herregård medtaget i analysen, da det vurderes, at herregårdens parkanlæg har naturværdier tilknyttet, hvorved parkanlægget kan betegnes som en naturoplevelse. Modsat er kulturhistoriske værdier som fx badebyen Øster Hurup blevet vurderet udelukkende at være en kulturhistorisk værdi, og denne er derfor ikke medtaget i analysen. Kulturnaturen er også en meget artsrig naturtype, som vurderes at være af stor betydning for mange af naturværdierne. Endvidere er værdien af en naturoplevelse i høj grad afhængig af formidlingen af den historie som ligger bag naturens tilblivelse, brug og nuværende tilstand. Denne formidling er oftest koblet sammen med kulturhistorien, fx Bredkilde og området omkring Kielstrup Sø. Havde jeg i analysen valgt at udføre en analyse med en større afgrænsning, som indeholdt både natur- og kulturhistoriske værdier ville resultatet af analysen formodentligt have været anderledes. Hvorfor netop forudsætningerne for udførelse af tabelanalysen er yderst vigtige.

Til analyserne benyttes bl.a. data fra *Mariagerfjord Guiden* som findes på hjemmesiden www.mariagerfjordguiden.dk, *Naturguiden Himmerland 2007-08*, bøger i serien *Danmarks smukkeste fjord* (Mortensen 1995; Mortensen 2000) og anden relevant litteratur.

10.1 Område1: Lille Vildmose og strandlandskabet

Mariager Fjord er dannet som en tunneldal gennem sidste istid, inderfjorden er meget dyb, op til 30 meter ved Bramslev Bakker og Stinesminde, og har stejle skrænter. Yderfjorden er meget flad og lavvandet med kun en smal strømmende ved Havnø og Als Odde. Denne udformning gør at fjorden i varme somre let kommer til at lide af iltsvind, da nyt havvand har svært ved at komme ind i inderfjorden og dermed er udskiftningen af vand i den dybe ende lille, samtidig er der kun ringe tilstrømning fra åer og vandløb. Derfor er Mariager Fjord yderst sårbar overfor udvaskning af næringsstoffer fra landbrug, dambrug og industri (Naturturist Nordjylland 2004a).

For område 1 kan der udpeges 10 naturværdier, 1A-1J, se figur 10.4. Naturværdierne er blevet kortlagt på grundlag af deres overordnede naturindhold, tilgængeligheden af dette og hvilke kulturhistoriske fortællinger, sagn og lignende, som naturværdier har tilknyttet.

1A: Tofte skov og mose

Tofte skov og mose er noget af det ypperste af dansk natur, da det er et større sammenhængende naturområde med minimal menneskelig indgriben. Skoven er hjem for Danmarks eneste vildtlevende bestand af vildsvin og her findes også en større bestand af kronvildt, der er forslag fra diverse naturforeninger om at genudsætte bæver, elg og dådyr i mosen. I mosen lever bl.a. også odder, mosegrise og snoge, her findes Danmarks eneste ynglende kongeørne og her findes kærhøge, traner og forskellige vadefugle. Lille Vildmose er en højmoser som der er ca. 1500 år gammel, hvilket for en højmoser er forholdsvis ung. En højmoser er et næringsfattigt område, med kun få og meget specialiserede arter tilknyttet. Tofte skov og mose er lukket for offentlig adgang, bortset fra enkelte guidede ture årligt, men omkring skoven og mosen findes flere udkigstårne, hvorfra man kan være heldig at se kronvildt, kongeørn og vildsvin, jf. naturværdi 1C: Tofte Tårnet (Lille Vildmosecentret 2007).

1B: Urokse projektet

På ca. 40 ha strandoverdrev nord for Øster Hurup lever en mindre folk urokser og vildheste, hvor de indgår i et naturgenopretningsprojekt med naturlig helårsgræsning, se figur 10.1. Dyrene lever udelukkende af den føde som er tilgængelig i naturen og

Figur 10.1 Urokser ved lille Vildmose (Lille Vildmosecentret 2007)

gennem deres græsning skaber dyrene levesteder for andre arter. Langs med uroksehegnet findes ca. 5,5 km trampestier omkring området og ud til Kattegat (Lille Vildmosecentret 2007).

1C: Tofte Tårnet

Tofte Tårnet er et udkigstårn ind i de indhegnede Tofte Skov og Mose, fra udkigstårnet kan man se udover "enebærstykket" som er en slette hvor kronvildtet ofte færdes, særligt i brunsttiden. Fra tårnet kan man også være heldig at se vildsvin og mange småfugle (Lille Vildmosecentret 2007).

1D: Ravnbjerg ved Als

Ravnbjerg ved Als er en bakkeø der er opstået efter sidste istid, området er tilplantet med juletræsproduktion og benyttes til jordbrug, men der er offentlig adgang til skovområdet som indeholder flere hyggelige stier. Et gammelt sagn fortæller, at da man ville opføre Als kirke omkring år 1300, besluttede man at den skulle ligge ved Ravnbjerg. Arbejderne begyndte arbejdet, men hver morgen når de mødte, var alle murene blevet væltet og stenene flyttet til den bakke hvorpå Als kirke ligger i dag. I dag rejser Als Kirke sig majestætisk øverst på den bakketop, hvortil stenene blev flyttet, jf. figur 10.4 (Mariagerfjord Guiden 2007).

1E: Helberskov Bjerg

Helberskov Bjerg er endnu en bakkeø fra istiden, den omfatter ca. 5 ha jord og er fællesejet af landsbyen Helberskov. Bjerget har i ca. 100 år været benyttet som sandgrav og på dele af bjerget er der ligeledes blevet gravet ler, i klart vejr kan man se op til 20 km væk. I 1995 rejste landsbyen en mindesten på 50 årsdagen for Danmarks Befrielse, da Helberskov Bjerg var det sidste sted i Europa hvor 2. Verdenskrig endte. Den tyske kommandant for den befæstning som fandtes på bjerget nægtede nemlig at anerkende Tysklands overgivelse og først den 10. maj 1945 tvang en engelsk panservognsgruppe den tyske kommandant til overgivelse. Befæstningen omfattede bl.a. 4 stk. kanoner med en rækkevidde på 18 km og 4 stk. luftværnskanoner samt et utal af landminer og ammunition (Mariagerfjord Guiden 2007).

1F: Als Odde

Als Odde er den yderste pynt af Mariager Fjord, odden består af strandsump, strandeng og strandoverdrev. Omkring 1805 indledte man en intensiv sandflugtsbekæmpelse og odden er i dag tilplantet og udlagt til sommerhusområde. Om sommeren er stranden ved Als Odde velbesøgt af turister, mens man om vinteren kan opleve naturen fra den mest barske side. Det er særligt de store lavvandede flader, se figur 10.2, som tiltrækker mange fugle arter, bl.a. den lysbugede knortegås hvor hele verdensbestanden på ca. 5000 fugle i perioder findes her. Ved Als Odde kan

man vade helt hen til den naturligt strømskabte sejltrede, hvilket er et populært lystfiskested, hvor der er mulighed for at fange havørreder. Ved odden står en mindesten til Lods Ib Welling som på befrielsesdagen den 5. maj 1945 blev skudt af den færomtalte tyske kommandant fra Helberskov Bjerg (Mortensen 1995, 14-15; Naturturist Nordjylland 2004b).

Figur 10.2 viser det flade vadelandskab ved Als Odde (Naturturist Nordjylland 2004b)

1G: Sangsvaner og fjordvandring

Området mellem Helberskov og Havnø består hovedsageligt af et opdyrket fladt strandlandskab, men fra marts hen til november fungerer den dyrkede jord som græsning for hundredvis af sangsvaner. Forsætter man af vejen mod Havnø er der mulighed for at komme ned til selve fjorden, på denne strækning ligner den mest af alt Vadehavet, hvor salttålende planter vokser langs med kanterne og særligt i august er der mulighed for at se mange forskellige vadefugle (Mariagerfjord Guiden 2007). Langs hele strækningen fra Als Odde til Havnø beskytter en dæmning og flere pumpestationer det flade land mod oversvømmelse, jf. figur 10.4 (Mortensen 2000, 39).

1H: Lovnkær Skov

Lovnkær Skovene er fordelt over ca. 600 ha og indeholder mange af de gamle danske træarter som fx ask, rødel, eg, hassel og birk, hvoraf flere af egetræerne er op til 300-400 år gamle. Skovene har været benyttet som græsningsskov til kvæg, hvilket har skabt en spændende lysåben skov med mange gamle krogede træer, og et mindre område på 4 ha blev i 1936 udlagt til urørt skov. Indtil 1912 yngede kongeørnen i Lovnkær Skovene og sortstorken holdt til her indtil 1920'erne, her har også været både ulve og kronvildt og i dag findes en stor koloni af fiskehejrer samt råvildt, ræve, egern og grævlinger (Mortensen 1995, 27-28; Mortensen 2000, 45).

1I: Havnø Bro og Mølle

Havnø Bro er det gamle anløbssted for både, da området ligger lige ud til sejltredden, i dag er det et yndet sted for lystfiskere og ornitologer. Fra gammel tid har Havnø virkelig været en ø, men er i dag en halvø ud i fjorden. Havnø Mølle ligger på toppen af en bakke med udsigt ud over fjorden, der vokser vilde ramsløg i skovlunden bag møllen og på møllebakken. Havnø Mølle er for nylig blevet restaureret efter at have været "glemt" og tilgroet indtil 1994. Møllen tilhører i dag Hadsund egnsmuseum og er indrettet som museumsmølle (Mortensen 1995, 31; Mortensen 2000, 39).

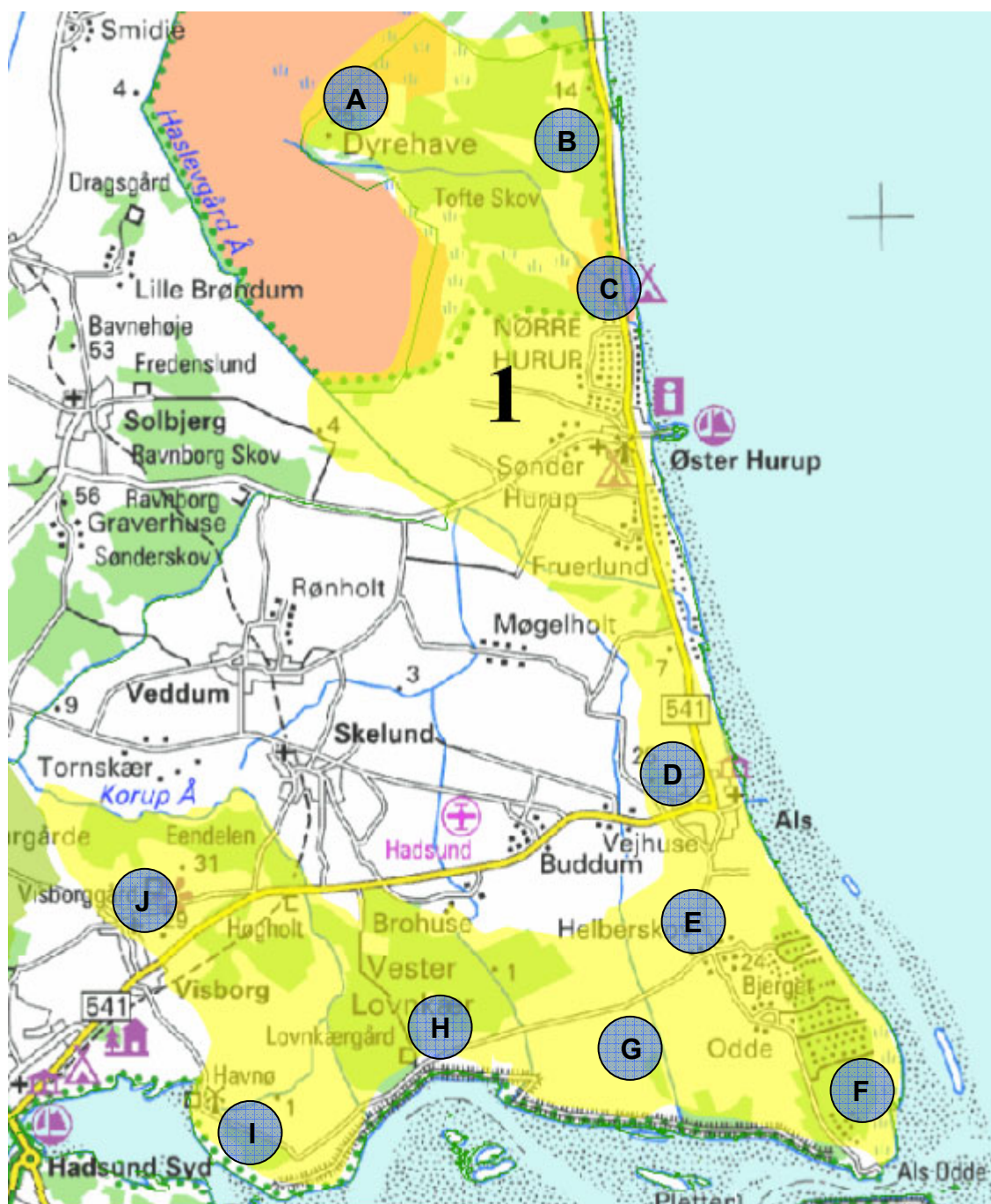
1J: Visborggård Herregård

Visborggård Herregård er en af de største gamle herregårde i Himmerland, den nævnes første gang allerede i 1300'tallet, men de oprindelige bygninger nedbrændte under grevens fejde i 1534. I løbet af 1500'tallet blev det nuværende Visborggård bygget og fremstår i dag som en smuk renæssance herregård med voldgrave, sogn og fortællinger tilknyttet, se figur 10.3. I 1932 overgik herregården til Viborg Statshospital

Figur 10.3 Visborggård Herregård (Lind 2005)

som omdannede det til et hjem for sindslidende kvinder og i dag fungerer herregården som psykiatrisk plejehjem. Der er ikke offentlig adgang til Visborggård hovedbygning, men der er adgang til parkanlægget og de smukke renæssancebygninger kan ses fra vejen, jf. figur 10.4 (Mortensen 1995, 32-38; Sørensen 2004, 162; Lind 2005).

Figur 10.4 viser kortlægningen af naturværdier i område 1

10.2 Tabelanalyse af område 1

De kortlagte naturværdier i område 1 vil blive analyseret i forhold til tabelanalysen som ligeledes blev benyttet i kapitel 6. Tabelanalysen vil analysere oplevelses- og naturbeskyttelsespotentialet i de 10 naturværdier, se figur 10.5 og 10.6. Tabelanalysen er baseret på de subjektive metodiske valg som blev foretaget i afsnit 6.2.1.

Område 1							
Oplevelselementer	Naturværdi		1A: Tofte Skov og Mose	1B: Urokse projektet	1C: Tofte Tårnet	1D: Ravnbjerg ved Als	1E: Helberskov Bjerg
	Direkte oplevelseskvalitet (benyttelse)	Nyhedsværdi og uforudsigelighed	X	X	X		
		Personligt engagement	X	X	X		X
		Historie	X	X	X	X	X
	Biologisk mangfoldighed (beskyttelse)	Naturområdets størrelse og sammenhæng	X	X			
		Oprindelig natur	X	X			
		Kulturnatur				X	X
	Primær naturoplevelse				X		X
	Sekundær naturoplevelse		X	X		X	
	Placering i de seks emotionelle markeder		3, 4, 5, 6	4, 5, 6	5, 6	3	3

Figur 10.5 Viser tabelanalysen af naturværdier 1A-1E

Det er blevet vurderet, at Tofte Skov og Mose, Urokse projektet samt Tofte Tårnet alle indeholder de tre direkte oplevelseskvaliteter. Dette begrundes med at naturværdierne tilbyder nyhedsværdi og uforudsigelighed, da et besøg vil være forskelligt for hver gang, bl.a. afhængig af hvilke vilde dyr man er heldig at spotte, fx vildsvin, kongeørn, kronvildt, urokser eller vildheste. Samtidig arbejder man i Lille Vildmose også ud fra en tankegang omkring dynamisk naturbeskyttelse, hvor naturen skal have lov til at vokse, henfalde, dø og vokse igen. Dette er i modsætning til bevarelse af statisk natur som fx overdrev, heder og strandenge. Det vurderes endvidere, at gennem Lille Vildmosecentret, understøtter de tre naturværdier et personligt engagement og historieelementet, som er vigtigt for formidlingen og indlevelsen. Tofte Skov og Mose samt Urokse projektet medvirker til at sikre et naturområdes størrelse og sammenhæng samt den oprindelige natur da hele området er udpeget som Natura 2000-område. Tofte Tårnet er i modsætning til naturværdier 1A og 1B, udelukkende bygget for at skabe en oplevelse og selve tårnet har ingen betydning for den biologiske mangfoldighed. Tofte Skov og Mose samt Urokse projektet er vurderet, at være sekundære naturoplevelser, da det primære mål med begge naturværdier er at forbedre naturen, bl.a. derfor er området indhegnet. Tofte Tårnet et derimod en primær oplevelse, hvis eneste formål det er at skabe naturoplevelser. At have både primære og sekundære oplevelser samlet i et område, men med en klar afgrænsning, i dette tilfælde et hegn, er måske den bedste mulighed for at sikre både benyttelse og beskyttelse af særlig sårbar natur.

Ravnbjerg ved Als og Helberskov Bjerg er naturværdier af en helt anden kaliber end Lille Vildmose. Disse typer naturværdier kan tåle at blive benyttet, men samtidig vurderes det også at deres direkte oplevelsesværdi er mindre end ved Lille Vildmose. Naturen her indeholder ikke de samme sårbare naturkvaliteter som findes i fx Tofte Skov og Mose, hvorfor det heller ikke er muligt

at få de samme spektakulære naturoplevelser som fx at se Kongeørnen. Modsat er tilgængeligheden ved Ravnbjerg og Helberskov Bjerg bedre end ved Lille Vildmose. Man kan sige, at hvis man ikke har mulighed for at opleve den enestående natur i Lille Vildmose, så har det ingen betydning for oplevelseskvaliteten at den eksisterer. Ravnbjerg og Helberskov Bjerg har nogle interessante historier tilknyttet og hvis disse historier gøres mere aktive, kan det direkte oplevelsespotentiale øges. Umiddelbart vurderes det ikke at naturværdierne har betydning for andet end kulturnaturen og at Ravnbjerg, som er opdyrket, er en sekundær naturoplevelser, da oplevelser ikke er det primære formål, mens Helberskov Bjerg i dag fungerer som bynært rekreativt områder og derfor er en primær naturoplevelse.

Område 1							
Oplevelselementer	Naturværdi		1F: Als Odde	1G: Sangsvaner og fjordvandring	1H: Lovnkær Skov	1I: Havnø Bro og Mølle	1J: Visborggård Herregård
	Direkte oplevelseskvalitet (benyttelse)	Nyhedsværdi og uforudsigelighed	X	X	X		
		Personligt engagement	X		X	X	X
		Historie	X		X	X	X
	Biologisk mangfoldighed (beskyttelse)	Naturområdets størrelse og sammenhæng	X		X		X
		Oprindelig natur	X	X	X		
		Kulturnatur	X	X			X
	Primær naturoplevelse		X		X	X	X
	Sekundær naturoplevelse		X	X	X		
	Placering i de seks emotionelle markeder		1, 3, 4, 6	3, 6	4, 3, 6	3, 4	3, 4

Figur 10.6 Viser tabelanalysen af naturværdier 1F-1J

Als Odde er vurderet at opfylde alle oplevelseselementerne. Nyhedsværdi og uforudsigelighed er sammenhængende med, at Odden som naturoplevelse er skiftende afhængig af årstid, vejr og vind. Disse elementer har også stor betydning for Als Oddes personlige engagement, samtidig er her en lang kulturhistorie tilknyttet, idet Odden har fungeret som kajplads for lodsens siden middelalderen. Als Odde er samtidig et større spændende naturområde, der som Vadehavet er afhængig af havets forandringer. Odden er en del af et større Natura 2000-område og samtidig er den tilplantet i forbindelse med sandflugtsbekæmpelse, hvorved området både indeholder elementer af oprindelig natur og kulturnatur. Als Odde fungerer om sommeren som en primær naturoplevelse for turister, badegæster og lystfiskere. Samtidig er Odden naturligt skabt og fungerer som rasteplass for vadefugle, hvorfor den også er en sekundær naturoplevelse.

Naturværdien Sangsvaner og fjordvandring er mere knyttet til dyrelivet der findes i det flade strandlandskab, end til selve landskabet. Jorden er dyrket og understøtter derfor elementet kulturnatur, men pga. de mange tusinde sangsvaner, som holder til her hver sommer, er de dyrkede jorde også basis for en spændende naturoplevelse, hvorved nyhedsværdien og uforudsigeligheden sikres. Endvidere er området udpeget til Natura 2000-område og understøtter derfor også oprindelig natur, men da svanerne er knyttet til almindelig jordbrug, er det en sekundær naturoplevelse.

Lovnkær Skov indeholder ligesom Als Odde alle oplevelseselementerne. Da dele af skovene er udlagt til urørt skov og nogle af træerne er flere hundrede år gamle vurderes det at skovene understøtter nyhedsværdi og uforudsigelighed. Der er knyttet flere historier og fortællinger til, bl.a. om det gamle Lovnkær Gods, som gør at både det personlige engagement og historieelementet er opfyldt. Lovnkær Skov er et større sammenhængende naturområde, som bl.a. er udpeget til økologisk skovforbindelse af Nordjyllands Amt, endvidere er dele af skovene udpeget til Natura 2000-område og det meste af skovene er kulturpåvirket med bl.a. græsningsskov, dræning osv. hvorved det vurderes at skovene understøtter både oprindelig natur og kulturnatur. Oprindeligt har skovene været under omdrift eller fungeret som græsningsskov, hvorved de er en sekundær naturoplevelse, men i dag benyttes de udelukkende til rekreative formål og vurderes derfor at være en primær naturoplevelse.

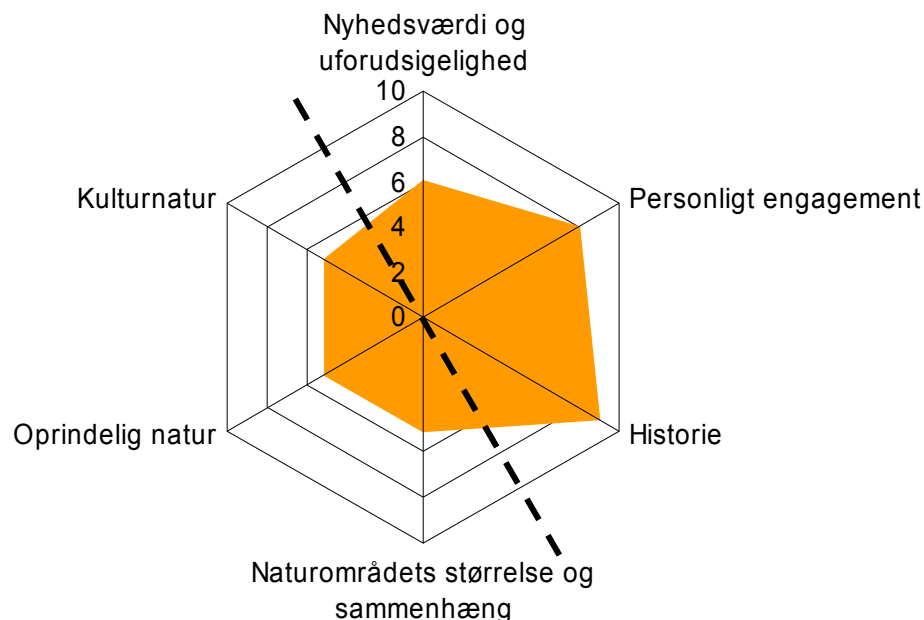
Havnø Bro og Mølle understøtter ikke nyhedsværdi og uforudsigelighed, da de er vurderet at være statiske kulturhistoriske naturværdier, men de understøtter både historie og det personlige engagement gennem et besøg i museums møllen eller blot at betragte den smukke natur. Området omkring Havnø Bro og Mølle er udpeget som Natura 2000-område, men selve broen og møllen er egentligt kulturhistoriske værdier, og understøtter derfor ikke den biologiske mangfoldighed. Af Nordjyllands Amt er Havnø Bro og Mølle udpeget som særligt værdifuldt kulturmiljø, og her igennem beskyttes den omkringliggende natur (Nordjyllands Amt 2006a, 208-209).

Visborggård Herregård er som Havnø Bro og Mølle en kulturhistorisk naturværdi og understøtter derfor ikke nyhedsværdi og uforudsigelighed, men understøtter derimod historie og det personlige engagement i høj grad. Det særlige ved de gamle herregårde i forhold til naturen er, at de ofte har bibeholdt et delvist intakt miljø omkring og i sammenhæng med mange af de gamle bygninger. Fx stengærde, vandgrave, søer, gamle træer og parkanlæg som måske har ligget det samme sted gennem flere hundrede år. Dette betyder at kontinuiteten i disse områder kan være meget lang, hvorfor det vurderes at herregården understøtter størrelse og sammenhæng, samtidig er

herregårdsnaturen kulturnatur. I denne analyse er der valgt at analysere på herregårdens parkanlæg og have, da dette er åbent for offentligheden, hvorfor det vurderes at være en primær naturoplevelse.

10.2.1 Balance mellem benyttelse og beskyttelse i område 1

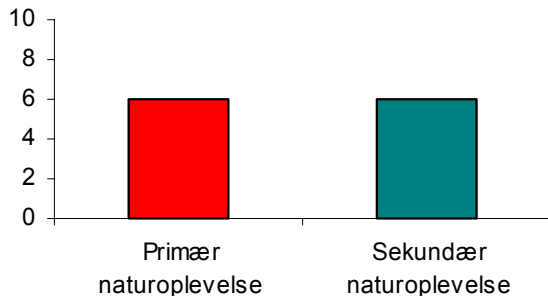
Figur 10.7 viser tabelanalysen af område 1 i et radardiagram, de enkelte markeringer er talt sammen til et total for alle de 10 værdier. Det ses at det personlige engagement og historie elementerne understøttes i højest grad. Dette hænger sammen med, at kortlægningen af naturværdier har haft stor fokus på de naturværdier, hvor der er tilknyttet en historie eller fortælling som kan hjælpe med at øge formidlingen af området. Dette betyder dog ikke, at den biologiske

Figur 10.7 Viser resultatet af tabelanalysen af område 1 i et radardiagram. Den stiplede linie viser balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen

mangfoldighed ikke understøttes, da bl.a. Lille Vildmose er et enestående naturområde. Totalt er det kun halvdelen af naturværdierne som understøtter de tre elementer for biologisk mangfoldighed, dette hænger sammen med, at elementerne, oprindelig natur og kulturnatur, delvist er modsigende idet oprindelig natur er natur som ikke kræver pleje, mens kulturnatur er natur som kræver pleje, jf. afsnit 2.3.2. Et naturområde kan i princippet sagtens understøtte både oprindelig natur og kulturnatur, men naturen i område 1 indeholder meget store modsætninger i naturtyperne, idet Lille Vildmose er urørt, mens hele resten af område 1 er meget kulturpåvirket. Kun naturværdien Als Odde og naturværdien Sangsvaner og fjordvandring er vurderet til at

indeholde begge naturtyper. For at naturoplevelser skal sikre både beskyttelse og benyttelse af naturen, bør der være en balance mellem den direkte oplevelseskvalitet og den biologiske mangfoldighed. På figur 10.7 viser den stiplede linie balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen. Teoretisk set bør der være ligevægt mellem de to sider af figuren, hvor elementerne kulturnatur og oprindelige natur, fx fortæller noget om de arter som er tilknyttet, og det personlige engagement og historieelementet fx fortæller noget om naturværdiens kultur og grundlag for formidling, jf. afsnit 2.3.2. Dette betyder at beskyttelse af naturen har stor betydning for benyttelsen af naturen, da den ene er afhængig af den anden. Figur 10.7 viser at der er potentiale for at forbedre naturbeskyttelsen i forbindelse med naturoplevelser. Samtidig ses det også at nyhedsværdi og uforudsigelighed ikke understøttes i høj nok grad, hvorfor der findes et potentiale for at forbedre dette oplevelseselement, bl.a. ved at gøre oplevelserne mere aktive og forbedre indlevelsen gennem formidling. Ud fra tabelanalysen af område 1, vurderes det at der er nogenlunde ligevægt mellem benyttelse og beskyttelse af naturen, og der ikke er behov for at gøre fx Lille Vildmose til en del af kulturnaturen, medmindre det kan ske ved at inddrage mosen, som pt. bruges til tørvegravning, som en del af naturen. I stedet skal man fokusere på aktive oplevelser i forbindelse med den lukkede natur i Lille Vildmose.

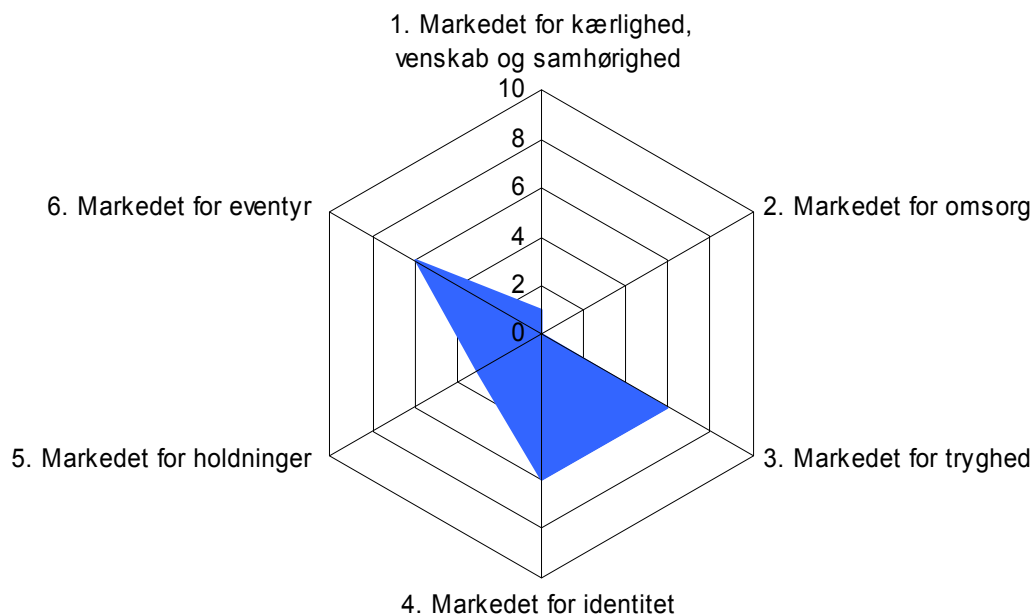
Figur 10.8 viser fordeling af de primære og sekundære naturoplevelser

Figur 10.8 viser en optælling af de primære og sekundære naturoplevelser. Det ses at totalt understøtter naturværdierne seks primære og seks sekundære naturoplevelser. Fordelingen er dermed 50/50, umiddelbart bør alle 10 naturværdier understøtte både primære og sekundære naturoplevelser, men når man studerer naturværdierne individuelt er det af hensyn til

naturbeskyttelsen positivt at kerneområder som Lille Vildmose udelukkende er en sekundær oplevelser. Dog bør man knytte primære oplevelser til totaloplevelsen af Lille Vildmose.

10.2.2 De seks emotionelle markeder og område 1

Figur 10.9 viser fordelingen af naturværdierne i forhold til de seks emotionelle markeder, de enkelte markeringer er talt sammen til et total for alle de 10 værdier. Det ses at markedet for kærlighed, venskab og samhørighed kun udnyttes gennem en naturværdi, Als Odde, da det vurderes at sommerhusgæsterne som oplever Als Odde om sommeren føler en hvis samhørighed

Figur 10.9 viser naturværdierne fra område 1 i forhold til de seks emotionelle markeder.

med andre sommerhusgæster. Markedet for omsorg vurderes ikke at blive udnyttet, dette marked kunne udnyttes i større grad gennem omsorg for naturen fx velgørenhedsarrangementer til fordel for naturen. Markedet for tryghed og uforanderlighed, markedet for identitet og markedet for eventyr er opfyldt i højest grad. Dette hænger sammen med at det blev vurderet at spændende naturoplevelser som fx at se Kongeørnen, de flere tusinde sangsvaner eller 300-400 år gamle træer findes på markedet for eventyr. Det blev også vurderet at naturens langsomme tidsregning findes på markedet for tryghed. Fx ved vi at Lille Vildmose er ca. 1500 år gammel, på et menneske er en sådan tidsregning næsten uendelig. Lytter vi til nyhederne, kan vi nærmest forvente at jorden går under om 50 år, så når vi oplever naturelementer som er så gamle, bliver vi beroliget om at naturen eksisterer *uendeligt*. Dette giver en form for tryghed i en verden hvor alting forandrer sig hvert øjeblik. Samtidig kan naturen også være med til at skabe en identitet omkring det at være stolte af nationale naturelementer som er særligt smukke, spændende, interessante osv., som fx Lille Vildmose. De lokale naturelementer som fx Als Odde og Lovnkær Skov medvirker også til at skabe en lokalidentitet, som man kan være stolt af. Bl.a. benytter Mariagerfjord Kommune selve fjorden til at skabe en ny fælles kommuneidentitet. Markedet for holdninger opfyldes af tre naturværdier, Tofte Skov og Mose, Urokse projektet og Tofte Tårnet. Disse tre værdier repræsenterer en holdning til naturbeskyttelse. Urokse projektet har udsat store grassere til at udføre naturplejen som ellers skulle udføres af mennesker, og man snakker om at genudsætte bævere og elge, sågar ulve har været på tale i Tofte Skov og Mose. Tofte Tårnet er placeret i Lille Vildmose, men det er nærmest "bevogtet" af indhegningen, som tydeligt viser den holdning at mennesker ikke er velkomne indenfor. Samtidig er Tofte Skov og Mose og Urokseprojektet

indhegnet og uden offentlig adgang. Dette viser en klar og tydelig holdning til naturbeskyttelse, at denne bedst foregår hvor mennesket ikke er til stede.

Generelt kan man sige at område 1 indeholder enkelte enestående naturværdier som man forsøget at beskytte ene og alene for naturens skyld, hvorved man skaber oplevelser på markedet for holdninger. Samtidig formår man også at knytte flere af naturværdierne på de andre af de seks emotionelle markeder, hvorfor flere af naturoplevelserne i område 1 ligger i oplevelsesøkonomien.

10.3 Område 3: Villestrup Å og inderfjorden

For område 3 kan der udpeges 12 naturværdier, 3A-3L, se figur 10.13. Naturværdier blev kortlagt på grundlag af deres overordnede naturindhold, tilgængeligheden af dette og hvilke kulturhistoriske fortællinger, sagn og lignende som naturværdierne har tilknyttet.

3A: Villestrup Å

Villestrup Ådal har sit udspring ved Madum Sø i Rold Skov, ådalen indeholder noget af Himmerlands smukkeste natur, med blomstrende enge, snoede vandløb, kalkskrænter med sjældne orkideer, et rigt fugleliv og en spændende kulturhistorie, tilløbs bækkene Stubberup Bæk og Lundgaards Bæk er også af fin kvalitet. Samtidig er Villestrup Å omkranset af noget af det mest intensivt drevne landbrugsjord i Mariagerfjord Kommune og åen er desværre den største bidragsyder til udvaskning af næringsstoffer til fjorden (Nordjyllands Amt i.d.). Nordjyllands Amt har siden 1979 været i gang med naturgenopretningsprojekter i Villestrup Ådal, bl.a. er ådalen mellem Barsbøl og landvejen blevet genslynget og dambruget ved Oue Mølle er blevet fjernet og åen ført tilbage til de gamle slyngninger. Dog konkluderer Nordjyllands Amt i en rapport fra 1999 at indsatsen ikke har været vidtrækkende nok, og at yderligere indsats er nødvendig for at sikre bestandene af bl.a. bækørred og havørred, jf. 3D (Nordjyllands Amt 1999a; Nordjyllands Amt 1999b; Nielsen 2005).

3B: Store Blåkilde

Store Blåkilde er en typisk bassinkilde og det vigtigste tilløb omkring Villestrup Ås udspring. Kilden består af grundvand som pibler frem mellem revner i kalkundergrunden med ca. 80 L/sek., dette er noget mindre end lille Blåkilde som

Figur 10.10 Viser Store Blåkilde
(Naturturist Nordjylland 2004c)

afgiver 300 L/sek. Store Blåkilde er beliggende i et vidtstrakt eng- og moseområde, hvor man kan se alle former for naturtypen ferske enge, fra den tæt græssede og gødede kultureng til den knoldede og artsrige natureng til mosernes tætte krat af høje urter og pilebuske. Bassinkilder har ikke mange arter tilknyttet, men da kilden forbliver isfri om vinteren tiltrækker den en del fuglearter, endvidere betyder dens beliggenhed i et naturområde tæt på Rold Skov at mange arter lever i området ved Store Blåkilde. Sandsynligvis har kilden fået sit navn efter det utroligt klare blå vand, se figur 10.10 (Naturturist Nordjylland 2004c).

3C: Villestrup Herregård

Willestrup Herregård blev opført af Axel Juul i midten af 1500-tallet, herregården var oprindeligt et firlænget ejendom med kamtaktede gavle, men fremstår i dag med valmede gavle og en del af østfløjen er blevet revet ned. Herregården blev restaureret i 1933 og i 1988 blev den gamle smukke barokhave reetableret, denne er i dag åben for offentligheden i sommerhalvåret. Den nuværende ejer af Willestrup Gods, Vincent Juul, som er efterkommer af den oprindelige bygherre, har ansøgt om at ombygge godsets gamle avlsbygninger og ubenyttede bygningsmasse til 40 seniorboliger, denne ansøgning ligger endnu uafgjort hos Skov- og Naturstyrelsen (Nordjyllands Amt 2006b; Lind 2004). Som naturværdi vurderes udelukkende på barokhaven.

3D: Naturgenopretning i Villestrup Å

Grundet udledning af store mængder nitrat til Mariager Fjord igangsatte Nordjyllands Amt i 1998 et naturgenopretningsprojekt i Villestrup Å, fra Barsbøl til landevejen, for at forsøge at forbedre den biologiske tilstand af Mariager Fjord. Projekt inkluderede bl.a. genslyngning af åens løb, hævning af vandstanden, etablering af vådenge, rydning af træer og buske for at skabe grobund for orkideer samt opretning af et græsningslaug for at bevare de lysåbne naturtyper og indgåelse af 20-årige MVJ-aftaler med omkringliggende lodsejere (Nordjyllands Amt 2005b). I 2005 igangsatte man endnu et naturgenopretningsprojekt, denne gang i den nederste del af Villestrup Å, fra landevejen til Åens udløb i Mariager Fjord. Dette projekt havde til formål at genskabe et naturligt å forløb til udløbet, at skabe fri faunapassage ved opstemningen ved Ouegård Mølle, at mindske udledningen af næringsstoffer til fjorden og at forbedre forholdene for dyr og planter. I dag er de nederste 3,5 km af Villestrup Å, et område på ca. 57 ha forvandlet til et naturligt ådals miljø med slyngt å forløb, græssende dyr og sjældne planter (Nordjyllands Amt 2005c).

3E: Ouegård Mølle

Fra landevejen kan man følge Villestrup Ås udløb hvor Ouegård Møllen ligger. Møllen benyttes ikke længere, men området er smukt, med en lille klynge huse og en anløbsbro. I 1800'tallet

fandtes her både et bageri, et garveri og et teglbrænderi i sammenhæng med møllen. I skoven ved åen har man tidligere udvundet kalk som blev fragtet til både Randers og Aalborg og omkring århundrede skiftet anløb også fjorddamperne til Ouegård Mølle. Netop kalkafbrændingen gjorde et hårdt indtog i skovene omkring Mariager Fjord og resten af Himmerland, og da der ikke fandtes mere brænde opgav man kalkindvindingen. I dag har skoven ligget uberørt længe, og her findes bl.a. blå anemone som vokser i kalkholdig jord i skove med lang kontinuitet. Ikke langt fra møllen ligger Ouegård herregård, en mindre herregård hvorom det fortælles at det en periode har fungeret som munkekloster. Den nuværende hovedbygning er fra 1911 (Mortensen 1995, 59-61; Qvistorff 1996, 167; Mariagerfjord Guiden).

3F: Stinesminde

Stinesminde er et lille fiskerleje på ca. 30 husstande som ligger inde mellem bakkerne i kystskrænten. Stedet er opkaldt efter kokkepigen Stine som efter lang og tro tjeneste på Ouegård Herregård fik tildelt et lille skovløberhus ved fjorden. I 1855 blev der grundlagt et teglværk ved Stinesminde og ud fra teglværket voksede et lille fiskerleje frem. Frem til 1990'erne var her stadig en enkelt erhvervsfisker, men i dag benyttes fiskerlejet udelukkende af lystfiskere (Mortensen 1995, 59-61; Qvistorff 1996, 167).

3G: Kielstrup Sø

Fortsætter man langs fjorden fra Stinesminde af den lille "bjergvej" *Under Skoven*, kommer man til et ægte naturfænomen i Mariagerfjord Kommune, kratersøen Kielstrup Sø, se figur 10.11. Kielstrup

Figur 10.11 Viser Kielstrup Sø (Mariagerfjord Guiden 2007)

Sø er sandsynligvis et dødishul dannet under sidste istid, hvor en kæmpemæssig isklump, isoleret i jorden, langsomt et smeltet og dermed har skabt en sø. Andre mener dog at søen er et jordfaldshul, hvor regnvand langsomt har udhulet kalkundergrunden indtil det er styrtet sammen og har skabt søen. Kielstrup Sø er ca. 40 ha med en dybde på ca. 3 m, søen er omgivet af skov, eng og hede, her findes et rigt dyreliv, og Dansk Ornitologisk Forening har bl.a. observeret 94 fuglearter i den vestlige del af Kielstrup Sø og skov (Dansk Ornitologisk Forening 2007). Hele området er udpeget som § 3-område, Natura 2000-område og regionalt naturområde, fra toppen af skrænterne omkring Kielstrup Sø er der en storslået udsigt udover Mariager Fjord. (Mortensen 1995, 68-70; Qvistorff 1996, 169-171).

3H: Bredkilde og området omkring Kielstrup Sø

Bredkilde er et at de mindre vandløb som afgiver vand til Kielstrup Sø, vandløbet er kort, men faldet er stort og det løber gennem mange små slugter, hvorved kilden får karakter af en bjergbæk i rivende fart. I skoven bag kilden ligger måske den største rokkesten i Nordjylland. Det fortælles at Kielstrup Sø blev skabt da en trold slog smut hen over fjorden med rokkestenen, første landede den hvor Kielstrup Sø ligger og skabte det store krater inden den faldt til rette i skoven bag søen. Området omkring Kielstrup Sø består bl.a. af kær og moser der er blevet græsset og plejet forskelligt, og da fugtigheden varierer, findes her mange forskellige arter med en stor artsrigdom af sjældne planter. (Mortensen 1995, 68-70; Naturguiden Himmerland 2007-08, 61; Mariagerfjord Guiden 2007).

3I: Bramslev Bakker

Fra den flade højtliggende landbrugsjord kommer man til Bramslev Bakker der ligger med stejle skrænter direkte ud til fjorden, området er på ca. 300 ha, se figur 10.12. Undersøgelser tyder på at dalen hvoromkring Bramslev Bakker ligger, eksisterede allerede i tertiærtiden for ca. 1 mio. år siden og at den er blevet yderligere uddybet gennem sidste istid. Bramslev Bakker blev fredet i 1934 og overdrevene veksler mellem græs- og lyngarealer med tætte krat af enebærbuske. De imponerende enekrat var grundlaget for fredningen tilbage i 1934 og enkelte træer ses i en højde af 6-10 meter. På de fredede områder

Figur 10.12 viser Bramslev Bakker, enebærkrattene og Mariager Fjord (Naturturist Nordjylland 2004a)

findes omkring 25 andre arter af træer og buske som fx bævreasp, eg, sejlepil, vilde roser, hvidtjørn og vildæble. Bramslev Bakker er opstået pga. et vedvarende græsningstryk med dyr, sandsynligvis gennem århundreder, dette græsningstryk har periodisk været ophørt, men da overdrevene voksede til med bl.a. vilde roser, har man i dag genindført græsning med kreaturer, får og heste. I Bramslev Bakker findes bl.a. råvildt, hare, ræv og grævling samt et rigt fugleliv. Der er mulighed for at vandre på afmærkede stier i Bramslev Bakker (Naturturist Nordjylland 2004a; Mortensen 1995, 72-73; Qvistorff 1996, 172-174).

3J: Valsgård Bæk

Mariager Fjord er en tunneldal dannet under sidste istid, dvs. at fjorden er blevet formet af smeltevandsstrømme under isen. Da isen trak sig tilbage blev tunneldalens sider furet af erosionskløfter som skar sig gennem det vegetationsløse landskab. Valsgård Bæk dalen er en sådan erosionskløft, dalen er nogle steder skåret helt ned til grundvandet som pibler direkte op af jorden. Valsgård bæk kan kaldes en dansk bjergbæk, da den falder næsten 40 meter på dens 3 km lange strækning, og dens hurtigt strømmende vand tiltrækker sjældne fugle som vandstær og bjergsvipstjert. Bækken er forblevet næsten ureguleret, med undtagelse af en opstemning ved Hjerriksdal Vandmølle, vandmøllen blev bygget i 1830, men der har været mølledrift her siden 1400'tallet, møllen er privatejet og fuld funktionsdygtig. Ved vandmøllen findes en fisketrappe og fra november til december kan man være heldig at se havørreder gyde her (Naturturist Nordjylland 2004a).

3K: Frisdal Slot

Den sidste naturværdi som er blevet udpeget i område 3, er Frisdal slot eller resterne af dette. Frisdal Slot lå i området mellem Bramslev Bakker og Hjerriksdal mølle, måske er slottet blevet brændt i 1534 under Grevens Fejde, men det vides ikke med sikkerhed. I dag findes blot en mindesten og en enkelt stenvold af hvad der engang skulle have været et mægtigt kloster, området har en smuk udsigt ud over Hjerriksdal og Valsgård Bæk. Om Frisdal Slot fortælles en uhyggelig røverhistorie om den unge søn af Herremanden, som blev bortført af røvere og opdraget som en af deres, og da han ikke kendte sin sande identitet, slog han under et røvertogt sine egne søstre ihjel. Det siges at deres far, Herremanden for Frisdal Slot, lod Valsgård Kirke opføre i døtrenes minde og at der fra mordstedet udsprang tre kilder som kaldtes frøken-kilderne (Mortensen 1995, 74; Qvistorff 1996, 172).

Efterfølgende vil de 11 naturværdier kortlagt i område 3 blive analyseret i forhold til tabelanalysen.

10.4 Tabelanalyse af område 3

Figur 10.14, 10.15 og 10.16 indeholder tabelanalysen. Markeringerne vil blive diskuteret i detaljer.

Område 3						
Oplevelseselementer	Naturværdi		3A: Villestrup Å	3B: Store Blåkilde	3C: Villestrup Herregård	3D: Naturgenopretning ved Villestrup Å
	Direkte oplevelseskvalitet (benyttelse)	Nyhedsværdi og uforudsigelighed	X			X
		Personligt engagement	X		X	X
		Historie	X	X	X	X
	Biologisk mangfoldighed (beskyttelse)	Naturområdets størrelse og sammenhæng	X	X		X
		Oprindelig natur	X	X		X
		Kulturnatur	X	X	X	X
	Primær naturoplevelse				X	
	Sekundær naturoplevelse		X	X		X
	Placering i de seks emotionelle markeder		3, 6	3, 6	3, 4	2, 5

Figur 10.14 viser tabelanalysen af naturværdierne 3A-3D

Villestrup Å er vurderet at indeholde nyhedsværdi og uforudsigelighed idet åen byder på mange forskellige oplevelser langs med dens løb fra Rold Skov til fjorden. Det er blevet vurderet at åen understøtter det personlige engagement, da det bl.a. er muligt at lystfiske i åen, man kunne tilknytte flere aktiviteter og oplevelser med en høj grad af indlevelse til åen, for at forbedre det personlige engagement. Historieelementet vurderes at være til stede, da åens opland indeholder fine kulturhistoriske værdier med historier og fortællinger tilknyttet, fx Willestrup Herregård og Ouegård Mølle. Villestrup Å er udpeget som regionalt naturområde, § 3-område, Natura 2000-område, dele af åen har værdifulde kulturmiljøer tilknyttet og den er udpeget som særligt værdifuldt landskab, hvorfor det vurderes at åen opfylder alle de tre oplevelseselementer for den biologiske mangfoldighed. Samtidig skal det pointeres at fordi et område er udpeget som fx Natura 2000-område, betyder det ikke nødvendigvis at naturen på nuværende tidspunkt har en gunstig bevaringsstatus. I stedet betyder det at naturen har et stort potentiale for at sikre den biologiske mangfoldighed, et potentiale som kan og skal udbygges. Nordjyllands Amt skriver således også i deres rapport fra 1999 at naturgenopretningen i Villestrup Å skal fortsætte (Nordjyllands Amt 1999a; Nordjyllands Amt 1999b). Det vurderes at Villestrup Å er en sekundær oplevelse, da Åen er naturlig og ikke skabt med det ene formål at skabe oplevelser og da naturgenopretningens vigtigste formål er at nedbringe udledningen af næringsstoffer til Mariager Fjord.

Store Blåkilde er vurderet at opfylde de tre oplevelseselementer for den biologiske mangfoldighed, idet kilden ligger i et område, der er udpeget som regionalt naturområde, som § 3-område og som Natura 2000-område. Store Blåkilde vurderes ikke at understøtte nyhedsværdi og uforudsigelighed eller personligt engagement, dette begrundes i at der ikke er aktiviteter tilknyttet kilden. Dog er kilden fra gammel tid kendt som en offerkilde, selvom dette aldrig er blevet bekræftet, fx var det tradition at herremændene kastede sølvmonter i kilden for at få jagtlykke, hvorfor det vurderes at kilden understøtter det historiske element. Store Blåkilde er som Villestrup Å en sekundær oplevelse.

Willestrup Herregård er en kulturhistorisk værdi, og da den smukke barokhave er åben for publikum vurderes det, at herregården indeholder naturværdier som kan give naturoplevelser. Disse naturoplevelser indeholder personligt engagement og historie pga. den lange kulturhistorie som ligger bag herregården og barokhaven, og barokhaven vurderes at være kulturnatur. Barokhaven vurderes endvidere at være en primær oplevelse, hvis hovedformål at tilbyde spændende oplevelser.

Naturværdien, naturgenopretning ved Villestrup Å, er fokuseret på den naturgenopretning der er blevet gennemført ved Åens udløb fra 1998-2005. Det vurderes at naturgenopretningen understøtter nyhedsværdi og uforudsigelighed, da det endnu er nyt og spændende hvordan naturen vil forme landskabet omkring den genvundne å. Samtidig bevares nogle af de gamle kulturelementer, som fx bevaring af stemmeværket, hvilket understøtter oplevelseselementerne personligt engagement og historie. Selve naturgenopretningen er med til at forbedre mulighederne for den biologiske mangfoldighed og det vurderes, at naturgenopretningen understøtter alle de tre oplevelseselementer for den biologiske mangfoldighed. Nogle vil argumentere at da naturgenopretningen er menneskeskabt, kan det ikke være oprindelig natur, men jeg vil argumentere at selvom grundlaget er kulturnatur, så er bl.a. ørrederne der nu kan vandre op af åen og gyde et element af oprindelig natur. Samtidig er naturgenopretningen vurderet at være en sekundær naturoplevelse, da formålet med naturgenopretningen er mindre udvaskning af næringsstoffer, hvilket er en sekundær naturoplevelse.

Område 3						
Oplevelseselementer	Naturværdi		3E: Ouegård Mølle	3F: Stinesminde	3G: Kielstrup Sø	3H: Bredkilde og området omkring Kielstrup Sø
	Direkte oplevelseskvalitet (benyttelse)	Nyhedsværdi og uforudsigelighed				
		Personligt engagement	X	X	X	X
		Historie	X	X	X	X
	Biologisk mangfoldighed (beskyttelse)	Naturområdets størrelse og sammenhæng	X		X	X
		Oprindelig natur			X	X
		Kulturnatur	X	X	X	X
	Primær naturoplevelse		X		X	
	Sekundær naturoplevelse			X		X
	Placering i de seks emotionelle markeder		3, 4	1, 3, 4	3, 6	3, 6

Figur 10.15 viser tabelanalysen af naturværdierne 3E-3H

Ouegård Mølle er en kulturhistorisk værdi som i forening med det naturområde møllen ligger i indeholder naturværdier. Møllen vurderes at understøtte både personligt engagement og historie gennem kulturhistorien og landskabet omkring som indeholder flere gamle kulturhistoriske elementer. Området ved Ouegård Mølle ligger ved Villestrup Ådal som sammen med inderfjorden er et stort og sammenhængende naturområde, dette er hovedsageligt kulturnatur, men kan muligvis over en længere tidsperiode ændre sig til natur af mere oprindelig karakter. Ouegård Mølle er ikke længere i drift og bevaringen af denne betegnes derfor som en primær oplevelse.

Stinesminde fiskerleje er også en kulturhistorisk værdi, men pga. det spændende landskab omkring Stinesminde og mulighederne for at opleve det, medtages Stinesminde som en naturværdi. Det vurderes at Stinesminde understøtter personligt engagement og historie i høj grad, da det bl.a. er muligt at lystfiske her, og at naturen omkring fiskerlejet hovedsageligt er kulturnatur. Stinesminde betegnes som en sekundær oplevelse, da byen stadig er helårsbeboet.

Kielstrup Sø og Bredkilde er meget smukke og spændende naturområder som understøtter alle tre oplevelseselementer for den biologiske mangfoldighed. De to naturværdiers størrelse og sammenhæng med inderfjorden er tydelig, samtidig har søen og Bredkilde i skovområdet bagved karakter af oprindelig natur, mens eng og hede områderne er kulturnatur. Kielstrup Sø og Bredkilde understøtter det personlige engagement, idet det er muligt at vandre i området og fortællingerne tilknyttet, understøtter det historiske oplevelseselement. Søen og kilden understøtter

ikke nyhedsværdi og uforudsigelighed da naturplejen i området har fokus på bevaring af en statisk naturbeskyttelse. Dette er modsat Lille Vildmose hvor man arbejder ud fra en tankegang om dynamisk naturbeskyttelse, jf. naturværdi 1A-1C. Kielstrup Sø vurderes at være en primær oplevelse, da bl.a. afgræsning af heder og enge i dag foretages for at bevare hederne og engene og ikke for at sikre foder til husdyrene. Bredkilde vurderes at være en sekundær oplevelse da dens hovedformål er at tilføre vand til Kielstrup Sø.

Område 3					
Oplevelseselementer	Naturværdi		3I: Bramslev Bakker	3J: Valsgård Bæk	3K: Frisdal Slot
	Direkte oplevelseskvalitet (benyttelse)	Nyhedsværdi og uforudsigelighed			
		Personligt engagement	X	X	X
		Historie	X	X	X
	Biologisk mangfoldighed (beskyttelse)	Naturområdets størrelse og sammenhæng	X	X	
		Oprindelig natur		X	
		Kulturnatur	X	X	X
	Primær naturoplevelse		X		X
	Sekundær naturoplevelse			X	
	Placering i de seks emotionelle markeder		3, 5, 6	3	1, 3, 6

Figur 10.16 viser tabelanalysen af naturværdierne 3I-3K

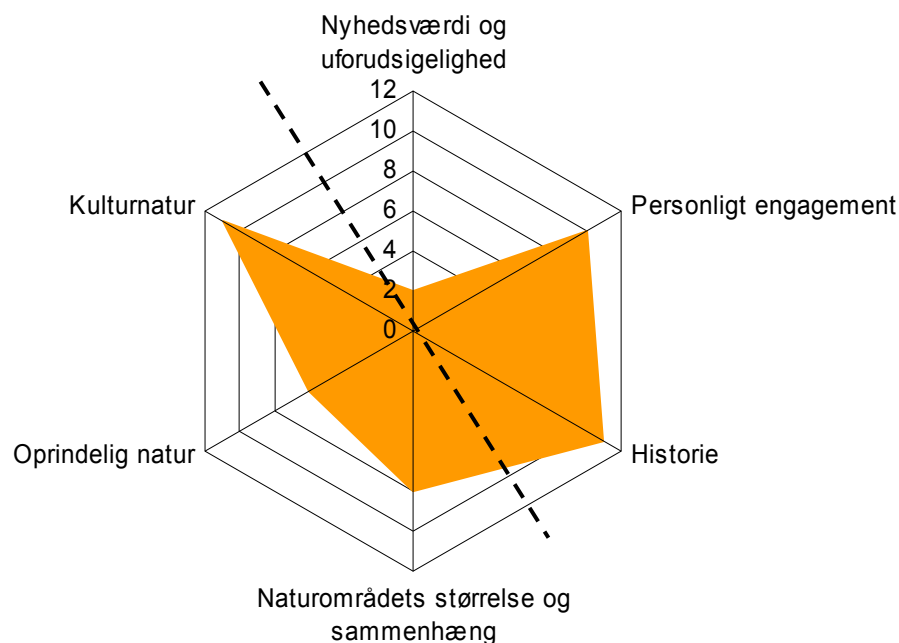
Bramslev Bakker vurderes at understøtte det personlige engagement, da man kan vandre i området og udsigten fra toppen af bakkerne er storslået, bakkerne indeholder også oplevelseselementet historie, da der er fortællinger tilknyttet området. Bramslev Bakker er en sammenhængende del af naturområdet fra Villestrup Ås udspring til inderfjorden, og kulturnaturen i form af de enestående enebærkrat har været anerkendt siden 1934. Bramslev Bakker har siden 1934 været fredet og græsning benyttes udelukkende til at sikre enebærkrattene, hvorfor bakkerne vurderes at være en primær naturoplevelse.

Valsgård Bæk indeholder alle de tre oplevelseselementer for den biologiske mangfoldighed, da det vurderes at bækken er en del af området ved Bramslev Bakker. Størstedelen af bækken er ureguleret og understøtter derfor oprindelig natur, mens den er opstemmet ved Hjertridsdal vandmølle, hvor der er en fisketrappe, her understøtter bækken kulturnatur. Valsgård Bæk vandmølle understøtter både det personlige engagement og oplevelseselementet historie. Det vurderes at bækken er en sekundær oplevelse, da den overordnet er ureguleret og upåvirket af mennesket.

Resterne af Frisdal Slot er en kulturhistorisk værdi som ligger i et smukt naturområde ved Bramslev Bakker og derfor vurderes at have elementer af natur. Frisdal slot er hovedsageligt en historie som er knyttet til en stenvold og en mindesten, hvorfor slottet understøtter både det personlige engagement og oplevelseselementet historie. Som naturværdi understøtter Frisdal Slot kulturnaturen gennem dets sammenhæng med Bramslev Bakker og Valsgård Bæk. Frisdal Slot vurderes at være en primær naturoplevelse, som ikke har nogen sekundær betydning.

10.4.1 Balance mellem benyttelse og beskyttelse i område 3

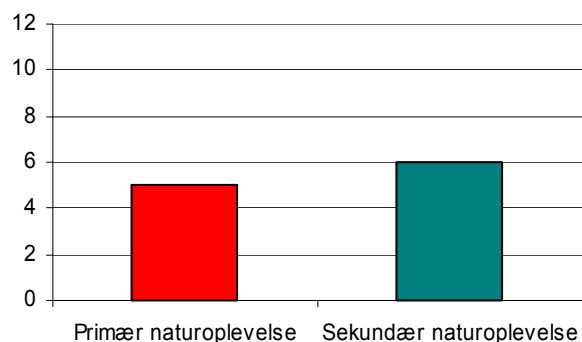
Figur 10.17 viser tabelanalysen af område 3 i et radardiagram. Den stiplede linie viser balancen mellem benyttelse og beskyttelse af de vurderede naturværdier. Nyhedsværdi og uforudsigelighed er opfyldt i mindst grad, dette hænger sammen med at kulturhistorie er vurderet som statiske elementer og at naturbeskyttelse, hvor man forsøger at bevare et statisk naturbillede fx overdrev, heder og enge, er vurderet ikke at understøtte nyhedsværdi og uforudsigelighed. Disse naturværdier er der flest af i område 3, modsat områder 1 som indeholder Lille Vildmose, hvor man praktiserer dynamisk naturbeskyttelse. De eneste naturværdier som understøtter nyhedsværdi og uforudsigelighed er naturgenopretningen ved Villestrup Ådal. Det personlige engagement, historie og kulturnaturen er opfyldt i størst grad, dette begrundes i at næsten alle naturværdier har kulturhistoriske elementer tilknyttet. Al dansk natur er kulturpåvirket, vi har ingen regnskove eller Grand Canyon, men vi har kulturpåvirket natur med en flere hundrede årig lang historie. Den lange

Figur 10.17 viser resultatet af tabelanalysen af område 3 i et radardiagram. Den stiplede linie viser balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen

historie gør dansk natur interessant ud fra en oplevelsesøkonomisk vinkel, og samtidig er der mange arter tilknyttet kulturnaturen, men selve naturen vil aldrig blive ligeså interessant som mere uberørte dele af verden, fx Borneos jungle eller Serengeti sletterne. Kun de direkte kulturhistoriske værdier, Frisdal Slot, Willestrup Herregård og Stinesminde er vurderet ikke at have betydning for naturområdets størrelse og sammenhæng, eller har alle naturværdier betydning for dette oplevelseselement. Således er der en rigtig god økologisk forbindelse fra Rold Skov til Mariager Fjord og langs med hele nordsiden af inderfjorden. Den oprindelige natur er ikke opfyldt i samme grad som kulturnaturen, bl.a. fordi naturbeskyttelse ved Bramslev Bakker og Kielstrup Sø forsøger at bevare den statiske kulturnatur. Man kunne, på mindre kulturhistoriske områder af område 3, forsøge at genskabe oprindelig natur i større grad, som man bl.a. har gjort gennem naturgenopretningen af den nederste del af Villestrup Å. Generelt er der ligevægt i balancen mellem beskyttelse og benyttelse af naturen, og i område 3 bør man derfor fokusere på at øge naturindholdet og oplevelseskvaliteten i alle naturværdierne, således at figur 10.17 kan blive fyldt helt ud.

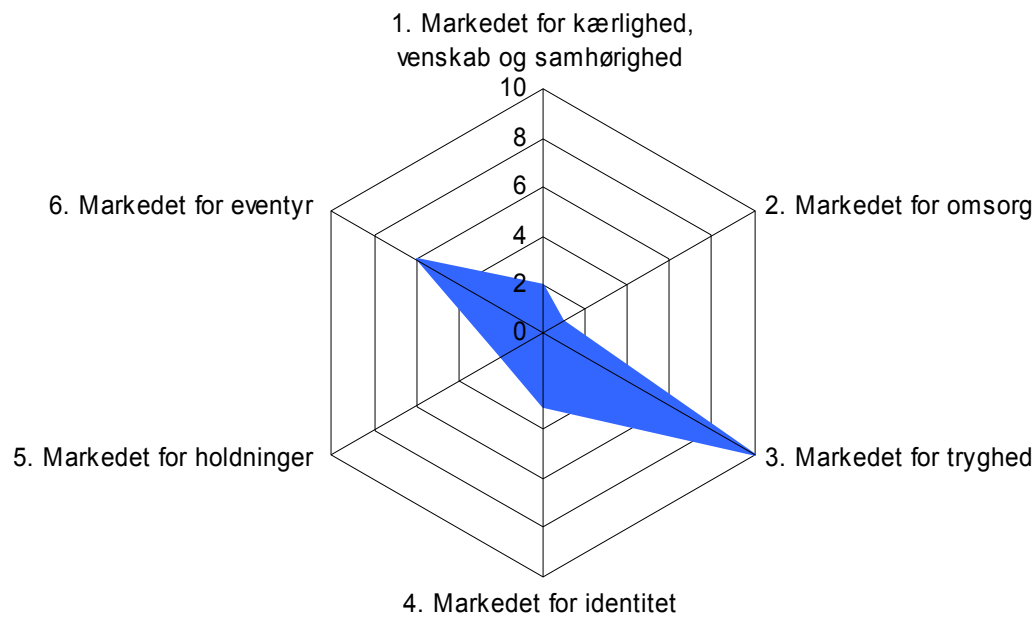
Figur 10.18 viser en optælling af de primære og sekundære naturoplevelser. Det ses at totalt understøtter naturværdierne fem primære og seks sekundære naturoplevelser. Fordelingen er dermed næsten lige, hvilket tyder på en god balance mellem naturoplevelserne der udelukkende eksisterer for oplevelsens skyld og naturoplevelser som er en yderligere bonus i forbindelse med naturbeskyttelsen. Dog bør flere af naturværdierne understøtte både de primære og sekundære naturoplevelser, hvilket ingen af dem gør.

Figur 10.18 viser fordeling af de primære og sekundære naturoplevelser

10.4.2 De seks emotionelle markeder og område 3

Figur 10.19 viser naturværdierne fra område 3 i forhold til de seks emotionelle markeder. Det ses at markedet for tryghed er understøttet i overvældende grad. Den eneste naturværdi som ikke understøtter markedet for tryghed er naturgenopretning ved Villestrup Å, da netop denne naturværdi handler om at være nyskabende, samtidig er det den eneste naturværdi som understøtter markedet for omsorg, forstået som omsorg for naturen. Markedet for identitet er understøttet i nogen grad, hovedsageligt gennem de kulturhistoriske naturværdier såsom

Figur 10.19 viser naturværdierne fra område 3 i forhold til de seks emotionelle markeder

Willestrup Herregård. Markedet for eventyr er vurderet at være understøttet der hvor der findes enestående, spændende, anderledes og specielle naturværdier, dette inkluderer Bramslev Bakker, Kielstrup Sø og Frisdal Slot. Sidstnævnte er med selvom slottet teknisk set ikke eksisterer, fordi historien der er tilknyttet slottet er rigtig god, hvormed Frisdal Slot kan sætte gang i fantasien og således skabe et lille eventyr. Stinesminde er bl.a. blevet vurderet at ligge i markedet for venskab og samhørighed, da det må forventes at der eksisterer nogen grad af samhørighed mellem beboerne i det lille fiskerleje med kun 30 husstande. Af samme grund understøtter Stinesminde markedet for identitet, idet der ligger en lokal identitet i at bo i Stinesminde. Markedet for holdninger er understøttet af Bramslev Bakker og naturgenopretning ved Villestrup Å, disse to naturværdier er på en måde modsigende i deres naturbeskyttelse. Naturbeskyttelsen ved Villestrup Å handler om naturbeskyttelse for naturens skyld, mens naturbeskyttelse ved Bramslev Bakker handler om naturbeskyttelse for kulturens skyld. Begge naturværdier repræsenterer således en holdning i naturbeskyttelsesdebatten. Personligt er jeg af den holdning, at der i den danske natur er plads til begge typer af naturbeskyttelse.

Overordnet indeholder område 3 naturværdier som er tilknyttet meget kultur, men man formår ikke at formidle den kultur på de seks emotionelle markeder, hvorfor man ikke kan sige at disse naturværdier ligger i oplevelsesøkonomien. Dette er modsat naturværdierne i område 1.

10.4 Besvarelse af problemformulering

På grundlag af ovenstående analyser kan problemformuleringen: *"Hvordan kan oplevelsesøkonomiske strategier indtænkes i kommuneplanens naturplanlægning?"*, besvares.

Generelt er der forskel på naturoplevelserne i de to områder. Område 1 har enkelte exceptionelle naturoplevelser som Lille Vildmose og Als Odde, mens område 3 har flere naturværdier med kulturnatur, som ikke er af samme exceptionelle naturkvalitet som de enkelte værdier i område 1. Dette betyder dog ikke, at naturværdierne i område 3 ikke er værd at besøge. Naturværdierne i område 1 og 3 er blot forskellige. Endvidere viser analyserne at naturværdierne i område 1 eksisterer i oplevelsesøkonomien, da naturværdierne understøtter de seks emotionelle markeder. Modsat understøtter naturværdierne i område 3 kun de seks emotionelle markeder i ringe grad, hvorfor det konkluderes at naturværdierne ikke er i oplevelsesøkonomien. Naturværdierne i område 3 er af høj formidlingskarakter, da de indeholder meget kulturnatur, men indtil nu har man ikke formået at formidle den kulturnatur, hvorfor her findes et potentiale for vækst.

Analyserne viser at tabelanalysen som metode fungerer godt, idet den kan udpege forskellene mellem områderne. Således har tabelanalysen vist, at den kan fungere som et dialogværktøj for hvordan naturoplevelser og oplevelsesøkonomiske strategier kan indtænkes i kommuneplanlægningen. I det efterfølgende kapitel 11 vil en række anbefalinger til Mariagerfjord Kommune på grundlag af resultaterne af tabelanalysen blive opstillet.

11 anbefalinger

Dette kapitel indeholder en samling anbefalinger til Mariagerfjord Kommune, anbefalingerne opstilles på basis af de udførte teoretiske analyser og case studiet.

Det overordnede mål med projektet har været at sikre mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen. Udgangspunktet for at sikre dette mål var naturplanlægning gennem den nye kommuneplan og emnet naturoplevelser i oplevelsesøkonomien. De teoretiske analyser af kommuneplankataloget bekræftede hypotesen, hvor det blev bekræftet at 9 af emnerne fra kommuneplankataloget kan sikre balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen, hvor naturoplevelser i oplevelsesøkonomien kan fungere sammen med den traditionelle naturbeskyttelse. Igennem case studierne skulle følgende problemformulering besvares: *"Hvordan kan oplevelsesøkonomiske strategier indtænkes i kommuneplanens naturplanlægning?"*. Svaret til dette spørgsmål ligger i tabelanalysen, hvor tabelanalysen kan fungere som et dialogværktøj for hvordan kommunen kan inddrage naturoplevelser og oplevelsesøkonomiske strategier i kommuneplanlægningen for naturen. På grundlag af case studierne opstilles en række anbefalinger.

11.1 De teoretiske analyser

Teorien viser at der eksisterer en sammenhæng mellem at benytte naturen til naturoplevelse og at beskytte naturen. Den viser endvidere at balancen mellem ovenstående sammenhæng, kan sikres i kommuneplanlægningen gennem kommuneplanen, hvor 9 af emnerne fra kommuneplankataloget understøtter oplevelsesøkonomien. Disse 9 emner er blevet testet gennem tabelanalysen som har vist at der er ligevægt mellem emnernes benyttelse og beskyttelse af naturen, dvs. at der er potentiale for at skabe en bæredygtig oplevelsesøkonomi i sammenhæng med naturbeskyttelsen. På grundlag af dette anbefales:

- Mariagerfjord Kommune bør indtænke naturoplevelser i de identificerede 9 kommuneplankatalog emner, når de udarbejder kommuneplanen.

Dette betyder at Mariagerfjord Kommune bør indtænke naturoplevelser i planlægningen for emnerne; fritidsformål, skovrejsning, lavbundsarealer, naturbeskyttelse, kulturhistorie, landskab, geologi, vandløb, søer og kystvande samt kystnærhedszonen. For nogle af emnerne er det naturligt at indtænke oplevelser, bl.a. er det en del af formålet med Naturbeskyttelsesloven, men

for andre af emnerne, fx lavbundsarealer og geologi, har der ikke været sædvane. Mariagerfjord Kommune har derfor nye muligheder for at inddrage naturoplevelser i naturbeskyttelsen, og dermed sørge for en bedre balance mellem benyttelse og beskyttelse af naturen.

11.2 Landskabsanalysen

Landskabsanalysen viser at der er en klar sammenhæng mellem naturområderne i Mariagerfjord Kommune. Områderne 1-6, jf. figur 9.4, starter ved Lille Vildmose og bevæger sig ud til alle hjørner af kommunen. De områder som ikke er udpeget er hovedsageligt større sammenhængende landbrugsområder, samt byerne. Landskabsanalysen viser endvidere at Mariagerfjord Kommune kan inddeles i mindre, tæt sammenhængende, naturområder, som kan benyttes til at skabe forskellige og spændende natur- og landskabsoplevelser baseret på eksisterende elementer. På basis af landskabsanalysen anbefales det:

- Mariagerfjord Kommune bør udarbejde en samlet plan for naturplanlægningen af større naturområder, hvor typen af naturbenyttelse og naturbeskyttelse fastlægges.

En samlet overordnet plan for et større område, hvor man fastlægger klare mål for hvilken type naturbeskyttelse og hvilken type naturbenyttelse man ønsker at foretage sig i dette større område. Områderne bør være sammenhængende gennem hele kommunen, hvor sammenhængende henviser til både økologiske forbindelser, og til sammenhængende naturoplevelser fx stinet eller tema-ruter, jf. afsnit 11.3.

11.3 Tabelanalysen

Tabelanalysen har bekræftet hypotesen på empirisk niveau, nemlig at oplevelser kan medvirke til at sikre balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen. Oplevelsesaspektet bruges som benyttelse af naturen, hvorledes fokus i kommuneplanlægningen flyttes fra primær produktion til at benytte naturen anderledes. Naturbeskyttelse og intensiv primær produktion er to modsætninger, som ikke kan forenes. Oplevelser kan benyttes som en bufferzone mellem de to modsætninger. I et område har man måske intensivt landbrug og lige ved siden af landbruget findes et naturområde af høj værdi som fx Villestrup Å der ligger ved et stort intensivt dyrket landbrugsområde. Man kan udlægge et område til naturoplevelser, som en bufferzone mellem det intensive landbrug og naturen af høj kvalitet. Jorden langs med Villestrup Å bør dyrkes ekstensivt for at sikre og beskytte naturen, men lodsejerne ved åen skal også have en indtægt, derfor kunne man benytte områderne

langs med åen til rekreative naturoplevelser. Naturoplevelser skal nødvendigvis være nær naturen, men case analysen har vist at historie og kultur også er en meget vigtig del af naturoplevelser. Faktum er, at naturoplevelser for de fleste mennesker handler om frisk luft, motion, afslapning væk fra hverdagens stress og jag og at opleve dyrelivet (Østergaard 2000, 114-117). Ud fra dette opstilles følgende anbefaling:

- Områder for naturoplevelser kan udlægges som bufferzoner mellem primære produktionsområder og naturområder af høj værdi.

Det bør samtidig pointeres at man ikke kun skal udlægge rekreative område i bufferzoner, da naturoplevelser er afhængige af fascinerende, spændende og exceptionelle naturområder.

Tabelanalysen viser generelt at der er et potentiale for at øge kontakten mellem naturbeskyttelse og kulturhistorie. Man kunne bl.a. øge formidlingen af fortællinger og sagn i de forskellige områder, særligt for børn og unge kunne dette gøres interessant, fx *"fortællinger i børnehøjde"*. Sagn og fortællinger kunne benyttes til at skabe en natur og kulturhistorisk rejse rundt i landskabet, fra den tidlige istid frem til i dag, hvor naturens og menneskets aftryk og påvirkninger formidles med indlevelse og aktiviteter tilknyttet historien, fx *"i bondens træsko – fra fortid til nutid"*. Man kunne også udnytte naturen sammen med kulturhistoriske temaer i en samlet turismestrategi for hele kommunen. På dette grundlag opstilles følgende anbefaling:

- Mariagerfjord Kommune bør forbedre sammenhængen mellem natur og kultur for at skabe gode rekreative oplevelser i naturen.

Nogle naturoplevelser har ikke behov for at få tilknyttet kulturhistorie, som fx Lille Vildmose, men kulturhistorien øger indlevelsen i naturoplevelsen, og det er lettere at forstå behovet for beskyttelse, hvis man føler noget for det der skal beskyttes.

Der findes et potentiale for at udnytte de spektakulære naturoplevelser i Mariagerfjord Kommune til at formidle de mindre naturoplevelser. Man kunne overveje at udarbejde et naturatlas med de spektakulære naturoplevelser indtegnet og forbundet med stinet fx cykel-, vandre- og rideruter, hvor stinettene skal føres omkring de mindre spektakulære naturoplevelser. Samtidig kan naturatlasset benyttes som en samlet guide til de naturoplevelser der findes i Mariagerfjord Kommune, og til den kulturhistorie, hvor der er tilknyttet naturoplevelser, ligesom turistindustrien kan benytte atlasset til at formidle kommunens natur- og kulturkvaliteter til turister. Med fordel

kunne Mariagerfjord Kommune udarbejde et natur- og kulturatlas som indeholdt de spektakulære oplevelser af forskellig slags som findes i kommunen. Atlasset skal kombineres med friluftsskaktiviteter. I arbejdet kunne man med fordel inddrage interesseorganisationer og –foreninger samt Randers, Viborg, Vesthimmerlands og Rebild Kommune og andre relevante myndigheder. Det anbefales:

- Mariagerfjord Kommune bør udarbejder et naturatlas

På grundlag af case analyserne af område 1 og område 3 har jeg identificeret følgende spektakulære naturoplevelser og deres følgeoplevelser som et eksempel:

Bramslev Bakker	Kielstrup Sø	Lille Vildmose	Als Odde
Valsgård Bæk	Bredkilde	Urokseprojektet	Lovnkær Skov
Hjerritsdal vandmølle	Rokkestenen	Tofte Tårnet	Helberskov Bjerg
Frisdal Slot	Stinesminde	Øster Hurup	Sangsvaner

De spektakulære naturoplevelser har altså flere naturoplevelser af mindre skala tilknyttet, dette kunne udnyttes i et naturatlas, hvor de mindre oplevelser kunne benyttes til at skabe en eller flere rundrejser i Mariagerfjord Kommune.

Tabelanalysen analyserede endvidere naturværdier i forhold til de seks emotionelle markeder. Bevidstheden om at disse markeder eksisterer og at her findes et potentiale for vækst er en vigtig del af tabelanalysen. Det anbefales:

- Mariagerfjord Kommune bør diskutere og overveje muligheder for at skabe vækst indenfor de seks emotionelle markeder gennem kommuneplanen, evt. ved at udarbejde et idékatalog til det private erhvervsliv.

Ud fra analyserne baseret på de seks emotionelle markeder i kapitel 10, har jeg gjort mig nogle overvejelser omkring hvilke oplevelser, man kunne tilbyde borgere og turister i Mariagerfjord Kommune.

Markedet for kærlighed, venskab og samhørighed:

- Brug naturen til at skabe relationer mellem mennesker, fx ved at skabe fysiske rammer for mødesteder for cykelentusiaster, historieinteresserede og lignende.

- Bryllupsmarkedet er i vækst, fx kunne en samlet bryllupspakke med vielse, fotografering og reception i forbindelse med natur- og kulturværdier være en mulighed.

Markedet for omsorg (for naturen og for sjælen):

- Mange ønsker at drage omsorg for naturen, de ved bare ikke hvordan. Tilbyd information om udvikling af økologi, ekstensiv landbrugsdrift, græsningsslaug, lokale specialiteter og lokalt håndværk fx gennem samarbejde med LEADER+ og interesseorganisationer.
- Wellness turisme kunne udbygges i forbindelse med naturen, fx gåture i smukke landskaber efterfulgt af massage og middag på et 5-stjernet hotel.
- Motion- og fitness er for mange mennesker en metode til at stresse af og for andre et fysisk behov pga. stillesiddende arbejde. Mariagerfjord Kommune kunne skabe et bedre samarbejde med frilufts- og motionsklubber omkring motion i naturen, fx *hvorfor løbe på et løbebånd, når man kan løbe i skoven?*
- Velgørenhed er et marked som er i stigende vækst, og alt fra rockkoncerter til Danmarks Naturfredningsforenings årlige indsamling af affald smidt i naturen, kan udnyttes i forbindelse med naturoplevelser.

Markedet for tryghed og uforanderlighed:

- Brug naturen til at mindske stress hos borgere og medarbejdere. Uddan borgere, virksomheder og medarbejdere omkring sundheden ved fx at gå en tur i skoven hver dag.
- Brug dette marked i den direkte turisme branding, fx *"den klassiske herregårdsferie"* eller *"naturmennesket, som lever i pagt med naturen"* eller *"Fyrkat og vikingerne"*.

Markedet for identitet:

- Inddrag frivillige organisationer og foreninger, fx Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, friluftsföreninger, sports- og motionsklubber, lokalhistoriske organisationer osv. i kommuneplanlægningen for naturen. Giv organisationerne et tilhørsforhold til kommuneplanen.
- Inddrag skolerne i naturbeskyttelsen. Lær børnene om de natur- og kulturhistoriske værdier som findes i det område de bor i. Træk gymnastiktimerne eller biologitimerne ud i skoven, lær børnene om planter og dyrearter.
- Find fællesnævnerne for den ny Mariagerfjord Kommune, brug lokalhistorie, naturværdier osv. til at skabe en ny fælles kommuneidentitet

Markedet for holdninger:

- Hvilke typer naturbeskyttelse skal man have i Mariagerfjord Kommune? Statisk, dynamisk eller en mellemting? Skal der være offentlig adgang eller lukket? Skal man udsætte vilde dyr som naturforvaltere? Skal man gøre lidt af det hele, eller meget af én ting? Undersøg borgernes holdninger til natur og naturbeskyttelse, husk også at spørge børnene. Lyt til interesseorganisationerne.
- Tilbyd kurser i naturbeskyttelse: *"Hvorfor skal vi naturbeskytte?"* eller *"Hvad får vi ud af det?"*
- Brug naturvejledere som formidlere af naturen.

Markedet for eventyr:

Gør naturoplevelserne mere aktive. Som eksempel:

- Rold Skov Geocatching - *Moderne skattejagt for hele familien.*
- Rollespil på kulturhistorisk grundlag.
- Mountainbiking og paintball mellem Mariager og Kastbjerg Å.
- Islænderridning ved Als Odde eller terrænspringning i Rold Skov.
- Legepladser for voksne, fx klatrebane i trætoppene eller en (sæsonbestemt) svævebane over Kielstrup Sø mm.
- Naturlegepladser for børn ved Bramslev Bakker.

Figur 11.1 viser terrænspringning i skoven (Stutteri Hippios 2007)

Som det ses er der mange muligheder for spændende, sjove og anderledes naturoplevelser indenfor de seks emotionelle markeder.

11.4 Aktivitetsplan for Mariagerfjord Kommune med baggrund i dialog og tabelanalysen

Tabelanalysen er et dialogværktøj som Mariagerfjord Kommune kan benytte til at indtænke naturoplevelser i planlægningen af naturen. Formålet med at bruge tabelanalysen som et dialogværktøj er at fastlægge og definere kommunens forudsætninger for naturplanlægningen, samt kommunens videre udvikling indenfor oplevelsesøkonomien. Til dette arbejde bør man invitere medarbejdere fra kommunens forskellige forvaltninger til et dialogmøde, man kan eventuelt også invitere interesseorganisationer, fx Danmarks Naturfredningsforening, lokale turistbureauer, LEADER+ samt sports- og fritidsklubber, til dialogmødet. Dialogen kan opdeles i flere emner, fremgangsmåden beskrives nedenfor.

Overordnet skal de seks oplevelseselementer diskuteres. I denne rapport er der opstillet elementerne: nyhedsværdi og uforudsigelighed, personligt engagement og historie, som har betydning for den direkte oplevelseskvalitet og elementerne: naturområdets størrelse og sammenhæng, oprindelig natur og kulturnatur, som har betydning for den biologiske mangfoldighed. Man bør benytte disse elementer til den indledende dialog, men efterfølgende kan der være behov for at gå tilbage og ændre ved de oprindelige oplevelseselementer, således at de passer bedre til netop Mariagerfjord Kommunes ønsker for naturplanlægningen.

Det næste skridt er at kortlægge naturværdier og eventuelt også kulturværdier i kommunen. Man bør definere hvilke værdier man ønsker at inddrage i analysen, man kan fx også inddrage turisme- og fritidsaktiviteter. Her vil interesseorganisationerne sandsynligvis kunne bidrage. Det vil være en fordel hvis man udvælger et af de i landskabsanalysen definerede områder, således at analysen bliver mere håndgribelig, og kortlægger natur og eventuelle kulturværdier indenfor det afgrænsede område først.

Når man har indsat de definerede oplevelseselementer og de kortlagte naturværdier i tabelanalysen kan den reelle dialog begynde. Dialogen bør forløbe som en diskussion af hver enkelt markering, hvor processen i dialogen er det essentielle. Diskussionerne er medvirkende til at skabe en kreativ proces omkring naturplanlægningen, hvor anderledes og kreative løsninger skal have plads til at udvikle sig. Dialogprocessen kan opdeles i to processer: markeringerne i forhold til de seks oplevelseselementer og placeringen i de seks emotionelle markeder. Markeringerne hjælper med at fastlægge kommunens forståelse af naturbeskyttelse og

naturbenyttelse og de bidrager i høj grad til at naturoplevelser indtænkes som et element i alle de kortlagte naturværdier i kommunen. Placeringen i de seks emotionelle markeder sætter en kreativ idéproces i gang, hvor man har mulighed for at overveje alternative muligheder for benyttelsen af landskabet. Muligheder som kan bidrage til bedre og flere naturoplevelser, og økonomisk vækst indenfor utraditionelle markeder. Selve dialogprocessen bør skrives ned, således at begrundelser for markeringerne kan benyttes til at fastlægge Mariagerfjord Kommunes syn på naturplanlægningen, og definere en klar udviklingsstrategi for naturbeskyttelsen, og inddragelsen af naturoplevelser i denne. Diskussionerne omkring de seks emotionelle markeder kan eventuelt udarbejdes som et idékatalog til kommunens private erhvervsliv og borgere fx i samarbejde med LEADER+. Idékataloget kan medvirke til at skabe nye bæredygtige oplevelseserhverv i kommunen. Således kan tabelanalysen inddrage oplevelsesøkonomi i kommuneplanlægningen for naturen og dermed medvirke til at skabe mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen.

12 Konklusion

Dette kapitel har til hensigt at konkludere på projektet "Kommuneplanlægning 2007: mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen". Rapporten er opdelt i en teoretisk del og en case del, den teoretiske del blev der konkluderet uddybende på i kapitel 7.

Projektet tog udgangspunkt i projektet "De danske landdistrikter – Kilde til oplevelse", som undertegnede udarbejdede på 9. semester. Gennem yderligere analyser kunne jeg konkludere at oplevelsesøkonomi var den 5. store økonomi i samfundsudviklingen og at den kunne benyttes til at skabe en bæredygtig udvikling. På grundlag af disse konklusioner, ønskede jeg at undersøge hvordan naturoplevelser i oplevelsesøkonomien kan inddrages i den offentlige sektor, nærmere betegnet i kommuneplanlægning. På dette grundlag opstillede jeg følgende hypotese:

Balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen kan sikres ved at indtænke oplevelsesøkonomiske strategier i kommuneplanen.

Det kan konkluderes at 9 af de i alt 19 kommuneplankatalog emner kan have betydning for oplevelsesøkonomien. De 9 emner er blevet analyseret i forhold til deres direkte oplevelseskvalitet og i forhold til deres betydning for den biologiske mangfoldighed. Denne analyse har vist at langt størstedelen af emnerne understøtter både direkte oplevelseskvalitet, dvs. benyttelse af naturen til at skabe naturoplevelser, og den biologiske mangfoldighed, dvs. beskyttelsen af naturen. Ud fra de teoretiske analyser kunne hypotesen således bekræftes, jf. kapitel 7.

Bekræftelsen af hypotesen førte til opstillingen af følgende problemformulering:

Hvordan kan oplevelsesøkonomiske strategier indtænkes i kommuneplanens naturplanlægning?

Mariagerfjord Kommune blev udvalgt til et case studie, hvorigennem problemformuleringen blev besvaret. Først blev der udarbejdet en landskabsanalyse af Mariagerfjord Kommune, som inddelte kommunen i 6 naturområder. Landskabsanalysen konkluderede, at der er sammenhæng mellem naturområderne i Mariagerfjord Kommune og at der er en klar forskel mellem naturtyperne i de forskellige områder. Af de udpegede naturområder blev der udvalgt 2 områder, som gennemgik en kortlægning af naturværdier. Naturværdierne blev herefter analyseret i forhold til deres direkte oplevelseskvalitet og deres betydning for den biologiske mangfoldighed. Case studierne

bekræftede hypotesen på empirisk niveau, hvor det kan konkluderes at både område 1 og område 3 understøtter både den direkte oplevelseskvalitet og den biologiske mangfoldighed, hvorved balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen er understøttet. Dog blev det konkluderet, at på nuværende tidspunkt er kun område 1 i oplevelsesøkonomien, da kun område 1 understøtter de seks emotionelle markeder, jf. afsnit 10.4. Ud fra analyserne kan det konkluderes at tabelanalysen kan benyttes som et dialogværktøj til at indtænke oplevelsesøkonomiske strategier i kommuneplanens naturplanlægning.

Det overordnede mål for dette projekt har været at skabe mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser for befolkningen. På grundlag af de udførte analyser, konkluderes det at man kan benytte naturoplevelser i oplevelsesøkonomien til at skabe mere natur og til at skabe bedre naturoplevelser. Det konkluderes endvidere at kommuneplanen kan benyttes til at skabe de fysiske rammer for mere natur i landskabet og bedre naturoplevelser, hvis naturoplevelser indtænkes i de 9 kommuneplankatalog emner. Sidst kan det konkluderes at tabelanalysen kan benyttes til at indtænke naturoplevelser i processen omkring udarbejdelse af kommuneplanen.

12.1 Diskussion af resultaternes validitet

Bekræftelsen af hypotesen er begrundet i teoretiske analyser af kommuneplankataloget, hvor kommuneplankataloget beskriver kommuneplanlægningen som man fra statslig side ønsker den. At kommuneplankataloget er en beskrivelse af kommuneplanlægningen og ikke en egentlig kommuneplan, betyder at analyserne af har udelukkende teoretisk karakter, idet der ikke findes nogen empiriske data som man kan sammenligne resultaterne med. For bekræftelsen af hypotesen betyder dette, at teoretisk set kan man sikre balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen ved at indtænke oplevelsesøkonomiske strategier i kommuneplanen, men det er ikke blevet afprøvet eller testet i praksis. Endvidere gælder for bekræftelsen af hypotesen at oplevelsesøkonomien ikke må opfattes som et vidundermiddel som kan kurere alle problemer. Man skal, som med alt andet i planlægning, tænke helhedsorienteret, dvs. oplevelsesøkonomiske strategier bør og kan indtænkes som et element i en bæredygtig udvikling, men man skal huske at inddrage økonomiske, miljømæssige og sociale omkostninger ved en udvikling baseret på oplevelsesøkonomiske strategier.

Case studiet af Mariagerfjord Kommune benyttede tabelanalysen til at besvare problemformuleringen, og på grundlag af analyserne blev der opstillet nogle anbefalinger til Mariagerfjord Kommune, jf. kapitel 11. Generelt handler anbefalingerne om at skabe større

sammenhæng mellem natur, kultur og oplevelser. Endvidere foreslås det konkret, at Mariagerfjord Kommune udarbejder et naturatlas over kommunens naturværdier og et idékatalog for inddragelse af de seks emotionelle markeder. anbefalingerne inddrager ikke overvejelser omkring det økonomiske aspekt ved at udbygge oplevelsesøkonomien i Mariagerfjord Kommune, da det forudsættes at inddragelsen af oplevelsesøkonomiske strategier vil medvirke til at skabe økonomisk vækst. For besvarelsen af problemformuleringen og anbefalingerne betyder dette, at der ikke er taget hensyn til eventuelle økonomiske omkostninger ved videre undersøgelser eller ved gennemførelse af anbefalingerne. I praksis vil det derfor blive nødvendigt at udføre økonomiske vurderinger over omkostninger og vækstpotentiale for udviklingen. Det er vigtigt at det samfundsøkonomiske aspekt inddrages ved sådanne vurderinger, da mange fordele ved oplevelsesøkonomien ligger udenfor det økonomiske marked, som fx: et renere miljø grundet, forbedret natur og biologisk mangfoldighed, udvidet mulighed for rekreation og turisme, og heraf følger bedre muligheder for motion og en sundere befolkning.

13 Bliver vi så rigere?...

Dette kapitel indeholder en perspektivering af nærværende projekt. Perspektiveringen foretages under titlen "Bliver vi så rigere?..."

Spørgsmålet man kan stille i forbindelse med oplevelsesøkonomien, er: *"Bliver vi så rigere?..."* Mit svar er et entydigt, JA! Men ikke nødvendigvis i monetære enheder. Hvis man tænker over det, så er penge jo langt fra den eneste rigdom vi har. Man kan være rig på viden, rig på sociale netværk, rig på oplevelser, rig på idéer og kreativitet osv. Skal man måle disse rigdomme vil man ikke kunne komme frem til et entydigt resultat, sådan er det også med oplevelsesøkonomien. Oplevelsesøkonomien tager det yderst subjektive begreb "oplevelser" og skaber produkter, viden og økonomisk vækst ud herfra. Men hvad er det egentligt værd, alt sammen?

Analyserne har vist at eksistensbehovet, i hvert fald i den vestlige verden, er opfyldt. De har vist at samfundsudviklingen bevæger sig mod opfyldelse af andre behov, hvorfor der er vækst indenfor markeder som kan opfylde disse behov, jf. afsnit 2.1. Der findes et stort behov for kreativitet og skabertrang, hvilket ses i væksten af amatørkunstnere, musikere, skuespillere, designere osv. Mennesket ønsker at skabe nye former, som tilfredsstiller den kreative del af vores hjerne, både ved at skabe nye former, men også ved at betragte dem. Et kunstværk, en sang, et design eller et skuespil illustrerer den kreative proces som kunstneren har været igennem og det indbyder beskueren til at bruge den kreative del af hjernen til at forestille sig kunstnerens proces, til at opfinde historier og fortolkninger som kan knytte sig til kunstværket. Kreativiteten og kunsten er en rigdom, når man taler om uddøde civilisationer, taler man ikke om hvor rige de var, man taler om deres kunstværker og deres opfindelser, tænk blot på Ægyptens pyramider, Inkaernes landbrugsopfindelser, Romernes bygningsværker eller Vikingernes skibe. Det er kunsten som en civilisation huskes på, og ikke dets økonomi. Kunst og kreativitet er en rigdom.

Figur 13.1 viser en kunstmaler og et smukt efterårslandskab (Gettyimages 2007)

Man kan tale om mennesker som er rige på oplevelser og viden, mennesker som "lever livet fuldt ud". Det er mennesker som bestiger Mount Everest, som krydser Mongoliets stepper, som vandrer i Alaska, blot tænk på de tidligere tiders opdagelsesrejsende som fx Columbus. Oplevelser er en rigdom, jf. afsnit 2.1. Når man husker tilbage på sine egne ferier, tænker man på de oplevelser man har fået, man tænker på vandreture, badning ved stranden, ture i tivoli osv. For mange, er en stor del af oplevelserne nærheden med dem man rejser med, uanset om det er familie, venner eller kæresten. Det at opleve noget sammen har stor betydning, og relationer til andre mennesker, mennesker som man holder af, er rigdom.

Oplevelserne i naturen har også en betydning for mange menneskers velvære. Arbejde i dag er ofte forbundet med et skrivebord og en computer, jf. afsnit 6.1.10. Mange timers stillesiddende arbejde på et lukket kontor. For nogle er det et mareridt, men for de fleste danskere er det en realitet. Når vi får fri, har vi derfor et stort behov for at komme ud i den friske luft og bruge vores kroppe, jf. afsnit 2.3.2, 6.1 og 11.3. Motion i frisk luft er også med til at bekæmpe et af den moderne verdens største trusler: fedme. Forskere i den vestlige verden taler i dag om en global fedme-epidemi. I Danmark er forekomsten af fedme steget med 30-40 gange i løbet af de sidste 50 år, det betyder at ca. 40 % af den voksne danske befolkning lider af overvægt og heraf lider 13-15 % af decideret fedme. For børn er der sket en tredobling i forekomsten af fedme over de sidste 30 år. Fedme er skyld i sygdomme som hjerte-kar sygdomme og diabetes, desuden er fedme i dag ved at udkonkurrere tobaksrygning, som den største dødsårsag der kan forebygges. I dag bruges 5-8 % af det totale danske sundhedsbudget på fedme-relaterede sygdomme, et tal som forventes at stige drastisk i takt med at fedme-epidemien vokser. Forskere vurderer at fedme-epidemien vil få alvorlige samfundsøkonomiske konsekvenser hvis den fortsætter uhæmmet (Ernæringsrådet 2003, 7-9). Det er klart at naturoplevelser betyder øget motionsmuligheder og selvom omkostningerne ved ikke at reagere på fedme-epidemien, ikke er udregnet i monetære enheder,

Figur 13.2 viser to mennesker der nyder solnedgangen ved stranden (Gettyimages 2007)

så er der hos danske og internationale forskere ingen tvivl om at verden ikke har råd til at vente passivt. Derfor er naturens potentiale for motion en rigdom.

En anden trussel mod den moderne tilværelse er stress, jf. afsnit 2.1.2 og 6.1.10. Også her kan naturoplevelser benyttes, naturen kan tilbyde fordybelse og ro i sjælen. For mange mennesker giver naturen dem et pusterum i hverdagen, dette ses bl.a. af efterspørgslen på kolonihavehuse i hovedstadsområdet, eller antallet af folk som køber nedlagte landbrug selvom de arbejder i byerne. For mange mennesker betyder naturen en mulighed for at genopbygge ens styrke, for at man kan overkomme kravene fra arbejdet, familien osv. Naturoplevelsers evne til at nedsætte stress er en rigdom.

Økonomisk vækst på basis af oplevelser har også potentiale udenfor Danmark, én af oplevelsesøkonomiens største styrker er at den kan starte småt og langsomt vokse sig større. Man kan sige at turismen er den reneste form for oplevelsesøkonomi. Vi rejser på ferie for at få nogle oplevelser et andet sted, måske sammen med familien, gode venner, folk med den samme interesse osv. Turismens naturlige udvikling knytter sig til nogle generelle retningslinier, i første omgang bliver destinationer opdaget af forskere og videnskabsfolk, herefter følger back-pakkerne og lignende og i kølvandet på dem følger selve turismeindustrien, det er industrien som derefter tiltrækker den almindelige turist. Turismen i området vokser fortsat, indtil kurven truer med at knække, oplevelserne bliver for kommercialiseret og turisterne stopper med at komme. Dette er et kritisk tidspunkt for alle turismedestinationer, hvor destinationen herefter skal udvikle sig i balance mellem udbud og efterspørgsel (Smed 2005). Turismen skal være bæredygtig for fortsat at kunne tiltrække turister. Nogle destinationer, som fx Las Vegas, lever af det kommercialiserede image, mens andre destinationer, som fx Kenya, lever af naturoplevelser. Oplevelser kan være grobund for vækst i områder med exceptionel natur som skal beskyttes, fx i dele af Afrika, Sydamerika og Asien, turismen i disse områder lever af naturoplevelser, hvorfor naturen er ekstra vigtig at beskytte, denne form for turisme kaldes økoturisme og er i vækst i flere u-lande (Weaver and Lawton 2002, 366). Generelt kan turismen medvirke til at beskytte den natur som turisterne er der for at opleve, men det er essentielt at der er balance mellem benyttelsen og beskyttelsen af naturen. For u-landene kan bæredygtig turisme være en rigdom.

Som svar på spørgsmålet: *"Bliver vi så rigere?.."*. Kan jeg kun svare, at ja jeg tror oplevelsesøkonomien har et stort potentiale for at sikre den menneskelige behovsopfyldelse, og at vi på sigt vil føle os rigere, fordi vi ikke føler at vi mangler noget. Om man vil kunne se den rigdom på betalingsbalancen, det ved jeg ikke. Men er det ikke også irrelevant, hvis vi er lykkelige?

Litteraturliste

- (Aaen 2006)
Aaen, Maria. *De danske landdistrikter – kilde til oplevelse*. 9. semester projekt. Gruppe 9. Environmental Management. Aalborg Universitet. 2006.
- (Andersen 1998)
Andersen, Ib. *Valg af organisationsteoretiske metoder – et kombinationesperspektiv*. Samfundslitteratu. København. 1998.
- (Billeder af Danmark 2007)
<http://www.ees.dk/7000c>. Hentet 07.06.2007.
- (Brundtland-Kommissionen 1987)
Brundtland, Gro Harlem. *Vor fælles Fremtid*. The World Commission on Environment and Development. FN. 1987.
- (Boeck 2002)
Boeck, Anne Birte. *Lov om planlægning*. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag. København. 2002.
- (Creative Man 2004)
Creative Man. *Creative Man*. Copenhagen Institute for Future Studies. Nordea-fonden. Gyldendal. København K
- (Danmarks Arealinformation 2007)
Danmarks Arealinformation. *Danmarks Miljøportal – Data om miljøet i Danmark*. <http://kort.arealinfo.dk/>. Hentet 21.05.2007
- (Danmarks Naturfredningsforening 2004).
Danmarks Naturfredningsforening. *Naturen og miljøet – de store tabere*. Pressemeddelelser 27.04.2004. <http://www.dn.dk/sw19212.asp>. Hentet 03.02.2007
- (Danmarks Naturfredningsforening 2006)
Danmarks Naturfredningsforening. *DN præsident fastholder skarp kritik af ny husdyrlov*. Maskinbladet. http://www.maskinbladet.dk/article/article_view.php?id=15853. Hentet 10.05.2007
- (Danmarks Naturfredningsforening 2007)
Danmarks Naturfredningsforening. *Danskerne rydder op*. Natur og Miljø. Medlemsblad nr. 2. Juni. 2007.
- (Dansk Ornitologisk Forening 2007)
Dansk Ornitologisk Forening. *Artsliste for lokalitet Krogen, vestlig del af Kielstrup Sø og skov (801152)*. [http://www.dofbasen.dk/lokalitetarter.php?loknr=801152&loknavn=Krogen, %20vestlig%20del%20af%20Kielstrup%20Sø%20og%20Skov](http://www.dofbasen.dk/lokalitetarter.php?loknr=801152&loknavn=Krogen,%20vestlig%20del%20af%20Kielstrup%20Sø%20og%20Skov). Hentet 30.05.2007
- (Danmarks Statistik 2007a)
Danmarks Statistik. *Nettoeksport af luftforurening efter stoftype, land og tid*. <http://www.statistikbanken.dk/statban k5a/default.asp?w=1280>. Hentet 10.05.2007
- (Danmarks Statistik 2007b)
Danmarks Statistik. *Bedrifter efter areal, bedrifter, område, type og tid*. <http://www.statistikbanken.dk/statban k5a/default.asp?w=1280>. Hentet 10.05.2007
- (Ernæringsrådet 2003)
Ernæringsrådet. *Den danske fedmeepidemi - Oplæg til en forebyggelsesindsats*. [http://209.85.135.104/search?q=cach e:yHgbP5g-2r4J:www.ernaeringsraadet.dk/pdf/F edme+2003.PDF+fedme+epidemi&hl =da&ct=clnk&cd=1&gl=dk](http://209.85.135.104/search?q=cach e:yHgbP5g-2r4J:www.ernaeringsraadet.dk/pdf/Fedme+2003.PDF+fedme+epidemi&hl=da&ct=clnk&cd=1&gl=dk). Hentet 05.06.2007
- (Florida 2005)
Florida, Richard. *Den kreative klasse – og hvordan den forandrer arbejde, fritid, samfund og hverdagsliv*. Klim. Århus N. 2005
- (Gettyimages 2007)
Gettyimages. <http://creative.gettyimages.com/source/home/homeCreative.aspx>. Hentet 10.06.2007.
- (Hoffmann 2006)
Hoffmann, Thomas. *Vandløb og fjorde forgyldes af miljømilliard*. 3. nov. 2006.

- <http://avisen.dk/popprint.aspx?postID=38780&applID=artikel>. Hentet 21.05.2007
- (Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2004)
Indenrigs- og Sundhedsministeriet. *Aftale om strukturreform, juni 2004*. København K. 2004.
- (Jensen 1999)
Jensen, Rolf, *The Dream Society*, Dansk version, instituttet for fremtidsforskning, Jyllands-postens erhvervsbøger. Viby J.
- (Jensen 2007)
Jensen, Bjarke Uffe. Afdelingsleder Natur og grundvand. Mariagerfjord Kommune. Interview foretaget 18.04.2007 af Maria Aaen.
- (KFUM-Spejderne 2007)
<http://www4.spejdernet.dk/Guldborgsundlejren/Aktiviteter/Hike/Rute%205.aspx>. Hentet 07.06.2007
- (Kommunikationsforum 2005)
Kommunikationsforum. *Hvem er den kreative klasse?* 02.02.2005.
<http://www.kommunikationsforum.dk/default.asp?articleid=11190>. Hentet den 05.12.2006
- (Kulturarvsstyrelsen 2005)
Kulturarvsstyrelsen. *Kulturarv en værdifuld ressource for kommunernes udvikling – en analyse af danskernes holdninger til kulturarv*. Kulturarvsstyrelsen og Fonden Realdania. København K. 2005.
- (Kultur- og Erhvervspolitisk redegørelse 2000)
Kultur- og Erhvervspolitisk redegørelse. *Danmarks kreative potentiale*. Erhvervsministeriet. 2000. København K.
- (Landsplanafdelingen 2007)
Landsplanafdelingen. 2007. *Fysisk planlægning i Danmark*. Miljøministeriet.
http://www.lpa.dk/Topmenuen/om_planlaegning/Planlaegning_i_DK/Generelt/om_planlaegning.htm. Hentet den 02.03.2007
- (Lille Vildmosecentret 2007)
Lille Vildmosecentret. *Naturen*. www.lillevildmosecentret.dk. 2007.
- (Lind 2004)
Lind, Pia Olivia. *Kulturrejsen – Willestrup Gods*. Hadsund Egns Museum.
<http://www.kulturrejsen.dk/story.asp?sender=story&id=177>. Hentet 29.05.2007.
- (Lind 2005)
Lind, Pia Olivia. *Kulturrejsen – Visborggård*. Hadsund Egns Museum.
<http://www.kulturrejsen.dk/story.asp?id=179>. Hentet 28.05.2007.
- (Lov om planlægning 2004)
http://www.retsinfo.dk/LINK_0/0&ACCN/A20040088329. Hentet 30.05.2007
- (Lov om ændring af lov om planlægning 2005)
LOV nr. 571 af 24/06/2005 (Gældende). *Lov om ændring af lov om planlægning (Udmøntning af kommunalreformen)*. Lov om planlægning, jf. lovbekendtgørelse nr. 883 af 18. august 2004, som ændret ved § 21 i lov nr. 430 og § 15 i lov nr. 431, begge af 6. juni 2005.
<http://147.29.40.91/GETDOC/ACCN/A20050057130-REGL>. Hentet 30.05.2007
- (Lov om skove 2004)
<http://147.29.40.90/GETDOCM/ACCN/A20040045330-REGL>. Hentet 30.05.2007
- (Lund et al. 2005)
Lund, Jacob Michael. Nielsen, Anna Porse. Goldschmidt, Lars. Dahl, Henrik. Martinsen, Thomas. *Følelsesfabrikken – oplevelsesøkonomi på dansk*. Børsens Forlag. København K. 2005
- (Mariager Fjord Golfklub 2007)
Mariager Fjord Golfklub. 2007.
<http://www.mariagerfjordgolfklub.dk/>. Hentet 01.06.2007
- (Mariagerfjord Guiden 2007)
Mariagerfjord Guiden.
www.mariagerfjordguiden.dk. Hentet 30.05.2007
- (Miljøministeriet 2005)
Miljøministeriet. *Landbrugsdrift og Natura 2000*. Skov- og Naturstyrelsen. Dansk

- Landbrugsrådgivning. København NV. 2005.
- (Miljøministeriet 2006a)
Miljøministeriet. *Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen – 2009*. Skov- og Naturstyrelsen. Landsplanområdet. København V. 2006.
- (Miljøministeriet 2006b)
Miljøministeriet. 2006. *Vejledning om kommuneplanlægning - UDKAST*. Skov- og Naturstyrelsen. Landsplanområdet. 10. juli 2006.
- (Miljøministeriet 2006c)
Miljøministeriet. *Det nye Danmarkskort – planlægning under nye vilkår*. Landsplanredøgørelse 2006. Skov- og Naturstyrelsen. Landsplanområdet. København NV. 2006.
- (Miljøministeriet 2006d)
Miljøministeriet. *Ny vandplanlægning i Danmark. Arbejdsprogram, tidsplan og høringsproces*. <http://www.mst.dk/Vand/Vandramme/direktivet/Ny+vandplanlaegning+i+Danmark/>. Hentet 26.04.2007.
- (Miljøministeriet 2007a)
Miljøministeriet. 2007. *Om Miljøministeriet*. <http://www.mim.dk/Om+Ministeriet/> Hentet 12.03.2007.
- (Miljøministeriet 2007b)
Miljøministeriet. *Danmarks nye miljøcentre*. Center for koncernforvaltning. København NV. 2007.
- (Miljøstyrelsen 2004)
Miljøstyrelsen. *Danmarks natur*. Natur og Miljø <http://www2.mst.dk/common/Udgivramme/Frame.asp?pg=http://www2.mst.dk/udgiv/publikationer/2005/87-7614-725-8/html/helepubl.htm>. Hentet 07.06.2007
- (Miljøstyrelsen, 2005)
Miljøstyrelsen. *Orientering fra Miljøstyrelsen, 2005, nr. 7 – Affaldsstatistik 2004. 1.5 Udvikling i affaldsproduktion 1994-2004*. <http://glwww.mst.dk/default.asp?Sub=http://glwww.mst.dk/udgiv/publikatio>
- [ner/2003/87-7972-603-8/html/bilag01/kap24.htm](http://www2.mst.dk/udgiv/publikationer/2005/87-7614-725-8/html/helepubl.htm). Hentet 10.05.2007.
Hentet 30.05.2007.
- (Miljømålsloven 2006)
[http://147.29.40.90/ GETDOC1 /AC/CN/A20030115030-REGL](http://147.29.40.90/GETDOC1/AC/CN/A20030115030-REGL). Hentet 30.05.2007.
- (Mortensen 1995)
Mortensen, Henrik Bugge. *Danmarks smukkeste fjord – en tur rundt om Mariager Fjord*. Forlaget Rebild. Rebild. 1995.
- (Mortensen 2000)
Mortensen, Henrik Bugge. *Danmarks smukkeste fjord II – en tur rundt om Mariager Fjord*. Forlaget Rebild. Rebild. 2000.
- (Møller 2002)
Møller, Jørgen. 2002. *2000 år med regulering og planlægning af byggeri og byudvikling i Danmark år 0 – 1970*. Institut for samfundsudvikling og planlægning. Aalborg Universitet. Aalborg Øst 1995.
- (Naturbeskyttelsesloven 2002)
[http://147.29.40.91/ GETDOC1 /AC/CN/A20020008529-REGL](http://147.29.40.91/GETDOC1/AC/CN/A20020008529-REGL). Hentet 07.06.2007.
- (Naturguiden Himmerland 2007-08)
Naturguiden Himmerland. *Naturguiden Himmerland 2007-08*. Mariagerfjord Kommune. Rebild Kommune. Vesthimmerland kommune. Aalborg Kommune. Skov- og Naturstyrelsen. 2007
- (Naturturist Nordjylland 2004a)
Naturturist Nordjylland. *Bramslev Bakker*. <http://www.naturturist.dk/bramslev/bakker.htm>. Hentet 30.05.2007.
- (Naturturist Nordjylland 2004b)
Naturturist Nordjylland. *Als Odde*. <http://www.naturturist.dk/als/odde.htm>. Hentet 28.05.2007.
- (Naturturist Nordjylland 2004c)
Naturturist Nordjylland. *Store Blåkilde*. <http://www.naturturist.dk/blaakilde/kilde.htm>. Hentet 30.05.2007.

- (Nielsen 2005)
Nielsen, Finn. *Villestrup Å for nye sving og våde enge*. Danmarks Sportsfiskerforbund. 10.10.2005. <http://www.sportsfiskeren.dk/nyheder/2005/Oktober/villestrup/>. Hentet 28.05.2007
- (Nordjyllands Amt i.d.)
Nordjyllands Amt. *Villestrup ådal*. <http://www.nja.dk/Serviceomraader/NaturOgMiljoe/Natur/VillestrupAadal/VillestrupAadalStart.htm>. Hentet 30.05.2007.
- (Nordjyllands Amt 1999a)
Nordjyllands Amt. *Våde enge og naturgenopretning i Villestrup Ådal*. 23.06.1999. <http://www.mariagerfjord.dk/Relater/Villestrup/Villestrup.htm>. Hentet 30.05.2007.
- (Nordjyllands Amt 1999b)
Nordjyllands Amt. *Fisk og vandløb i Villestrup Å-systemet: Status og udvikling 1979-1999 (rapport) – Resumé*. <http://www.nja.dk/Serviceomraader/NaturOgMiljoe/Natur/VillestrupAadal/FiskVandloebVillestrupAa.htm>. Hentet 28.05.2007.
- (Nordjyllands Amt 2005a)
Nordjyllands Amt. *Natur- og Landskabspolitik 2005*. Nordjyllands Amtsråd. Aalborg Øst. 2006
- (Nordjyllands Amt 2005b)
Nordjyllands Amt. *Vådområdeprojekt i nedre del af Villestrup ådal ved Barsbøl*. <http://www.nja.dk/Serviceomraader/NaturOgMiljoe/Natur/VillestrupAadal/VaadamraadeprojektNedreDelAfVillestrupAadalVedBarsboel.htm#Subtitel9>. Hentet 31.05.2007.
- (Nordjyllands Amt 2005c)
Nordjyllands Amt. *Vådområde og genslyngning af Villestrup å i Oue Enge*. <http://www.nja.dk/Serviceomraader/NaturOgMiljoe/Natur/VillestrupAadal/OueEngeVaadamraade.htm>. Hentet 30.05.2007.
- (Nordjyllands Amt 2006a)
Nordjyllands Amt. *Regionplan 2005 – Mål. Politik. Retningslinier*.
- Nordjyllands Amtsråd. Aalborg Øst. 2006.
- (Nordjyllands Amt 2006b)
Nordjyllands Amt. *Planlægning for seniorboliger ved Willestrup Gods*. J.nr. 8-70-12-801-0004-03. <http://www.nja.dk/SenesteNyt/DagsordnerOgReferater/UdvalgetForTeknikOgMiljoe/UdvalgetForTeknikOgMiljoe061205.htm#Subtitel2>. Hentet 29.05.2007.
- (Nordkraft 2007)
Nordkraft. www.nordkraft.dk. Hentet 10.05.2007.
- (P4 Nordjylland 2007)
P4 Nordjylland. *Kommune accepterer fratagelse af blå flag*. <http://www.dr.dk/Regioner/Nord/Nyheder/Mariagerfjord/2007/05/15/071620.htm>. Hentet 16.05.2007.
- (Pine & Gilmore 1999)
Pine II, B. Joseph & Gilmore, James H. *The Experience Economy: Work Is Theater & Every Business a Stage*. Library of Congress. 1999.
- (Planlægningsudvalg for vindmøller 2006)
Planlægningsudvalg for vindmøller. *Rapport for regeringens planlægningsudvalg for vindmøller på land*. Vindmølleindustrien, grønne organisationer, energistyrelsen og Miljøministeriet. <http://www.skovognatur.dk/Udgivelse/r/2007/Vindmoellerapport.htm>. Hentet 30.05.2007.
- (Qvistorff 1996)
Qvistorff, Helge V. *Nordjyllands Kyster – kendte og ukendte*. Jysk lokalhistorisk forlag. Arden. 1996.
- (Skov- og Naturstyrelsen 2006)
Skov- og Naturstyrelsen. *Skov og Natur i tal 2006*. Miljøministeriet. <http://www.skovognatur.dk/Udgivelse/r/2006/tal2006.htm>. Hentet 05.05.2007.
- (Smed 2005)
Smed, Karina M. *Turismens kultur og kulturmøde*. Kandidatuddannelse i turisme. Efterår 2005.
- (Stutteri Hippios 2007)
<http://www.hippios.dk/Sol-Hip%20aktiviteter.htm>.

Hentet 09.06.2007.

(Sørensen 2004)

Sørensen, Svend. *Politikens bog om Nordjylland*. Politikens Håndbøger. Politikens Forlag A/S. København K. 2004.

(Viborg Amt 2005)

Viborg Amt. *Regionplan 2005 for Viborg Amt*. Viborg Amtsråd. Maj 2005

(Weaver and Lawton 2002)

Weaver, David and Lawton, Laura. *Tourism Management*. Wiley Australia Tourism Series. 2002.

(Wilhelmudvalget 2001)

Wilhelmudvalget. *En rig natur i et rigt samfund*. Skov- og Naturstyrelsen. København Ø. 2001.

(Witt 2005)

Witt, Helle. *Fra regionplan til kommuneplan*. Byplan nr. 4. Årgang 57. 2005.

(Yin 2003)

Yin, Robert K. *Case study research – design and methods*. 3rd Edition. Applied social research methods series. Sage publications. London. 2003.

(Økologiske Råd 2006)

Økologiske Råd. *Ny husdyrlov beskytter ikke naturen nok*. Lotte Haubroe. Landbrugsavisen. 05.12.2006.
<http://www.landbrugsavisen.dk/LandbrugsAvisen/2006/12/5/Ny+husdyrlov+beskytter++ikke+naturen+nok.htm>.
Hentet 10.05.2007.

(Østergaard 2000)

Østergaard, Aase. *Friluftsliv*. Set i: Naturrådet. *Dansk Naturpolitik – Viden og Vurderinger*. Temarapport nr. 1. København K. 2000.

(Århus Amt 2005a)

Århus Amt. *Regionplan 2005*. Århus Amt. Højbjerg. December 2005.

(Århus Amt 2005b)

Århus Amt. *Naturkvalitetsplan*. Natur og Miljø. 2005.
<http://www.aaa.dk/aaa/nm-nkp-2005.htm>. Hentet 09.06.2007.

BILAG

Bilag A: Interview med Bjarke Jensen

Interview med Bjarke Uffe Jensen fra Mariagerfjord Kommune, afdelingen for Natur og Grundvand.

Organisationsstrukturen

Kommuneplanen har ikke været styrende for organisationsstrukturen i Mariagerfjord Kommune. I Hobro, lige under borgmesteren, sidder to kommuneplanlæggere, løsrevet fra alt fagligt miljø, med ansvaret for hele kommuneplanen. Der skal udarbejdes en ny planstrategi fra 2007, oprindeligt ønskede man at inddrage natur og miljø allerede fra i år, men pt. ser det ud til at være for ambitiøs en satsning. Lokalplanlægning, udviklingskoordinator og Agenda 21 arbejdet ligger i Arden sammen med afdelingen for natur og grundvand. Denne afdeling arbejder bl.a. med formidling og tilgængelighed af naturen, men pt. er der ikke afsat økonomi til at udbygge fx stinettet. Landdistriktsudvikling ligger i Mariager under socialforvaltningen, her ligger også afdelingen for kultur og fritid, som netop har påbegyndt projektet omkring en turismestrategi for Mariagerfjord Kommune, jf. 8.1. Sundhed og rekreation ligger i Hadsund. Med tiden håber Bjarke Jensen, at planafdelingen vil blive samlet i én forvaltning, således at der kan skabes synergi mellem dem som tænker langt og fremsynet og dem som har fagligheden med sig, således at man kan forebygge problemer.

Mariager Fjord

Mariager Fjord har det ikke godt, biologisk set¹. Sidste år døde ca. 70 % af fjorden og hvis den biologiske tilstand i fjorden skal sikres skal landbruget omkring inderfjorden drives ekstensivt. Bjarke Jensen mener, at den nye Husdyrlov (trådte i kraft 1. januar 2007) ødelægger det arbejde som Nordjyllands Amt har gjort for at forbedre fjordens tilstand, en handlingsplan som over en 20-årig periode kan sikre balance i fjordens tilstand. Den nye husdyrlov sætter nærdemokratiet ud af kraft, idet den er mindre restriktiv end den bevaringsplan Nordjyllands Amt havde udarbejdet for fjorden. På sigt skal husdyrloven justeres i forhold til den kommende vand- og Natura 2000-plan, hvorved det bliver en statslig planlægning og ikke en lokalplanlægning². På nuværende tidspunkt kan Bjarke Jensen ikke udtale sig om de lokalpolitiske ønsker, ud over at man fra teknisk forvaltning i Mariagerfjord Kommune har sendt et åbent brev til Miljøministeren angående den nye husdyrlov. Her spørger Mariagerfjord Kommune Miljøministeren om, hvorfor man ikke overholder

¹ Det er en velkendt sag at Mariager Fjord hvert år dør af iltsvind forårsaget af forurening, og i år har fjorden mistet det "blå badeflag", som garanterer at fjorden er ren nok til at bade i, jf. afsnit 9.1.5

² Når Bjarke Jensen taler om lokalplanlægning, mener han amtslig planlægning og ikke lokalplanlægning som beskrevet i rammestyringsprincippet, jf. kapitel 4.

udmeldingerne om forbedret miljø, men i stedet giver øget hensyn til landbruget gennem loven. Bjarke Jensen mener at den nye husdyrlov vil betyde, at kommunen kan blive tvunget til at godkende udbygninger i det eksisterende landbrug, som Amtet ellers havde sagt nej til, hvilket kan vise sig at være en katastrofal udvikling for fjordens tilstand. Generelt oplever Bjarke Jensen at den nye Mariagerfjord Kommune har konsensus omkring naturbeskyttelsen. Selve fjorden er den identitet som har skabt den nye kommune, og der er bred enighed omkring en udvikling som skal sikre, at Mariager Fjord er i balance. Afdelingen for Natur og Grundvand forventer at komme med et udspil til den nye kommuneplan om et bæredygtigt ekstensivt landbrug i inderfjorden. Bl.a. har Mariagerfjord Kommune netop oprettet et Grønt Råd i samarbejde med interesseorganisationer. Pt. gør man sig nogle overvejelser om at indgå i et samarbejde med landmænd, hvor man kan starte arbejdsgrupper op om fx at dyrke nye typer af afgrøder, hvorigennem man kan hjælpe landmændene til en rentabel landbrugsdrift i sammenhæng med miljøet. Bjarke Jensen udtaler: *"Vi har planlægning i Danmark, og så har vi landbrug. Landbruget har kørt sit eget spor uden om natur, miljø og demokrati"*. Med den nye husdyrlov mener han, at denne udvikling desværre fortsætter.

Brugen af landskabet

Mariager Fjord er smuk, men den er ikke lettilgængelig, hvilket sammen med forureningen gør det svært at udnytte turismepotentialet. I samarbejde med ekstensivt landbrug kunne man øge fremkommeligheden til naturen. Selvom man efter fredningsloven har ret til ophold og vandring langs med kysten, er der behov for nogle stinet og sammenhængende ruter langs med Mariager Fjord. Jeg foreslår sammenhæng med Nortrail³, som skal løbe fra vestkysten til Århus, men ifølge Bjarke Jensen er der pt. ikke budget til den slags større projekter. Ved omtale af Lille Vildmose Nationalpark Projekt bliver han dog mere positiv. Bl.a. har Mariagerfjord Kommune skrevet til Miljøministeren og bakket op omkring en Lille Vildmose Nationalpark. Dog er Bjarke Jensen ikke optimistisk, da han mener at Thy nationalpark vil blive udvalgt for Jylland og politisk set, så har man altså tilgodeset Jylland, og man vil derefter tilgodese Sjælland, sandsynligvis med nationalparken Kongernes Nordsjælland. Generelt fornemmer Bjarke Jensen en stor lokalpolitisk velvilje til at satse yderligere på turisme og rekreation i kommunen, hvilket også kommer til udtryk i det nye projekt omkring helårsturisme som har en tidsplan frem til år 2015. Mariagerfjord

³ En vandrerute som fordeler sig over flere lande: Skotland, England, Holland, Tyskland, Danmark, Norge og Sverige. I Nordjylland er første etape af stien blevet åbnet langs med Jammerbugten. Det er meningen at stien skal følge Nordjyllands kyst hele vejen til Hadsund og derfra videre over Havndal til Grenaa. Det er derfor en mulighed for Mariagerfjord Kommune at bidrage til vandreruten langs med inderfjorden.

Kommune har også udmeldt sig positiv overfor Statens miljømiliard, hvor Mariager Fjord er blevet udvalgt som et af de 11 områder som får del i pengene allerede fra 2007⁴.

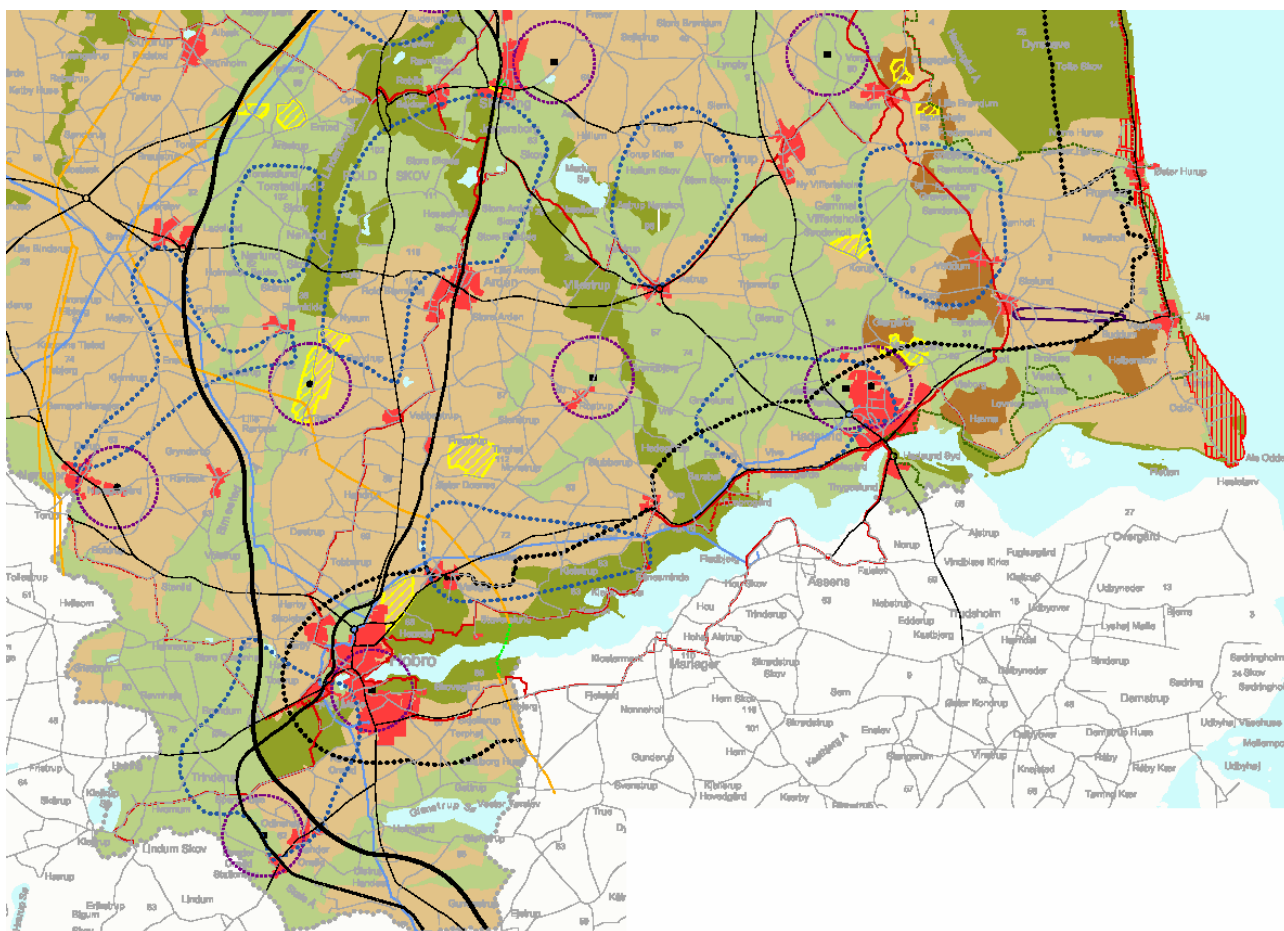
Kan kommunen magte naturopgaven?

Generelt skal budgettet være stort nok, fx udvikle Nordjyllands Amts budget til naturgenopretning sig fra 160.000 i 70'erne til 36 mio. kr. i 2006. Fagligheden er også meget vigtig. I Nordjyllands Amt havde man 50 medarbejdere med samme faglighed, og nu har man 4 medarbejdere til alle opgaverne i Mariagerfjord Kommune. Fx havde ingen i afdelingen tidligere arbejdet med råstoflovgivning. Samtidig opfattede Bjarke Jensen amterne som fagligt åbne, mens han frygter, at Staten er en lukket enhed, bl.a. oplevede nogle af hans tidligere kolleger, som blev flyttet til staten i forbindelse med strukturreformen, at de fik mundkurv på i forbindelse med nogle kritiske læserbreve, de havde skrevet om Connie Hedegaards miljømiliard. Bjarke Jensen frygter, at den specialiserede faglighed får mundkurv på, og at medarbejderne i kommunerne skal varetage forskellige opgaver som de måske ikke er kvalificeret til, og dermed mistes fagligheden. For at sikre fagligheden må kommunerne trække på et stort netværk. Bjarke Jensen oplever dagligt, at medarbejdere kontakter tidligere kolleger, hvilket i dag fungerer, da man ved hvem der har hvilken viden, men det vil ikke nødvendigvis være sådan i fremtiden, når tidligere kollegial kontakt glider ud i sandet. Man er i gang med at oprette et tværkommunalt netværk, EnviNa – Foreningen af Miljø-, plan-, og naturmedarbejdere i det offentlige, som udbyder kurser, hvor deltagere og kursusholdere for lov til at foretage baggrundsarbejdet i arbejdstiden, således kan kurserne afholdes for ca. halv pris i forhold til en konsulent. Det er et non-profit netværk som skal hjælpe til at øge fagligheden i de mindre natur- og miljøenheder i det offentlige. I Mariagerfjord Kommune har man ikke afsat økonomi til faglige kurser til nye og tilflyttede medarbejdere, og Bjarke Jensen mener, at dette er generelt for de nye kommuner. På spørgsmålet om Bjarke Jensen er optimist eller pessimist med hensyn til udviklingen for natur og miljø i kommunerne, er han optimistisk, men opstartsfasen er hård. Samtidig siger han dog også, at det er interessant at deltage i opbygningen af en helt ny struktur.

⁴ Et samlet budget viser at 558 mio. kr. går til naturgenopretning af vandløb og fjorde, hvor 11 indstatsområder, bl.a. Mariager Fjord, Gudenåen, Limfjorden og åer der løber ud i Vadehavet, er blevet udpeget (Hoffmann 2006).

Bilag B kort 1: Hovedstruktur

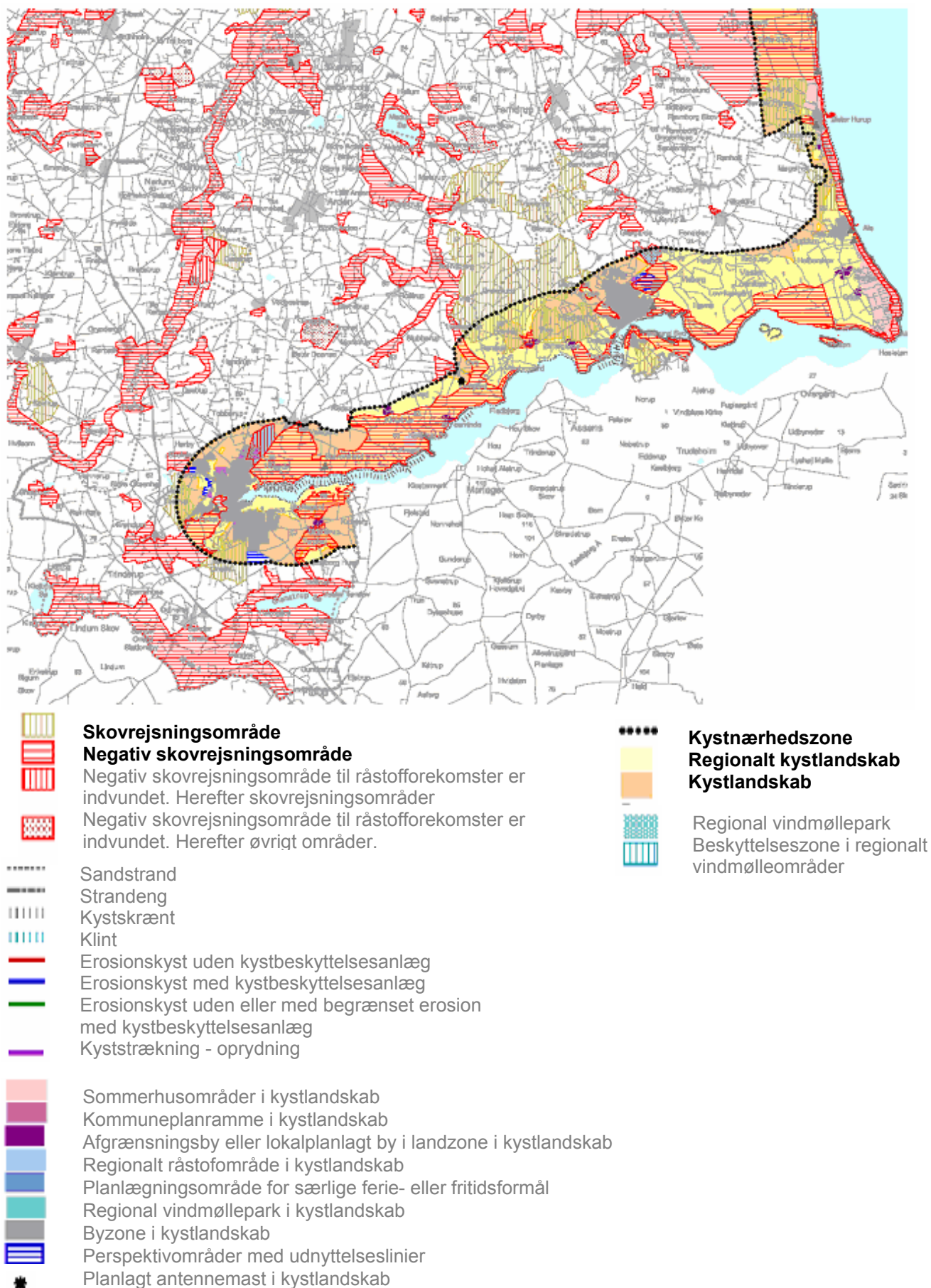
(Nordjyllands Amt 2006a, kortbilag 1)

	Byzone		Motorbane/skydebane
	Sommerhusområder		Planlagte motorcross/speedwaybaner
	Planlægningsområder for særlige ferie- og fritidsformål		Støjkonsekvensområde for motorcross/speedwaybaner
	Planlægningsområder for bolig eller byformål		Område med særlig drikkevandsinteresse
	Regionale naturområder		Nærbane (eksist./fremtidige)
	Regionale jordbrugsområder		Konsekvensområder for arealer til virksomheder med særlige beliggenhedskrav
	Regionale råstofområder (gul skravering) med angivelse af arealstatus når råstofferne er indvundet (regionale naturområder, regionale jordbrugsområder, jordbrugsområder mv.)		
	Jordbrugsområder		
	Naturområder		
	Motorvej		
	Planlægningszone for veje		
	Større veje		
	Arealreservation for veje		
	Jernbaner (eksist./fremtidige)		
	Højspændingsledninger		
	Reservation til Højspændingsledninger (>100 kV)		
	Højspændingsledninger (400 kV) Kabel		
	Nortrail (Nordsøstien)		
	Naturgasledninger (eksist./fremtidige)		
	Rekreative cykelruter (eksist./fremtidige)		
	Konsekvensområde for flystøj		
	Kystnærhedszone		

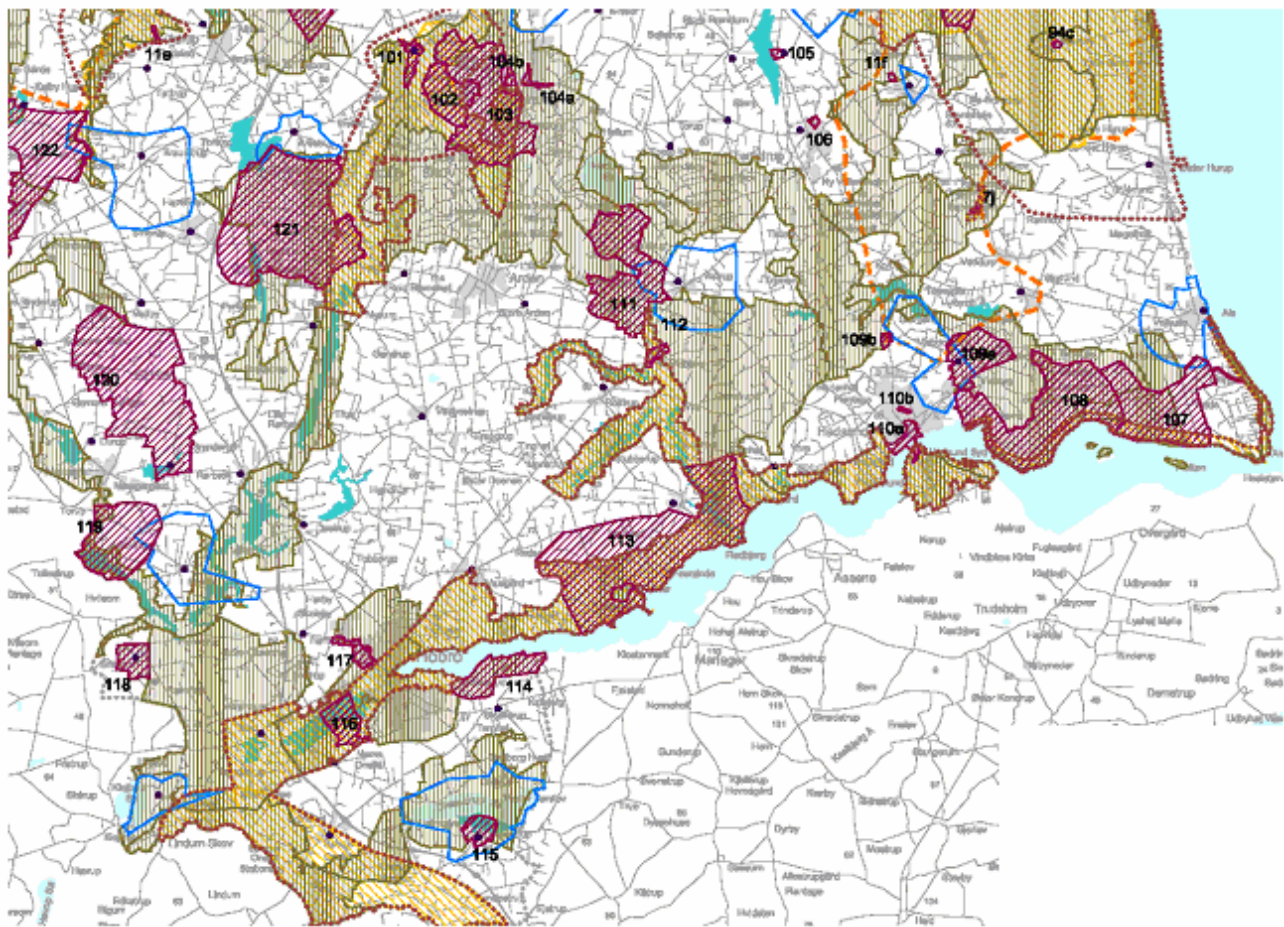
Bilag B kort 2: Skovrejsning og kystlandskab

(Nordjyllands Amt 2006a, kortbilag 2)

Bilag B kort 3: Landskabelige bevaringsinteresser kulturhistoriske og geologiske bevaringsinteresser samt lavbund

(Nordjyllands Amt 2006a, kortbilag 4)

Værdifulde kulturmiljøer

Nummerering af kulturmiljøer henviser til skema 5.4.1. i Regionplan 2005, Nordjyllands Amt

Kirker

Fjernbeskyttelseszone ved de 70 kirker som fremgår af skema 5.4.2. i Regionplan 2005, Nordjyllands Amt

Større uforstyrrede landskaber

Udpeget lavbund

Geologiske beskyttelsesområder

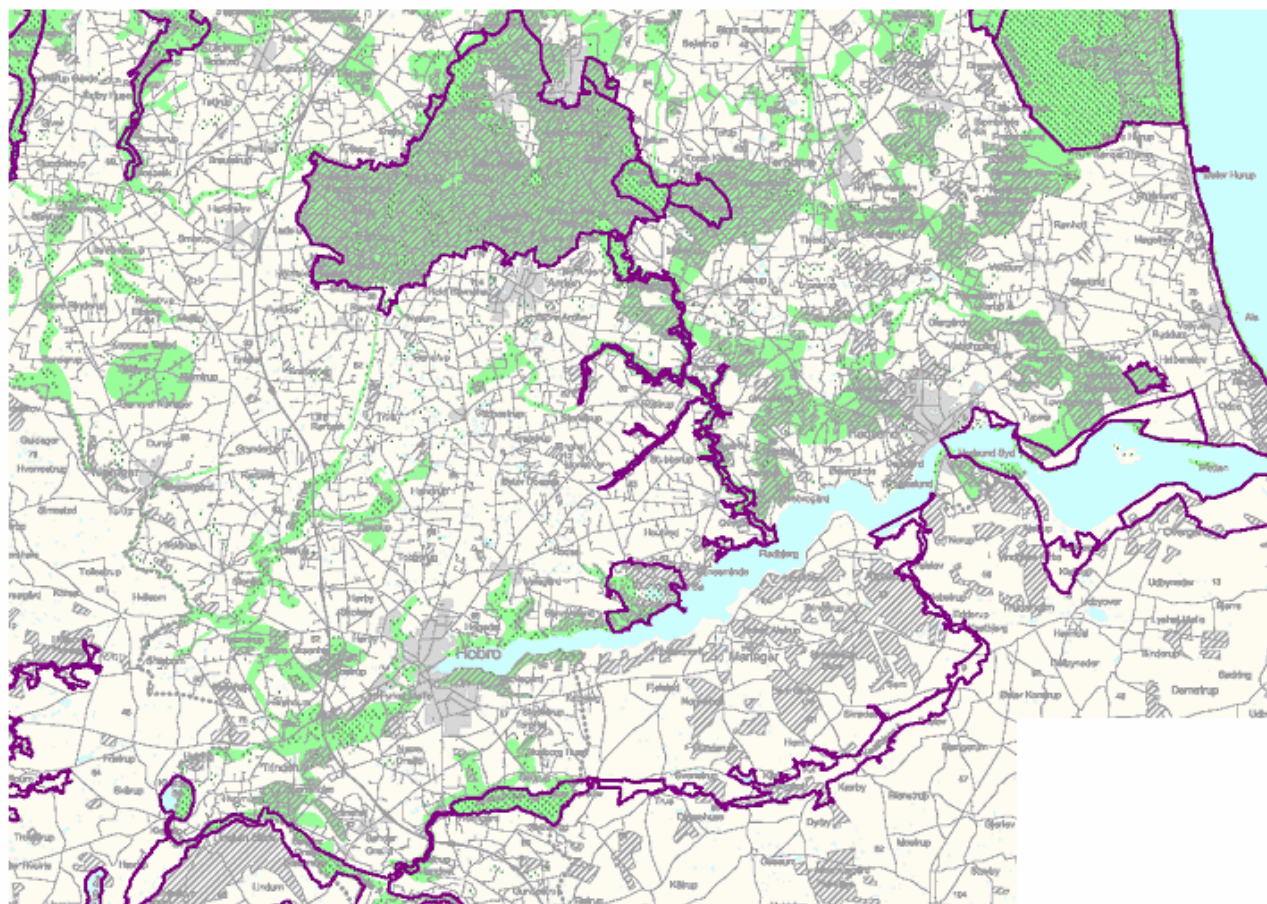
Geologiske interesseområder

Særligt værdifulde landskaber

Bilag B kort 4: Natura 2000, beskyttet natur og økologiske forbindelser

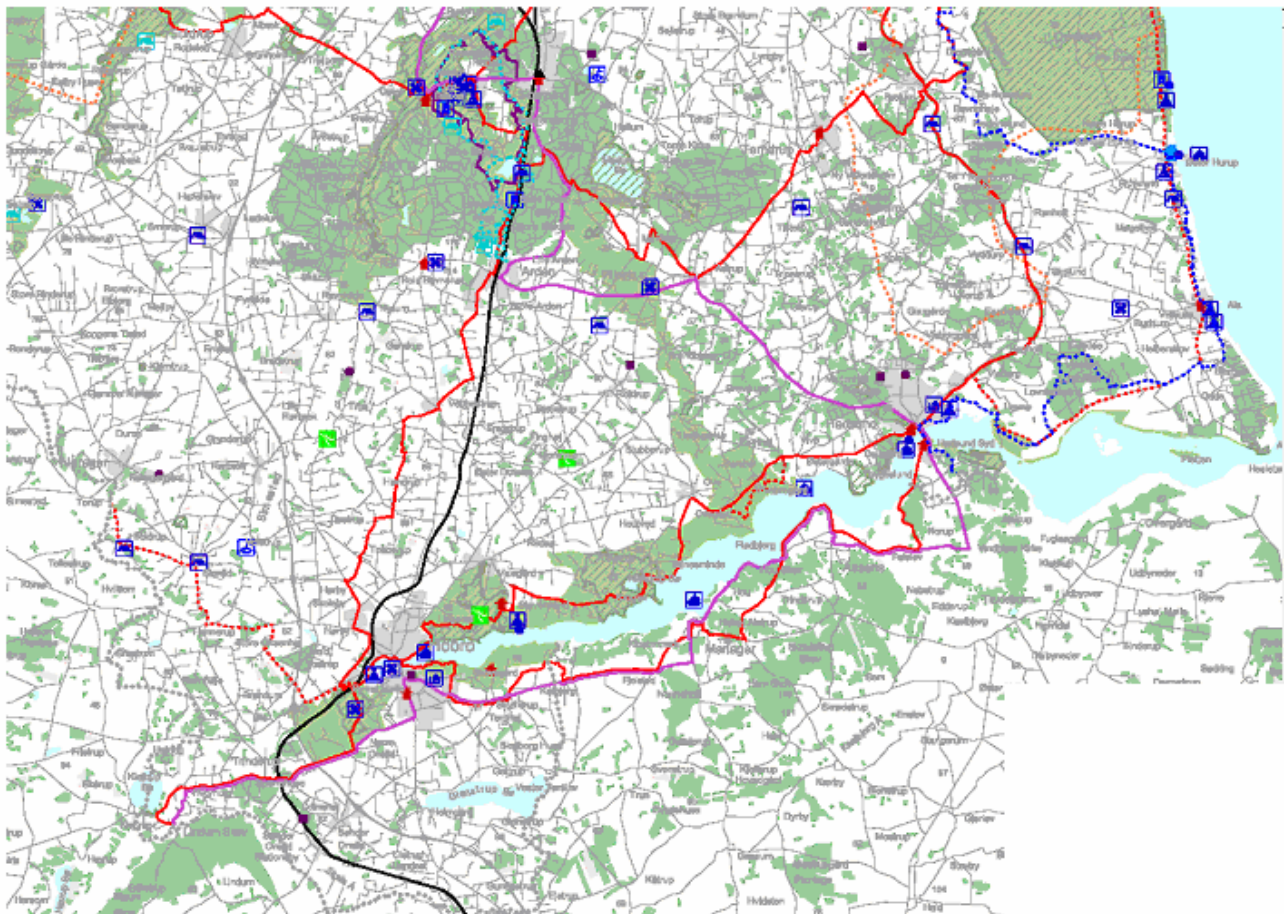
(Nordjyllands Amt 2006a, kortbilag 7)

- Økologiske forbindelser (naturområder og de forbindelser som kæder dem sammen)
- Internationale beskyttelsesområder (Ramsar, EF-fuglebeskyttelsesområde, EF-habitatområde)
- Skov
- Beskyttet natur (vejledende registrering 1995)
- , Amtsgænse

Bilag B kort 5: Friluftsliv

(Nordjyllands Amt 2006a, kortbilag 8)

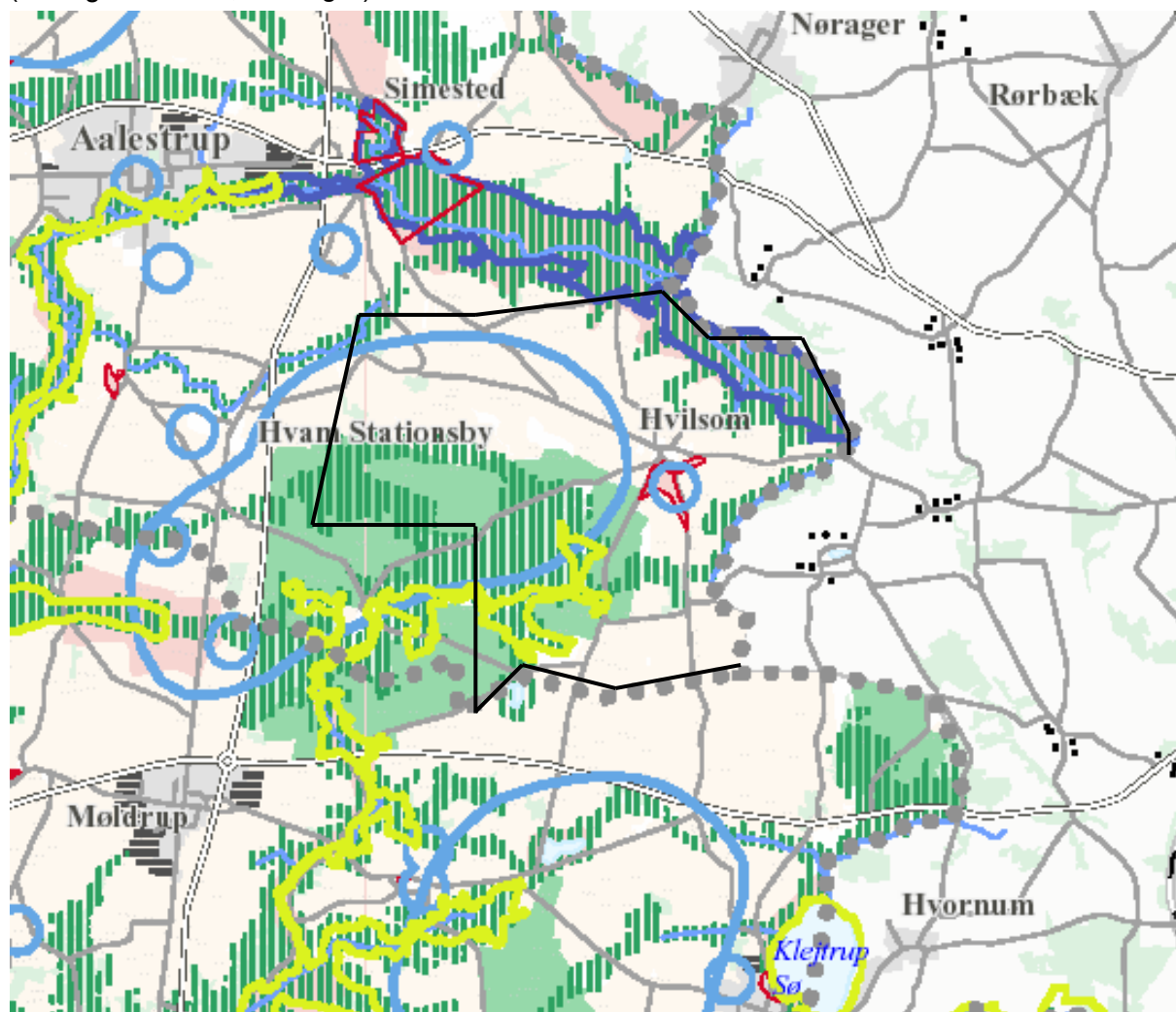

- Regionale naturområder
- Skov uden for regionale naturområder
- Fredede områder
- Større uforstyrrede landskaber
- Regionale cykelruter (eksist./fremtidige)
- Regionale vandreruter (eksist./fremtidige)
- Ridestier/-ruter/-spor
- Margueritrute
- Sommerbusrute
- Rulleskøjtebane
- Mountainbikerute
- Jernbane
- Nærbanestationer (eksist./fremtidige)
- Skydebaner
- Motorbaner

- Sejls med vandscooter
- Naturcentre
- Blå badeflag
- Spor i landskabet
- Seværdigheder
- Windsurfing
- Golf
- Fugletårne
- Fritidshavne
- Vandrerhjem
- Primitive lejrpladser
- Teltslagning tilladt
- Campingpladser
- Hoteller/kroer/pensionater
- Feriecentre

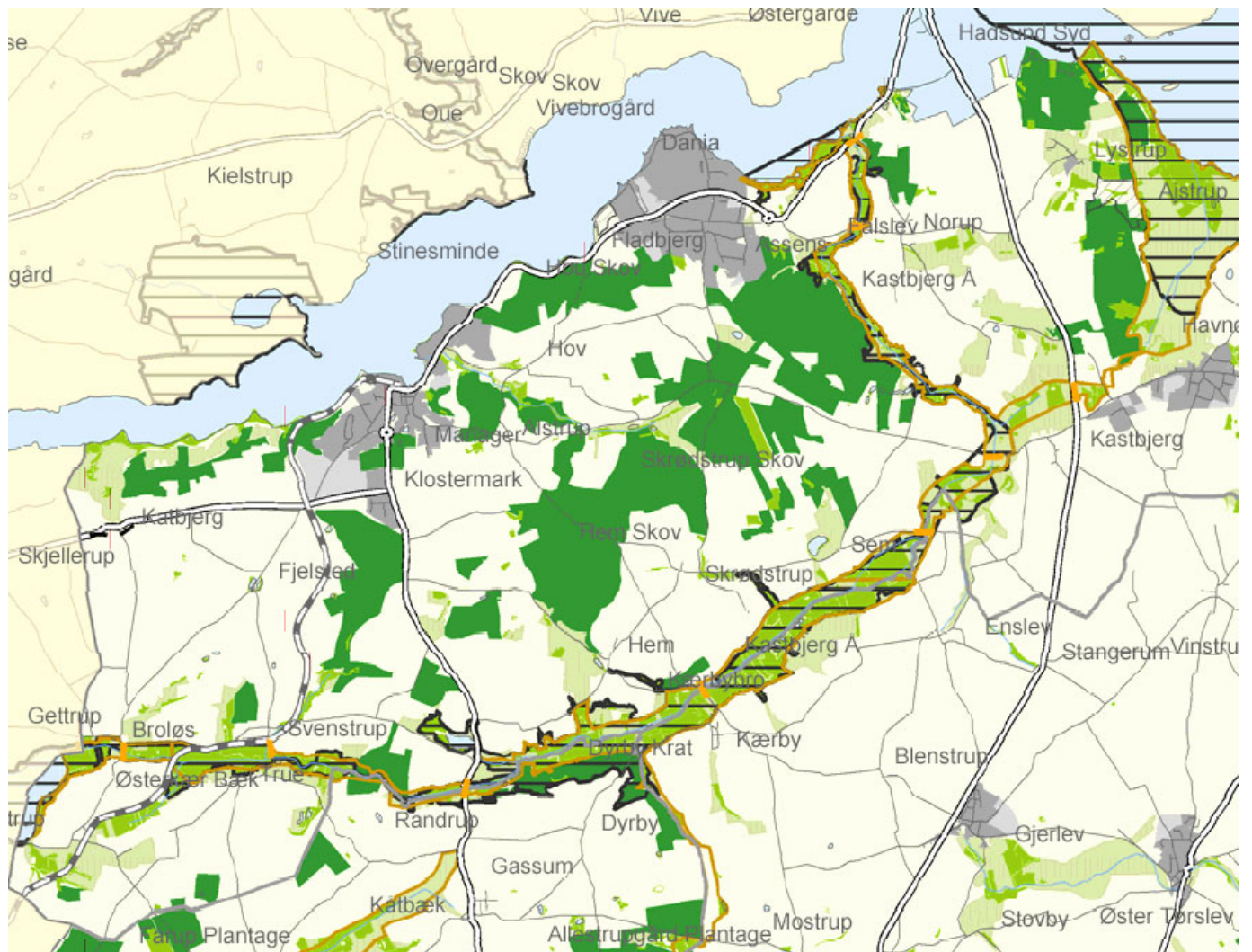
Bilag C kort 1: Arealanvendelse

(Viborg Amt 2005, kortilag 2)

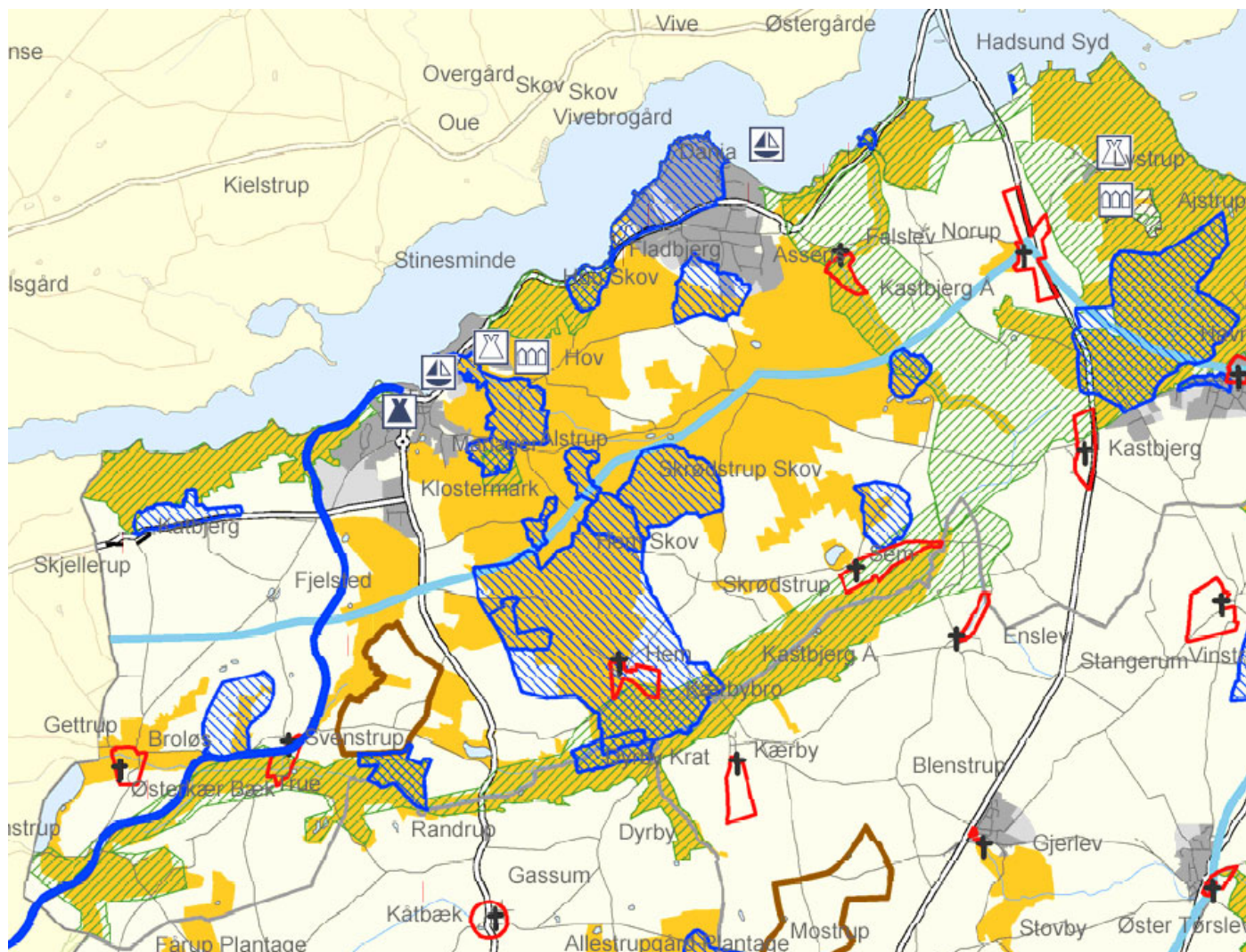
- Særligt beskyttelsesområder**
 - Natura 2000 (EF-fuglebeskyttelsesområde, EF-habitatområde og Ramserområde)**
 - Områder med særlig drikkevandsinteresser
 - Beskyttelseszone omkring drikkevandsboring
 - Kulturhistorisk beskyttelsesværdige landsbyer
 - Kulturhistorisk interessepunkt
 - Beskyttelsesværdige kulturmiljøer
 - Beskyttelse af kirkeomgivelser**
 - Primært jordbrugsområde
 - Eksisterende skov**
 - Skovrejsningsområde**
 - Negativ skovrejsningsområde**
 - Indvindingsområde for råstoffer
 - Undersøgelsesområde for råstoffer
 - Potentielle vådområder**
 - Særlig planlægningsområde ved Vigsø Bugt
 - Reetablering af Sundby Sø
 - Eksisterende eller planlagt by- eller sommerhusområder iflg kommuneplanernes rammer
 - Muligt byvækstareal
- Mariagerfjord Kommunes andel af Viborg Amt**

(Århus Amt 2005a, kortbilag 3)

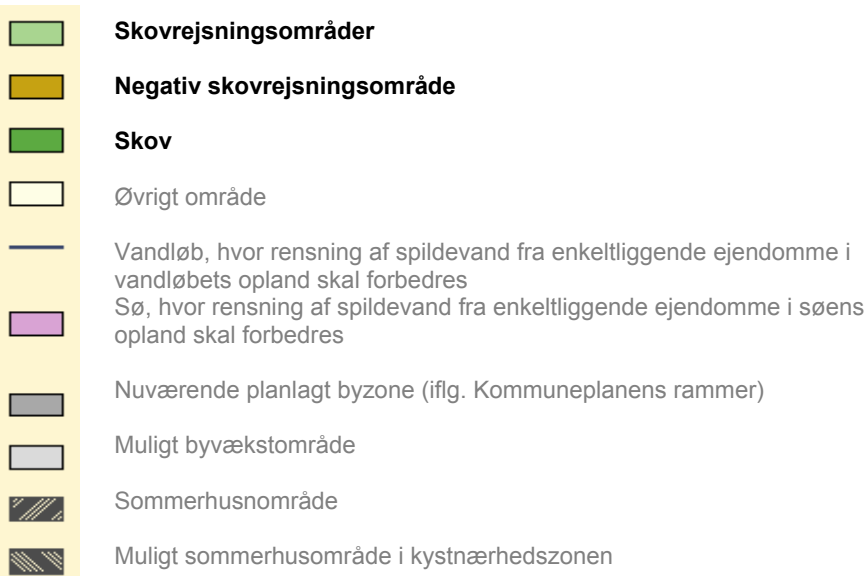
(Århus Amt 2005a, kortbilag 4)

(Århus Amt 2005a, kortbilag 4)

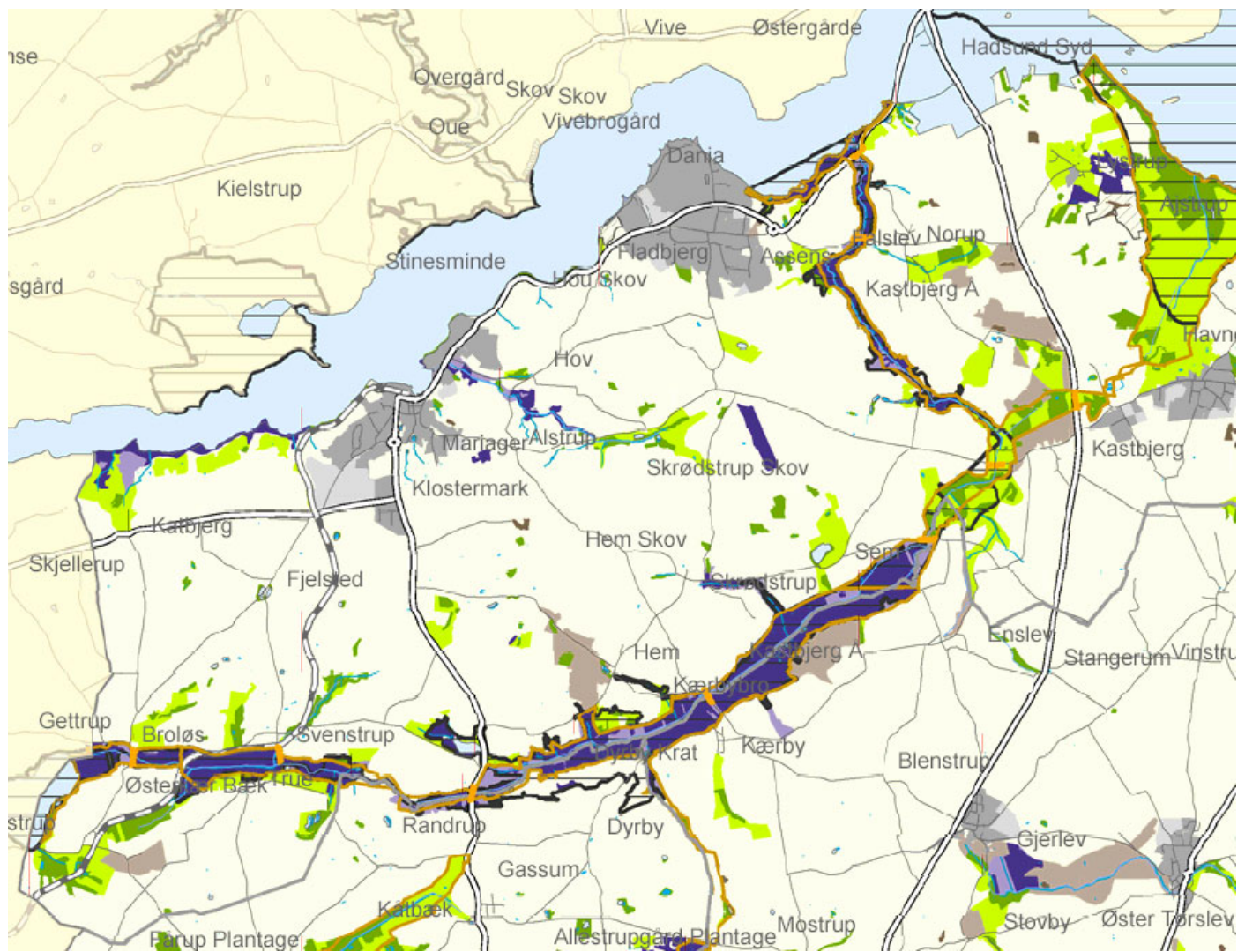
	Område af særlig landskabelig interesse		Råstofgraveområde
	Bevaringsværdige kulturmiljøer		Fritidshavn eller større anløbsbro. (eksist./fremtidig der sikres udbygningsmulighed)
	Bevaringsværdige kulturmiljøer, strækingsanlæg		Større hotel eller ferieby (eksist./fremtidig)
	Område af særlig geologisk interesse		Campingplads (eksist./fremtidig)
	Afgrænsning af kystnærhedszonen inkl. øerne i Kattegat (omfatter ikke byzone)		Nuværende og planlagt byzone (iflg. Kommuneplanens rammer)
	Kirkeindsigtsområde		Muligt byvækstområde
	Kirke med indsigt		Sommerhusområde
	Fremtidig motorvej		
	Fremtidig anden overordnet vej		

(Århus Amt 2005a, kortbilag 6)

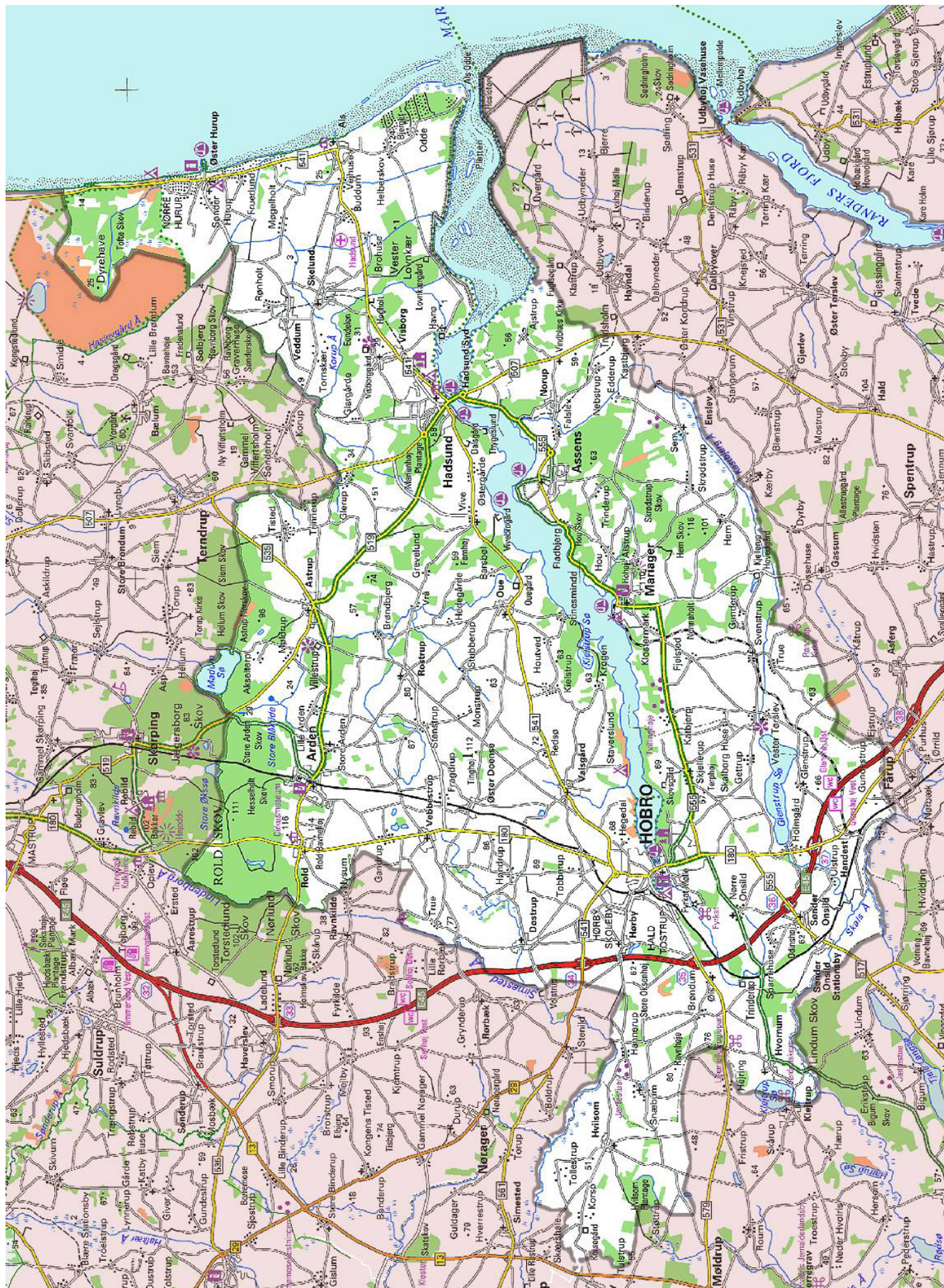
Bilag D kort 4: Naturkvalitetsplan

(Århus Amt 2005a, kortbilag 7)

Bilag E: Landkort over Mariagerfjord Kommune

(Danmarks Arealinformation 2007, Topografisk kort)

(Danmarks Arealinformation 2007, *Naturbeskyttelse*)

(Danmarks Arealinformation 2007, *Landbrug*)

